IOANNIS GRAMMATICI

Philoponi Alexandrei Commentaria

IN LIBROS DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE ARISTOTELIS:

EX COLLOQVIIS AMMONII HERMEÆ,

PROPRIISQVE EIVS CONSIDERATIONIBVS.

Hieronymo Bagolino Veronenſi interprete.

Ne quis hunc uſquam alius ſuæ ditionis locorum impune librum imprimat, alibíue impreſſum uendat, & Pontificis Maximi, & Veneti Senatus Illuſtriſſimi Decreto cautum eſt.

Venetiis apud Hieronymum Scotum.

M D XLIX.

12 26 H 20

IOANNES BAPTISTA BAGOLINVS, VERONENSIS, HIERONYMI FILIVS, BERNARDINO PATERNO SALONIANO, AMITINO SVO. S. P. D.

CVM duobus parenti, ac magiſtro plurimum debeamus, per quos & nati ſumus, & bene uiuimus: Hieronymo Bagolino eidem patri, eidemq́; præceptori, illi præterea uiro, quantum ipſe debeam, cui tam multi debent alieni, apertius eſt, quàm ut mihi pluribus dicēdum uideatur. Ille enim me genuit: ille educauit: ille in uiam optimarum literarum, artiumq́; ſuarum manu duxit: ille nomen, & commendationem reliquit. Quæ cùm mihi omnia, hæc ipſa, & his ſimilia multa in mentem uenirent, ut ſæpe ueniunt: illiusq́; uiri ſcripta, & monimenta haberem ante oculos: uenit in mentem, & filij, & diſcipuli officia præſtare: ut, quæ ille multa, (ut doctus erat) ita ſcripſerat, & de græco in latinum conuerterat (cū eo tēpore græcæ literæ non eſſent ita diuulgatæ, & in ijs eſſet ipſe ſingularis) illa ederem: ut eadem ſcilicet opera patri, & doctori immortalitatem, philoſophiæ ſtudioſis, & amicis utilitatem, quam poſſem, afferrem. Itaq; Ioānis Grāmatici Philoponi, docti & diligentis Ariſtotelis interpretis in libros de Generatione & Corruptione cōmētarios, ab illo conuerſos, emittendos in primis cenſui, idq́; maxime, quòd audiebam (ut erat pater in homines liberalis, & gratificandi cupidus) habere quoſdam exemplum ab hoc meo mendoſe deſcriptum: ne iſtorum uitio cōtaminata illius editione, paterna laus eſſet offenſa: cum etiam Hieronymus Scotus uir diligens in perquirendis, edendisq́; optimis de philoſophia libris omnibus, id à me flagitaret. Cùm autem ederem & patris opus, & magiſtri: teq́; mi Bernardine pro noſtra cum ſanguinis, & uetuſtæ beneuolentiæ, tum ſtudiorum, & literarum coniunctione, amarem ut fratrem, obſeruarem ut uirum doctum, & probum, eiuſdem magiſtri, eiuſdemq́; auunculi tui ſcriptorum editionem hanc ſub tuo fieri nomine uolui. Itaq; exit tibi dicatus Ioannes Grammaticus in latinum conuerſus: ut, qui in manus iſta ſument, cum utilitate ſua ſumant, paterna laude, nonnulla noſtri commemoratione. Confido autem fore breui, ut Alexandri etiam Aphrodiſienſis quæſtiones latinas ab illo factas, abſoluta prius in moralem philoſophiam libri conuerſione: tum Syrianum in metaphyſicam, Dioſcoridem, & appendicem Corollarij hæc emittam à patre omnia, quæ à me tribus uiris egregijs attribuentur, Odo Odo, Vincentio Maio, Bartholomæo Lombardo, præceptoribus noſtris, omni nobis officio coniunctis: ut hæc animi grati laus apud quoſdam extincta, inter nos certe cum fide floreat, & beneuolentia non uulgari. Tu interea fruere meo munere: & inter medicinæ tua ſtudia agnoſce Ariſtotelem, & Ioannem Grammaticum, amoris noſtri pignus. Vale.

Patauij. Tertio Idus Februarij. M D XL.

Suidas de Ioanne Grammatico.

IOANNES Grammaticus Alexandreus, cognomento Philoponus: huius ſcripta quamplurima in Grammatica, Philoſophia, Arithmetica, Rhetorica, ſacraq́; ſcriptura, & contra decem & octo Procli argumentationes, & contra Seuerum: quāquam ab Eccleſiæ magiſtris, tāquam tres deos faciens irridetur, & ex numero rectè ſentientium expellitur.

Idem Suidas de eodem Ioanne Grammatico, in dictione Proclus.

HIC eſt Proclus, qui poſt Porphyrium contra Chriſtianos, ſceleſtam, & contumelioſam ſuam linguam ſecundus mouit: aduerſus quem Ioannes cognomento Philoponus ſcripſit: admirabiliterq́; admodum decem & octo illius argumentis occurrit: & in Græcis, in quibus maximè ſibi attribuebat, imperitum, ac fatuum fuiſſe oſtendit.

IOANNIS GRAMMATICI *PHILOPONI ALEXANDREI BREVES*

Annotationes ex colloquiis Ammonii Hermeæ, cum quibuſdam propriis conſiderationibus in Primum de Generatione & Corruptione Ariſtotelis.

CVM pertractauiſſet Ariſto. in Phyſico auditu de principiis naturaliũ rerũ, materia. ſ. & forma, nec nõ de his, q̃ ad oĩa naturalia cõiter conſequũtur, ſunt uero hæc, locus, tẽpus, & motus: reliquũ intẽtionẽ ſuã ſtatuit in cõſequẽtibus tractatibus de ipſis naturalibus rebus pertractare. Rerũ uero naturaliũ q̃dã ſunt ingenerabiles & incorruptibiles, q̃dã generabiles & corruptibiles. Incorruptibiliũ uero & ſempiternorũ q̃dã & quo ad totum, & quo ad partes ſunt æternæ, ut cœleſtes; q̃dã uero quo ad totũ ſunt æternæ, ſed quo ad partes generabiles & corruptibiles: qualia ſunt quatuor elemẽta. De naturalibus igitur æternis, & quo ad totũ, & quo ad partes, necnon de æternis q̃dẽ quo ad totũ, ſed corruptibilibus quo ad partes in lib. de Cœlo ꝑtractauit. non. n. eſt diſſona (ut quis putare poſſet) ꝓpoſito de cœlo: doctrina de quatuor elemẽtis. cũ cœli appellatio totũ mũdũ ſignificet apud antiquos. in Timæo quippe dicit Plato. Totũ itaq; cœlũ, aut mũdus, aut alio quouis mõ maxime gaudeat, id à nobis appellet̃. & in de Rep. Qđ certe cœlũ, aut mũdũ appellauimus. quare et Ariſt. cũ inſcripſit de cœlo, nõ ſuperiora corpa ſolũ: ſed uniuerſum mũdũ ſignauit. in hoc ergo, ut dictũ eſt, tractatu, de illis, q̃ quouis mõ dicuntur ęterna, ꝑtractat. In ſequẽtibus uero de reliquis, oĩbus. ſ. gñabilibus & corruptibilib⁹, et oĩbus, q̃ ad ipſa cõſequũtur. Rurſus quoq; eorũ, q̃ cõſequunt̃ ad res generabiles et corruptibiles, q̃dã ad ipſas oẽs cõiter cõſequunt̃, q̃dã uero ſeorſum ad quaſdã. & eorũ, q̃ ſeorſum ad quaſdam cõſequunt̃, q̃dã ad terreſtria ſeorſum cõſequunt̃, q̃dã ad ea, q̃ ſuper terrã ſunt, hoc eſt media inter terrã, & cœlũ, q̃ & in ſublimi exiſtẽtia appellant̃. & eorũ, quæ ad terreſtria, q̃dã ut ad animata cõſequunt̃, q̃dã ut ad inanimata. & eorũ, q̃ ad animata, q̃dã ut ad ſenſitiua, q̃dã ut ad inſenſitiua. Cõſentaneã igit̃ diuiſioni huic ſuorũ tractatuũ naturaliũ Ariſto. diuiſionẽ fecit. Nã, queadmodũ in Phyſico auditu de his, q̃ ad oĩa naturalia cõiter conſequuntur pertractauit, ita in propoſito negocio de illis, q̃ cõiter ad oĩa gñabilia & corruptibilia conſequuntur, diſputabit. in Meteoris uero de his, q̃ ſuper terrã cõſiſtũt, & de cõſequẽtibus ad ipſa ꝑtractabit. in tractatibus uero de Animalibus, de his, q̃ ut ad animata, et ſenſitiua cõſequunt̃. plurimi uero hi ſunt, ob multiformitatẽ naturæ aĩaliũ. in libris uero de Plantis de aĩatis, ſed nõ ſenſitiuis. de inanimatis aũt in libris de Metallis, & in Quarto Meteorologicorũ. Diuiſio igitur naturaliũ rerũ, et tractatuũ Ariſt. ad has, ut breuiter dicamus, eſt hæc. Sed q̃a magna eſt præſentis huius negocii cõnexio ad librũ de cœlo, ut declarat cõiunctio, aũt, q̃ eſt in procœmio, dicit enĩ (De Generatione aũt & corruptione) tãq̃ coniunctioni (q̃dẽ) reddita, q̃ eſt in fine libri de cœlo poſita. eſt. n. cõtinuatio una ſermonis connectentibus nobis calci illius huius procemiũ hoc pacto. De graui q̃dẽ & leui, & accidẽtibus circa ipſa determinatum ſit à nobis hoc mõ. De Generatione aũt & corruptione eorũ, q̃ natura fiunt, & corrumpunt̃, ſimiliter de oĩbus, hoc eſt de oĩbus uniuerſaliter, &c. q̃m igit̃ eſt hic illi continuus tractatus, ut eſt oſtẽſum, æquũ eſt nõ ignaros nos eſſe eorum, q̃ in libris de Cœlo edocti fuimus. ſed ꝑ capita percurrere q̃ ibi pertractantur. Sciẽdũ igit̃ eſt ꝙ in primis quidẽ duobus libris diſputat de ęternis, in reliquis uero duobus de his, q̃ fiũt, & corrũpunt̃: ſed ĩ Primo q̃dẽ libro q̃rit de ſubᵃ cœleſtis corp̃is, & dicit ꝙ eſt alterius naturę ab aliĩs elemẽtis, cũ ſit ingenita & incorruptibilis, nõ ſolũ quo ad totũ, ſed etiã quo ad partes, nullã recipiens mutationẽ pręter eã, quæ eſt ſecundũ locũ. Quærit quoq; infinitũ ne ſit cœlũ, an finitũ, & oſtendit eſſe finitũ, multis quidem & admirabilibus rationibus, & una huiuſcemodi, dicẽs, ſimile eſſe ſi quis dicat infinitũ cubitum, & circulũ infinitũ. quemadmodũ. n. qui cubitum dicit extenſum, aliquid dicit, & finitũ: ita etiã qui circulũ dicit figurã aliquam nominat, & in huius intellectu comprehendit terminos. cũ ergo demonſtrauit finitũ eſſe cœli corpus, ad hæc oſtendit quod nihil eſt extra ipſum, nõ ſolum corpus, ſed nec locus, neq; uacuũ. neq;. n. inquit in loco eſſe nata ſunt quæ ibi ſunt. nec tẽpus ipſa feneſcere facit. hæc igitur docet in primo libro. In ſecundo uero de figura totius cœli, & aſtrorum quæ ſunt in eo, quòd ſcilicet ſphærica eſt: & de motu horũ, quòd circularis eſt. Poſt hæc deinceps de totalitate quatuor elementorũ docet, quærens & horũ figurã, & oſtendens ipſam eſſe ſphæricam. De terra uero magnũ ſermonẽ proponit, quærens quatuor, magnitudinẽ ipſius, figurã, ſitũ, motũ. magnitudinẽ quidẽ, eo ꝙ nõ ut multi putant infinitã habet magnitudinẽ, ſed eſt finita, & plurimis, immo ferè omnibus aſtris præter lunã minor. figurã uero oſtendit, & ipſam eſſe ſphæricã. ſitũ uero ꝙ in medio eſt conſtituta, nulla ui indigens ut ſuſtineatur, ut quis putare poſſet: ſed econtra potius uiolentia indigens, ſi ex media regione deberet mutari, cũ ſit immobilis in proprio loco. Cũ igitur tot quæſiuit, & de cœlo, & de totalitate elemẽtorũ quatuor, per quã ingenita ſunt, & incorrupta in primo, & ſecundo libro, conſequenter à Tertio libro docturus de quatuor elementis, quatenus ſunt generabilia, & corruptibilia, ſunt autẽ huiuſcemodi proculdubio quo ad partes: nã ex partibus elementorũ fiunt quæ generantur, & in has corrumpuntur quæ corrumpuntur. Pertractaturus igitur de his, quæ generantur & corrumpuntur ex quibus, & quot ſunt elementis, primũ quærit ſi omnino eſt generatio. forte nãq; nõ eſt oĩno generatio, ut ſupponentes nullũ eſſe motũ, neq; mutationẽ, ut Parmenidæi, & oſtendit eſſe generationẽ: tũ quidẽ deſtruens & ſoluens latas cõtra generationẽ dubitationes: tum uero teſte euidentia utens eorũ, quæ fiunt & corrumpuntur. omninoq; exquiſiuit, unde nã in cõcœptũ hũc deuenerint, ut putarent nõ eſſe generationẽ qui hoc enunciauerunt: & dicit ꝙ, cũ crederent in rebus eſſe ſciẽtiã, & hanc de permanentibus, & ſemper eodẽ modo ſe habentibus eſſe dicerent: ſuppoſuerunt permanẽtia eſſe entia omnia. Ipſe uerò aduerſus hæc & ꝙ ſit ſcientia demonſtrauit, & ꝙ de permanentibus, & ſemper eodẽ modo ſe habentibus ſit. & ob hoc nihilominus nõ cogimur motũ auferre entia oĩa permanẽtia ſupponẽtes. cõtingit nãq; oĩum hæc quidem permanẽtia ſupponere, & æterna, de quibus eſt ſciẽtia: illa uero generabilia & corruptibilia, in quibus ẽ motus. & in ipſis quoq; generabilibus & corruptibilibus eſt aliquid ſtans, & manẽs, ſecundũ qđ & de ipſis eſt ſcientia. dico ſcilicet forma ipſa. nã & ſi particularia corrumpãtur, & mutentur, forma ſemper per ſucceſſionem ſeruatur. Cum igitur per hæc & huiuſcemodi demonſtrauit ꝙ eſt generatio, & quæ generantur & cor-

rumpuntur, quærit ex quo fiunt quæ fiunt, ex incorporeo ne, aut corporeo aliquo elemento, & oſtendit quod ex incorporeis. duobus enim exiſtentibus abſurdis alterum ſequetur ex neceſſitate. aut enim uacuum erit quod occupabit quod ex incorporeo fit, aut ſi quidem non datur locus uacuus, corpus per corpus permeabit. relinquitur igitur ex incorporeo elemento fieri q̃ fiunt.

Vbi etiam elementum definit, dicens, Elementum eſſe corpus, in qđ ultimum compoſita corpora diſſoluuntur, qđ in re ipſa eſt potẽtia, aut actu. nam hoc quo pacto ſe habeat interim eſt ambiguum. ipſum uero indiuiſibile in altera ſpẽ. Dubium autem poſint actu ne, an potentia inſit elementum, eo ꝙ nondum docuerit quo pacto fit generatio. nam, ſi per congregationem, & diſgregationẽ eſt generatio & corruptio, actu inſunt elemẽta compoſitis: ſed, ſi per mutationem ſubſtantiæ, potentia, & non actu. Cum igitur demõſtrauit ꝙ non ſunt ex incorporeo quæ fiunt, ſed ex aliquo corporeo, qđ elementũ uocamus: cõſequẽter quęrit hoc elementũ utrum unum ſit aut plura, & utrum finita, aut infinita. unum quidem eſſe inquit impoſſibile. nam quo pacto eſſet tanta in his, quæ fiunt, diuerſitas ſi ex uno fierent, & unde diuerſi, & contrarij motus, cum alia ſurſum ferantur, alia deorſum inclinenẽ. im- & nitum Com. 11. poſſibile enim eſt in uno, & eodem eſſe contraria. nam & iuxta Hippocratem, ſi homo unus eſſet, utiq; nõ doleret: &, ſi doleret, unum quoq; eſſet, quod ei mederetur. nõ igitur ex uno, ſed ex pluribus, non tamen infinitis. demonſtratum enim eſt impoſſibile eſſe actu ſubſiſtere infinitũ. dico autem non ſolum impoſſibile eſſe numero eſſe infinita elementa, ſed nec ẽt magnitudine. ſi enim cœlum, qđ omnia continet, oſtenſum eſt eſſe finitum, fruſtra utique aliquod elementorum infinitũ eſſet. finita igitur ſunt elementa, & non unum. Cum autem non addidiſſet quot et Com. 18. quæ, ſed ut conceſſum ſumpſiſſet quot ſunt quatuor, cũ ad oſtendendum ꝙ tot ſint, conferret conſideratio illa, generabilia ne ſint, an ingenerabilia, in hanc ſermonem ſuum tranſtulit. Et, cum oſtendiſſet ꝙ non ingenerabilia ſed generabilia ſunt, & maxime ex ipſa euidentia: uidemus enim uniuerſam aquam corruptam, & aerem fieri, et in reliquis eodem modo: deinceps quærit, unde fiant, & generẽtur, utrum ex ſe mutuo, aut ex alio quodam ſubiecto, ut ſupponunt qui medium aeris, & aquæ corpus ſupponunt. Oſtendit aũt ꝙ non ex alio quodam, nam aliud illud inquit elementum, cum ſit corpus, in loco eſt neceſſario, aut igitur ſurſum erit aut deorſum. & ſi ſurſum, aut naturaliter, aut præter naturam: & deorſum eodem modo, aut naturaliter, aut pręter naturam. ſi igitur ſit ſurſum ſecundum naturam, ignis erit, aut aer: ſi autem præter naturam ſit ſurſum, erit aut terra, aut aqua. Eadem quoque ſequẽtur, ſi ipſum deorſum eſſe ſuppoſitum fuerit. nam, ſi ſit ſecundum naturã deorſum erit & terra, aut aqua, præter naturam uero ignis, aut aer. Præterea hoc corpus certe non erit inaffectum, neq; informe. hoc namq; impoſſibile eſt. hoc enim eſt ipſi materię conueniens, quę eſt incorporea. nobis autem propoſitum eſt corporea quęrere elemẽta. Si igitur ſit affectum, aut calidum erit aut frigidũ, & aut ſiccum aut humidum. ſi igitur calidum ſit & ſiccum, ignis erit: ſi calidum & humidum, aer: præterea humidum quidem & frigidum ſuppoſitum aqua erit: frigidum uero & ſiccum, terra. non igitur ex alio quodam generantur, ex ſe igitur mutuo. ſi autem ex ſe mutuo, aut cũ potẽtia ſibi mutuo inſint, aut cum actu. ſed ſi quidẽ actu ſibi mutuo inexiſtentia ex ſe mutuo generãtur, per diſgregationem erit generatio, ſicut Anaxagorici ſupponebãt. ſed hoc, inquit, eſt impoſſibile. ſi enim, inquit, eo ꝙ ſegregantur ex ſe mutuo generanẽ: ut ſi eo ꝙ inſint aquę actu aeris ſimilitudines partiũ, generatur ex aqua aer, & aliorum quodcunq;: neceſſe eſt aut ſtare quandoq; generationem ipſam, cum aliæ ſimilitudines partium conſumptæ ſint aeris ſcilicet & ignis & terræ, derelictis his ſolis quę ſunt ipſius aquæ, ita ut ex ipſis non poſſit amplius aliquod aliud elementorum ſegregari. uel igitur hoc, qđ dictum eſt, accidet, ſtare ſcilicet generationem. aut, ſi quidem in æternum conceſſeris ex ſe mutuo generari elemẽta, neceſſe eſt infinita ſuppoſita iri corpora in eodem actu exiſtentia. quod impoſſibile eſt. Relinquitur igitur ex ſe mutuo generari elementa, eo ꝙ potentia ſibi mutuo inſint. potentia autem ſibi mutuo inſunt, aut quia reſoluuntur in prima, & communia omnium elementa, quę alij indiuidua corpora dicebãt, ut Democritici, & Leucippicit alij ſuperficies, ut Plato. aut, q̃a poſſunt in ſe mutuo mutari, ſed ꝙ non eo ꝙ in prima reſoluantur elementa demonſtrauit. neq; enim indiuiſibilia corpora poſſibile eſt eſſe, & in ſuperficies corpora ipſa diuidere ſtultum eſſe dicit, eiuſdem enim utiq; fuerit corpora in ſuperficies diſſoluere, & has in lineas, & has in puncta, ita ut conſtent ex punctis corpora, quod eſt ultimum abſurdum. Supereſt igitur alio modo ſupponi ex ſe mutuo elementa generari. Modum uero mutuæ ſeu reciprocę generationis quęrẽs, deuenit ad ſermonem de potentijs, & paſſionibus, & motibus ipſorum. Et cum dixiſſet in fine tertij libri ꝙ opus eſt omnes ipſorum inter ſe percurrere differentias, & quę ſecundum potentias, hoc eſt inclinationes ipſorum perpẽduntur, & quæ ſecundum qualitatem, & actiuas & paſſiuas. in Quarto libro diſputat de grauitate, & leuitate, qbus naturalis ipſoꝝ fit motus, & ꝓprium unumquodq; locum ſortitum eſt. Dicturus autem de alijs diuerſis ipſorum potentijs, ſecundum quas fit in eis mutua mutatio, per quas & modus mutuæ generationis declaratur, & numerus ipſorum elucet, quo ſunt, & quę: merito ante mutuam elementorum ex ſeinuicem generationem, de ſimplici generatione & corruptione doctrinam facit, in Primo libro propoſiti negocij: non quęrens an ſit generatio: hoc enim in libro de Cœlo tradidit: ſed docens & qd eſt, & quo ab alijs differt mutationibus alteratione, atq; augmentatione. Et, cum omnia pertractaſſet, quæcunq; opus erat quærere loquentem de uniuerſali generatione corruptione, deinceps proponit de mutua generatione ſimplicium corporum pertractare, quę elementa ſunt omnium compoſitorum generabilium & corruptibilium corporum. Sed quia neceſſarius eſt ad horum doctrinam ſermo de tactu, de actione & paſſione, & miſtione, pręaſſumit inquiſitionem de his. Et, cum in hoc perfeciſſet primum librum, in Secundo ſermone tranſit ad doctrinam de elementis, quęrens actiuas ipſorum & paſſiuas differẽtias: & per has mutuę generationis ex ſeipſis, ut prius dictum eſt, modum adinueniens, & demonſtrationem, ꝙ tot ſola numero ſunt elemẽta. cum enim à principio in libro de Cœlo quatuor eſſe, ut conceſſum, aſſumpſiſſet, in poſterum horum demonſtrationem dereliquit. Tex. c. 1.

***D**E generatione autem, & corruptione eorum, quæ natura generantur & corrumpuntur, ſimiliter de omnibus.*

RECTE cum dixiſſet de generatione eoꝝ, q̃ generanẽ, addidit illud { natura, } fiunt enim q̃dam & arte, & electione. electione quidẽ, ut amicitię, & inimicitię: arte uero, ut domus nauis. ſed non eſt de his ſermo, ſed de illis, q̃ natura fiunt, & corrumpuntur: & de his nõ quibuſdam, ſed ſimiliter de oĩbus, inquit, hoc eſt uſr de omnibus, quę natura fiunt, & corrumpuntur, quærendum. dictũ. n. eſt à principio ꝙ non de quibuſdam preſens negocium pertractat, ſed cõiter de omnibus generabilibus & corruptibilibus. nam particulariter de his conſequentes tractatus docent, illi quidem de his quæ in ſublimi accidunt, alij uero de animalibus & plantis, Com. 1.

Cauſeq; diuidende, & rationes ipſorum. a. l. adde diſtinguende.

Dixit eorum quę fiunt, & corrumpuntur, cauſas plurali numero & non ſingulari. nã & ſubiectũ ipſum eſt cã, Com. 2 & ipſa forma, & unde principium motus, hoc eſt effectiua. cauſa quoq; eſt & ipſum cuius gratia, quæ eſt finis. de his enim omnibus diſputabit. Illud uero { cauſæ, & rationes ipſorum } ex ſuperabundanti quidẽ non utiq; idẽ

ſignificat, ut ſignificat coniunctio,&c. Quidam autem cauſas uľes omnium,quæ fiunt,& cões cauſas intellexerunt,ut quę uľis effectiua cauſa generatiõis:& corruptionis,quę ſit cõis ipſorum materia,& reliquę ſiľ.rões uero particulares,& proximas cuiuſq; cauſas: quæ ſit animalium materia,ꝙ uerbi gratia humores quatuor:quę ſit materia eorꝝ,quæ in ſublimi fiunt,pluuię,grãdinis,niuis, tonitruorum,fulgurũ,uentorũ.ꝙ horum quidem humida exhalatio,pluuiæ,niuis,roris,grandinis,reliquorũ uero ſicca:.& in metallis,& reliquis , quæ ſit cuiuſq; materia:ſiľ quę ſit proxima cuiuſq; effectiua cauſa,& forma.

Mihi uero uľ cauſas quidem quatuor dixiſſe , ſiue cões ſiue ꝓximas cuiuſq; eorũ , quæ fiunt,rões uero effectiuas quibus unũquodq; fit,uel corrumpitur,ut ꝙ ſole recedente,& uapore infrigidato condenſatio fit,& ſic mutatio in ipſam aquam:adaucta aerofrigiditate cõpactio. ſed ſi quidem fit aquæ compactio,facit grandinem , aut glaciem:ſi aũt uaporis,fit nix.ſimiliter de fulgure, & tonitruo,ꝙ ſpiritus in nubibus comprehenſus , aut delatus ex ſuperiori nubium parte, ex naturali ad ſuperiorẽ locũ latione condenſat eas ſecundum illam partem,tanꝗ calore priuatas.deinde ex huius partis conſtrictione ſpiritus in inferioribus partibus cõprehenſus accenditur. deinde eiaculatus & confractus ad inferiores nubes,ꝑcuſſione quidem ſonum,uehemente uero motu, & attritiõe accẽſus fulgor efficit.Videtur ergo Ariſ. huiuſcemodi aſignationes eorum,quę generantur & corrumpuntur,rões uocare. non enim ſufficit dicere ꝙ materia fulguris, aut tonitrui eſt ſpiritus,neq; ꝙ effectiua cauſa eſt motus ipſe cœleſtium : ſed oportet addere & rationem,per quã hoc quidem agente,illo uero patiente,aut generanľ quæ generantur,aut corrumpuntur quæ corrumpuntur.

Amplius autem de augmentatione , & alteratione , quid utrumq;.

Com. 3. Sermo de his ẽt ſecundum ſe eſt utilis Naturali,nã & augmentatio & alteratio naturales ſunt tranſmutationes & generationes quædam etiam hæ,ut in ſequentibus demonſtrabitur.Eſt quoq; utilis ad ſermonẽ de proprie dicta generatione,ut & ipſe declarat per ea,quæ ſubiũgit. ſiue enim idem ſit generatio,& alteratio,ſiue alterum, ut etiam nominibus ſunt ſeparata,facile cognoſcetur,cognita alteratione,quidnam ſit.

Et utrum eandẽ putandum ſit eſſe naturam generationis, & alterationis,aut ſeparatã,ut diſtinctum eſt ẽt nominibus.

Com. 4. Generatio quidẽ eſt tranſmutatio ſecundum ſubſtantiam ex nõ ente in ens:alteratio uero eſt traſmutatio circa aliqđ formatũ ſecũdum aliquod accidentium ei. Sic quidem & Homerus mutationẽ Vlyſſis in accidentibus, alterationẽ nominauit dicens.Alter mihi hoſpes nũc uideris,ꝗ prius.Thelemachus ad patrem a Pallade mutatum.Et aduerte quo pacto non dixerit alius,ſed alter:nã generatio aliud facit,ut ex aqua aerem, alteratio uero alterum,ex alio uerbi gratia nigrum.Vtrum igiľ,inquit,idẽ ſint generatio,& alteratio nominibus tantum differẽtes, aut una cum nominibus res ipſæ diuiſæ ſunt.

Antiquorum igitur hi quidem generationem, quæ ſimplex uocatur,alterationem eſſe aiunt : illi uero diuerſum alterationem, & generationem.

Com. 5. Quoniam generatio quædam eſt & alteratio ipſa,nõ ſimplex,neq; proprie generatio,ſed cũ additione aliqua generatio,ꝓp hoc addidit{ ſimplicem. }Narrat aũt primum antiquorꝫ opiniones,ut eſt ei mos , quas habebant de generatione:ut ſuper his examinatis , quæ ſibi uidenľ conſtruat.Dicit autem quoſdã ipſorum idem opinari generationem propriã cum alteratione,quoſdam uero alterum:& qui ſint utriq; opinioni aſſidentes apponit.

Quicunq; enim unum quid uniuerſum eſſe dicunt , & omnia ex uno generant,his quidem neceſſe eſt alterationem generationem dicere.

Intentio eſt ei antiquorũ de generatione, & alteratione opiniones exponere,quod aũt dicit eſt huiuſcemodi. Com. 6 Antiquorꝫ,inquit,quidã unum ſuppoſuerunt oĩum elementum,quidã plura.Qui igitur unum ſupponebant, in idem ducebant generationẽ cum alteratione. Sed eſt dicendum quo pacto.Qm̃ enim maxime primũ elementũ unum ſupponebant,ex quo alia oĩa fiunt, neceſſe omnino eſt idem manens ſecundum ſubſtantiam alia facere.ſi enim ſecundum ſubſtantiam fuerit mutatum, nõ erit primũ elemẽtum,ſed habebit prius eo circa quod eſt facta mutatio,idem manens & imutabile* ſecundum ſubſtantiam,qualem nos ſupponimus informem materiã.ſi igiľ formatum exiſtens* ſubiectũ (nam tale ipſum ſupponebant)imutabile eſt ſecundum ſubſtantiam,non enim eẽt amplius primum elementũ:relinquitur mutationem non eſſe amplius ſecundum ſubſtantiam,per quam cum mutatur,facit alia.ſi autem hoc, clariſſimum eſt , ꝙ non erit generatio , ſed alteratio.eſt enim,ut dixi,generatio quidẽ mutatio ſecundum ſubſtantiam ex non ente in ens:alteratio uero mutatio circa aliquod formatum in aliquo accidentium circa ipſum. Sed aduerte ne non neceſſario aduerſus eos hoc inducamus.generatio enim non eſt ſubiecti,& materiæ,ſiue imutabilis maneat,ſiue non, ſed eius quod ex ipſa,& forma conſtat.& nos quoq; generationem circa primam materiã dicimus conſiſtere, quæ imutabilis eſt,oportet enim ſemper manere primũ ſubiectũ: ſed tñ ex ea & ſupueniẽtibus qualitatibus elementa facimus.qđ igitur prohibet ẽt ipſos immutabile facere primum elementum , & non ob hoc generationem auferreľ ſit igitur cõcurſum talium & tot qualitatũ circa primũ elemẽtum facere res ipſas:circa has autem deinceps alterationem fieri.Niſi illud dixerimus ꝙ nos informe primum facimus ſubiectum,& concurſu qualitatum formãtes ipſum facimus res.ipſi uero formatum ipſum ſupponentes,& imutabile, non amplius nobiſcum conueniũt, qm̃ & primum aliquam aliam ex ſe formam generare non poteſt,cum immutabile maneat,niſi circa accidentia ei mutationem dederint.hoc pacto igitur unũ ſupponentes elementum, coguntur generationem in idem ducere cum alteratione.Quicunq; autẽ plura elementa ſupponunt , poſſunt ſeparare generationem ab alteratione, congregatione quidem & diſgregatione generationẽ & corruptionem ſupponentes:tranſpoſitione uero, & ordinis mutatiõe alterationem,ut Democritici, & Leucippei ſuppoſuerunt.Nihilominus,inquit,cum & omnes plura elementa,ſupponentes poſſent generationem & alterationem ſeruare,non omnes ſeruarunt.nimirum Empedo. quatuor elementa ſupponens alterationem ſuſtulit , impaſſibilia dicens elementa,& qualitates in eis immutabiles,ita ut generatio ſola inducenda ſit per huius ſuppoſitionẽ,& ſi alio modo ꝗ nos ſupponimus,ut in ſequentibus demonſtrabitur.{ quicũq; enim unum quid uniuerſum eſſe dicunt,& omnia ex uno generant. } Exponens quid ſit uniuerſum ipſum,unũ dicere,ſubiũxit illud{ oĩa ex uno generant. } hoc eſt , quia unum omnium ſupponunt elementum.

Et quod proprie fit alterari.

Quod ſuperius dixit ſimplicem generationẽ, hoc nũc manifeſtius quod proprie fit,dixit. Com. 7.

Quicunq; uero plura materiam uno ponunt ,ut Empedocles, & Anaxagoras,his alterum.

Quicunq;,inquit , uno plura materiam ponunt,mate- Com. 8. riam uocans prima apud eos elementa:oam ſecundum illos materia hęc ſunt, cum imutabilia inalterabiliaq; illa ſupponant:ſecũdum hos alterꝫ dicit fore generationem ab alteratione.Cum autem non dixerit,qui ſint,qui unũ elementũ ſupponebant, eos qui plura dicebant,addidit, dicens Empedoclẽ. hic enim quatuor elementa ſuppoſuit,ignem,& aerem,& aquã,& terram:&Anaxagoram infinitas ſimilitudines partium ſupponentem, & Leucippũ:nam hic,& Democritus infinita ſupponebant corpa

infinita aũt & multitudine, & figuram dr̃ia. Sunt autẽ et qui unum ſubiectum faciunt, ut Thales quidem aquã Anaximenes uero, & Diogenes aerem, Anaximander ue ro naturam intermediam aeris & aquę, quæ infinita eſt, Heraclitus uero ignem.

Atqui Anaxagoras propriam uocem ignorauit, dicit quippe quod fieri, & interire idem conſtitit cũ ipſo alterari.

Clm. 9. Cum dixit ſequi ad eos, qui plura entium elementa dicunt, aliud dicere generationem ab alteratione, accuſat Anaxagoram non proprie de generatione alterationis utentem nomine. hic enim elemẽta faciens, ſimilares partes infinitas exiſtentes, et immutabiles ſecundum ipſum, & harum cõgregatione, & diſgregatione, & excretione faciens generationem, fieri: & corrumpi alterari uocauit.

Multa aũt dicit elemeata, ſicat & alij. Empedocles. n. corporea quidẽ quatuor, omnia uerò cũ mouentibus ſex numero.

Cōm. 10. Deinceps dicit qui plura elementa ſupponunt, ex quibus eſt Empedo. materialia quidem, & ut paſſiua corpora quatuor ſupponens: effectiua autem, & motiua litem, & amicitiam.

*Anaxagoras aũt infiaita, & Leucippus, & Democritus. hic. n. ea, quæ ſaat ſilium partiũ, elementa poait, ut os, & carnem, et medullam, * et aliorũ, quorũ cuiuſq; pars uniaoca eſt.*

a t. addunt & neruum

Com. 11. Sed Anaxagoras quidem, ait, corpora ſimilium partium. quid autem ſit corpus ſimilium partium, ipſe addidit dicens. { quorũ cuiuſq; uniuoca pars eſt. } carnis nãq; pars caro eſt, & oſſis, & nerui rurſus ſimiliter: manus uero & aliorum diſſimilium partium, partes non ſunt uniuocæ toti, non enim dicuntur partes manus, manus.

Democritus aũt et Leucippas ex corpibus indiuiſibilibus alia cõponi dicũt, hæc aũt infinita et multitudine eẽ, et formis.

Com. 12. Democritus autem inquit, ſuppoſuit corpora, non ſolum multitudine infinita, ſed etiam figurarum differẽtia, ita ut accidat ex huius ſermonibus infinito eſſe aliquid infinitius: unamquanq; enim figurarum non in una atomo, ſed in pluribus ponunt. Epicurei uero (ut inquit Alexander) minime in hoc cõſenſerunt Democrito. illi enim multitudine quidem infinitas atomos ſupponunt, figuris uero incompræhenſibiles quidem, ſed non infinitas: & hos quoq; multiplicate infinitum neceſſe eſt. Eſto enim ꝙ finitę ſint atomorum figuræ, neceſſe eſt omnino unãquanq; figurarum aut in finitis eſſe atomis, aut in infinitis. ſi igitur unaquęq; figura finitas atomos format, etiã ex omnibus collecta multitudo finita erit. aut igitur non omnes figurari atomos eſt neceſſe, aut ſi omnes figuratę ſunt, finitę erunt: ſed ſuppoſitum eſt ipſas eſſe infinitas; quare impoſſibile eſt figurarum unamquãq; in infinitis atomis eſſe. igitur aut unaquęq; in infinitis, aut hæ quidem figurarum in infinitis, illæ uero in finitis. ſi igitur omnes in infinitis, multiplicabitur infinitum. ſi autem quædam in infinitis, quędam uero non, aut rurſus multiplicabitur infinitum, & ſi tres ſolę eſſent figuræ in infinitis atomis, aut duę, aut omnino maius aliquod in finito erit, et ſi una ſola ſit in infinitis. nam ex omnibus collecta multitudo omnium atomorum, quæ ſub una figura ſunt, maior erit. ſi ergo hoꝝ unũquodq; eſt impoſſibile: neceſſe eſt aũt oĩno horum unũ ſequi, ſuppoſito ꝙ ſint atomi infinitę: falſa eſt ergo ſuppoſitio, quæ ſupponit atoma eſſe infinita.

Ipſa aero ad ſeipſa differre his, ex qaibus ſunt, & poſitione, & ordine horum.

Com. 13. Ipſa autem ad ſeipſa non elementa dicit, ut poſſet alicui uideri ex ipſa litera, ſed quæ ſunt ex elementis. eſt enim redditio non ad proximum, ſed ad ſuperius dictũ, dico ſcilicet ad illud { alia, } quod ſignificabat compoſita. Hæc igitur compoſita tribus modis à ſeinuicem differunt iuxta Democritũ, Vno quidẽ mõ, quia ex diuerſis atomis in figura componuntur: quod apud eũ ſignificat uerbũ illud, his, ex quibus ſunt. nõ. n. ſunt ex eiſdem atomis ignis, & terra, ſed ignis quidẽ ex ſphæricis conſtat atomis, terra aũt non ex huiuſcemodi, ſed forte ex cubicis. Sed ordine inquit, & ſitu atomorum differunt à ſeinuicem compoſita. ſæpe enim duoꝝ quorundam ex eiſdẽ atomis compoſitorum differentia erit penes ordinẽ atomorum, eo ꝙ in hoc quidem, uerbi gratia primæ quidẽ atomi ſphæricæ, ultimæ autem, quę pyramidis formam habent ordinatæ ſint: in altero uerò econuerſo, primæ qdẽ quæ pyramidis formã habent, poſteriores uero ſphæricæ: ut ſe habet in ſyllaba os, & ſo, nam eorundẽ elemẽtorum ordo differentiam operatur. ſimiliter & penes poſitionem atomorũ compoſitorum differentia fit, quandoq; quidem obliquarum, qñq; uero rectarum, in aliĵs uero ſupinaꝝ exiſtentium. ipſius quippe Z, elementi ad N, ſolum ſcd̃m poſitionẽ eſt differentia. & ipſius y ad λ. Scire aũt oportet ꝙ dictarum trium differentiarũ, prior quidem ſecundũ quam ex talibus aut ex talibus conſtãt atomis facit compoſita ẽt oĩno alia, & diuerſa: q̃ aũt eſt penes poſitionẽ, & ordinem alterata ſolum, nõ aũt alia.

Contrario aũt modo uidentur dicẽtes Anaxagorici Empedoclei s: hic. n. inquit ignem, & aqaã, & aerem, & terram elementa quatuor, & ſimplicia eſſe magis q̃ carnem, & os, et talia, quæ ſunt ſimilium partium: illi uero hæc quidem ſimplicia & elementa, terram uero, & ignem, & aerem compoſita; omniſeminarium enim eſſe horum.

Com. 14. Contrario, inquit, mõ Anaxagoras eſt opinatus Empedo, de elementis. nam Empedocles prima dicit eſſe, & ſimpliciſſima quatuor elementa: ex his aũt congregatis generari quæ ſimiles habent partes os, & carnem. Anaxagoras aũt econtra, compoſita dicens eſſe quatuor elementa ex his, quæ ſimiles habent partes. etenim oſſis, & nerui, & cuiuslibet aliorum ſimilitudines partium dicebat ineſſe igni, aquæ, & aliĵs: qm̃ ex his oĩa uidebat fieri, ſed quemadmodum oſſis, & carnis ſimilitudines partium dicebat, & reliquorũ, quę nos compoſita dicimus: ſic, & ignis, & aeris, & aquæ, & terræ: & omnia quidẽ eſſe in omnibus, apparere autem unũquodq;, & nominari per prædominans. Quare non contrario modo dicebat Empedocli. neq; enim compoſitiora dicebat elementa carne, & oſſe, & reliquis. Sed differunt, quia Empedo. quidẽ dicebat principia reliquoꝝ ipſa elementa: Anaxa. aũt ſimilitudines partiũ, oĩum principia: apparere uero, & noiari unũquodq; à prædominante: ſiquidẽ opus eſt ex principiĵs eſſe ea, quæ diſſimilium ſunt partium.

His igitur, qui ex ano omnia conſtruunt, neceſſe eſt dicere generationẽ, & corruptionem alterationem. ſemper enim manere ſubiectum idem, & naum: tale uero alterari dicimus.

Com. 15. Quo pacto quidem iuxta eos, qui unum elementũ ſupponunt, idem ſit alteratio, & generatio: iuxta eos uero, q plura, alterũ, clare percurrit. ſuperius uero cũ hoc ipſum ſolum dixerit, quid ſequitur ad utrãq; ſuppoſitionũ enũciauit. nunc aũt hoc ipſum demonſtrat. qm̃ enim, ut diximus, oportet primam materiam immutabilem eſſe: mutari autem uno & eodẽ manẽte ſubiecto, alterari dicimus: nihil utiq; differet à generatione alteratio.

His aũt, qui plura genera faciuat, differre alterationem à generatione: coeuntibus enim, & diſſolutis generatio accidlt & corruptio. Quapropter dicit hoc modo & Empedocles, ꝙ natura nallias eſt, ſed ſolum miſtio, & fœdus miſtorũ. Quód igitur proprius ſermo ipſorum ſappoſitioni ſic dicere maaiſeſtum eſt, & quód dicunt hoc modo.

Com. 16. Genera uocat ipſa elementa, ſecundũ aũt hos qui plura elementa ſupponunt, differt generatio ab alteratione: ſiquidẽ congregatione dicunt generationẽ perfici. nõ. n. eadẽ ſunt, quę ſunt ex differentibus cõpoſita. nõ ergo alteratio congregatio eſſe põt. Teſtatur aũt et Empedo. ꝑ congregationẽ generationẽ fieri, dicens naturã quidem nullius compoſitorum eſſe propriam: ſed hęc uia cõgregatione commiſtorum ſubſtantiam habere. miſtio enim, & fœdus

& fœdus apud ipſum congregationē ſignificat. manifeſtū igitur eſt ꝙ ſuppoſitioni dicenti plura elementa propriū ſit & conueniens dicere gñationē aliud eſſe ab alteratione. Sed & q^d hoc pacto dicunt, planū. ſ. quod elementa plura ſunt. Alexander tamē magis ingenue hoc expoſuit. ſuppoſitioni. n. inquit, plura elementa ſupponēti proprius eſt ſermo dicens hoc mō fieri gñationem & corruptionē, hoc eſt per congregationē, & diſgregationē, quia neceſſariū eſt eis ſeparare gñonē ab alteratione. Manifeſtè aūt & Empedo. dixit per congregationē fieri gñationē, cū dixerit, natura nullius eſt, ſed ſolū miſtio & fœdus miſtorū. Democritici quoq; congregatiõe atomorū gñationē fieri dicebant, diſgregatione uerò corruptionē. Anaxagoras quoq, ſecretas ſimilitudines partiū & concretas una proculdubio, aut carnē facere, aut os, non facta carnis natura, ſed apparente, eò ꝙ plures carnis ſimilitudines partiū in idē conuenerint, & ꝙ dicunt hoc modo, dicit eſſe manifeſtū, & ꝙ ſic dicunt, hoc eſt ſecundū dictū modū gñationē fieri, & ex litera Empedo. ſic dicēte. { Sed ſolum miſtio & fœdus miſtorū, } & ex his quę dixit Democritus compoſita differre his, ex quibus ſunt.

Neceſſarium autem & his alterationem eſſe quidē aliquid dicere præter generationem: impoſſibile tamen ſecundum ea, quæ ab illis dicuntur.

Com. 17. Cum oſtendit ipſos aliud gñationē dicentes ab alteratione, quia per congregationē dicunt ipſam fieri: conſequenter oſtendit ꝙ neceſſe eſt & his dicere alterationē eſſe, & non eandē gñationi. { impoſſibile tñ ſecundum illorū ſermones alterationem eſſe, } hoc aūt non eſt cõe aduerſus omnes, qui per congregationē generationē faciunt, ſed proprium contra Empedoclem. Primo tamen oſtendit ꝙ neceſſe eſt dicere eſſe aliquid alterationē, cū ſit aliud à generatione. deinde quòd auferunt ſuis ſermonibus alterationem.

Hoc autem, quod dicimus rectè, facile eſt cognoſcere. ſicut enim uidemus quieſcente ſubſtantia in ipſa mutationem ſecundum magnitudinem uocatam augmentationem, & diminutionem, ita & alterationem.

Com. 18. Quòd neceſſe eſt ipſis dicere alterationem, & hanc alteram à generatione, & propter quid neceſſarium, oſtendit, & ꝙ eſt impoſſibile his, quę ab illis dicuntur, alterationem conſiſtere. Oſtendit autem ſic. nam ut uidemus, inquit, & manifeſtum eſt, ſeruata ſubſtantia mutationē in quanto fieri: ſic manifeſtum eſt, ſeruata ſubſtantia fieri mutationem in quali, quod eſt alteratio. quare ex manifeſto neceſſe eſt ipſis dicere eſſe alterationem. ꝙ autē impoſſibile ſit ſecundum ſermones, qui ab Empedocle dicuntur, conſequenter oſtendit. ſic quidem Alexan. expoſuit. Eſt uerò & alio modo dicti expoſitionem aſſignare. { Neceſſarium aūt & his alterationem eſſe quidē aliquid dicere, } &c. Qui plura, inquit, elementa ſupponunt, per ſuppoſitionem quidem neceſſario inducunt alterationem alterā à generatione & corruptione eſſe: eò ꝙ hęc quidem per congregationē, & diſgregationem conſidererut, ut prędictum eſt: alteratio uerò ſecundum aliud quid eorum, quę circa congregationem conſiderātur, puta ſitum, aut ordinem. nihilominus, inquit, & ſi cõceſſerit ſuppoſitio utraq; & generationē, & alterationē, huiuſcemodi tradiderūt ſermones eſſe, ex quibus eſt Empedócles, ex quibus impoſſibile eſt alterationē ſeruari. nā qualitates, ſecundū quas mutatio ſecundū alterationē conſideratur, ſpecificas differentias elementorum dixit, incorruptibilia & immutabilia elementa ſupponēs. Hoc aūt ꝙ dicimus rectè, facile eſt cognoſcere. ꝙ & ſi ſuppoſitio ipſorū gñationis & alterationis intellectū fateatur, & innuat, ipſe ſermonibus ſuis ſuſtulit alterationē. deinceps oſtenſurus ꝙ aufert alterationē per ea, quę dixit Empedocles, primū cõmemorat quid eſt alteratio, ꝙ eſt mutatio circa ſubſtantiā immobilē manentē. Exēplo aūt uſus eſt augmentatione ipſa p ea, q̃ dixit. { Sicut enim uidemus quieſcente ſubſtãtia, } & reliqua. Augmētationē aūt ut manifeſtā, & ab oībus confeſſam aſſumpſit. nā & ad alterationē forte quis male aduerſari poſſet, ut Protagoras, dicens non eſſe alicuius naturā terminatā, ſed ad habitudinē ſenſitiui drīam qualitatū ſenſibiliū fieri. ad augmentationē tñ nullus cõrradixerit, ꝙ eſt mutatio in quanto ſubiecta ſubſtãtia imutabili manēte: ex qua utiq; & q̃ ſunt ipſius alteratiõis cõcinari poſſet.

Nihilominus ex his, quæ dicunt, qui plura principia uno faciunt impoſſibile eſt alterari. paſſiones. n. per quas dicimus hoc contingere, differentiæ elementorū ſunt: dico aūt ut calidū, frigidū, albū, nigrū, ſiccum, humidum, molle, durum, & aliorum unūquodq;. ſicut ēt inquit Empedocles, Solē quidem album uideri, & calidū omniquaq;, imbrē uerò in omnibus caliginoſum, rigidumq;. eodē aūt modo determinat & in reliquis. Quare ſi non eſt poſſibile ex igne aquā generari, neq; ex aqua terrā, neq; ex albo nigrū erit aliquod, neq; ex molli durum, eadem aūt ratio & in alijs. hoc aūt erat alteratio.

Incipit docere quo pacto plura principia ſupponentes ſuis ſermonibus deſtruunt alterationē fieri: paſſiones. n. formas elementorū eſſe aiunt. cū aūt ſint formę ſemper eiſdem eędē manent, immutabiles. n. & impaſſibiles ſecūdum ipſos ſunt formę. Non oēs aūt plura principia ſupponentes auferunt alterationem, ſed Empedocles. & apponens ea, per quę dicit Empedocles, aſſignans igneo corpi, & Soli (nam ignea cœleſtia putabat) albedinem, & caliditatem: aquę uerò nigredinem, & frigiditatem, ſimiliter, inquit, & de reliquis paſſionibus dicere ipſum, ut humiditate, & ſiccitate, & dēſitate & ut breuiter dicā de alijs paſſionibus. Similiter aūt, qa, drię ipſę elementorū ſint, & ſpecificent ipſa eadem manentia. Secundum igitur Empedo. non eſt alteratio, ut demonſtratum eſt: ſecūdum Anaxago. aūt ſimilitudines partium his ſpecificantur paſſionibus: ſecundum uerò Democriticos elementorum formę per figuras: alias uerò paſſiones nõ recipiūt, ut caliditatem & frigiditatem, albedinem & nigredinē, & alias huiuſmodi: ſed uideri ſolum his participare cõpoſita ex habitudine ad nos. Harum aūt paſſionū, quę nobis quidem apparent, ſed natura non inſunt corporibus, quędam ad talem atomorum congregationem ſequuntur, ut caliditas in igne ex ſphęricis atomis compoſita apparet propter * ęternam mobilitatem ſphęrę: nam eò ꝙ facile permeet, quia in puncto eſt motus ſphęrę, calidum eſſe apparere facit, ut econtrario cubus conſtrictione, & difficultate motus, frigidum. Quędam uerò ſeruatis congregationibus, poſitione, & mutatione ordinis atomorum apparentiam mutationis tenent. quod dicebamus proportione reſpondere alterationi. nam idem corpus quandoq, album, quandoq; nigrum, quandoq; frigidum, & calidum uidetur, eò ꝙ ipſę atomi tranſpoſitę, & ordine mutatę ſint in compoſito. At ignis ſemper eodem modo ſe habere uidetur: eò ꝙ & ſi tranſpoſita ſint atoma illa, ex quibus conſtat, quia ſphęrica ſunt undecunq, eandem ſemper ad nos habitudinem habent, quę uerò ex triangulis, uerbi gratia non ſimiliter ſe habebunt, extra quidem baſibus exiſtentibus, intus uerò ipſis conis, aut econtra. ſed omnes in uniuerſum paſſiones, & quę ſemper ſeruantur, ut caliditas in igne, & quę interdum mutantur apparere ſolum nobis dicebant, ſed natura minime ineſſe. Com. 19.

a. l. facilem

An & manifeſtū eſt, q una ſemper ſupponenda eſt contrarijs materia, ſiue mutetur ſecundū locum, ſiue ſecundum augmentū & decrementū, ſiue ſecundum alterationē. Amplius quoq; ſimiliter neceſſarium eſt eſſe hoc, & alterationē. ſi. n. alteratio eſt, & ſubiectū unum elementū, et una omniū materia habentiū inter ſe mutationē, et ſi ſubiectū unū eſt alteratio.

Cõm. 20. Materiam quidem uocat ſubiectum ſecundum unamquãq; mutationem, cum autem demonſtrauiſſet quo pacto plura elementa dicentes auferunt alterationem, hoc deinceps ut corollarium inducit. Si enim propter hoc nõ poteſt dicere Empedo. alterationem, quia immutabiles ſupponat primas ſubſtantias: eſt autem manifeſta alteratio: oportet igitur unum aliquod eſſe quod ſuſtinet, & mutarur in contraria, ſiue igitur ſit alteratio, & omnino mutatio, eſt unum ſubiectum: ſiue ſit unũ ſubiectum, neceſſe eſt omnino mutationem eſſe: non enim ſunt omnes eiuſdem ſpeciei res, ut euidentia ipſa teſtatur. cum igitur ſit unum ſubiectum, illud proculdubio eſt, ꝙ ſecundum contrarias mutarur qualitates. Communem autem in omni mutatione ſermonem fecit. Similiter igitur, inquit, eſt neceſſarium ſubiectum commune eſſe, & alterationẽ. hoc eſt ut eſt neceſſarium commune ſupponi ſubiectũ, ſic & alterationem neceſſe eſt ſupponi: quia utrunq; ad alterum ſequitur, & alreratio communi ſubiecto, & cõmunis ſubiecti poſitio alterationi. Illud uerò { Habentiũ inter ſe mutationem, } dixit propter cœleſtia. nam ſecundum locum ſolum hęc mutari intelliguntur.

Tex. c. 2. *Empedocles igitur uidetur rontraria dicere & ad apparẽtia, & ad ſeipſum ipſe. Simul enim non, inquit, alterum ex altero fieri elementorum aliquod, ſed alia omnia ex his: ſimul autem, cùm coniunxerit in unum naturam omnem p ræter litem, ex uno fieri rurſus unumquodq;: ita ut ex uno aliquo, per differentias ſcilicet quaſdam ſeparatas, & paſſiones factum fuerit hoc quidem aqua, illud uerò ignis: quemadmodũ dicit* ignẽ quidẽ album & calidum, terram uerò grauẽ & duram. Ablatis igitur his differentijs (ſunt enim factæ tales, ut auferri poſſint) manifeſtum q, neceſſe eſt fieri & terram ex aqua, & aquam ex terra: ſimiliter autem & aliorum unum quodq;, non tunc ſolum, ſed etiam nunc, cum in paſsionibus mutantur. Poſſunt autem ex quibus dixit, aduenire & ſeparari rurſus, præſertimq; pugnantibus adhuc inuicem ſecundum ipſum lite, & amicitia. quapropter & tunc ex uno genita fuerunt: non enim ignis, aqua, aut terra cùm adhuc eſſent, unum erat omne,*

a.l. ſolem

Cõm. 21. Cum dixiſſet quid ſequatur ad eos, qui unum elementum ſupponunt, non diſcernere ſcilicet generationem ab alteratiõe: & quid ad eos, qui multa, quòd ſequitur quidem ad ſuppoſitionem ipſorum noſſe differentiam generationis & alterationis: & ſi ipſi hoc nõ annotarũt, neq; diſtinxerunt generationem ab alteratione; ſeorſum quidẽ Anaxagoram increpauit, ꝙ & propriã uocem ignorauit, cum generationẽ & corruptionẽ alterationem nominarit: ſeorſum quoq; rurſus nũc Empedo. carpit eũquã & apparentibus, & ſibiipſi contraria dicentem. ad apparentia quidem contraria dicit, auferens alrerationẽ manifeſtam exiſtentem. ad ſeipſum autem, quia dicit immutabilia elemenra, & ipſa quidem non fieri ex ſeinuicem, ſed alia ex his. Rurſus quoq; dicit, amicitia ſuperante unum omnia fieri, atq; ſphęrum, & orbem conflare qualitatibus carentem: ita ut in illo nõ amplius, neq; ipſius ignis, neq; aliorum elementorum ſeruetur proprietas, cum abiiciat unumquodq; elemẽtorum propriam formam, ut ſcilicet tales ſupponat elementorum ſpecificas differẽtias, quę auferri poſſint. Amplius & ex quibus dicit ipſas generari, inducit ꝙ & ſeparentur. dicit autẽ ipſas generari cum facto ſphęro, & omnibus in ipſo cõgregatis lis iterum ſuperauerit. tunc inquit ex ſphęro uno exiſtente, & indiſtincto corpore fiunt quatuor elementa, cũ ſ. differẽtię quędam, & paſſiões aduenerint alię alijs eius partibus abinuicẽ diſtinguuntur, quę ex illo fiunt elementa. quare ſi generatę ſunt, & auferri utiq; potuerunt: & pręſertim lite, & amicitia adhuc pugnantibus. quare & genita utiq; ex ſeinuicẽ fuerint. Si. n. non diſtinctũ, neq; ſeparatũ in ſphęro ignis corpus, poſtea d̃rias aſſumens factum eſt ignis: d̃rię quoq;, q̃ ignis ſunt, ut in hac parte ſphęri factę ignẽ fecerunt: ſic ergo & in alia parte eius poterant factę eſſe, in qua, uerbi gratia, d̃rię aquę nunc & terrę & aeris factę ſunt: manifeſtiſſimũ eſt ꝙ & ad ſeinuicẽ natę ſunt mutari. hoc. n. eſt poſſe elementa ad ſe mutuo mutari, in uno, & eodẽ ſubiecto ſucceſſiue, q̃nq; huius, q̃nq; alicuius alterius ſpecificas d̃rias fieri poſſe. Neq;. n. eſt dicere ꝙ ipſum ignis corpus, quod ſpirat in g̃natione ſphęri, ipſum poſterius differentias ignis ſuſcepit, & factũ eſt ignis. nam hoc fortuitũ eſt: erat. n. ſphęrus indiſtinctũ corpus, & eiuſdẽ ſpeciei ipſum ſibiipſi, & cõe omnium ſubiectum. Si. n. quis dixerit non poſſe in quacunq; ſphęri parte cuiuſq; elementi ſpecificas d̃rias aduenire, proculdubio non indiſtinctũ facit ſphęri corpus, neq; unũ: ſed alias in alia eius parte deponit ꝓprietates, per quas in hac quidẽ ignis & nullũ reliquorũ, in alia uerò aliud quid conſiſtit. Si ergo indiſtinctũ omnino ſphęri corpus ſupponit, & ſucceſſiue, q̃nq; quidẽ ſuperare litẽ, & facere elementa, q̃nq; uerò amicitiã, & facere ſphęrũ, neceſſe eſt omnino ſecundũ has ſuppoſitiones omnia elementa inter ſe mutuo mutari. Cũ igitur, inquit, unũ erat uniuerſum, hoc eſt ſphęrus, neq; ignis erat in eo, neq; aliorum nullum ſecundum habitum. quia nõ amplius eſſet unũ, ſed. ſ. unumquodq; elemẽtorum deſtitit eẽ id, quod erat, & unã ſphęri ſubſtãtiã oĩa cõflarũt.

Tex. c. 3. *Incertum quoq; eſt, utrum principium ipſorum ponendum unum aut plura, dico aũt ignem, terram, et his cognata. Quatenus enim ut materia ſupponuntur, ex quo mutata per motum fiunt terra, aut ignis, unum eſt elementum: quatenus uerò hoc quidem ex compoſitione ſit coeuntibus illis, illa uerò ex diſſolutiõe, magis elemẽta quatuor illa, & priora natura.*

Cõm. 22. Rurſus aduerſus Empedoclem inuehitur ut ea ſupponentẽ, quę minime conſonant. Incertũ. n. inquit eſt quale oportet ponere principiũ, quantũ eſt ex his, quę ab eo dicta ſunt, utrũ ſphęrũ ipſorum elementorũ, an hęc ipſius ſphęri. Quatenus. n. ex ſphęro, ut ex materia quadã inaffecta, & cõi ſubiecto per motũ ab ipſa lite factum mutata, & formata fiunt quatuor elementa, hoc pacto uiſus fuerit in principij, & materię rõne ſphęrũ ponere. oportet. n. primum principiũ expers eſſe qualitatum, ſed quatenus rurſus ex cõpoſitione quatuor corporũ, amicitia congregante, ipſum ſphęrũ dicebat fieri, hęc uerò ex illius diſſolutione in principij utiq; rõne poſuerit aliquis ipſa quatuor elementa. eſt. n. principij proprium eſſe ſimplicius: ſimpliciora uerò ſunt ipſa elemenra ex ipſis compoſita ſphęro: eſt. n. ex his cõpoſitus ſphęrus.

Tex. c. 4. *Omnino itaq; de generatione & corruptione ſimplici dicendum, utrum eſt, aut non eſt, & quomodo eſt, & de alijs ſimplicibus motibus, ut de augmentatione, & alteratione.*

Cõm. 23. Cũ dixiſſet antiquiorũ de g̃none opiniones, & eorum, qui in idẽ ducunt ipſam alterationi, & eorũ, qui ipſam diſtinguunt, reddit ad propoſitũ, hoc eſt ad ſermonẽ de g̃natione, & quęrit, an ſit generatio, & modũ, per quẽ eſt, necnon & de alijs naturalibus mutationibus. eſt. n. maxime de his ſermo neceſſarius, cũ nullum antiquorũ habeamus, qui de his aliquid dictu dignũ dixerit. de oĩbus quippe naturalibus mutationibus nullus priorũ dixit. ſ. generatione, augmentatione, & alteratione.

Tex. c. 5. *Plato igitur ſolũ de generatione conſiderauit, & corruptione, quo pacto ineſt rebus. & de generatione non omni, ſed de ea, quæ eſt elementorũ: quo aũt modo carnes, aut oſſa, aut aliorũ aliquod taliũ nullũ. Amplius neq; de alteratione, neq; de augmentatione, quonã mõ inſunt rebus. Omnino aũt niſi ſuperficietenus de aliquo nullus præter Democritũ ſcruit. hic uerò uidetur quidẽ de omnibus curã habuiſſe * & principijs uſq; poſuiſſe, quæ ad omnia accommodari poſſunt, & ad alios motus.*

Verba hęc & principia uſque ibi. motus. in multis codi. deſunt.

motus. Iam uerò in eo, quod eſt quõ, differt. neq;.n. de augmẽtatione nullus aliquid determinauit, quẽadmodũ dicimus, niſi quod ẽt quicunq; dicere poſſet, q cũ accedit, augmentantur ſimili: hoc aũt quõ non amplius, neq; de miſtione, neq; de aliorum, ut ita dicã aliquo, ut de facere uel pati, quonã modo hoc quidem facit, illud uerò patitur ſecundũ naturales factiones: Democritus aũt, & Leucippus facientes figuras, alterationẽ, & generationẽ ex his faciunt, diſgregatione quidem ; & congregatione generationem, & corruptionem, ordine uerò, & poſitione alterationem.

Cõm. 24. Nam ex ſuperficiebus ipſa generat: ſed quo pacto cõpoſita ex horum fiunt cõpoſitione non dixit. Huius uero demonſtratio, ꝙ cum de generatione elementorum dicit, non dixerit Plato uniuerſaliter de generatione, eſt non poſſe ſermoni de generatione elementorum ſubordinari carnium & oſſium generationem. nam elementa dicit genita eſſe ex ſuperficiebus triãgularibus, cum autem propoſuiſſet dicere de oſſium generatione, nõ amplius, neq; eam, quæ ipſarum ſuperficierum, neq; eam, quæ eſt eorum, quæ fiunt ex ſuperficiebus, dico ſcilicet elementorum, cõpoſitionem cauſam eſſe dicit. Dicit.n. ꝙ terram formans puram opifex & leuem permiſcuit, & ligauit medullæ, & poſt hæe in ignem ipſum ponit, poſt illum uerò in aquam ipſam intingit, rurſus autẽ in ignẽ, & turſus in aquam, trãsferensq; ſic ſæpe in utrũq; ab ambobus illiquefactile operatus eſt. medulla autẽ ex qua, & terra facit oſſa, neq; elemẽtum eſt, neq; ſuperficies: nam qualitatis, et paſſionis mutatio generat oſſa, qualitatem uerò, & paſſionẽ impoſſibile eſt ex ſuperficiebus generatam iri. ipſe enim progrediẽs dicet, paſſionem enim ex ſuperficiebus nullam conantur generare, quia elementa apud ipſum figuris, ſed non paſſionibus, aut qualitatibus formantur. Prætermittens aũt aduerſus hæc, quæ abſurda ſunt, contradicere Ariſt. dicit, nihil omnino ipſum de oſſium generatione dixiſſe: omnino enim incredibilia ſunt ut ad apparẽs, ſi ſic dixit Plato. ſi enim medulla erat oſſe prior, & os erat ex neceſſitate, oſſigenam quippè etiam ipſe Plato medullam uocat, ut in illo eſſe habentem, quare anteq; os fieret, os erat. Amplius & ſi quãmaximè illud primum os fecit hoc modo opifex, ſed non hoc modo fiunt quæ in animalibus natura generantur. Plato itaq; tantum ſolum de generatione dixit. Democritus autem inquit præter alios uidetur omnium curam habuiſſe, & principia ſupponens, quæ ſibi ad omnia accommodari poſſunt, & ad alios motus. motus dixit, hoc eſt tranſmutationes, nam generatio ut ipſe dixit in Phyſica, eſt trãſmutatio, ſed non motus. Caſu autem pro caſu uſus eſt, accuſatiuum dicẽs pro ablatiuo: oportebat enim dicere de aliis moribus. Eſt autem huiuſcemodi figura & apud antiquos, & apud Poetam. Lamentationes canere incipiũt & luctuoſam uocem, pro eo, quod eſt lamentationum. ut & Ariſtophanes in concionantibus. O aurifex monile, quod conſtruxiſti, ſaltante ueſperi muliere mea, ex foramine glans cecidit. nam monile accuſatiuum dixit pro eo, quod eſt monilis, ac ſi eſſet, ex foramine monilis glans cecidit, ſaltante ueſpere muliere mea. Id uerò {in eo, quod eſt qũo differt, } pro eo, ꝙ eſt ſcd'm modum. nam etſi generationem, & alterationem ſupponat, non tamen eo modo, quo nos: cum per congregationem & diſgregationem putet eſſe generationem, tranſpoſitione uerò & ordinis mutatione alterationem. De augmentatione quoq; alii quidem dixerunt tantum, quantum ẽt quicunq; dicere poſſet, quòd adueniente aliquo fit augmentatio: ſed quo pacto adueniat, nunquid per meatus, aut corpus, per corpus permeans, non addunt. nam hæc omnia dubitationem habent. De agere quoq;, & pati, eædem ſunt dubitationes, quomodo hoc quidem agit, illud uero patit. Quod aũt neq; Democritus de augmẽtatione enuntiauerit, neq; de miſtione deſcendens apponit. Sciendum autem ꝙ miſtio, aut idem eſt temperamento: eſt autem temperamentum ut humidorum, cum appoſitis agentes in ſe mutuo qualitates ſe mutuo permeauerint: aut eſt latior temperamento miſtio. nam miſtionum quædam eſt temperamentum, ut in mulſo: quædam uerò iuxta poſitio, ut in omni ſeminario: quædam uerò complexio, ut in materia, & forma. Indiget autem huiuſcemodi ſermone, q de generatiõe diſputat, ad ſciẽdum quo pacto quod fit fit, & an indigeat horum aliquo ad generationem, an non indigeat.

Quoniam uerò opinabãtur uerum in apparentia. contraria autem & infinita ſunt, quæ apparent: figuras infinitas fecerunt, ut mutationibus compoſiti ipſum contrarium uideretur alteri, & alteri.

Quoniam, inquit, omnem apparentiam ueram dicunt, & unumquodq; ut apparet, ſic etiam eſſe, apparere autem ſæpe de eodem contraria quibuſdam, ꝙ quæ ſic de eodem apparent uera ſint, poſſunt ex propriis principiis ſeruare Democritici, ſupponentes infinitas eſſe elementorum figuras, nam hæ & ordine mutatæ, & poſitionẽ mutantes ex diuerſa ad uidentes habitudine, & ſpatio, alias aliam & in eodẽ, alio aliam apparentiam præbent. Sic quippe collũ columbæ occurrente ei radio ſolari diuerſorum colorum apparentiam præbet: ad aliam enim & aliam oculi poſitionem, his quidem uiride apparet, aliis uerò aureum, aliis uerò nigrum, & aliis alterius coloris figuræ quoq; quadrangulares orbiculares procul uidentur. circulum quoq; procul poſitum, ſi per uerticẽ aſpexerimus, rectum uidebimus. & mel ictericiam patiẽti amarum apparet, ſano uerò, dulce. ipſum etiam Z ad aliam & aliam uidentis habitudinem, aut N, aut Z apparet. {ut mutationibus compoſiti. } illud compoſiti, non pro compoſito dicit, ſed pro componente compoſitum, & mutatio compoſiti accidit. Cõm. 25.

Et mutari paruo admixto, & omnino alterum apparere, uno mutato.

Non ſolum tranſpoſitio, & mutatus ordo atomorum mutat apparentiam eorum, quæ uidentur, ſed etiam ob defluentes à compoſitis atomos, & occurrentes uidentibus alia quædam fit habitudo & diuerſa apparentia. ſic quidem Alexander expoſuit. Forte autem quis dicere poſſet, ꝙ hoc mutationi, quæ eſt ſecundum augmẽtationem accommodatur. nam per defluxum & aggregationem atomorum augmentationem & diminutionẽ dicebant fieri Democritici. hãc autem non apparentem dicebant mutationem, ut alterationem, & in defluxu, paruo defluente totum alterum fit, ex impoſſibili quippè ſi, im, auferas facis poſſibile: quare paruus defluxus cõtrarium, quod acceſſit, priori fecit. Cõm. 26.

Ex iiſdem enim Tragœdia fit, & Comœdia literis.

Exemplum propoſitorum eſt hoc. nam eadem elementa mutata taliter, aut taliter, multum inter ſe differẽtes Tragœdiam, inquam, & Comœdiam efficiunt. Cõm. 17.

Quoniam autem uidetur ferè omnibus alterum eſſe generationem, & alterationem, & fieri quidem, & corrumpi quæ congregantur, & quæ diſgregãtur: alterari uero mutatis paſſionibus, de his inſiſtentibus conſiderandum eſt: dubitationes enim habent hæc & multas, & rationabiles. Si enim eſt congregatio generatio, multa impoſſibilia accidũt. Sunt autem rurſus aliæ rationes cogentes, & non habentes facilem ſolutionem, quod non contingit aliter ſe habere, & ſi non eſt congregatio & generatio, aut omnino non eſt generatio, aut alteratio. An quamuis ſit hoc diſſoluere difficile, tentandum eſt. Text.c.6.

Cõm. 28. Quoniam, inquit, plures, Democritus etiam, & Leucippus, Anaxagoras, & Empedocles opinabantur generationem, & corruptionem ſecũdum diſgregationem eſſe

Com. 28. et cõgregationẽ, et hanc ſeparabãt ab alteratione, ſicut Democriti, de his pertractare oportet: haber enim multas dubitationes ſermo. Nam congregatione ſupponentibus generationem multa ſequentur inconuenientia. nam & paſſiones auferemus, & corporum continuitatem, & oſtendentes rationes, ꝙ non contingit aliter ſe habere, niſi per congregationem generationem eſſe, non ſunt ad ſoluendum faciles. Amplius præter hoc ꝙ ualidæ ſunt & ad ſoluendũ difficiles rationes, quibus congregatio generatio eſſe uidetur, etiam ſi ſuppoſitum fuerit non eſſe cõgregationem generationem, incertum eſt an omnino ſit generatio, aut ſit quidem, ſed idẽ alterationi. igitur & hoc, cum ad ſoluendum difficile ſit, examinandum eſt.

Tex. co. 30. *Principium autem horum omnium, utrum ſic & fiunt, & alterantur, & augentur, quæ ſunt, & contraria his patiuntur, primis exiſtẽtibus magnitudinibus indiuiſibilibus, aut nulla eſt magnitudo indiuiſibilis, differt enim hoc plurimũ.*

Com. 29. Principium inquit propoſitæ quæſtionis, an ſit congregatio generatio, an non, eſt perſcrutari, an poſſibile ſit eſſe corpora indiuidua. Nam ſi ſint huiuſcemodi corpora indiuidua, & impaſſibilia, neceſſe eſt per congregationem eſſe generationem: ſi autẽ non poſſint indiuidua ſupponi corpora, auferetur quidẽ ex neceſſitate per congregationem, generationem eſſe generationem, non tamen inducitur impoſſibile eſſe ſic ſe habere. cùm enim ſunt indiuidua corpora, neceſſe eſt per congregationem eſſe generationem. ſi uerò non ſint indiuidua, nõ omnino ſublata eſt congregatio: poſſibile eſt enim etiam ſi non ſint indiuidua elementa per congregationem eſſe generationem, ut declarat Empedoclis opinio. igitur nõ exiſtentibus indiuiduis corporibus ſolum aufertur hoc, neceſſario per congregationem eſſe generationẽ: ſublato autem neceſſario, locum habebit id, quod dicimus, rationabilius. quoniam igitur ad poſitionem quidẽ atomorum ſequitur per congregationem eſſe generationẽ: ad ablationem uerò ipſorum non ſequitur deſtructio generationis per congregationem: merito plurimum & non omnino dicit differre ad propoſitum de atomis perſcrutationem.

Et rurſus ſi magnitudines indiuiſibiles, utrum ut Democritus, & Leucippus, corpora hæ ſunt, aut ut in Timæo ſuperficies.

Com. 30. Ad conſiderationem de generatione neceſſe eſt quærere an ſint indiuiduę magnitudines: & ſi hoc, deinceps quærendum eſt utrum ut Democritus, corpora ſint, aut ut Plato, ſuperficies. Deinde cùm paulum meminerit de abſurditate huius opinionis (nam latius in ſermone de cœlo de hac dixit) tranſit ad quærendum an poſſibile ſit corpora indiuidua eſſe, ut Democritus dixit. Dicit quoq; hanc opinionem magnam abſurditatem habere: tamen Platonis opinioni collata multo & probabilior, & naturalior eſt, ſi quidem opinio Democriti poteſt & generationem ſeruare, & alterationem: quæ autem ſuperficies principia corporum facit, generationẽ quidem quodammodo uidetur ſeruare, qualitatem uerò, & paſſionem neq; primum aggreditur generare. & addit cauſas, ob quas probabiliora his, quæ in Timęo, Democritus principia ſupponebat. nam hi quidem ex exercitio circa mathematica, naturalium expertes erãt. inexperientię uerò id, quod eſt uerſatos eſſe in natura, oppoſuit, hoc eſt in experiẽtia eius factos eſſe. nam Democritici in rebus naturalibus exercitati principia ſuppoſuerunt: quę maxime poſſunt concordiam ad ea, quę natura fiunt, ſeruare. Ad finem autem dictorum aſtruit utrorumq; rationes, quibus utentes tentant oſtendere ꝙ ſunt magnitudines indiuiduæ, & oſtendit magnum eſſe exceſſum ſermonum Democriti ad ſermones Platonis iuxta id, quod probabile eſt: & horum quidem tam eſſe abſurditatem, ſermões uerò, & rationes Democriti difficilem habere ſolutionem.

Hoc igitur ipſum, ut & in aliis diximus, irrationabile eſt uſq; ad ſuperficies diſſoluere. quapropter magis rationabile eſt corpora eſſe indiuiſibilia. Sed & hæc multam habent irrationabilitatem. nihilominus his alterationem & generationem contingit facere, ſicut dictum eſt, uerſione & tactu, mutanties idem, & colorum differentijs, quod facit Democritus: quapropter & colorem non dicit eſſe, uerſione enim colorari, diuidentibus autem in plana non amplius: nihil. n. fit præter ſolida ex compoſitis ſecundum latitudinem: paſſionem enim neq; poſſunt generare aliquam ex ipſis. Cauſa autem, cur minus poſſunt confeſſa uidere, eſt inexperientia. Quapropter quicũq; uerſati ſunt magis in naturalibus, magis poſſunt ſupponere talia principia, quibus maxime poſſunt coniungere: qui autem ex multis rationibus minime cõtẽplatiui exiſtentiũ ſunt, ad pauca reſpicientes facilius enũtiant. Videre autem utiq; poterit aliquis, & ex his quantum differunt naturaliter & logice conſiderantes. Tex. c.

Com 31. Aut hoc dicit ꝙ abſurdum eſt uſq; ad tantum diuidere corpora, ut uſq; ad ſuperficies occurramus. impoſſibile eſt enim in tantum procedere diuiſionem corporum, aut ꝙ abſurdũ eſt reſoluentes in ſuperficies uſq; ad hoc ſtare, & non reſoluere has in lineas, & illas in puncta, quam enim ratiõem habet ad corpus ipſum ſuperficies, hanc & ad ſuperficiem linea, & ad hanc punctũ ipſum: erunt ergo hoc pacto oĩa ex punctis. Verũ huic opinioni etiam in Tertio Cœli eſt aduerſatus. Illud autem uerſio, tactus, & rhyſmus, dictiones ſunt abdericæ. quibus utebatur Democritus, rhyſmum quidem uocans figuram, uerſionem autem, poſitionem: ut ſi baſis quidẽ pyramidis ſit deorſum, conus uerò ſurſum, aut econtra: tactum uerò ordinem: quia forte hę quidem priores ſunt, aliæ uerò poſteriores. Quòd autem iuxta ipſum figuræ concretæ generationem, tranſpoſitæ uero & mutatæ, paſſiones apparentes operant dictum eſt prius. nullum enim dicebant natura eſſe colorum, aut aliarum paſſionum, nã uerſione dicit colorari. Illud uero {quibus maxime poſſunt coniungere,} pro eo ꝙ eſt, quibus principiis utentes multa poſſunt coniungere, & aſſignare eorum, quæ natura fiunt. ſi autem, pro quibus, ſit ſcriptum, quæ ad ipſa principia oportet adiungere uerillud poſſunt. hoc eſt quæ principia maxime poſſunt coniungere. Rationes autem uocat diſciplinas, quia in intellectu ſolo eſſe habent. Hi igitur mathematicis inquit ociati inexperientia entium, hoc eſt eorum, quæ ſubſiſtentiam, & exiſtentiam habent, qualia ſunt ipſa naturalia, facile de principiis ipſorum enuntiarunt, & ideo facile redarguuntur.

De hoc enim, quod indiuiſibiles ſint magnitudines, hi quidem aiunt, quòd per ſe triangulus multa erit. Democritus autem uiſus utiq; fuerit propriis, & naturalibus rationibus perſuaſus fuiſſe, manifeſtum autem erit quod dicimus, procedentubus.

Com. 32. His rationibus utens Plato oſtendebat eſſe indiuiduas magnitudines. Si omnis, inquit, magnitudo diuiſibilis ẽ erit & per ſe triangulum diuiſibile, quod eſt idea trianguli. & hoc modo erunt aliqua priora per ſe triangulo, in quę diuiditur, quod eſt impoſſibile eſſe aliquid idea prius. ſi ergo per ſe triangulum diuiſibile non eſt, non ergo erit omnis magnitudo diuiſibilis. ſi igitur non omnis magnitudo diuiſibilis, ſunt ergo quędam indiuiduæ magnitudines. Hęc autem nullibi uidetur Plato dicere, quod ſunt indiuiduę magnitudinis: niſi ex non ſcriptis eius colloquiis narret hęc Ariſto. aut, quod potius, ꝙ quidam eorum, qui ſe Platonicos putant, haſce rationes

proferebant.neq; enim decens eſt Platonem,qui adeo in Mathematicis fuit exercitatus , & qui nouerat ut poſſibile eſt omnem datam rectam biſariam diuidere, indiuiſibiles dicere magnitudines:niſi ſic dixiſſet indiuiſibiles eē triangulos,ex quibus corpora componebat,ut in alias figuras mutari,aut reſolui non poſſint.omnes enim figuræ rectilineæ in triangulos reſoluuntur:nam quadrangulus per diametrum in duos ſecatur triangulos, quinquangulus autem in tria, & reliquę eodem modo, ipſe uero triā gulus in alias figuras non diuiditur, ſed in rectas .forte: igiť hoc modo dicebat eſse magnitudines indiuiſibiles. Dicendum eſt autem ad hæc,dicentes , q̄ idea trianguli omnino,nec magnitudo eſt,ſed ratio magnitudinis.quare hoc modo ratiōabiliter eſt indiuiſibilis.nos autem dicimus magnitudines eſse diuiſibiles.non neceſſe eſt autem,ſi ratio magnitudinis eſt indiuiſibilis,& magnitudinem eſſe aliquam indiuidualem. non enim , ut ſe habent rationes,neceſſe & res ipſas ſic ſe habere impermutabiliter.quoniam et intentio domus,et ratio ſecundum quā facit ipſam domificator,incorporea eſt,domus uero non eſt incorporea.

Habet enim dubitationem , ſi quis poſuerit corpus aliqđ eſſe, & magnitudinem omniquaq; diuiſibilem, & hoc poſſibile. quid enim erit , quod diuiſionem ſubterfugit? Si enim omniquaq; diuiſibile, & hoc poſſibile; & ſi ſimul fuerit hoc oīquaq; diuiſum, & ſi non ſimul diuiſum fuerit, & ſi hoc fiat, nullū utiq; erit impoſſibile:igitur & ſecundū mediū ſilr,omninoq; ſi omniquaq; aptū eſt diuidi , & ſi diuiſum fuerit, nullū erit impoſſibile factū, quoniā neq; ſi in decem millia decies millies diuiſa fuerint, nullum erit impoſſibile: & ſi forte nullus unquam diuiſerit. Quoniam igitur omniquaq; tale eſt corpus, diuidatur. quid igitur erit reliquum? magnitudo? non enim eſſe poteſt, erit enim aliquid non diuiſum; ſed erat omniquaq; diuiſibile. At uerò ſi nullum erit corpus, neq; magnitudo; diuiſio autem erit; aut ex punctis erit , & non magnitudines, ex quibus componitur, aut nihil prorſus. quare , & ſi fiat ex nihilo, & ſi fuerit compoſitum , & uniuerſum itaque nihil, niſi apparens.

Com. 33. Adiungit rationes,à quibus motus Democritus indiuidua poſuit corpora: & opitulatur opinionis probabilitati,& rōnabilitati, & ponit pro principio idem eſſe dicere in infinitum diuiſionem ipſius continui fieri , & ſimul omniquaq; poſſe diuidi continuum , ex quo abſurdum concluditur hoc modo.Si enim unāquanq; earum , quę ex ſectione ſemper fiunt,unitatum poſſibile eſt rurſus ſuperdiuidere,manifeſtum q̄ omniquaq; diuiſibile eſt corpus.ſi igitur omniquaq;,inquit,diuiſibile eſt,corpus:hoc eſt ſi poſſibile eſt omniquaq; diuiſum iri,etiam ſimul omniquaq; poſſibile eſt diuiſum iri.omne autem, quod potētia eſt,hoc ſupponere in actum exiuiſſe non eſt abſurdū. uniuerſaliter enim,ſi id,quod potentia eſt, in actum exiuiſſe ſupponatur,falſum quidem ſequetur,non tamen impoſſibile.ſi ergo non eſt impoſſibile,ſupponatur q̄ omniquaq; diuiſa ſit magnitudo . ſed ſi omniquaq; diuiſa eſt, non in magnitudines diuiſa erit magnitudo:ſed aut in pūcta,aut in nihil.ſi enim in magnitudines, non fuerit omniquaq; diuiſa.ſi autem omniquaq;,aut in puncta,aut in nihil erit diuiſa,& ex his conſtans.omne enim, in quę diuiditur,ex his etiam conſtat:conſtabit igitur ex nullo, aut ex punctis ipſa magnitudo,quod eſt abſurdum. non igitur omniquaq; poteſt diuiſa iri magnitudo.ſi autem hoc, ſunt igitur quędam indiuiduę magnitudines. deductio quidem rationis huiuſcemodi eſt. Cum autem ſequatur ad hoc dictū , quod eſt in nihil, aut in indiuidua diuidi magnitudinem,id quod eſt ex nullo, aut ex punctis conſtare magnitudinem , oſtendit hoc omnifariam impoſſibile eſſe,ſcilicet ex punctis q̄ntum generari.nam puncta quāto addita,nec minus,nec maius quantum operantur. undemus enim q̄ quanto aliquo in plura diuiſo,ita ut actu plura fiant puncta:ſunt enim puncta fines diuiſi, & rurſus compoſiti:nihil maius in compoſitione factum uniuerſum,neq; minus in diuiſione eo,quod prius erat,antequam eſſet diuiſum.ſi autem tot non coaugent magnitudinem,addita,eo q̄ impartibile , & carens magnitudine non habeat natura conſtituere magnitudinem , proculdubio,neq; ſi omnia,quę in magnitudine ſunt,in quę ſupponitur eſſe diuiſa,compoſita adinuicem fuerint , facient magnitudinem aliquam. & omnino impoſſibile eſt punctum puncto compoſitum facere aliquod quantum.aut enim neceſſe eſt ſecundum totum tangere ſe mutuo cōpoſita puncta,aut ſecundum quid tangi,ſecundum quid uero non tangi.ſi igitur ſecundum totum ſibi mutuo accommodantur,ſimul rurſus omnia unum punctum erūt: ſi autem in aliqua parte ſe tangentia unita fuerint,in aliqua uero non tangentia, parte habebit ipſum punctum, & non erit impoſſibile,quod eſt impoſſibile:nam auferemus notionem pūcti.His ita dictis literam aggrediamur.

Si enim,inquit,poteſt omniquaq; diuiſa iri,diuiſa utiq; quandoq; fuerit omniquaq; ſimul. ſupponere igitur qđ poteſt factum iri,in actum exiuiſſe non eſt abſurdum:nō habet enim ſequens impoſſibile , ut dicit inferius deſcendens,q̄ ſi ſuppoſuerimus in infinities infinita diuiſam magnitudinem,& ſi nondum diuiſa ſit,nec forte poſſit diuiſa iri ob diuidentis impotentiā,non eſt impoſſibilis, neq; abſurda ſuppoſitio. ſupponere igitur hoc non eſt abſurdum,ſed ad id,quod eſt omniquaq; diuiſibile,ut ſequens ſumpſit ſimul omniquaque diuiſibile eſſe . Et oportet noſſe q̄ ſecundum hoc fit deductio rationis, ut conſequenter oſtenditur.nam ad ſermonem dicentem continuum in infinitum diuiſibile eſſe,non ſequitur ſimul omniquaq; diuiſum eſſe.omnino enim in ſermone dicente ſectionem magnitudinis non deficere,ſed in infinitum augeri,non uidetur habere locum hoc,ſimul omniquaq; diuiſum eſſe.nā diuiſa magnitudine,neceſſe eſt deficere diuiſionem in infinitum.ſed hoc quidem in ſequentibus accuratius diſcutietur,ubi ipſe ſolutionis facultatem exponit.Illud uero{ & ſecundum medium , } ſimiliter ſcilicet diuiſibile,declaratiuum eſt huius,omniquaq; fieri diuiſionem.ſemper enim quęcunq; ex diuiſione pars fiat, poſſibile eſt rurſus ſecūdum medium iteratam diuiſionem fieri.per hoc declarans & latius exponens,ſubiunxit,& omnino,ſi omniquaq; diuiſibile, ſi diuiſum fuerit nullum erit impoſſibile factum.nam ad poſſibile quidem ſuppoſitū falſum fortaſſe ſequitur,impoſſibile uero nullum:ut poſſibile eſt in ęſtate pluere. ſi igitur ſuppoſuerimus in æſtate pluere,falſum quidem fortaſſe ſupponimus, ſed non impoſſibile.ſi autem non impoſſibile,poſſet utique & fieri. ſi autem poteſt fieri,& quandoq; utiq; factum fuerit in longo tempore.

Similiter autem, & ſi ex punctis non erit quantum. quando enim in una tangebantur magnitudine, & non una erat magnitudo, & omnia ſimul erant, nihil maius faciebant uniuerſum. diuiſo enim in duo, aut plura, nihil minus, neq; maius uniuerſum eo, quod prius. quare, & ſi omnia compoſita fuerint, nullam facient magnitudinem.

Quemadmodum quod ex non entibus conſtat , non utiq; eſt ens,ſic neq; ſi aliquid ex punctis,idem autem dictu eſt ex impartibus,conſtat, non erit quantum :puncta enim non ſunt quantum.cum enim ſimul erant in magnitudine indiuiſibili exiſtente,& unita fuerunt,quod ipſe uocant tangere ſe,nihil ob hęc ipſa magnitudo maior fiebat.Et ad huius demonſtrationem addit quod ſequitur,dicens continuo in duo & plura diuiſo,& rurſus cōpoſito,nec maius erit uniuerſum in compoſitione coeuntibus punctis,nec minus in diuiſione.uerum eſt autem & ambo in utroq; dicere, neq; enim cum componitur maius,aut minus fieri.neq; cum diuiditur,cui ſcilicet neque appoſitio punctorum confert ad augmētum magnitudi- Com. 34.

Cōm. 34. nis, nec ablatio ad diminutionem: igitur neq; compoſita quantum, aut magnitudinem fecerint.

At uero & ſi quid diuiſo, uelut ramentum, fit corpore, & ſic ex magnitudine corpus aliquod abit, eadem ratio, illud quo modo diuiſibile eſt. Si uero non corpus, ſed forma aliqua non* (*.i. ſeparabilis.) *ſeparabilis, aut paſſio, quæ receſſit, & eſt magnitudo, puncta, aut tactus hoc patientes, abſurdum eſt ex non magnitudinibus magnitudinem eſſe.*

Cōm. 35. Sicut diſſectis lignis fiunt ramenta, corpuſcula quidem exiſtentia, ſed quæ non poſſunt iterum ſecari, & fit uniuerſum minus ex horum in minutas partes ſectione: ſi quis ſic ſupponat ēt in his, quæ diuiditur, ut dicat diuiſum in ramenta abſumi, eadem accommodabitur rō: nam ramentum etiam ipſum, ſi non ſit punctū, ſed magnitudo, diuidetur & ipſum, ſiquidem omniquaq; diuiſibilis eſt magnitudo. ſi autem non diuidetur, Democriti ſermo uerus, eſſe corpora indiuidua, quorum cōcretione alia fieri dicebat: & non omniquaq; diuiſibilis magnitudo. Illud uero {non ſeparabilis} ſcribitur {& ſeparabilis} & ſignificat nō ſeparabilis, eam, quę non poteſt per ſe ſubſiſtere abſq; ſubiecto, ſed ſemper in compoſito exiſtentem, ut ſunt omnes materiales formæ. ſi autem ſit ſcriptum, ſeparabilis, ſignificat eam, quę apta eſt, & ſeparari poteſt, ſubiecto corrupto: & eſt idem potentia utrūq;, & de eodem dictū. Sed differt hæc argumentatio a priore: ꝙ ſuperius quidem magnitudinē ſumpſit, & diuidēs inueniebat puncta derelicta, ex quibus non erat poſſibile compoſitis magnitudinē aliquam factam iri: hic aūt dicit, ſi ſuppoſuerit aliquis magnitudinē non ex magnitudinibus conſtare, ſed ex punctis, ſpeciem aliquam, & paſſionem aſſumentibus in compoſitione, & facientibus ſic magnitudinem, quæ forma, aut paſſio in diuiſione ſeparatur, ita ut derelinquātur puncta, eadē abſurda ſequētur, non ex magnitudinibus facere aliquam magnitudinem. Si autem aliquis quærit quomodo hoc, ut abſurdum, concludit, facere ex non magnitudine magnitudinem: nam & qui dicunt primam materiam formam aliquam aſſumentem conflare corpus, ex non corporibus corpus generant. Noſcat hic, ꝙ & ſi dicimus ex materia & forma conſtare corpora, non ex præexiſtēte materia ſeorſum dicimus fieri corpus, ratione enim ſola, materiam a forma ſeparantes, ipſam ſeorſum conſideramus: cum nūquam ipſa ſeorſum poſſit ſubſiſtere. ſemper enim huiuſmodi corpore in huiuſmodi mutato fit generatio, & corruptio corporum. & omnino ſunt de numero dictorum ad aliquid materia & forma, & neutrum poteſt eſſe abſq; altero. dicentes aūt ex diuiſione ſupereſſe puncta ipſa, forma ſeparata, & ex non magnitudinibus, quæ actu præexiſtunt non magnitudines, generant magnitudinem, & in non magnitudines actu per ſe ſubſiſtentes reſoluunt magnitudinem, quod eſt abſurdum. Præterea etiam & ſi incorporea propria ratione ſit materia, tamen cum omnino ſit informis, potentia eſt corpus: puncta uero non ſunt informia, neq; potentia magnitudines, neq; ſubiectum alteri eſſe poſſunt ipſa indigentia alio ad exiſtentiam: in linea enim eſſe habent, cum ipſa ſeorſum exiſtentiam non habeant. quomodo igitur in his magnitudo ſubſiſtere poterit?

Amplius autem ubi erunt & immobilia, uel mota puncta.

Cōm. 36. Ratio hæc poteſt & interrogatiue, & enunciatiue proferri. Interrogatiue quidem ſic. quem enim determinabis locum, aut quem motum pūctis ipſis? neq; enim ſuperiorem, non enim ſunt, ignis, aut aer: neq; inferiorem, quia non ſunt aqua, aut terra. & eodem modo nec motum, nec immobilitatem ipſis aſſignabis, nam ſi eſſent immobilia non coirent diuiſa ad faciendam generationem. ſi autē mota ſuppoſuerimus, primum quidem abſurdum eſt motum aliquid non eſſe corpus: deinde quem motum determinatum habebunt. eſt enim eadem ratio cum ea, quæ de loco. Si autem enunciatiue intelligis rationem, dices, quòd neceſſe eſt ipſa alicubi eſſe. ſi enim non occupabunt locum genita ex corpore reſoluto, erit uacuum, qđ occupabat corpus in ipſa reſolutū. ſed & hoc rurſus impoſſibile eſt. nam quo pacto incorporea, & indimenſa omnino locale occupabunt ſpatium.

Tactuſq; ſemper unus duorum quorundam, tanquam exiſtente aliquo præter tactum, & diuiſionem, & punctū. ſi itaq; quis ponit qđcunq;, aut quantumcunq; corpus eſſe omniquaq; diuiſibile, omnia hæc accidunt.

Omnis quidem tactus extremum eſt, non omne autē extremum tactus: extremum enim eſt non exiſtente re tāgente terminata, tactus aūt tangentium ſolum erunt tactus. Quòd autem alia ſint, quæ ſe tangūt, præter ipſum tactum, aut punctum, aut diuiſionem, idem enim omnia ſignificat, declarat unum quidem eſſe tactum, duo autē, quæ ſe tangunt. Poſſibile eſt igitur ſic intelligere rationem demonſtrantem quod impoſſibile eſt in puncta diſſolui corpus: poſſibile quoq; eſt, & ad id, quod eſt, non poſſe puncta compoſita facere magnitudinem, intelligere rationem: quomodo enim poſſunt componi, cum non poſſint ſe mutuo tangere? quæ enim ſe tāgunt in aliqua ipſorum parte ſe tangunt, ut ſint aliqua in ipſis præter tactum: puncta uero impoſſibile eſt in aliquo ſe mutuo tangere. Cōm. 37.

Amplius ſi, cum diuiſero compoſuero lignum, aut aliquid aliud, rurſuſq; æquale & unum: igitur, quòd ſic ſe habet manifeſtum eſt. & ſi diuiſero lignum ſecundum quodcūq; ſignum, omniquaq; igitur diuiſum eſt potentia. quid igitur eſt præter diuiſionē? ſi enim & eſt aliqua paſſio, ſed quomodo in hæc diſſoluitur, & fit ex his, aut quomodo ſeparantur hæc? quare ſi quidem impoſſibile eſt ex tactibus, uel punctis eſſe magnitudines, neceſſe eſt eſſe corpora indiuiſibilia, & magnitudines. At uero & hæc ponentibus non minus accidit impoſſibile. conſideratum autem eſt de his in alijs. Sed hæc tentandum eſt ſoluere, quapropter rurſus a principio dicenda eſt dubitatio. Text. c[illegible]

Cōm. 38. Adhuc aſtruit hæc, quibus uſus eſt ſuperius, ſcilicet ex his fieri cōpoſitis, in quæ diuiditur magnitudo. ſumpſit enim ſuperius ꝙ ſi in puncta fiat diuiſio corporum, hæc rurſus compoſita facere magnitudinem. Quòd igitur hoc ſic ſe habere neceſſe eſt, oſtendit et per exemplū. nā quemadmodum ſi, cum accepero lignum, aut aliquā magnitudinem aliā, diuiſero in aliqua parte, deinde cōpoſuero, ſit æquale priori, quod ex diuiſorum compoſitione fit: ita, ſi omniquaq; diuiſero lignū, ut nullū aliud ꝗ̄ puncta ſuperſit: ſic enim ſe habet, ut poſſit omniquaq; diuidi: diuiſionem enim uocat puncta, in quibus facta eſt diuiſio, & ſectio: opus erit, ut in priori ſectione, partes, in quas diuiſum fuerit, compoſitas, æqualem priori feciſſe. ita etiam, ſi omniquaq; diuiſero, ut nihil aliud ſuperſit præter puncta, neceſſe eſt puncta compoſita facere ęqualem priori diuiſibili magnitudini, quæ ex ipſis eſt compoſita. hoc autem impoſſibile eſſe oſtenſum eſt. neq; enim infinita impartibilia compoſita qualemuis magnitudinem facere poſſunt. non igiť contingit in puncta magnitudines diuiſas iri. ſi aūt hoc, non omniquaq; ſunt diuiſibiles magnitudines. hoc enim dixit in puncta ipſas diuiſas iri. ſi aūt nō omniquaq; ſunt diuiſibiles magnitudines, ſunt ergo corpora indiuiſibilia. Illud uero, {omniquaq; igitur diuiſum eſt potentia} propter excellentiam mentis breuiter dictum eſt. dicit autem hoc, ꝙ ſi potentia eſt omniquaq; diuiſibilis magnitudo, & diuiſa eſt potentia: ꝙ ſi hoc, & actu. non enim eſt impoſſibilis ſuppoſitio, ut prius dictum eſt, ꝙ id, quod poſſibile eſt, & ad actum quandoq; peruenerit. hoc autem dato, ſequitur dictum abſurdum, ex pūctis conſtare magnitudines ipſas. Id uero {ſi enim & eſt aliqua paſſio,} rurſus prius dictum reſumit. ſi enim eſt, inquit, aliqua paſſio in continuo, quo pacto diſſoluitur in hæc magnitudo in paſſio-

nem

nem inquam, & puncta, & quo pacto ex his componitę quo pacto etiam poſſibile eſt ſeparari hęc a ſeinuicem, ut extra paſſionem ſubſiſtant puncta. nam & ſi rationē materię ad paſſionem obtineant, & hoc ſit ipſis eſſe, ut ſuppoſitio uult, quæ ex punctis, & paſſionibus magnitudines ſupponit, quoniam materia, inquātum materia eſt ad aliquid exiſtens, ſeorſum ipſa abſq; forma eſſe per ſe non poteſt. { at uero & hæc ponentibus nō minus accidit impoſſibile. conſideratum autē eſt de his & in alııs. } de hoc ꝙ ſequuntur multa abſurda ſuppoſitioni ſupponenti indiuiduas magnitudines, dixit quippe in Tertio libro de cœlo: dixit quoq; in Sexto Phyſici auditus, nec nō in libro inſcripto de Lineis indiuiduis, quem quidam Theophraſto attribuunt. Nunc uero, inquit, dubitationes Democriti ſoluendæ ſunt, quibus diuiſionem magnitudinum in infinitum deſtruit. Notandum igitur eſt, ꝙ nunc non eſt ꝓpoſitum ei principaliter oſtendere nō eſſe indiuiduas magnitudines: (nam in dictis libris placitū hoc ipſum ſeorſum ut impoſſibile increpauit, redarguitq;:) ſed ſoluere inducentes indiuiduas magnitudines rationes. reſumit igitur rationem Democriti breuiter, & diſtinguit magis, & ſic redargutionem ſubiungit.

Omne igitur corpus ſenſibile diuiſibile eſſe ſecundū quodcunq; ſignum, & indiuiſibile nullum eſt abſurdum: hoc enim potentia diuiſibile, hoc uero actu eſt. eſſe autem ſimul omniquaque diuiſibile potentia impoſſibile uidebitur utiq; eſſe.

Coll. 39. Proponit quidem breuibus dictam per plura dubitationem reſumere, ut ſic ſolutiones inducat. Diſtinguit autem primum quo pacto ad poſitum ſermonem, dicentē corpus omniquaq; diuiſibile eſſe, ſequuntur abſurda prædicta, quo pacto etiam intellectum nullum abſurdum ſequitur. & merito hoc pacto diſtinguit, ut cum oſtenderit in quo ſignificato omniquaq; diuiſibilis abſurdum ſequitur, & ſecundum hoc ſolutionem inducat. Sunt autem, ut per capita comprehendens dicam, quæ per uniuerſam literam demonſtrantur, huiuſcemodi. Duo ſunt ſignificata ſermonis dicentis omniquaq; diuiſibile eſſe continuum. unum quidem in quauis parte ipſum eſſe diuiſibile declarans: hoc eſt, non in aliqua quidem parte ſectionem recipere poſſe, in alia uero non poſſe: ſed indifferenter ubiq;. nihil enim eſt in continuo, quod diuiſionem prohibeat. nam & ſi actu in hac particula prima ſectionem ſuſcepit, quæ in altera parte potentia inerat, diuiſio & ſi nondum facta, nihil minus ante iam factam poterat fieri. & ut breuiter dicam in hoc ſignificato, omniquaq; diuiſibile corpus dicitur, quod omnes ſectiones recipere poteſt. ſed ita omnes, ut ex omnibus quāuis, non ut omnes ſimul, ac ſi diceret quis omnium diſciplinarum hominem participem eſſe poſſe: non quia omnes ſimul perfecte aſſequi poteſt, ſed quia ex omnibus quāuis recipere poteſt, & non determinate hanc, aut hanc. In hoc quidem ſignificato nihil dicit abſurdum ſequi, ſi q̄d actu indiuiſibile eſt, omniquaque diuiſibile ſuppoſuerimus, ut in quauis parte diuiſionem recipere poſſit. neque enim ad hoc ſignificatum ſequitur, omniquaq; diuiſibilem eſſe magnitudinem, ſed ſic omniquaq; dicenti diuiſibilem, ut ſimul omniquaq;: hoc autem eſt ſecundum ſignificatum omniquaq; diuiſibilis, ſcilicet ſimul omniquaq; diuiſibile eſſe corpus potentia, quod eſt impoſſibile. neque enim poteſt omniquaque actu ſimul diuiſum iri. cui autem actu ſuppoſito impoſſibile ſequitur id neque potentia omnino erat prius. Quod autem impoſſibile ſit aliquid ſimul eſſe actu omniquaq; diuiſum, illinc eſt manifeſtum. ſi enim diuiſio in nota, & puncto fit: non eſt autem punctum hærens pūcto, ſed ſp inter duo puncta ſumpta eſt media magnitudo: proculdubio impoſſibile eſt ſimul omniquaq; diuiſibile eſſe. in hoc ergo ſignificato accipiens omniquaq; diuiſibile Democritu, ad abſurdum deducit ipſum ſermonem, & rationem, dubitans aduerſus propriam opinionem, non ipſum poſitum redarguens. His ita dictis, forte quis dubitauerit, quonam pacto dicimus magnitudinem potentia in infinitum eſſe diuiſibilem. inde enim ſumptum eſt et id quod dicimus omniquaq; diuiſibile, ut & in præcedentibus diximus. ſi enim potentia in infinitum diuiditur, poſſibile eſt ipſam diuiſam iri in infinitū. quod autem poſſibile eſt factum iri, ſi ſupponatur in actum exiſſe, nō eſt impoſſibile. inducemus ergo infinitū in actu, quod eſt abſurdum, non ergo in infinitum, procedit cōtinuorum ſectio, ſed alicubi firmabitur. erunt ergo indiuiduæ magnitudines. Sed eſt huius ſolutio dubitationis facilis, ſi prędiuiſerimus id, quod & in Phyſico auditu dictum eſt. quòd quemadmodum diem inſtare dicimus, non quia ſimul totus adeſt, ſed quia ſemper pars eius præſens eſt: & certamen actu adeſſe dicimus, non quia ſimul, & paleſtram, & cæſtum, & ſtadium, & ſaltum, & cętera perfici, ſed qa pars aliqua ipſius adeſt, ut uerbi cā, ſaltus, aut paleſtra, aut aliquid aliorum: ſic & magnitudinem in infinitum dicimus ſecari, non quia poſſint infinita eius ſecta ſubſiſtētia ſimul facta iri, ſed quia accipiuntur infinitorum ſectorum quædā, & partes infiniti. quæ igitur ſumuntur ſemper ſecta ex diuiſione continui terminata ſunt: ſed quia q̃ ſumuntur iterum diuidi poſſunt, in infinitum dicitur diuiſio fieri, quia non deficit unquam diuiſio, nec poteſt aliqua pars ſumi, quę diuiſionē recipere nō poſſit. Sic & numerum dicimus in infinitum augeri, non quia poſſit q̄d augetur infinitum actu factū iri, ſemper enim aſſumptus numerus finitus erit, ſed eo ꝙ non deficiat eius augmentum, ſed eſſe eo, qui ſumitur, alium ampliorem accipere. et ut manifeſte determinantes dicamus, in infinitum quidē diuiſibilis magnitudo non eſt, neq; potentia, quia nō poteſt in infinita diuiſa iri, quia neq; punctum puncto hærens eſſe contingit: ſemper enim duorum punctorum media eſt magnitudo: eſt tamē in infinitum diuiſibilis, quia nunq̃ potentia deficit ſectio. Sic ergo & omniquaq; diuiſibilem dicebamus magnitudinem, eo ꝙ poſſet in quauis parte diuiſa iri, & non eſſet aliqua aſſumpta pars, quę potentia eſſet indiuiſibilis. ob hoc enim promiſcue ubiuis diuiſionem poſſe factam iri, quia nulla ſit pars potentia indiuiſibilis, ſed ſimul omniquaq; eſſe diuiſibile, & in infinita diuiſibile, ambo falſa. nam ad illud quidem ſequitur in puncta magnitudinem diuidi, & ex punctis cōſtare, ad diuiſibile uero in infinita, & actu infinitum ſubſiſtere, quod eſt abſurdum. nam & infinitum ut id quod fit, eſt, ſed ut ſubſiſtens, minime. Præterea quoq; in Phyſica auſcultatione dixit ipſe non eſſe linum lino coniungere, totum, & uniuerſum infinito, nam totum, & uniuerſum pefectum eſt, perfectum autem finem habet, infinitū uero finem non habet. & totum quidē & uniuerſum eſt, cuius nulla partium eſt extra: infinitum autem eſt extra quod eſt aliquid ſemper: non igitur eſt idem uniuerſum & infinitum. Quare cum dicamus omniquaq; diuiſibile, ipſa uoce oſtendimus ꝙ non in infinitas dicemus magnitudines diuidi, ſed infinitas: cum rurſus quęlibet partium omniquaq; diuiſibilis ſit ſed uidemur, inquit, cum dicamus omniquaq; diuiſibile, ita dicere omniquaq;, ut nihil ſuperſit ex diuiſione * indiuiſibile: quod eſt falſum, & cōtrarium illi, quod dicimus nos. in infinitum enim diuiſibilem dicimus eſſe magnitudinem, & hoc pacto oīquaq; diuiſibilem, ut omnis ſumpta pars diuidi poſſit, & nunq̃ hoc deficiat. quare ſi hoc pacto diuiſa eſſet, ut ceſſaret ſectio, eo ꝙ nihil ſupereſſet, quod poſſet diuiſum iri, non amplius eſſet in infinitum diuiſibilis. nam id, quod dicimus in infinitum nunq̃ deficit, quare ſi deficeret nō in infinitum, neq; hoc pacto omniquaq;, ut ſemper diuiſa pars diuidi poſſet. { omne igitur corpus ſenſibile. } Senſibile quidem dixit, aut naturale, non, ac ſi alia corpora nō diuiſibilia ſint, nam mathematicum huiuſcemodi eſt: ſed ut de hoc ſermonem habens: aut ſenſibile dicit quod actu eſt. quod enim non eſt actu, diuiſibile non eſt. huiuſcemodi uero eſt materia ſecundum propriam rationem, nā & ipſa corpus eſt, ſed nō ſenſibile, ſed potētia corpus. Pro-

* Forte legendum eſt diuiſibile,

ponens autem per capita Democriti dubitationem reſumere, primum diſtinguit ad quod ſignificatum omniquaque diuiſibilis non ſequitur abſurdũ aliquod, & ad qđ ſequuntur quæcunque à Democrito abſurda concluſa ſunt. & dicit quod dicere quidem omniquaque diuiſibile, quod in quouis puncto poteſt diuiſum iri, & ſi nondũ diuiſum ſit, uerum eſt, & nullum habet abſurdũ ſequens: nam & quod actu indiuiſibile eſt, poſsibile eſt ita dicere omniquaque diuiſibile. nam eo quòd poſsit in continuo ubi uis punctum ſumi, manifeſtum quòd & diuiſio erit in quauis parte continui. dicere uero omniquaque diuiſibile ut ſimul omniquaque poſsit diuiſum iri, abſurdum eſt. quo pacto autem, & propter quid abſurdum rurſus apponit, reſumens Democriti dubitationem, & tunc poſterius ſolutionem infert, dicens, obratiocinari Democritum, non redarguentem ſermonem dicentem omniquaq; diuiſibilem magnitudinem, ſed ſignificatum quoddam omniquaque diuiſibilis, quod ſumitur iuxta illius opinionem.

Si enim poßibile, & ſi fiat, non ut ſint ſimul ambo actu indiuiſibile, & diuiſum, ſed diuiſum ſecundum quodcunque punctum: nihil igitur erit reliquum, & in incorporeum corruptũ corpus & ſi fiat rurſus, uel ex punctis, uel omnino ex nihilo, & hoc quomodo poßibile?

Com.40 Illud inquit abſurdum eſt dicere omniquaque diuiſibile ſimul eſſe potentia, eſt enim eſt potentia & actu utiq; factum fuerit. hoc enim apertiſsime abſurdum eſt, & ratione non indigens, idem ſupponere ſimul & indiuiſibile, & diuiſum. ſed hoc inquit, eſt, quod dico, quod ſi potentia ſimul omniquaque diuiſibile eſt, & ad actum utique etiam exiuerit quandoque, ut ipſum ſit in puncta diuiſum. hoc .n. ſignificat in quouis puncto diuiſum. Quot uero ſequuntur abſurda ad ſuppoſitionem hanc, in puncta diuiſam magnitudinem conſequenter ſubiungit, reſumẽs Democriti dubitationem. ſunt autem abſurda quæcunq; & à principio dicta ſunt. ſi enim inquit ſuppoſitum fuerit omniquaque ſimul diuiſum, nihil ſupereſt: ſed aut in incorporeum corpus corrumpetur, & in puncta, aut in nihil. & quoniam in quæ diuiditur aliquid, ex his etiam cõponitur, infert, quod ſi quidem ſit in incorporea, hoc eſt in puncta diuiſum, erit etiam ex punctis conſtans: ſi autem in nihil, erit ex nihilo.

At uero quod diuidatur in ſeparabiles, & ſemper in minores magnitudines, & in diſtantes, & ſeparatas manifeſtũ eſt.

Com.41 Cum deduxiſſet ad impoſsibile ſermonem dicentem, omniquaque ſimul diuiſum iri corpus, oſtendendo ſequi ad hoc, ex punctis, aut ex nihilo conſtare magnitudines, nunc ex euidentia ſumit, ut de Democrito ſermonem faciens, quod diuiſio ſemper in ſeparabilia, hoc eſt in ſubſiſtentes fit magnitudines. nam & ſi ſemper in minora magnitudine ſegmenta fit diuiſio: tamen in ſubſiſtentia, & quæ per ſe ſubſiſtere poſſunt. ſi autem hoc eſt manifeſtũ, apertiſsimum eſt, quod non ſimul infinita quandoque ſint diuiſa, neque in infinitum diuiſio, quia non ſint infinitæ ſeparabiles partes in finitis magnitudinibus. ſemper uero non ſignificat in his id, quod dicimus in infinitum: eſt enim ut à Democrito ſermo concludente ea, quæ dicta ſunt: ſed ſemper in minora diuiditur, inquit, uſque ad hoc, ut in ſequentibus dicit, quouſque diuiſio ad indiuiſibilia perueniat.

Neque itaque ſucceßiue diuidenti erit infinita in minutas partes ſectio, neque ſimul poßibile eſt diuiſum eſſe ſecundum omne punctum: non enim poßibile, ſed quoddantenus. neceſſe igitur indiuiſibiles ineſſe magnitudines inuiſibiles: præſertim ſiquidem & generatio erit, & corruptio, hæc quidem diſgregatione, illa uero congregatione. Ratio igitur, quæ cogere uidetur eſſe indiuiſibiles magnitudines, hæc eſt.

Com.42 Quare hoc ſit impoſsibile prius dictum eſt. ſi enim ſic diuiſum fuerit, ſiue ſimul, ſiue & ſucceſsiue in puncta diuidetur, & erit ex punctis. hoc autem eſt impoſsibile. cũ autem impoſsibile ſit ſecundum quodlibet punctum diuiſum iri corpus, non erit in infinitũ ſectio. ſi enim in puncta diuideretur, hoc merito accideret, eo quod infinita ſint potentia in magnitudine puncta. cum igitur non procedat in infinitum diuiſio, neque in ipſa puncta ſit, relinquitur ſtare alicubi diuiſionẽ, & ſupereſſe indiuidua corpora, quæ amplius ſecari non poſsint, quare neceſſe eſt indiuiduas magnitudines ineſſe inuiſibiles: ſi quidem eſt generatio, & corruptio, hæc quidem diſgregatione, illa uero congregatione. Obſcurius autem uerba ſunt prolata. uidebitur enim dicere quod ſiquidem eſt generatio, & corruptio, hæc quidem diſgregatione, illa uero congregatione: neceſſe eſt & indiuiduas eſſe magnitudines. ſed econuerſo oportet ex indiuiduis probare quod per congregationem eſt generatio. nam indiuiduis ſuppoſitis magnitudinibus eſt per congregationem generatio. per congregationem autem exiſtente generatione, non neceſſe eſt indiuiduas ſupponere magnitudines. At uero quòd & indiuiduæ magnitudines ſint, uidetur Democritica ratio demonſtraſſe, non tamen quod per congregationem ſit generatio: quare ex hoc quod ſint atoma ſyllogizare oportet, quod eſt generatio per congregationẽ: nõ econuerſo, ut uidentur uerba demonſtrare. Oportet ergo ſimplicius accipere uerba, ſic dicentem. neceſſe ergo indiuiduas magnitudines eſſe, & ſuppunctuantem hic, ut ex alio ſit dicere principio. ſi ergo eſt generatio, & corruptio, hæc quidem per congregationem erit, illa uero per ſegregationem. Aut hoc modo: neceſſe ergo indiuiduas magnitudines eſſe, ex quibus ſi quidem eſt generatio, & corruptio, quod eſt manifeſtum, hæc quidem per diſgregationem erit, illa uero per congregationem. Inuiſibiles autem dixit indiuiduas magnitudines, ut effugiat redargutionem, quæ eſt ex ſenſu: nulla enim apparentium magnitudinũ indiuiſibilis eſt. inuiſibilia igitur nobis ob paruitatem dixit eſſe atoma. & nihil quidem mirandum eſt eſſe quidem, ſed ob paruitatem non uideri, quemadmodum & in aere puluerulenta ramenta, prius quidem nobis inuiſibilia exiſtentia: poſtquam uero radius per feneſtram ingreſſus fuerit, uiſibilia in eo ob ſplendorem luminis fiunt.

Quod autem latet obratiocinans, & quemadmodum latet dicamus quoniam enim non eſt punctum puncto hærens, eò quod omniquaque ſit diuiſibile, eſt quidem ut ineſt magnitudinibus, eſt autem ut non. uidetur autem cùm hoc poſitum fuerit, & ubique, & omniquaque punctum eſſe, ut neceſſarium ſit diuiſam eſſe magnitudinem ad nihil, omniquaque enim eſſe punctum, quare uel ex tactibus uel ex punctis eſſe.

Cum poſuiſſet conſtructionem rationis inducentis in- Com.43
diuiduas magnitudines, & demonſtrauiſſet in quo ſignificato omniquaque diuiſibilis, ſequuntur deducta abſurda, deinceps affert ſolutionem dubitationi, refellens obratiocinationem, tanquam ſecundum quandam propriam expoſitionem eius, quod dicimus in infinitum diuiſibile procedentem. & rurſus uerbi huius, omniquaque diuiſibile differentiam ſignificatorum exponit. & dicit quod hoc quidem ſignificatorum impoſsibile eſt conſtare, alterum uero poſsibile. nam omniquaque inquit diuiſibile uno quidem modo licet magnitudinibus ineſſe, altero uero non licet. non ineſt quidem ut Democritus intelligẽs ad abſurdum rationem deduxit, & ſimul omniquaque diuiſibile eſſe hoc impoſsibile eſt: quia, inquit, nõ eſt punctum puncto hærens, ſumit enim hoc Ariſto. ut manifeſtum: nam & a Democriticis concedebatur. ad hoc igitur, ut abſurdum, rationem deducebant. Si autem quis & huius cauſam quærit, huius ſcilicet, quod eſt non eſſe punctum puncto hærens in continuo, neque omnino ex punctis conſtare magnitudinem. Dicẽdum & ad ipſum, quod neceſſe eſt puncta, ex quibus conſtare magnitudinem ſuppoſitio habet, aut quæ in magnitudine ſe conſe-

qui

qui mutuo ſuppoſuimus, aut à ſe diſtare, aut ſecundū q̄d diſtare, ſecundū quid uero ſe tangere: aut ſeipſa ſecundū ſe tota mutuo tangere. ſi quidē igitur diſtabunt à ſe mutuo, nō amplius ſimul hærentia erunt, neq; faciēt magnitudinē. ſi aūt in aliquo diſtabunt, & in aliquo ſe tangēt, partes habebunt: ſed ſupponit impartibilia eſſe puncta. ſi aūt ſecundū ſe tota ſeipſa mutuo tangēt, duo puncta ſibi ipſis mutuo coaptabuntur. ſi aūt duo & ōia. ōibus autē mutuo coaptatis, ex quibus cōſtare uidetur magnitudo, erit uniuerſa magnitudo punctū unū. impoſſibile ē ergo punctū puncto hærere. hoc aūt inducit ille, qui ita ſimul omniquaq; diuiſibilē magnitudinē ſupponit, ut nulla relinquaē particula ex diuiſione, quæ & ipſa diuidi nō poſſit. non enim hæret punctū puncto, ut oſtenſum eſt: ſed omnino inter duo pūcta eſt magnitudo. quapropter hoc pacto nō erit omniquaq; diuiſibilis magnitudo: ſequentē enim prędicta abſurda. quo igitur pacto & propter quid inerit omniquaq; diuiſibile continuo, quia ubiq; in continuo eſt potentia punctum. ſi aūt ubiq; in continuo poſſibile eſt punctum ſumere, poſſibile eſt & ubiq; in continuo diuiſionem fieri. & hoc pacto omniquaq; diuiſibilis recte dicta fuerit magnitudo, eo ꝙ ubiq; poſſit diuiſa iri.

Id autem eſt, ut exiſtit omniquaq;, quoniam una ubiq; eſt, & omnes ut unumquæq;. plures autem una non ſunt, conſequenter enim non ſunt, quare non omniquaq;. ſi enim ſecundū mediū diuiſibile eſt, & ſecundū hærens punctū diuiſibile erit.

Com. 44. Hoc eſt quā ſecuerit quis unā ſectionē, pōt hanc ubiuis feciſſe, unā aūt dixit, quia nō aliā poſſibile eſt conſequenter accipere: & oēs poſſibile eſt ſectiones feciſſe, nō ut oēs ſimul, ſed ut omniū quāuis. & hoc eſt illud, oēs, ut unaquæq;, hoc eſt nō hanc magis quā illā, ſed ut hanc aliquā ſic & oēs. unāquāq; aūt oīum eodē mō poſſibile eſt factā iri, nā & homo eodē mō cuiuſq; omniū diſciplinarū eſt ſuſceptiuus, plura uero uno. ſ. cōſequēter. hoc .n. oſtēdit, quod inducitur { Nō ſunt } illi uero { Nō omniquaq; } addendū eſt ſimul. nō .n. ſimul omniquaq; diuiſibilis eſt. ſi .n. in medio diuiſibilis, & ſecundū hærēs punctū erit diuiſibilis. & eſt probatio eius, ꝙ nō ſit ſic omniquaq; diuiſibilis, ut nihil ſuperſit diuiſibile. Defectuoſe aūt uerba dicta ſunt. ſed ſit utiq; ſimul manifeſtus, & ꝑfectus ſermo ita dicentibus. ſi ſimul omniquaq; diuiſibile eſſet cōtinuū, ita ut nihil ſupereſſet ipſius diuiſibile in medio, aut quouis alio modo diuiſa, diuideretur utiq; & in hærenti puncto. & quod reſiduum eſt conſequēs erat inducere. hoc aūt eſt impoſſibile. ipſe uero cū nō ſubiunxit ꝙ eſſet impoſſibile, propter quid impoſſibile eſt in hærēti puncto diuiſum iri, cōſequēter apponit dicens.

Non enim eſt hærens ſignum ſigno, uel punctum puncto. hoc autem eſt diuiſio, uel compoſitio.

Com. 45. Hoc eſt ſupponere puncto punctum hærēs eſſe, nihil aliud eſt dicere, quam ꝙ magnitudo diuiſio ſolum eſt & compoſitio, non autē ꝙ in magnitudines diuidatur, aut ꝙ ex magnitudinibus conſtet. Poſſes autem & ſic intelligere uerba, ut ad proxime dicta. non enim poſſibile eſt inquit omniquaq; diuiſibile eſſe ſimul. propter quid? quia non eſt conſequens punctum puncto. hoc autē punctū, & ſecundum hoc punctum eſt diuiſio, & cōpoſitio magnitudinum. & clarum ꝙ ſi non ſint hæc conſequenter .ſ. puncta, non utiq; ſimul omniquaq; diuiſa fuerit.

Quare eſt & congregatio, & diſgregatio, ſed neq; in atoma, & ex atomis (multa enim abſurda) neq; ſic, ut omniquaq; diuiſionem factam eſſe. ſi enim erat hærens punctum puncto, hoc utiq; erat. ſed in parua, & minora eſt, & congregatio ex minoribus eſt.

Com. 46. Ex dictis, inquit, manifeſtum eſt ꝙ erit & congregatio, cum non ſint indiuiduæ magnitudines. oſtendit enim ꝙ & congregantur magnitudines, & diſgregantur. non eſt autem neceſſe cum ſit congregatio, & diſgregatio ob hoc iam indiuiduas eſſe magnitudines. neq; ſi eſt congregatio, & diſgregatio, erit & omniquaq; diuiſibilis magnitudo, ut in puncta deſinat, aut nihil, ſed eſt congregatio ex minoribus in maiores ſemper, & diſgregatio ex maioribus magnitudinibus ī minores. ſed neq; in indiuiduas, neque ex indiuiduis: multa enim abſurda ſunt indiuiduis ſuppoſitis: alteratio enim proprie, ſimul & continuitas, & compaſſibilitas auferetur.

Tex. c. 10. *Sed non ſimplex, & perfecta generatio congregatione, & diſgregatione determinatæ ſunt, ut quidam dicunt, in continuo uero mutationem alterationem. Sed hoc eſt, in quo errant omnia. eſt. n. generatio ſimplex, & corruptio nō cōgregatione, & diſgregatione, ſed cū mutatū fuerit ex hoc in hoc: ij uero opinantur alterationem eſſe omnem talem mutationē. hoc autem differt.*

Com. 47. Eſſe quidem congregationem, & diſgregationem, cū ſit manifeſtum, permittit. non tamen generationem, quæ proprie dicitur, ſola congregatione fieri concedit, ut dicunt quidam ponentes generationem quidem, & corruptionem congregationem eſſe, & diſgregationem, alterationem uero continui mutationem. Nam ſecundum omnem modum errant, qui ſic determinant, neq; enim omnis continui mutatio eſt alteratio, ſed contingit ipſam eſſe, generationem. etenim aqua in aerem, & plumbum in ceruſam mutatur, cum ſint continua abſq; congregatione, aut diſgregatione. ſed neq; ad diſgregationem, & congregationem omnino ſequitur generatio, & corruptio. ſi enim diſgregaueris plumbum, ad tenues & minutas partes incidens, & rurſus conflans congregaueris, neq; generationem, neq; corruptionem feciſti. quæ ſit igitur generatio, & quæ alteratio conſequenter docet.

In ſubiecto enim hoc quidem eſt ſecundum rationem, illud uero ſecundum materiam. cum igitur in his fuerit mutatio, generatio erit, uel corruptio: cum autem in paſſionibus, & ſecundum accidens, alteratio.

Com. 48. Amplius inquit in unoquoq; hoc quidem eſt ſecundū formam, illud uero ſecundum materiam. cum igitur ſecūdum hæc eſt facta mutatio, generatio eſt id, non alteratio. circa hæc autem fit mutatio, quando materia cū paſſa fuerit aliquid, & abiecerit priorem formam in aliā mutetur, mutatio ſecundum hæc generatio eſt, & corruptio. ſi autem his manentibus ſecundum aliquod accidentiū facta fuerit mutatio, alteratio eſt huiuſcemodi.

Diſgregata autem, & congregata facilius corruptibilia fiunt. ſi enim aqua in minores aquulas diuiſa fuerit, citius aer fit: ſi autem congregata fuerit, tardius. magis autem erit manifeſtum in his, quæ poſterius. nunc autem tantum determinatum ſit, quod impoſſibile eſt generationem eſſe congregationem, qualem quidam dicunt.

Com. 49. Non eſt quidem, inquit, generatio idem congregationi, nec diſgregatio corruptioni, conferunt tamen generationi & corruptioni. nā effuſa aqua, & diſgregata citius fit aer. ut ſi quis ſuper menſam effundat paucam aquam. ſic enim facilius patiens fit. aer quoq; congregatus, atq; compactus facilius aqua fit. Id autem { Qualem quidā dicunt, } hoc eſt ex atomis. in ſequentibus quoq; dicet nullo modo congregationem eſſe generationem.

Tex. c. 11. *His autem determinatis primo ſpeculandum.*

Com. 50. Redargutis Democriti rationibus, quibus eſſe indiuidua corpora ſyllogizabat: oſtenſoque quod non eſt neceſſe per congregationem, & diſgregationem fieri generationem, & corruptionem, & quod hoc ſublato nō erit idem generatio, & alteratio: de his enim omnibus propoſuerat quærere, ad hæc conſequenter dicit opus eſſe quærere, ſi omnino eſt ſimplex generatio, hoc eſt utrum poſſibile ſit generationem eſſe ſubſtantiæ, an non. nam generationem, quæ proprie dicitur, & abſq;

addicione aliqua, hanc ſimpliciter eſſe generationem dicit. Verum igitur eſt, inquit, ſubſtantiæ generatio? aut nihil ſit ſecundum ſubſtantiã, neq; eſt ſubſtantiæ generatio, neq; corruptio, ſed ſolũ ſubſtantijs accidentia generantur, quæ neq; dicuntur ſimpliciter fieri, ſed cum additione: ſic.n.& ex laborante ſanũ fit, & ex paruo magnũ. nã in his omnibus ſubiectę alicui ſubſtantię accidẽtia aliqua adueniunt, & recedunt. Quærit igitur, ut dixi à principio, nunquid accidẽtiũ ſolũ ſit generatio, & corruptio, ſubſtantię uero nullo modo. uolẽtẽ.n. docere quo pacto ſit generatio, & corruptio, oportet prius oſtendere, an ſit oĩno generatio. ſtultũ eſt.n. priore ignorato, ad doctrinã ſecundi accedere. ut ſi quis immortale noſtrũ eſſe corpus probare pollicitus eſſet, niſi prius oſtẽdiſſet, an ſit omnino immortalitatis ſuſceptiuũ. ſic igitur & hic antequã doceat, quo pacto ſubſtãtiarũ generatio, et corruptio fit, dubitat prius, an ſit oĩno ſubſtantię generatio. Volẽs autẽ nos firmiores facere, & nõ uecũq; inexaminate admittere ea, quæ dicuntur, tẽtat prius auferre generationẽ quibuſdã probabilibus rõnibus, ꝙ nõ eſt oſtendere tenta[illegible]s. deinde dubitationẽ ſoluens ex ipſa ſolutione, in alterã de generatione incidit dubitationem. deinde tertiã apponens dubitationẽ, & querens, unde nõ deficit generatio, ex ſolutione tertiæ dubitationis, etiã ſecũdã ſoluit. Quærit ergo à principio, ſi eſt oĩno ſubſtantiæ generatio habet.n. dubitationẽ. ſi.n. eſt ſimpliciter entis generatio, qm̃ oẽ, quod fit, ex nõ tali fit, ſubſtantiæ igiẽ generatio (nam hoc eſt ſimpliciter generatio) ex nõ ente ſimpliciter erit. Cũ aũt ipſum ſimpliciter duo ſignificet, aut primũ in unoquoq; prædicamento, hoc eſt uniuerſale, & cõe genus ex prædicamento, aut cõe, & uniuerſale oĩbus prædicamentis, cũ dicamus quod ſimpliciter fit, hoc eſt ſubſtantiã, ex ſimpliciter nõ ente fieri, aut ex nõ ſubſtantia ſignificamus, hoc eſt ex aliquo non reducto ad genus ſubſtantiæ, aut ex oĩno nõ ente. ſi igitur ex nõ ſubſtantia dicat quis quæ ſimpliciter fiunt fieri: manifeſtũ ꝙ ſi nõ eſt ſubſtantia, neq; quale erit, neq; quãtum, neq; prædicamentorũ aliorũ aliquod, neq;.n. poteſt aliquod aliorũ extra ſubſtantiã ſubſiſtere. nihil igitur erit, ex quo eſt ſubſtantiæ generatio. ſi aũt ſimpliciter nõ ens dicas, quod pariter de oĩbus prædicamentis negatur, ex quo eſt ſubſtantiæ generatio, erit rurſus ex oĩno nõ ente ſubſtantiæ generatio. quare ſecundũ utrũq; ſignificatorũ ſimpliciter nõ entis, idẽ ſequetur abſurdum. ſed oĩno non ens, nec dicibile eſt, nec opinabile, ut Plato dicit in Sophiſta. ſiue.n. dicibile eſſet, ſiue opinabile, ſiue in imaginatione ſubſiſteret ſola, ut Scylla, uerbi gratia, aut hircoceruus, nõ eſſet oĩno nõ ens: eſſet.n. dicibile, aut opinabile, aut imaginabile. ex tali ergo nõ ente quo pacto uti que factũ aliquid fuerit. unde & cõis naturalium facta eſt opinio, nihil ex oĩno nõ ente fieri. Cũ ſic dubitauiſſet, ſoluit dicens, ꝙ id, ex quo fit ſimpliciter quod fit, eſt quidẽ quodammodo ſimpliciter nõ ens, & eſt quodammodo ſimpliciter ens, innuens materiã, hæc.n. eſt quidẽ quodammodo ſimpliciter ens, quodammodo uero ſimpliciter nõ ens. nam quatenus actu nihil eſt, ſimpliciter nõ ens eſt. quatenus autem potentia oĩa eſt, ipſa materia eſt ſimpliciter ens. & hoc modo generatio ex ente. cũ ãe dico actu ens, quod eſt in exiſtentia intelligẽdũ eſt. qm̃ & materia, potentia alia exiſtens, actu eſt materia. ſi.n. ẽt materia eſſet potentia, nõ eſſet utiq; materia. Sic cũ ſoluiſſet hanc dubitationẽ, ex ſolutione generat alia dubitationẽ. qm̃.n. inquit ſubſtantię generationem dicebamus, ex potentia quidẽ ſubſtantia, actu uero nõ ſubſtantia eſſe, quærendũ eſt, quod eſt potentia ſubſtantia, nunquid participet actu aliquo eorũ prædicamentorũ, aut nullo. ſi igitur participat, erunt ſeorſum paſſiones, hoc eſt per ſe potentes actu ſubſiſtere extra ſubſtantiã actualẽ. ſi autẽ nullo participat, erit aliquid ſubſiſtẽs, quod nihil eſt ſecundũ actũ, hoc eſt erit materia, quæ informis eſt, ipſa ſecundũ ſe actu ſubſiſtens: quod eſt abſurdũ. Sic cũ quę ſiuiſſet, & ad dubitationẽ ſermonẽ deduxiſſet, antequã ſolutionẽ dicat, adnectit aliã dubitationẽ, quod ſæpe cõſueuit facere, & per ſolutionẽ ſecundæ dubitationis ſoluit etiã priorem. Eſt autẽ ſecunda dubitatio talis. unde nunquã deficit generatio. ſi.n. inquit, quod corrumpitur in nõ ens cedit, quo nã pacto, iampridem cõſumptis, & exhauſtis entibus, nõ ceſſauit generatio? eſt.n. oſtenſum in Phyſica ꝙ corpora oĩa & magnitudine, & numero finita ſunt. ſi igitur quod corrumpitur accepit ad omnino nõ ens, opus eſt in ĩfinito tẽpore deficere uniuerſum, quæ eſt igitur cõtinuæ ſeriei cauſa? Cauſam autẽ quærit eã, quæ eſt ut materia, quæ ſit materia eorũ, quæ generãtur, per quã nunquã deficit generatio. An quia, inquit, quod corrumpitur nũ accedit in nõ ens oĩno, ſed huius corruptio eſt alterius generatio. Inde autẽ & prioris dubitationis habes ſolutionẽ. ſi.n. & alterius generatio eſt alterius corruptio, & alterius corruptio eſt alterius generatio, proculdubio nõ cogimur actu, hoc eſt ſubſiſtentẽ materiã ſupponere abſq; omni forma, ſemper.n. comprehenſa ab aliqua forma abijcit quidem priorem formam, & mutatur in alterã: & fit quidem corruptio prioris, generatio aũt ſuperuenientis. quare quod ſubſiſtit, & in exiſtentia eſt, formatũ eſt, & cõpoſitũ ex materia, & forma ꝙ quidẽ non ſubijcitur generationi, & corruptioni, mutatio.n. non eſt circa compoſitum ex utroq;, ſed materia ſola eſt informis. ideo merito ſubſtantię generationẽ ex materia, quę potentia eſt ſubſtantia dicimus eſſe, & qđ ſimpliciter fit, ex ſimpliciter non ente: nam ut ex ſubiecto ipſa materia eſt ipſius ſubſtantiæ generatio. his ita preconſideratis literam percurramus.

Vtrum eſt aliquid, quod generatur ſimpliciter, & corrumpitur, aut proprie quidem nihil, ſemper autem ex aliquo, & aliquid. dico autem ut ex laborante ſanum, & laborans ex ſano, uel paruum ex magno, & magnum ex paruo, & alia omnia hoc modo.

Com. 51. Dictũ eſt & prius, ꝙ id, quod ſimpl'r generatur, dicit id quod ſecundũ ſubſtantiã. qđ.n. ſecundũ ſubſtantiã generatur abſq; additione ſimpl'r dicimus eſſe generatum, nã genitus fuit homo, & genitus fuit equus. quid eſt aũt quod generatur ſecundũ accidens, non.n. abſq; additione proferimus accidentiũ generationem. cũ.n. ſi ita accidat, mutetur homo in colore, non dicimus hominem eſſe generatũ, quia generatum eſſe ſimpl'r & abſq; additione mutationẽ ſecundũ ſubſtantiã ſignat, ſed dicimus ipſum factum eſſe quid, aut album, exempli cauſa, aut nigrum, nã additio differentiã oſtẽdit. ut homo factus eſt albus: Socrates factus eſt muſicus. oſtẽdens autem quid apud ipſum ſignificet ex aliquo, & aliquid, ſubiungit illud, ex laborante ſanum, & laborans ex ſano. quare ſi ex aliquo & aliquid, accidentalem ſignificat generationem, manifeſtum eſt, id, quod ſimpliciter generatur, id, quod eſt ſecundũ ſubſtantiã, ſignificare. nã generatio, quæ eſt ſecũdũ accidens, ei, quę eſt ſecundũ ſubſtantiam, opponitur.

Si nãq; ſimpliciter erit generatio, ſimpliciter utiq; aliquid ex non ente generabitur, quare uerum fuerit dicere, quod ineſt aliquibus non ens. quædam enim generatio ex nõ ente quodam, ut ex non albo, uel ex non pulchro, ſimplex uero ex ſimpliciter non ente.

Com. 52. Dubitationem exponit, ob quam merito aliquis fuerit ſuſpicatus non eſſe generationem ſimpliciter. conſtructio autem dubitationis huiuſcemodi eſt. ſi quod generatur ex aliquo generatur, ex aliquo autem non tali: omne enim quod generatur, ex non tali generatur, album ex non albo, & calidum ex non calido; & ut ſimpliciter dicam, ſi unumquodque ex propria negatione fit, manifeſtum eſt & quod ſimpliciter fit ex propria negatione fieri, hoc eſt ex ſimpliciter nõ ente. ſi aũt hoc, eſt igiẽ ſimpliciter nõ ens & ſubſiſtit. hoc.n. ſignificat illud {Ineſt aliquibus non ens.} hoc eſt ineſt aliquibus ſimpliciter non

tet non ens,ac ſi quis dicat,ineſt homini nõ animal eſſe.

Ipſum autem ſimpliciter,aut primum ſignificat in unoquoque entis prædicamento,aut uniuerſale, & omnia continens. Si igitur primum,ſubſtantiæ erit generatio ex nõ ſubſtantia, cui uero non ineſt ſubſtantia,neque hoc,manifeſtum quod neque aliorum prædicamentorum nullum,ut neque quale,neque quantum,neque ubi,ſeparabiles enim eſſent paſſiones a ſubſtantijs. Si uero non ens omnino,negatio erit uniuerſaliter omnium,quare ex nihilo neceſſe eſt fieri quod fit.

Cõm.53. Ipſum ſimpliciter,inquit,nõ ens in unoquoq; prędicamento,& quod ex ſimpliciter non ente fit,aut ſimpliciter dicitur nõ eſſe,eo ꝙ nõ ſit ex illo prædicamento,ſub quo locatur id,quod generatur ut in qualitate ſimpliciter nõ ens eſt,quod nõ ſub qualitate reducitur.primũ.n. in ſingulis prædicamẽtis eſt oſtenſiuũ generis ſupremi. primũ.n.eſt in unoquoq; prædicamento ipſum generaliſſimũ.albi quidẽ color,coloris autẽ paſſio,paſſionis aũt ipſum quale,quod eſt primũ in hoc prædicamento. ſimpliciter ergo nõ ens in qualitate eſt non quale, & quod ex ſimpliciter nõ ente fit,illud eſt,quod ex quali nõ fit. nõ.n.quod ex nõ albo fit album,ex ſimpliciter non ente fit.nõ.n.eſt primum ipſum album in qualitate, ſed ex aliquo nõ ente.omnia.n.ſunt ſub primo aliquo. Hoc eſt igitur unũ ſignificatum ipſius uerbi ſimpliciter,quod ſignificauit per primũ in ſingulis prædicamentis. Alterũ autẽ ſignificatũ quod oĩno nõ eſt,& eſt negatio uniuerſalis entiũ,quod ſignificauit dicẽs uniuerſaliter.Hæc igitur duo ſignificata etiã in ſubſtantia cõſiderabuntur.nã ſimpliciter nõ ens in ſubſtantia,aut eſt id,quod nõ reducitur ad ſubſtantiã,aut quod omnino nõ eſt:& quod fit ex ſimpliciter nõ ente,aut eſt id,quod eſt ex nõ ſubſtantia.neq;.n.ſi homo ex nõ homine,iã ex ſimpliciter non ente.nõ.n.eſt primum in ſubſtantia homo, hoc eſt quod ex omnino nõ ente.Oſtendit autẽ ꝙ in utroq; ſignificato ſequetur abſurdum ad illud dictũ,quo dicitur, id qđ ſimpliciter & ſecundũ ſubſtantiã fit, ex ſimpliciter non ente dicere fieri.ſi.n.ſimpliciter primũ genus ſignificat, erit utiq; ſubſtantiæ generatio ex nõ ſubſtantia.ſi aũt nõ eſt ſubſtantia,neq; aliorũ aliquod erit prædicamentorũ, quia in ſubſtantia alia habent exiſtentiã.ſi autẽ neq; ſubſtantia eſt,neq; aliorũ aliquid,nihil erit omnino. ſubſtantiæ igitur generatio ex omnino nõ ente erit,quod eſt abſurdum.Idẽ autẽ ſequetur abſurdum etiam ſi ſimpliciter negationẽ entium ſignificet:erit.n.rurſus ſubſtantiæ generatio ex omnino nõ ente.Illud tamẽ annotare oportet ꝙ cũ à principio ſumpſiſſet ſignificatũ ipſius ſimpliciter,quod ſignificat proprie.cũ.n.dixit quod ſecundum ſubſtantiã fit,ſimpliciter fieri,hoc uſus eſt ſignificato.& ipſe declarauit hoc per oppoſitionẽ:nã uerbo ſimpliciter,ipſum nõ proprie oppoſuit.deinde cũ dixit ex ſimpliciter nõ ente fieri ſimpliciter ens,nõ amplius ſimpliciter nõ ens conſiderat ſecundũ primũ ſignificatũ,quod ſignificat proprie nõ ens,quando dicit, {Ipſum autem ſimpliciter,aut primũ ſignificat in unoquoq; entis prædicamento,} & reliqua. uidetur enim hic Ipſum ſimpliciter in ipſum uniuerſaliter mutare.omnino enim proprie ens non in unoquoq; prædicamento conſideratur,ſed ſolum in ſubſtantia.& quod non proprie eſt nõ cuiuslibet prædicamenti notat negationem,ſed ſolius ſubſtantiæ. ſed ſi proprie non ens mutauit in ſimpliciter non ens, nihil ex hoc dubitatio delabitur.nam etiam ſi proprie nõ ens ſumpſerimus,ex quo ſubſtantiæ generationem eſſe dicimus,neceſſe eſt rurſus hoc proprie non ens,aut ut negationem ſubſtantiæ ſolius ſumere,aut ut omnium communiter negationẽ entiũ.& ita rurſus per utrũ ꝓ idẽ cõcludit oĩno nõ ens eſſe,ex quo ſubſtãtiæ ſubſiſtit generatio.

De igitur in alijs dubitatum,determinatumq; eſt rationibus magis,breuiter autem & nunc dicendum,quod modo quidem aliquo ex non ente ſimpliciter fit,modo uero alio ex ente ſemper. nam quod potentia eſt, actu uero non eſt,neceſſe eſt præexiſtere,dictum utroq; modo.

Cõm.54. De eo,quod eſt,unde nam ſubſtantiæ ſit generatio,& q̃uo ex nõ ente ſimpliciter,ſimpliciter ſit generatio,recuſat nunc dicere.ſolutionẽ.n.huius dubitationis in alĳs ab ipſo dictã eſſe ait.dicta eſt aũt in primo Naturalis auditus.ibi.n.quærens,unde eſt generatio,inquit, ꝙ qua quidẽ priuatio circa materiã cõſideratẽ,hac ex nõ ente eſt, qua uero materia eſt aliquid,(eſt autẽ potentia)quod fit ex ente,eſt ut quidẽ ex ſubſiſtente materia,ut uero ex nõ ſubſiſtente priuatione.Conſona autẽ his, quæ dicta ſunt ibi,etiã nunc enunciat.modo etenim quodam, inquit,ex nõ ente ſimpliciter.materia enim,ex qua ſimplex generatio eſt,nihil actu exiſtens,& priuationẽ habens in ſeipſa conſideratã,ſimpliciter nõ eſt ens opinari, modo autẽ alio ex ente,eo ꝙ potentia ente,materia.n.talis eſt.Sciendum autẽ,quod & prius dictũ eſt,ꝙ actu entia nunc dicimus,quæ in exiſtentia ſunt.quoniã & materia potẽtia alia exiſtens quæcunq; exiſtentiã habent,& per ſe ſubſiſtentia ſunt,actu eſt materia.ſi enim potentia dixeris ipſam materiam eſſe,non amplius utiq; materia eſſet.Illud autem conſiderandum,quomodo per ſolutionem & generationem ſimplicem ſaluauit, & effugit omnino non ens eſſe dicere:ex omnino enim non ente actu talem generationem eſſe dixit,non ſimpliciter ex non ente oĩno.

Quod autem & his determinatis admirabilem habet dubitationem,rurſus diligenter eſt inquirendum, quonam modo eſt ſimplex generatio,ſiue ſit ex potentia ente, ſiue & quodammodo aliter. Dubitare enim quis poſſet,nunquid eſt ſub Tex.c.12
ſtantiæ generatio,& huiuſce,ſed non talis,& tanti,& ipſius ubi,eodem autem modo,& de corruptione.ſi enim aliquid fit, planum quod erit potentia quædam ſubſtantia,actu uero minime,ex qua generatio erit,& in quã neceſſe eſt mutari quod corrumpitur. Vtrum igitur inerit aliquid huic aliorum actu, dico autem ut utrum erit quantum,aut quale,aut ubi,potentia ſolum hoc,& ens,ſimpliciter autem neque hoc, neque ens. Si enim nihil,ſed omnia potentia,ſeparabileq; accidit quod ſic non eſt:& amplius,quod maxime timuerunt qui primi philoſophati ſunt,ex nullo fieri præexiſtente.ſi uero eſſe quidẽ hoc aliquid,aut ſubſtantiam non inerit,ſed aliorum aliquod eorũ, quæ dicta ſunt,erunt,ſicuti dicimus, ſeparabiles paſſiones a ſubſtantijs.

Cõm.55. Poſteaquã priorẽ ſoluit dubitationẽ, & dixit q̃uo q̃ ſimpliciter fiunt,producuntur,ꝙ.ſ.ex potentia ente,actu uero nõ ente,ex ſolutione alterã ualidiorẽ dubitationem occurrere ait.huic.n.ꝙ potẽtia eſt,ex quo fit qđ fit,utrũ inexiſtet aliquod aliorũ prædicamẽtorũ actu,ut quãtũ, aut quale,aut aliorum aliquod,aut neq; actu inexiſtet. huic ꝙ potẽtia ſubſtantia eſt,ſiquidẽ.n.nihil ipſi inexiſtet,nullũ ens actu erit,quod nõ ſic ens uocauit, hoc eſt actu ſeparabile,& ſubſiſtẽs,qđ quidẽ abſurdũ eſt.tãquã .n.abſurdũ inducit,dicere quod nõ ſic eſt ens,hoc eſt & actu nihil exiſtẽs,ſeparabile,& ſubſiſtẽs. Si quis ãt hoc fugiẽs dicat nõ exiſtere hoc,neq; ſubſtare,in maius incidet incõueniẽs,ex nullo præexiſtente dicẽs fieri id,quod fit.hoc.n.inquit,cõmuniter oẽs philoſophantes maxime euitarunt,ex nullo.ſ.præexiſtente ea,quæ fiunt fieri dicere.hæc igitur ſequentur,ſi potentia exiſtenti, & potẽtia ſubſtantiæ aliorũ actu nullũ inexiſtat.Si ãt potẽtia ſubſtantiæ aliquod aliorũ actu inexiſtet,accidet paſſiones inſeparabiles à ſubſtantia eſſe,ſiquidẽ nõ exiſtente ſubiecto actu ſubſtantia,hæc erunt actu,quod eſt impoſſibile:paſſiones enim hæ actu ſubſtantiæ ſunt:paſſionẽ autem ſeparabilem eſſe ab eo,cuius eſt paſſio, impoſſibile eſt.potẽtia uero ens hoccine apud Ariſt.ſubſtãtiã ſignat.

Tex.c.13. *De his igitur, quantum uſu uenit,pertractandum,& quæ eſt cauſa eſſendi ſemper generationẽ et ſimplicẽ,et per partes.*

Com. 56. De motis dubitationibus quærendum eſt, inquit, quo pacto ſolui poſſunt, deinde & alteram dubitationẽ annectit dicens, cõſiderari oportere, quonã modo nunquam deficit generatio, ſed eſt & ſimpliciter, & per partes. Simpliciter autẽ, & per partes, aut ſubſtãtiarũ, & accidẽtiũ, inquit. ſimpliciter quidem ſubſtantiarum, per partes uero accidentiũ. Aut quod & uerius eſt, & ſimpliciter, & per partes ad ſubſtantiam ordinat, & differentias ipſarũ paulopoſt exponet, ſimplicem quidem generationem appellans eam, quæ proprisſimæ ſubſtantiæ eſt, per partes uero eam, quæ ipſi opponitur. quæ autẽ ſit harum utraq;, progrediens demonſtrabit.

Tex. c. 14. *Exiſtente autem cauſa, una quidem, unde principium eſſe dicimus motus, una uero materia, talem cauſam dicendum. de illa enim dictum eſt prius in ſermonibus de motu, quod eſt illud quidem immobile omni tempore, hoc uero motum ſemper, horum uero de immobili quidem principio prioris eſt decernere Philoſophiæ: de illo uero, eo quia continue mouetur, alia mouet, poſterius exponendum, quæ nam talis eorum, quæ ſingularia dicuntur, cauſa eſt.*

Tex. c. 15. *Nunc autem eam, quæ ut in materiæ ſpecie, poſita eſt cauſa, dicamus, per quam ſemper corruptio, & generatio non derelinquunt naturam. ſimul enim fortaſſe hoc fieret manifeſtum, & de nunc quæſito, quomodo oportet dicere, & de ſimplici corruptione, & generatione.*

Com. 57. Inquirit cauſam, cur ea, quæ fiunt, non deficiunt, differentibus autẽ exiſtentibus cauſis eorũ, quæ fiunt, nõ omnes nunc dicendũ: quales autẽ ſint cauſæ eorũ, quę fiũt, & quã nã nunc dicendũ. Cauſæ igitur ſunt materialis, et effectiua: hæc. n. eſt unde motus principiũ. has autẽ ſolas expoſuit cauſas, tanquã utiles magis ad generationẽ, eo ꝙ ipſi præexiſtant: forma enim, & id cuius gratia poſt accedunt. Harũ igitur, inquit, cauſarũ materialis dico, & efficientis, effectiuã nunc nõ dicendũ, ſed materialẽ: effectiuæ autẽ cauſæ mentionẽ faciens parũ admodũ de ipſa ſermonẽ tangit, dicens, effectiuarũ, ut etiã in Octauo Phyſici auditus dicit, hanc quidẽ ſemper immobilẽ eſſe, hanc autẽ motã ſemper, immobilẽ quidẽ primũ mouẽs, ꝙ & principiũ appellauit, principiũ. n. proprisſimum illud eſt. De illo igit dicere primæ eſt Philoſophiæ. Theologiæ enim, & ei, ꝙ eſt poſt naturalia negocio proprium eſt. magis autẽ ei, ꝙ eſt ante naturalia, nobis. n. poſteriora ſunt naturę priora. Dixit autem de immobili cauſa, & in Octauo Phyſici auditus, & de circulariter lato corpore: quod, quia cõtinue mouetur, alia mouere in poſteriori ſermone dicet. Singularia autẽ generabiliũ, & corruptibiliũ dicit, in his. n. generatio & corruptio eſt. in materię ãt ſpẽ, hoc eſt genere dicit: eſt. n. materia genus, ſub qua eſt & ſubſtantię ſubiecta materia, & ſimpliciter omne, qd eſt in potentia, eſt materia eius, quod fieri poteſt. De hac igitur, inquit, materia dicamus, per quã generatio, & corruptio ſemper in natura exiſtunt, & nunquam deficiunt. materia. n. potẽtia exiſtens cõtrariorũ ſuſceptiua, ſempiternaq; cũ ſit, ſucceſſiue recipiẽs cõtraria, cauſa eſt ꝙ nõ deficiat in natura corruptio, & generatio. ſi igitur inquit manifeſtum fiat hoc, cur generatio, & corruptio non deficiunt, cum hoc manifeſtabitur & quod ſuperius dubitatum eſt, ſi potentia ſubſtantię aliquod aliorum actu inerit, necne.

Tex. c. 16. *Habet autem dubitationem accommodatã, & quæ eſt cauſa continuam eſſe generationem, ſiquidem quod corrumpitur in non ens abit, non ens autem nihil eſt: neque enim quid, neque quale, neque quantum, neque ubi ipſum non ens. Si igitur ſemper aliquod entium recedit, cur non conſumptum eſt iam pridem, & caſſum ipſum uniuerſum: ſiquidem finitum erat, ex quo fit unumquodq; eorum quæ fiunt. Non enim quia infinitum ſit, ex quo fit, non deficit. hoc enim impoſſibile. actu. n. nullum eſt infinitum, potentia uero ad diuiſionem. quare oportebat hanc eſſe ſolam non deficientem, eo quod fiat aliquid ſemper minus. nunc autem hoc non uidemus.*

Com.5 Cũ oſtendiſſet ꝙ prior dubitatio de deficiẽtia generationis, rõnabilis ſit, ipſius ponit probationem hoc mõ ſe habentẽ. Si. n. corruptũ, inquit, abit in nõ ens, nõ ens aũt nihil eſt entiũ, ut demonſtrauit in cõparatione entiũ ſecũdũ genus: neq;. n. hoc aliquid quod ſignificat ſubſtãtiã, neq; quãtũ, neq; quale, neq; aliorũ aliquod: quo pacto nõ deficiet generatio? ſi. n. cõtinue entis aliquod recedit, & abit, finitũ aũt eſt ipſum ens, iampridẽ entia dicuntur eſſe cõſumpta in nõ ens, ꝙ. n. ens finitũ ſit oſtenſum eſt in Phyſica. nã nihil actu infinitũ: potentia. n. oſtẽſum eſt eſſe infinitũ: nã ſectio cõtinui eſt in infinitũ potẽtia. hãc ergo ſolã cõtinuorũ. ſ. diuiſionẽ non deficere oportebat, quoniã infinitũ in hac ſola. ſi igitur hoc continue fiebat, minorem fieri accidebat pręexiſtentem magnitudinẽ entis ablatione continue, & corruptione particularium. Id autem { Potẽtia ad diuiſionem } pro eo, quod eſt potẽtia in infinitum habet diuiſionem, dixit.

Tex c.1 *Igitur, quia huius corruptio alterius ſit generatio, & huius generatio alterius ſit corruptio, inceſſabilem neceſſe eſt eſſe mutationem. de hoc igitur quod generatio ſit, & corruptio ſimiliter circa unumquodq; entium, hanc putandum eſt eſſe omnibus ſufficientem cauſam.*

Com.5 Breuisſime dubitationem ſoluit. nõ. n. eſt inquit in nõ ens corruptio, ut dubitatio ſupponebat, ſed in aliud ens, & alterius generatio eſt alterius corruptio, hęc. n. eſt permutatio, & retributio ipſius ſubiecti, hoc eſt materię permutatæ ſecundũ formas: & hęc permutatio eſt cauſa ꝙ generatio ſit cõtinua. Ex hoc aũt ſoluitur & ſuperior dubitatio de ſimplici generatione. nã ſi nihil in oĩno nõ ens actu corrumpitur, neq; ex omnino nõ ente actu generabitur: ſed omne, quod generatur, generatur ex eo, quod eſt actu aliquod ens, & formatũ: fit autẽ ex eo, nõ quatenus eſt actu ens, ſed quatenus eſt potentia id, quod fit. nã quia impoſſibile eſt id, quod potẽtia eſt, ſubſiſtere per ſe hoc, quod eſt potẽtia hoc aliquid, eſt actu quid aliud, quod ei ſolũ ad eſſe confert, nõ tamen ad generandũ ex ipſo id, quod poteſt: nam à forma habet quod ſit actu, à materia uero, ꝙ ſit potẽtia, id quod generatur. deinde cõcludẽs ſermonẽ, inquit dictã eſſe cauſam ipſius eſſe generationẽ, & corruptionẽ ſimiliter: ſimiliter dicens, pro eo, quod eſt ſemper. Id autẽ { Circa unũquodq; entiũ, } hoc eſt circa unamquãq; ſubſtantiam, & ſimpliciter, & ſecũdum partem. deinceps autem horum dicetur differentia.

Propter quid autem hæc quidem ſimpliciter fieri dicũtur, & corrumpi, illa uero non ſimpliciter, rurſus conſiderandũ. ſiquidem idem, generatio quidem huius, corruptio uero illius, & corruptio quidem huius, generatio autem illius. quærit. n. hoc rationem quandam. Dicimus enim quod corrumpitur nunc ſimpliciter, & non ſolum hoc: & hæc quidem generatio ſimpliciter, hæc autem corruptio. hoc autem fit quidem aliquid, fit autem non ſimpliciter: dicimus enim addiſcentem fieri quidẽ ſcientẽ, fieri uero ſimpliciter, minime. ſicut igitur determinamus multoties, dicentes, quod hæc quidẽ hoc aliquid ſignificant, illa uero non, propter hoc accidit quod quæritur.

Dubitationẽ aliã rurſus exponit Ariſto. propter quid generationũ hę quidẽ ſimplices, illę aũt quædã dicunt: & eorũ quę fiunt, hęc quidẽ ſimpliciter, illa uero nõ ſimpliciter dicimus fieri. Rationabilis autẽ eſt dubitatio, ut & ipſe inquit, cũ ponatur huius generationẽ alterius eſſe corruptionẽ, & huius corruptionem alterius eſſe generationem. hoc enim pacto eſt ſimilitudo in omnibus ex ſeinuicem genitis, & in ſeinuicem corruptis, ut non magis hoc quam hoc fieri ſit dicere, quare manifeſtum ex comprobatione ipſum de ſubſtantijs ſolũ ſermonem habere, cur quarundam ſubſtantiarum ſimplices dicuntur generationes, Com. 60

rationes,quarundam autẽ nõ ſimplices,ſed quædã generationes:& nõ ut quidã opinati ſunt de accidentibus,ut ſimpliciter de his,quæ fiunt,ſubſtantijs, non ſimpliciter autem de accidentibus.de his enim iam prædixit,& in ſequentibus quæret.ſermo autem nunc ipſi eſt de ſubſtantijs,de his dico,quæ ex ſeinuicem fiunt , accidentia autẽ nequaquam ex ſubſtantijs,neq; ſubſtantia ex his,neque pœnitus ex ſeinuicem:figura.n.nõ omnino ex altera figura,ſed ex infigurato fit:& coloratum ſimiliter ex priuatione,tanquam ex materia aere fiet utiq., abſcolor.n.aer eſt:& ſciens ſæpius ex nõ ſciente.quare nõ de accidentiũ,ſed de ſubſtantiarũ generatione ſermo eſt:ipſe.n.omnino ex ſeinuicem fiunt:& harum hæ quidẽ ſimplices,illæ uero quædã ſunt,& dicuntur generationes.Huius igitur conſuetudinis cauſam quærit, & inquit tribus differentijs generationem quandam à ſimplici diſtingui oportere:prima quidẽ ea,quæ eſt materialioris , formalioriſq; ſubſtantiæ,quarum Parmenidei non ens materialiorem uocabant,formaliorem autem ens,propter quid enim homo iſte terram non ens nominauit,tanquam materiæ rationem ſubeuntem,ignem autem ens,tanquam agentem, & magis formalem . quare erit ſecundum Parmenidem ignis quidem generatio,ſimpliciter generatio,terræ uero generatio quædam:ſimiliter & corruptio , ignis quidem ſimpliciter,terræ uero quædam corruptio.ſecundũ Parmenidem igitur hæc ſint ſimplicis & cuiuſdam generationis exempla,terram quidẽ ponentẽ materiale,ignẽ ueró formale.Dixeris autẽ ſic ſe habere & ſimplicium elementorũ generationẽ ad eam,quæ eſt cõpoſitorũ . ſimpliciũ.n.elementorũ generatio tanquam magis materialiũ,& ad cõpoſita materiæ ordinẽ habentiũ, quædã eſt generatio,cõpoſitorũ autẽ ut hominis, & equi, ſimplex eſt generatio.Sed & inter ipſa materialiora , ſimplicia.ſ. corpora(materia.n.ut dictum eſt,ſunt hæc cõpoſitorũ) eſt alia quædã differentia,propter quam hæc quidẽ magis,aut potior ſubſtantia,illa autem minus, aut deterior. actiuas.n.habentia differentias , magis & potiores ſunt ſubſtantiæ:paſſiuas autem,& priuatiuas minores, & deteriores.eſt autẽ caliditas actiua magis & forma, frigiditas autẽ paſſiua magis & priuatio:erit igitur ignis ſubſtantia magis,& huius generatio ſimplex generatio,terra autẽ minus,& huius generatio quædã,nõ autem ſimplex.mutato igitur igne in terrã, corruptio quidem ſimplex erit,generatio autem quædam: terra autem in ignẽ mutata econtra corruptio quædam eſt,generatio autem ſimplex.Tertia autem eſt differentia ex multorum intelligentia,non ex ueritate accepta.uidetur enim multis,magis ſenſibile magis ens eſſe,minus uero ſenſibile minus eſſe.quare ſecundum illos ſenſibilium magis,ueluti terræ ſimplex eſt generatio,aeris autẽ quædam generatio,minus enim ſenſibilis aer eſt:ſecundum ueritatem autẽ ecõtrario,magis enim ens aer terra:ſiquidem caliditas actiua,& formalis magis,ut dictum eſt,frigiditas autem tanquam priuatio quædã.Tres igitur hæ differentiæ in ſubſtantijs conſiderantur:hæc quidem ſecundũ ſimplicius, & magis cõpoſitũ minus materialis & formalior:illa eo ꝙ magis uel minus eſt ſubſtantia,uidelicet ſecundũ melius & peius:tertia autẽ ſecundũ magis uel minus ſenſibile,ſecundum quas in his,quæ ex ſe inuicem fiunt,hæc quidẽ ſimplex,illa uero quædã generatio dicitur.Poſterius autem quærit nõ amplius de his ,'quæ ex ſeinuicem fiunt,ſed ſimpliciter uniuerſaliter,cur entium hæc quidẽ ſimpliciter,& ſine additione dicimus fieri , illa uero cum additione ſemper,ſimpliciter autẽ nunquã, ſiquidẽ omnia entia ſunt:& ait ꝙ hic ſimpliciter, & nõ ſimpliciter prædicamentis determinata ſunt.quoniã enim hæc quidem ſubſtantiam ſignificant,illa uero quale , illa autem quantum,ſecundum ſubſtantiam quidem mutata ſimpliciter dicimus fieri,quæ uero ſecundum aliud quoddam prædicamentum cũ additione ſemper : meritoq; quoniã proprie ens ſubſtantia eſt.ſed inquit in alijs omnibus accidentiũ prædicamentis uniuerſaliter ad honorabiliora mutatio generatio ſimplex eſt,ut quę in albũ alteratio: quę autẽ ad peius,ut quę ad nigrũ,nõ amplius. Hęc cũ dixit,teſtẽ adducit uſum,ſimplicẽ generationẽ à quadã diſtinguentẽ,& nõ ſolũ cũ additione, dicentẽ hæc quędã fieri,ſed interdũ & ſine additione . quare rationabile eſt quęſtionẽ aggredi.Cũ autẽ dicat ꝙ diſcẽrẽ dicimus diſcentẽ quidẽ fieri,ſimpliciter aũt fieri minime, putarũt quidã ſermonẽ ipſi eſſe de ſubſtantijs,accidẽtibuſq;:ſimplicẽ quidẽ generationẽ,eã,ꝗ eſt ſubſtantiarum dicentes: quandã autẽ generationẽ,eã,quę eſt accidentiũ.hoc aũt nõ ſic ſe habet,ſed eius ſermo,ut dictũ eſt,eſt de ſubſtantijs,quõ hę quidẽ ſimpliciter,illę uero cũ additione fieri dicuntur.de addiſcente uero exemplum in teſtimonium adduxit,ut uſum diſtingueret : & ut diceret quæ quidẽ ſimpliciter dicuntur fieri,quę uero non ſimpliciter , ſed cum additione.

Differunt enim ea,in quæ mutatur quod mutatur, ut fortaſſe in ignem uia generatio quidem ſimplex,corruptio uero alicuius,ut terræ:terræ autem generatio , quædam generatio,generatio uero non ſimpliciter:corruptio autem ſimpliciter,ut ignis,ſicut Parmenides inquit,duo ens, & non ens eſſe dicens,ignem,& terram.

Declarat hic differentiam, qua ſimplex à quadam generatione diſtingueretur.Quęrendum autem quę ſit differentia.uidetur enim Ariſtote.à ſeipſo diſſentire.nam forte aliquis dicet hanc differentiam eſſe ſecundum ſimplicius,& compoſitius:nãq;,eo quia ſimplicia materialiora,& materiæ rationem habeant ad compoſita , dicetur horum generatio quędam,compoſitorum uero, ut manifeſtiorem formam habentium generatio ſimplex.& ſecũdum hunc intellectum Parmenides,quoniam ignem, & terram ſupponebat elementa,terram quidem ut materiã ſupponi,ignem uero ut informantem conſiderabat,& terram quidem non ens,ignem autem ens nuncupauit . igitur ſecundum illos,inquit,ignis quidem generatio ſimplex,generatio utiq; fuerit,terrę uero quędam generatio, & non ſimplex. Videtur autem aduerſari huic expoſitioni hoc quod Ariſtote.nunquam de ſimpliciori,aut compoſitiori mentionem fecit.Illud quoq; aduerſatur.ſi enim ſimplex à compoſito differt per materialius , & formalius,erit hęc differentia eadem cum conſequente,& quæ ſecunda dicitur,per quam hanc quidem magis ſubſtantiam eſſe,& minus,quia materialior & formalior, conſiderat:& ut ipſe plane dicit,in ſermone de ſecunda differentia dicens,ut calidum prædicamentum quoddam & forma,frigiditas uero priuatio: cum hoc quod etiam non meminit ipſe de materialiori & formaliori in ſermone de prima differentia,ſed ſolum de ente & non ente. Ob hoc uidetur mihi uerior expoſitio Alexan. & magis conſona literę.dicit autem illæ primam differentiam eſſe ſecundũ ens,& non ens,non ut apparentem Ariſtote. ſed quod quando ſuppoſuerit aliquis eſſe ens & nõ ens,ſicut Parmenides dicebat,ignem quidem ens,terrã uero non ens, ſequetur ſecundum hanc ſuppoſitionem ex ente in non ens uiam corruptionem quidem ſimplicem eſſe,generationem uero quandam:ex non ente autem in ens corruptionem quandam,generationem uero ſimplicem: omnino enim ſecundum Ariſtote.nulla ſubſtantia mutatur in non ens:alterius enim,inquit,generatio, alterius eſt corruptio.quare nihil mutatur in ſubſtantijs in priuationem ſimpliciter, ſed quod in huius priuationem mutatur in aliud ens mutatur . Addidi uero { Id, in ſubſtantijs, } eo quia in accidentibus poſſibile eſt . nam muſicum poteſt in immuſicum mutari , & in priuationem , nulla ei in muſices depoſitione ſuccedente altera accidentali forma , aut paſſione , niſi ſola priuatione : eo quia ad hoc quod materia ſubſiſtentiam habeat , nihil confert muſicum aut immuſicum , ſed in ſubſtantijs formarum

Cõml.6r.

abſentiæ, & priuationes, ſubſiſtentia carentem materiam faciunt, niſi in aliud quid ens actu, & formam facta fuerit mutatio.

18 *Hæc igitur, aut talia alia ſupponere nihil differt: modum enim quærimus, ſed non ſubiectum. In non ens igitur ſimpliciter uia, corruptio ſimplex, in ſimpliciter autem ens, generatio ſimplex. quibus igitur determinatum eſt, ſiue igne & terra, ſiue alijs quibuſdam, horum erit hoc quidem ens, illud uero non ens. Vno igitur modo hoc differet, ſimpliciter ſcilicet aliquid fieri, & corrumpi ab eo, quod non ſimpliciter, alio uero materia qualiſcunque fuerit. cuius enim differentiæ hoc aliquid ſignificant magis ſubſtantia, cuius autem priuationem non ens: ut calidum quidem prædicamentum quoddam eſt, & forma, frigiditas uero priuatio: differunt autem terra, &*
Tex.c.19. *ignis & his differentijs. Videtur autem multis magis, ſenſibili, & nō ſenſibili differre. cum enim in ſenſibilem mutata fuerint materiam, fieri dicunt: cum autem in inapparentem, corrumpi.*

Com.62. Siue ignem & terram, ſiue alia quædā ſupponat Parmenides, nihil differt: non enim quærimus ſubiectum circa quod conſiderantur differentiæ, ſed differētias ipſas, & diſtinctionis modum, quo generatio quædam à ſimplici diſtinguitur: differentiam enim præpoſuit eorum, in quæ mutantur, quæ mutantur, quibus differentijs ſimplicem à quadam generatione diſtinguimus. Qualibus igitur, inquit, determinatum eſt ens, & non ens differentijs, ſiue igne dicas, & terra, determinatum eſt, ſiue alijs quibuſdam ipſorum alterum ens dicetur. alterum uero non ens. Materiam autem nuncupat ſimplicia corpora, tanquam materia ſubiecta generationi, & corruptioni compoſitorum. & uidebitur ob hoc compoſita à forma deſignari magis, & prædicta expoſitio conſonare propoſito, in qua dicebamus Ariſto. primam differentiam exponere ſecundum ſimplicius, & compoſitius, eo quia hoc quidem materiæ proportionatur, compoſitum uero formæ: nunc autem, ut & in materia ipſa, corporibus ſcilicet ſimplicibus, differentia conſiderata exponit ſecundam. differentia autem eſt, ſicut prædiximus, eo ꝙ ſimplicium hæc ſunt magis ſubſtantiæ, illa uero minus: magis quidem actiua magis habentes differentias, & formæ proportionales, qualis eſt caliditas: calidum enim prædicamentum quoddam eſt, hoc eſt exiſtentia, & habitus, frigiditas uero ueluti priuatio, & ob hoc informata minus ſunt & peius ſubſtantia. quare, inquit, quoniam ignis, & terra hiſce differunt differentijs, ſcilicet habitu, & priuatione, erit ignis quidem magis ſubſtantia, terra uero minus: & mutatio terræ in ignem corruptio erit quædam, ſimplex autem generatio: in contraria uero mutatione econtra.

Ens enim, & non ens, eo quòd ſentiatur, & non, determinant, ſicut ſcibile quidem ens, non cognoſcibile uerò non ens: ſenſus enim ſcientiæ facultatem habet.

Com.63. Cum dixiſſet etiam differentiam, ſecundum ꝙ multis apparet, eo ꝙ hæc quidē magis, illa uero minus ſunt ſenſibilia: nunc addit cauſam, quare uidentur multis magis ſenſibile, magis eſſe, minus uero, minus. quoniā enim ſenſum idem cum ſcientia eſſe putabant: per ſcientiā autem, & ignorantiam ens, & non ens ſecundum ueritatem diſtinguitur: ens enim ſciri, & cognoſci poteſt, non ens uero, neque ſciri, neque cognoſci: putant ſenſu, & inſenſibilitate diſtingui entia & non entia.

Quemadmodum igitur illi in ipſo ſentire, uel in ipſo poſſe, & uiuere, & eſſe opinantur, ita & res: modo quodam proſequentes uerum, idem autem dicentes non uerum.

Com.64. Altera probatio opinari faciens ſenſibilia entia eſſe, non ſenſibilia uero non entia, eo quia putant ſeipſos eſſe, & uiuere, dum ſentiunt, uel ſentire poſſunt. ſicut enim ſentientibus uiuere eſſe in ipſo ſentire determinant: ſic & ipſis ſenſibilibus eſſe aiunt, in eo quod ſenſum mouere poſſunt. nam illa uerba. { Ita & res } nō in ſentire ſignificāt, ſed in ſenſum mouere poſſe. quare omnia quidem determinata ſunt ſenſu, & inſenſibilitate: ſed uiuentia quidem, eo ꝙ ſentiant, alia uero, eo quod ſenſibilia ſunt. Corrigēs autem illos, putare inquit magis ſcibile magis ens eſſe, minus uero ſcibile minus ens, & ſimpliciter per ſcientiam, & ignorantiam diſtinguere ens, & non ens, uerum eſt: nam quod ſecundum ſui naturam ſciri non poteſt, neque ens eſt: ſed in idem ducere ſenſum cum ſcientia falſum eſt.

Accidit itaque ſecundum opinionem, & ſecundum ueritatē aliter & generari ſimpliciter, & corrumpi: ſpiritus enim, & aer ſecundum ſenſum minus ſunt. quapropter & corrupta ſimpliciter in hæc mutatione corrumpi dicunt, generari autem, cum in tangibile, & in terram mutata fuerint: ſecundum ueritatem autem magis hoc aliquid, & forma ſunt hæc ipſa terra. Huius igitur, quòd quidem ſimplex ſit generatio Tex.c.1
corruptio exiſtens alicuius, corruptio uerò ſimplex generatio exiſtens alicuius, dicta eſt cauſa. nanque propter materiā differre, aut eo quod ſit ſubſtantia uel non, aut eo quod hæc quidem magis, illa uero minime, ſiue eo quod hæc quidem magis ſenſibilis ſit materia, ex qua, & in quam, illa uero minus ſit.

Veritas quidem dicebat magis entis eſſe generationē Com.6
ſimplicem: multorum autem opinio non magis entis, ſed magis ſenſibilis. ſed hæc ſibi contraria ſunt, aer enim & ſpiritus congregatus in terra multis uidebitur ens deterius, quia minus ſenſibilis ſit: ideo & quæ in aerem corrumpuntur, in nihil dicunt reſolui, ut ſi aqua corrumpatur in aerem, non conſueuerunt dicere aeris generationē, ſed aquæ corruptionem: ſi tamen ex aere corrupto fiat pluuia, dicunt generationem pluuiæ, nō aeris corruptionem. propter hoc igitur terra tanquam tangibile quid exiſtens, & reſiſtens, hoc eſt ſolidum, magis eſſe uidebitur, quia magis ſenſibile. ſecundum ueritatem autem magis eſt ens aer terra, quia continens ipſam, & formaliorem habet differētiam, ſcilicet caliditatem. Hæc cum dixiſſet, differentias reaſſumit, quibus ſimpliciter generatio à quadam diſtinguitur. Id autem { Propter materiā differre } ut omnium differentiarum cōmune dictum eſt, ac ſi diceret quod ſimplex generatio à quadam diſtinguitur, eo ꝙ materia eorum, quæ mutantur, differt per aliquam harum differentiarum. Infert poſtea differentias tres, aut enim eo ꝙ ſubſtantia eſt, aut non, ut dicat primam differentiam, eā ſcilicet, quæ per ens & nō ens, uel eo ꝙ magis uel minus eſt, magis materialem dicens, & magis formalem, aut ſimpliciter ſecundum quod hęc quidem potior, illa uero deterior ſubſtantia eſt: quoniā & forma materia potior, tanquam id cuius gratia eo, q̄d ſit illius gratia, uel eo ꝙ magis, & minus ſenſibilis ſit.

Cur autem hæc quidem ſimpliciter fieri dicuntur, illa uero aliquid ſolum non ex mutua generatione, quo nunc dicimus modo. nunc enim tantum determinatum ſit, cur nam omni generatione corruptione exiſtente alterius, & omni corruptione exiſtente alterius alicuius generatione, non ſimiliter aſſignamus fieri, & corrumpi in his, quæ ad ſeinuicem mutantur. quod autem poſterius dictum eſt, non hoc quærit, ſed cur nam addiſcens quidem non dicitur ſimpliciter fieri, ſed fieri ſciens, quod uero genitum eſt fieri. hæc autem prædicamentis diſtincta ſunt: hæc enim hoc aliquid ſignificant, illa uero tale, illa autem quantum. quæcunque igitur non ſubſtantiam ſignificant, non dicuntur ſimpliciter, ſed aliquid generari. nihilominus ſimiliter in omnibus generatio ſecundum ea, quæ in diuerſa ſunt cōiugatione dicitur: ut in ſubſtantia quidē, ſi ignis,

ſed non

ſed non ſi terra: in quali nero ſi ſciens, ſed non quando non ſciens. De hoc igitur, cur hæc ſimpliciter fieri, illa uero *mini me, & omnino, & in ſubſtantijs ipſis dictum eſt. & propter quid huius generationem ſcilicet ſie continue cauſa, ut materia, ſubiectum, quoniam mutabile eſt in contraria & eſt alterius generatio ſemper in ſubſtantijs alterius corruptio, & alterius generatio.*

a.1 ſecundum quid.

Com. 66. Hactenus cum de generatione in ſubſtantijs, quare hæc quidem ſimpliciter fieri, illa uero cum additione dicuntur quæſiuiſſet, nunc eandem quæſtionem mouet nō in ſubſtantijs: inquit enim ſe non loqui de his, quæ ex ſe mutuo generantur, ſed uniuerſaliter de omnibus, cur hęc quidem ſimpliciter dicimus fieri, illa uero non ſimpliciter. dicit ergo quod iſta prædicamentis ſunt diſtincta, & quæ fiunt in ſubſtantia ſimpliciter generari, aliquid uero, & non ſimpliciter, quæ ſecundum aliquod aliorum accidentium prædicamentorum generātur: nihilominus dicit etiam in omnibus prædicamentis hoc commune ſimiliter eſſe, ſiue ſimplex generatio conſideretur, quemadmodum in ſubſtantijs, ſiue quædam generatio, quemadmodum in reliquis prædicamentis, eo quod mutatio ad nobiliora dicatur generatio, ad ignobiliora uero, & deteriora corruptio: generatio enim albi, huius uero in nigrum mutatio, non nigri generatio, ſed albi corruptio. Ita Alexan. expoſuit concorditer his. quæ dicta ſunt in Phyſicis, & omnino in ſubſtantijs, quæſiuit enim & in ſubſtantijs diſtinctionem ſimplicis generationis ā quadam, quæſiuit & uniuerſaliter in omnibus, quod quidē declarat illud omnino. Merito autem addidit in ſubſtantijs, quoniam, non in omnibus entibus, quæ ſunt actu, alterius generatio alterius cuiuſdam entis corruptio eſt, ut in eo qui addiſcens, & ſciens fit: priuatio enim eſt non ſciens, quare in illis ſolum hoc conſiderandum in quibus contrarijs exiſtentibus, melius & peius cernitur.

Tex. c. 31. *Sed neque dubitare oportet propter quid generantur ſemper deperditis. quemadmodum enim & corrumpi ſimpliciter aiunt, cum in inſenſibile deuenerit, & in non ens: ſimiliter & generari ex non ente aiunt, cum ex inſenſibili.*

Com. 67. Cum dubitaſſet in præcedentibus quare non deficit generatio, ſed perpetua ſerie continuatur, dubitationis probabilitatem oſtendit ex eo, quod abit ſemper aliquod entium corruptorum, & in non ens progredientium. Cū igitur oſtendiſſet in præcedentibus breuiter cur non deficit generatio, & dixiſſet eo quia alterius corruptio alterius eſt generatio, & ob hoc ſoluiſſet omnes propoſitas dubitationes: mentionem nunc facit rationis dubitationem probantis, inquiens, poſt ſolutionem dictam nō amplius relinqui locum rationi comprobanti dubitationem, dicens non oportere generationem ſemper eſſe deperditis quibuſdam, & in non ens abeuntibus: non autē per eundem ſermonem rationem reaſſumit, ſed quoniam proxime dixit, quod multi ſimpliciter fieri, & corrumpi mutationem ex inſenſibili in ſenſibile, uel ex ſenſibili in inſenſibile fieri putant, quia ſecundum ſenſum uiuentes hoc modo ens, & non ens quærunt, & quod ſub ſenſum non cadit uel non magis, neq; eſſe putant. hoc igitur in exemplum proprij ſermonis aſſumpſit, huius ſcilicet alterius generationem, alterius eſſe corruptionem & econtra. & modo quodā ex ente fieri ea, quæ fiunt, & in ens corrumpi: modo autem quodam ex non ente fieri, & in non ens diſſolui. Multi igitur inquit generationem ſimpliciter ex inſenſibili in ſenſibile mutationem iudicant, & corruptionem in ſenſibilis non omnino nō entis. Cō muni igitur ratione, & ſimpliciter omnis generatio eſt ex non ente, quia ex materia, quæ omnium habet priuationem: priuatio autem non ens eſt, ex ente uero rurſus, quoniam potentia eſt omnia, & id, ex quo continue ens eſt, & nō ens, ut ſi ex aere fiat ignis, ſed ſi & eſt aliquod ens aer, non tamen adhuc ignis, neq; manente aere ignis eſt generatio. quare & hoc modo ex non ente. ex ente uero rurſus, per ſe quidem ex ente, quoniā ex ſubiecto, quod quidem ens eſt, per accidens autem, quoniam ex aere: accidit enim ex quo ignis fit, uel aerem eſſe, uel lignum, uel oleum, uel quodcunq; aliud. eadē & in corruptione ſunt oppoſito modo. propter quod, inquit, non oportet dubitare, propter quid deperdito aliquo in corruptis non deficit generatio: non enim in omnino non ens corruptio eſt, neq; ex omnino non ente generatio. conſolaturq; rationem hanc ex multorum uſu, qui ens & non ens ſenſibili, & inſenſibili determinant: nō enim nullo modo ens non ens uocitant, ſed ipſis inſenſibile. nil igitur admirandum, ſi & nos dicimus ſecundum quid ex ſimpliciter ente, ſecundum quid uero ex ſimpliciter non ente generationem, & corruptionem in ens, & non ens, dicto modo.

Siue igitur exiſtente aliquo ſubiecto, ſiue non, generatur ex non ente; quare ſimiliter & generatur ex non ente, & corrumpitur in non ens. merito igitur non deficit: generatio enim corruptio eſt non entis, corruptio uero generatio non entis.

Com. 68. Hoc eſt ſiue habeat exiſtentiam quandam hoc, quod dicitur inſenſibile, & non ens, ſiue non eſt ſubiectum, nihil differt ad rationem: nā uniuerſaliter ex tali fit quod fit, in quale abit quod corrumpitur. ſi igitur corrupto ente generatur non ens, manifeſtum quod ex non ente corrupto, generatur ens. & ecce quo pacto in non ente exacte generationem dixit, declarans manifeſte, quod cum in non ens abire dicimus quod corrumpitur, non in omnino nō ens dicimus. ſiue igitur exiſtente aliquo ſubiecto, ſiue non, quod corrumpitur, dicunt quidam in nō ens abire, eo quod in inſenſibile ſenſibile mutetur: non curantes, ſiue exiſtente ſubiecto aliquo in ſenſibile facta ſit mutatio, ſiue non: hoc eſt ſiue habeat exiſtentiam ipſum inſenſibile, quod & dicitur non ens, ſiue non. ſed neq; quia eſſe aut nō eſſe dicant hoc inſenſibile, propter hoc aut eſt, aut non eſt generatio. ſed quia eſt, & ſubijcitur, propter hoc ex ipſo ſenſibile generatur. Illud igitur {Siue exiſtēte aliquo ſubiecto} ſignificat, ſiue eſſe dicat ab eis, ſiue non eſſe. neq; enim ipſi determinant hoc inſenſibile, ex quo eſſe generationem dicebant, ſit ne de numero entiū, an non: quoduis enim horum ſit, non deficiet generatio. ſi enim ſit de numero entium hoc inſenſibile, in quod eſt corruptio, & ex quo eſt generatio, propter hoc ipſum, non deficiet, quia non eſt in omnino non ens corruptio. ſi autem non entium, quoniam corruptio nō entis eſt generatio, generatio uero corruptio non entis, rurſus non deficiet ſibiinuicem ſuccedentibus ente, & non ente.

Tex. c. 32. *Sed hoc non ens ſimpliciter, dubitaret aliquis utrum alterum contrariorum eſt: ut terra & graue non ens, ignis autem & leue ens. An non, ſed eſt & terra ens, ille uero nō ens, materia terræ, & ignis ſimiliter.*

Com. 69. In præcedentibus quærebat ſi eſt aliquid, quod ſimpliciter, id eſt proprie generatur: & dicebat ex ſimpliciter non ente fieri. cum igitur ſatis docuiſſet de generatione ſimplici, & ſimpliciter ente, & ſecundum quot ſignificata dicitur, nunc quærit de ſimpliciter non ente quid ſignificat, nunquid alterum contrariorum priuatiua, ſcilicet differentia figuratum, ut terræ & ignis, nunquid nō ens terram eſſe dicimus, ens autem ignem. An non de his, quæ abuſiue dicuntur, ſermo eſt: ſed quæſtio eſt uniuerſaliter de entibus proprie, & ſecundum ſubſtantiam, quando dicimus ipſa ex non ente fieri, quale, illud non putamus eſſe. quod igitur ſuperius dicebat, dicēs nō ens hoc eſſe, quod potentia quidē ens eſt, actu uero nō ens, hoc manifeſtius hic dicit: materia enim inquit eſt non ens, ex qua & ignis, & terra generantur. Si autem dixeris quod materia ipſa ſecundum ſe ipſam non ſubſiſtit, ſed eſt ſemper cum aliqua forma, ut nequaquam ex non ente, ſed ex ente fieri quod fit. Ad hoc dicimus quod & ſuperius diximus, quod forma ad materiæ exiſtentiam

confert,ad generationem autem eius,quod non eſt, nihil confert.neq; enim ut actu,ſi contigerit,terra exiſtens mutatur in ignem,ſed ut eſt potẽtia ignis: hoc autem ut materia ipſi ineſt,ex materia igitur eſt quod fit, ſicut æs materia ſtatuæ:ut expoſitoris Alexan.utamur exemplo, ſiquidẽ impoſſibile erat ſine forma ſtatuæ ſubſtare:mutatis autem in ſeinuicem ſtatuis,non propter hoc à propria priuatiue exiſtentia , ſed erat altera à ſtatua , & ea, quæ fit ſtatua: & ſi non ex albo ære fiat , ſed ex ſtatua, non dicitur tamen ex ſtatua factum eſſe, ſed ex ære ſtatuæ.ita ſe habet & in materia,quoniam ſemper cum aliqua eſt forma.nihil enim actu exiſtens ſubſiſtentia carens eſt,& quod ex ipſa fit,ſemper quidem cum aliquo fit,quod ad exiſtentiam ipſi confert,non tamen ex illo, quod eſt actu materia,fit,quod fit,ſed ex materia , quæ potentia eſt corpus.

Et nunquid diuerſa utriuſque materia,an non utique fierent ex ſeinuicem,neque ex contrarijs:his enim inſunt contraria igni,terræ,aquæ,aeri.

Com. 70. Cum dixiſſet non ens ſimpliciter alterum eſſe ab his, quæ fiunt,nõ quod uideatur minus eſſe,propterea quod priuatiuas habeat differentias,ſed ſubiectum utriſq; , & magis,& minus enti:quærit deinceps ſi utriuſq; illorum terræ,ſcilicet & ignis,de quibus meminit diuerſum eſt ſubiectum.Hoc autem breuibus negat dicens , quod ſi diuerſum erat utriuſq;,& non idem ſubiectum,non amplius ex ſeinuicẽ ut ex contrarijs fierent:contraria enim ex ſeinuicem fiunt eodem exiſtente ſubiecto:poſitum eſt autem à principio alterius generationẽ alterius eſſe corruptionem.non diuerſum igitur eſt contrariorum ſubiectum,terræ inquam,& ignis. Quod autem contrarietas ineſt terræ & igni,oſtendet in ſubſequenti ſermone, ex ſeinuicem igitur hæc ſunt ut ex contrarijs.ſi autem hoc, communis,& una utrorumq; materia.

An eſt quidem ut eadem,eſt uero ut diuerſa. nam quod aliquando eſt ens,ſubijcitur idem , eſſe uero non idem. de his igitur intantum dictum ſit.

Com. 71. Expedito priori ſermone,inquit ſecundum quid candem eſſe eorum,quæ fiunt,materiam,ſecundum quid uero diuerſam:quomodo uero eadem,& quomodo diuerſa apponit.inquit enim quod materia , ſecundum quod eſt materia,& ſecundum propriam naturam eadem eſt omnibus,quibus ſubijcitur : nam quod aliquando eſt ens apud Ariſto.ſubiectum ſignificat. & ut ita dicam ſimpliſſius natura una omnium eſt materia , aptitudinem enim ſimilẽ,ſecundum quod eſt materia,ad omnia habet.quoniam autem eſſe,& ſubſiſtentia ipſi ſemper cum aliqua forma eſt,non eadem erit materia ſecundum formam,& exiſtentiam omnibus:quæ autem ſecundum formam cõſideratur eſt materia proxima,ut igni quidẽ ſubiecta aer eſt,aeri autem,ſi ſic contingat,aqua actu,aquæ uero terra.igni igitur & aquæ ſupponitur terra & aer:hæc uero ſecundum materiæ rationem eadem, ſecundum formam diuerſa , non amplius ut prima , ſed ut proxima materia conſiderata.Eſt autem & ſic dicere,quoniam ut & infra dici debet,materia quidem ſubiecto eſt eadem , ratione autem differens,tanquam & differentium rationem continens in ſeipſa,in igne,terra,& alijs,ſubiecto quidem eadem eſt,ratione uero differens:non enim eadem ratione ignis,& terræ,& aliorum formas ſuſcipit : alia enim ratione terræ,alia uero ignis formam ſuſcipit,& ſecundum alias rationes aliorum formas.

Text. 23 *De generatione uero, & alteratione dicamus quid differunt:dicimus enim diuerſas eſſe has mutationes à ſeinuicem. Quoniam igitur eſt aliquod ſubiectum , & diuerſa paſſio, quæ de ſubiecto nata eſt dici, & eſt mutatio utriuſque horum, alteratio igitur eſt,cum manente ſubiecto,ſenſibili exiſtente, mutatum fuerit in ſuipſius paſſionibus, aut contrarijs exiſtentibus,aut intermedijs.ut corpus ſanum eſt , & rurſus laborat,idem permanens: & æs rotundum,aliquando uero angulare,idem exiſtens. Cum uero totum mutatum fuerit , non manente ſenſibili aliquo,ut ſubiecto eodem , ſed ut ex omni genitura ſanguis,aut ex aqua aer,aut ex aere omni aqua,generatio iam tale eſt,illius uero corruptio. Maxime uero ſi* Text. 24 *mutatio fiat ex inſenſibili inſenſibile,aut tactu , aut omnibus ſenſibus.ut cum aqua genita,uel corrupta fuerit in aerem, aer enim prope modum inſenſibilis eſt.*

Quonam differat generatio ab alteratione dictũ quidem eſt ab ipſo breuibus & antea:attamen & nunc reaſſumens rurſus ordinate de ipſis dicit . nam cum dixerit quæcunq; de generatione quærere oportebat , & quid Com. 72. eſt,& ſi eſt omnino,& ex quonam,& unde fiunt ea,quę fiunt,& propter quid non deficit generatio : opportune nunc quærit quonam differat ab alijs mutationibus,primumq; ab alteratione , ipſas à ſeinuicem hoc modo diſtinguens.Quoniam enim,inquit,eſt hoc quidẽ aliquod ſubiectum,quod ſubſtantiam ſignificat,illud autem paſſio,quod & accidens nuncupatur : eſt autem ſecundum utraq; mutatio,& ſecundum ſubſtantiam , quod uocat ſubiectum,& ſecundum paſſionem ſcilicet accidens: ſecundum ſubiectum quidem mutatio,generatio eſt,ſecũdum paſſiones uero manente ſubiecto immutabili, alteratio.Hæc cum dixiſſet,dubitationem quandam , quam quis inconſiderate contra prædicta adducere poſſet , eã & examinans ponit,atque diſſoluit. ſi enim circa ſubiectum,cum ſit ſenſibile,& idem manens facta mutatio, hoc eſt ſi circa informatum ſubiectum facta mutatio,alteratio eſt.quoniam in mutatione ex aqua in aerem perſpicuum,& humidum manet, mutatio autem ſecundum calidum,& frigidum fit,erit aeris in aquam mutatio alteratio:circa ſubiectum enim informatum,perſpicuum inquam,& humidum fit mutatio.Eandem quoq; ratione, licet & in alijs elementis dubitare.nam in omnibus,quę ex ſeinuicem fiunt,dubitatio eſt.Ad hanc autem dubitationem occurrens Ariſto.inquit,ꝙ ſi quidem paſſio erat ipſius ſubiecti humidi,& perſpicui , calidum ſcilicet & frigidum,per quæ adinuicem ipſorum mutatio fit,alteratio utiq; erat,ut ſe habet in aqua calefacta,frigefactaq;: ibi enim,quoniam adueniens aquæ qualitas paſſio eſt, & accidens,nihil ad eſſe ipſi aquæ conferens alteratio eſt,id quod fit:in mutatione uero aeris in aquam , calidum,& frigidum non amplius paſſiones ſunt humidi et perſpicui,niſi forte ſecundum accidens,eo ꝙ ſint utraq; ipſius paſſiones,ut cum in Socrate caluum ineſſe dixerimus albo per accidens,eo ꝙ utraq;,& album , & caluũ eidem inſint,utræq; enim paſſiones ſunt Socratis.ſic igitur & hic calidum,& frigidum humidi quidem non fuerint paſſiones niſi per accidens. materiæ uero hæc ipſa calidum,inquam & frigidum,& humiditas, paſſiones, ſunt informis materiæ:paſſiones autem informantes,perfectiuæq;.nanq; ſi paſſio,& accidens humidi frigidum, aqua non habebit eſſe per frigiditatem,& humiditatem, ſed per frigiditatem tantummodo.ſimiliter autem & aeria non humiditas & caliditas , ſed humiditas ſola erit perfectiua ſi uero humiditas utrorũq; perfectiua ſubſtantiæ eſt,aquæ,& aeris:non habebunt differentias,quibus ſecundum ſubſtantiam ſeparabuntur.paſſiones enim nõ faciunt ſubſtantiales differentias.non igitur paſſiones calidum,& frigidum,aeris & aquæ,per quas & mutantur in generatione ex ſeinuicem,ſed neque humidi paſſio & accidens calidum frigidumq; : quoniam coniuncta non unam perficere potuerunt ſubſtantiam . ꝙ ſi non paſſio, neq; alteratio,quemadmodum dicebat dubitatio:alteratio enim dicta eſt eſſe,cum paſſio,& accidens inerit, per quod mutetur,quod mutatur. Addiderit autem aliquis his,quæ dicta ſunt,& hoc:ꝙ neq; proprie ipſa humiditas in aere & in aqua,neq; perſpicuitas abſque uarietate eſt eadem:aer enim & magis perſpicuus,& humidior eſt aqua:quare non permanebit impaſſibilis in mutatione

ex aqua

ex aqua in aerem, neq; humiditas aquæ, neq; perſpicuitas, quoniam neq; in aere, et igne caliditas ſecundum ſpeciem eadem eſt. in compoſitis quoq; multa ſunt ſecundum genus calida, ſpecie differentia: alia enim eſt, quæ in uino caliditas, et alia quæ in pipere, uel caſtoreo, uel balſamo, et ſimilibus. Scire igitur oportet, ꝙ quemadmodum ſi ex uino ſanguis fiat, tota uini idea corrumpitur, & alia quædam ſecundum ſpeciem in ſanguine fit caliditas, ſic & in elementorum ex mutua generatione contingit. & ſi quis non ſecundum ſpeciem differentem eſſe uelit aeris, & ignis caliditatem, uel aquæ, & aeris humiditatem, ſed ſecundum intenſionem, & remiſſionem ſolum differre, ille quippe neceſſario fatebitur has eſſe numero differentes, quemadmodum enim ſinapi, uel piper ſatum, & ſi eandem ſecundum ſpeciem generant caliditatem in ĳs quæ ex ipſis germinant, cum ſint eiuſdem ſpeciei, ſed numero differens eſſe fatetur, quæ in ſemine, & quæ ex ipſo generato fructu eſt qualitas: ſic neceſſe eſt & in elementis intelligere, quod tota aeris idea corrupta ſit. ſi igitur & quis concederet, & in aqua ſecundum formã eandem humiditatem & perſpicuitatem genitam eſſe, numero tamen diuerſam eſſe dicere cogetur. quare nihil permanet ipſius aeris materia excepta. non igitur ex formato in informe mutatio eſt, ſed ex informi in formatum, ſiquidem quod ſolum informe eſt permanſit: quare neq; alteratio eſt, quæ ex aqua in aerem mutatio. Recte uero appoſuit { Senſibili exiſtente ſubiecto } ſcilicet ſenſibili exiſtente ſubiecto & permanente, per qđ ſenſibile eſt actu hoc aliquid, & formatum. hoc autem ad diſtinctionem dictum eſt ipſius materiæ: etenim & materia ſubiectum exiſtens, eadem manet in generationibus, & tamen non eſt alteratio tunc, ſed generatio: non enim ſenſibile eſt materia, neq; actu hoc aliquid. ſimile igitur eſt, ac ſi diceret. cum ſubiectum ſimul utrumq; exiſtens materia, & forma, idem manens mutatum fuerit ſecundum aliquã paſſionem compoſiti, & ſenſibilis, tunc alteratio eſt: in generatione enim ſubiectum, quod ſubſtat, materia eſt mutata ſecundum formam. Illud autem { In ſuipſius paſſionibus } additum eſt declarans id, quod ſecundum paſſiones in ſeipſo mouetur, & has immutans paſſiones, non ſecundum habitudinem, quæ ad aliud eſt. nam quæ ſecũdum aliquam paſſionem extra mutata, mutantur quidẽ, non autem alterantur: ut dextrum factum pro ſiniſtro, paſſionem quidem ſortitum eſt, non tamen alteratũ eſt: neq; enim mutatio facta eſt in paſſionibus, quas in ſeipſo ſuſcepit: aut & cum ſeruus fiat dominus, uel dominus ſeruus. Poteſt quoq; illud { In ſuipſius paſſionibus } ſignificare quod deinceps dicetur, quod & iam prius conſideratum eſt. in mutatione enim elementorum mutua cõmune aliquid permanere inquit ſenſibile, ſed in quod eſt & ſecundum quod non eſt paſſio permanentis, ut in mutatione aeris in aquam commune quidem permanẽs perſpicuum cum ſit ſenſibile, non tamen perſpicui, neque humidi paſſio, per quam mutatio ipſi aeri in aquam fit: per calidum autem & frigidum mutatio eſt. Quod uero deinceps dictum eſt, eſt manifeſtum: quæ enim in paſſionibus mutata ſunt, uel in contrarĳs, & extremis paſſionibus, quas habent, uel in intermedĳs, & ipſæ intermediæ contrariæ participantes per cõtraria mutationem faciũt: fuſcum enim albo participans, & nigro, ſi in nigrum mutatum fuerit, non quatenus nigro, ſed quatenus albo participat, in nigrum mutationem facit. Illud uero { Cum totum mutatum fuerit } dixit pro eo quod eſt, per ſubſtãtiã ſecundum quod eſt. hoc autem fit cum nihil permanſerit ſenſibile ut ſubiectum. Illud uero { Ex toto, & ex tota } eiuſdem eſt ſignificatiuum, eam quæ eſt in toto, & in ſubſtantia mutationem ſignificans. { Maxime } uero dixit, nõ quia maxime generatio eſt tunc, ſed quia uidetur multis, qui ſenſibili, & inſenſibili ens, & non ens determinãt, ut pauloante dixit. Tactu uero inſenſibile non ſolidum, neq; reſiſtentiam habens dixit: quemadmodum & hæc habens ſenſibile tactu, ſicut ſe hẽt terra, & aqua ad aerẽ.

In his autem, ſi aliqua permanſerit paſſio, eadem contrarietatis in generato, & corrupto, ut cum ex aere aqua, ſi ambo perſpicua, aut frigida fuerint, non oportet huius alteram paſſionem eſſe, in quam mutatur, ſi uero non erit, alteratio. ut muſicus homo corruptus eſt, homo autem immuſicus genitus eſt, homo uero permanet idem.

Prædictam dubitationem nunc examinat, quod uero Com. 73.
inquit, tale eſt. eorum, quæ in contraria mutantur, ſi aliqua communis paſſio manſerit, ut in aqua & aere, non oportet ſuſpicari hanc alterius ſolum paſſionem eſſe: materia enim in contraria mutatur, aer & aqua facta, in calidum enim, & frigidum, quæ ſunt contraria. Contrarietatem, at tem, uel corpora à contrarĳs differentĳs formata dixit. uel contrarietatem quidem intelligens eaſdẽ cõtrarias differentias; paſſionem uero, quæ eſt altera pars cõtrarietatis, quæ eadem manet in genito, atq; corrupto. Communiter autem dicens in aere & aqua hoc { Si utraque perſpicua ſint } intulit illud { Aut frigida } non ut aere frigido naturaliter exiſtente, ſed uice exempli ſermonẽ præſtans. uerius autẽ erat dicere aut humida, ambo enim humida ſunt. Poteſt autem illud { Aut frigida } exemplariter ad alteras coniugationes ſermone tranſgrediente intelligere, ut in terra, & aqua. utraq; enim frigida ſunt: in horum igitur adinuicem mutatione permanet frigidum.

Si ergo huius non paſſio, erat per ſe muſica, & immuſica, huius quidem generatio utiq; foret, illius uero corruptio. quapropter hominis quidem hæ paſſiones, hominis autem muſici, & hominis immuſici generatio, & corruptio, nunc autem paſſio hæc permanentis, quare alteratio hæc.

Quod per hæc dicit eſt huiuſmodi. mutatio inquit ae- Com. 74.
ris in aquam nõ eſt alteratio, quia illud, ſecundum quod eſt mutatio, ſcilicet calidum, & frigidum, proculdubio non ſunt paſſiones per ſe eius, quod mutatur. eſt autem quod mutatur perſpicuum, calidum enim & frigidũ non dici potuerunt paſſiones perſpicui, niſi per accidẽs, quatenus ambo calidum inquam & frigidum eidem accidũt materiæ. cum enim id, ſecundum quod eſt mutatio, paſſio fuerit per ſe eius, quod mutatur, tunc eſt alteratio, ut in muſico homine, & in immuſico ſe habet: nam & hic ſi immuſicum & muſicum non eſſent paſſiones hominis, ſed eſſent per accidens, eo quod eſſent illius paſſiones, cuius & homo paſſio erat, ſicut calidum, & frigidũ perſpicuo dicebantur ineſſe, non utiq; alteratio foret quę ex muſico in immuſicum mutatio, ſed generatio: quemadmodum quæ ex aere in aquam mutatio. nunc autẽ quia muſicum, & immuſicum ſunt per ſe paſſiones hominis, hominis quidem alteratio eſt ſecundum muſicum & immuſicum mutatio, huius uero totius muſici hominis, & immuſici hominis generatio, & corruptio: quædam enim generatio alteratio dicta eſt eſſe. Verba autem tranſitiue ordinata, & ob hoc obſcura exiſtentia legenda ſunt hoc pacto. { Si ergo huius non erat paſſio per ſe muſica & immuſica, huius quidem utiq; foret generatio, illius uero corruptio. } deinde illud, { Nunc autem paſſio hæc permanẽtis. } & tũc illud, { Quapropter } hominis { Hæ paſſiones, hominis autem muſici, & hominis immuſici generatio, & corruptio. } deinde illud. { Quare alteratio hęc } nã generatio muſici, quatenus muſicus eſt, alteratio eſt. Forte autem etiam error ſcripturæ interponens uerba illa { Quare alteratio hęc } cauſa fuit obſcuritatis, cũ etiam abſq; illis literę ſenſus ſeruetur.

Cum igitur ſecundum quantum fuerit mutatio contrarietatis, augmentatio, & diminutio: cum autem ſecundum locum latio, cum uero ſecundum paſſionem, & quale alteratio: cum autem nihil permaneat ſenſibile cuius altera paſſio, aut accidens, omnino generatio: illud uero corruptio.

Com. 75. Vult per hæc docere Ariſto. quod non omnis mutatio ſecundum accidens ſubiecti, & ſenſibilis eſt alteratio, ut poſſet aliquis ex dictis merito ſuſpicari. nã & ipſi tantum eſſe, eſt accidens, & ſecundum hoc contrarietas magnitudo eſt, & paruitas, hæc autem ſunt quanti, non qualitatis. ſi ergo ſecundum contrarietatem in quanto mutatur ſubiectum ſenſibile exiſtens, talis mutatio eſt augmentatio & diminutio: ſi autem ſecundum paſsionem, aut paſsibilem qualitatem ſit, ſecundum quam eſt mutatio ſubiecti ſenſibilis manentis, talis mutatio eſt alteratio: ſi autem ſecundum locum, & ſecundum hunc cõtrarietatem talis mutatio erit latio. Hæc igitur ſunt omnia, ſecundum quæ ſit mutatio ſubſtantia ſenſibili manẽte, cuius accidentia ſunt. cum uero dicit { Nihil permaneat ſenſibile } cuius paſsio altera, aut accidens aliquod eſt, per quod mutatio facta eſt, illud { Altera, } illud, ſecũdum quod mutatio ſit, ſignificat, quod generatio eſt, & corruptio.

Eſt autem materia maxime quidem, & proprie ſubiectũ generationis, & corruptionis ſuſceptiuum, modo uero quodã & alijs mutationibus, quia omnia ſuſceptiua ſubiecta aliquarum contrarietatum ſunt. De generatione igitur, & corruptione, & ſi eſt, & ſi non eſt, & quomodo eſt, & de alteratione hoc modo determinatum ſit.

Com. 76. Hic habes manifeſtam intentionẽ Ariſto. de ſignificato materiæ. materia enim propriiſsime dicitur, qđ ſubiicitur ſubſtãtiæ, & proprie generationi & corruptioni, quãdoq; uero, & omne, quod eſt materia illius, cui ſubiicitur ad mutationem. ut enim quæcunq; mutantur, generatione participant, ſic etiam materia, & quo modo de uno, ita & de alio: ſuſceptiuum enim contrariorũ quouis modo eſt illorum materia, & hoc igitur pacto ſubſtãtia ſenſibilis, & actu exiſtens eſt materia omnium accidẽtium, & hoc modo alterationis, augmentationis, & lationis, ſicut dictum eſt.

Tex. c. 25 *De augmentatione uero reliquum eſt dicere, & quonam differt a generatione & alteratione, & quo pacto augetur eorum, quæ augẽtur unumquodq;, & diminuitur unumquodq; eorum, quæ diminuuntur. Conſiderandum itaque primo utrũ ſolummodo in eo, circa quod eorum eſt inter ſe differentia: ut quod quidem ex hoc in hoc mutatio, uelut ex potentia ſubſtantia in actu ſubſtantiam generatio eſt, quæ uero circa magnitudinem augmentatio, & diminutio, quæ autem circa paſsionem alteratio: utraque uero ex potentia entibus in actum mutatio dictorum eſt. An & modus differt mutationis. apparet enim id quidem, quod alteratur non ex neceſsitate mutatum ſecundum locum, neque quod generatur: quod uero augetur & diminuitur, ſed alio modo ab eo, quod fertur. qđ enim fertur totum mutat locum, quod uero augetur, ſicut quod extenditur. hoc enim manente particulæ ſecundum locum mutant, non quemadmodum quæ ſpheræ. hæ enim in æquali loco mutantur toto manente, quæ uero eius, quod augetur ſemper in ampliorem locum, in minorem uero quæ illius, quod corrumpitur.*

Tex. c. 26 *Quod igitur mutatio differt non ſolum circa quod, ſed etiam ſic, ab eo, quod ſit, & alteratur, & augetur, manifeſtum eſt.*

Com. 77. Cum dixiſſet de generatione, & alteratione, & quid utraq;, & quonam à ſeinuicem differant, tranſit ad ſermonem de augmentatione, qui eſt tertius modus mutationis. Duo autem ſunt, quæ proponit quærere, quonam differant ab alijs mutationibus augmentatio, & diminutio: & quo pacto augentur, quæ augmentantur. in quo quæret quæ ſit materia ſubiecta augmentationi, & quomodo ſit additio ei quod augetur, & quid eſt quod augetur, & quid augens. ſed primo nunc proponit dicere, quo differt à generatione, & alteratione, procedens autẽ & à mutatione ſecundum locum ipſam diſtinguit, & ſi non principaliter, ſed quaſi extra propoſitum: nam ſermo de mutatione in loco non eſt proprius negocio de generatione, & corruptione, ideo opportunius in negocio de cœlo perfectum de ipſa ſermonem tradidit. quærit autẽ an uno tantum differant augmentatio à generatione & alteratione, aut pluribus. Sed ut hoc melius intelligam⁹, ſcire oportet ꝙ factiuarum artium, hæ quidem materia ſolum à ſeinuicem differunt, minimeq; ſecundum formã, ut fabrica æraria, & aurifuſoria: materia enim cum differant (huic enim æs ſubiicitur, illi uero argentum) eandem fere formam operantur: utraq; enim, aut ſextarium, aut tabellam, aut aliquid huiuſmodi operatur. quædam uero ſunt, quæ in materia conueniunt, ſed in forma differunt, ut carpentaria, & nauifactiua. eſt enim harum materia communis ligna ipſa. ſed hęc formam, uerbi gratia nauia facit, illa uero portæ, aut abaci. quædam uero materia, & forma differunt, quæ & omnino ſeparatæ ſunt, ut carpẽtaria, & medica, illa enim ligna materiã habet, & ex his portam, aut ſolium facit, medica uero humana corpora, & in his ſanitatem. De generatione igitur & augmentatione quærentem conſiderare oportet quonam differãt. an ſecundum alterum ſolum, an ſecundum utraq; ſcilicet materia, & forma. dico ergo ꝙ omnes mutationes & in ambobus à ſeinuicem differunt: in materia quidem, quia alia in alio prædicamento ſubſiſtit: augmentatio enim, et minutio ſub quantitate, generatio uero circa ſubſtantiã, alteratio autem circa quale: quod ſignificauit dicens, circa quod. nam circa hoc unumquodq; eorum, quæ mutãtur, mutantur, ad quod modus mutationis reducitur: ut quod generatur, & corrumpitur circa ſubſtantiam proculdubio mutatur, ſub quam & generatio, & corruptio reducitur, & ita de alijs. Hæc igitur eſt apertiſsima ipſarum differentia. Sed quod differant etiam in forma, cuicunq; eſt manifeſtum. nam generationis eſt quod generatur ad ſubſtantiam deducere, alterationis uero mutationem per aliquam paſsiuarum qualitatum operatum fuiſſe, ut calefeciſſe aut infrigidaſſe, rubrum aut album feciſſe, ſiue aliquod ſimilium: eius uero, quæ eſt in quantitate, addidiſſe, aut ſubtraxiſſe magnitudini: localis uero ſurſum, aut deorſum feciſſe, aut ſecundum aliquam aliarum dimenſionum. Hæc igitur ut manifeſta prætermittit, ſed quærit nunquid & modus differat mutationis, ſcilicet qui augmentationis ab eo, qui generationis & alterationis. inquit autem & ſecundum hoc differre abinuicẽ mutationes, & differentiam ponit. nam quod alteratur non neceſſario in loco mutatur. nam dum alteratur, non mutat locum. nam quod oſtenſum eſt in Phyſica, quod omnino neceſſe eſt in loco mutationem alterationem præcedere, & alias mutationes, eſt diuerſum ab eo, quod nunc docetur. ibi enim dicebatur quod in omni mutatione localem quendam motũ neceſſe eſt fieri, non omnino eius, quod alteratur, & generatur, ſed alterius cuiuſdam, ut alterantis: oportet enim ſolem ſecundum locum motum eſſe, ut alteret aerem, qui circa nos eſt. nunc autem ſermo dicit ꝙ non eſt neceſſarium quod alteratur in ipſo alterari locum ex loco mutare: ſimiliter neq; quod generatur, & corrumpitur ex neceſsitate mutatur in loco: ceruſa. n. ex plumbo facta non mutat locum, neq; lac ex ſanguine genitum, neq; alia multa huiuſcemodi. quod autem augetur, & minuitur neceſſario mutat locum, non quia totũ locum deſerat, ut id quod fertur, ſed quia alterum occupat, in quo detinebatur prius in augmentatione maiorẽ, in diminutione minorem, aſsimilatum ſecundum hoc ei, quod extenditur. Et iam habes augmentationem diſtinctam à mutatione ſecundum locum. ſicut enim quod extenditur locum, quem à principio habebat continens alterum aſſumit, ita uidetur & quod augetur ſecundum locum mutari: attamen & ab hoc differt. nam quod extenditur in una dimenſione locum augmentans, in altera ex

neceſsitate

neceſſitate diminuit,& econtra,ſi in una,aut duabus dimenſionibus maiorem locum occupat,in reliqua aut reliquis duabus dimenſionibus neceſſe eſt priorem locum dimittere.ſed quod augetur,aut minuitur ſecundum tres dimenſiones,eodem modo ſe habet,aut occupans alterũ aut priorem minuens. Sed nunquid inquit aſſimilatur quod augetur ſphæræ circulo motæ in locali mutatione:nam ut id quod augetur in priori loco manens mutatur ſecundum partes,ſic uidetur & ſphæra ſe habere.An & ab hac differt.nã ſphæra in æquali loco tota manens partes habet,quæ ſecundum locum mouentur: ſed partes eius,quod augetur,in ampliorem locum extẽduntur, in minorem uero corripiuntur eius,quod minuitur. planum autem ꝙ ex his quoque poteſt à generatione & alteratione diſtingui.nam quod generatur non neceſſario mutat locum:quod autẽ augetur dicto modo diuerſum locum aſſumit.id etiam quod generatur,fit aliud, alteratum uero alterum:quod autem augetur uel corrumpitur neque aliud neque alterum,ſed addit ſoli quanto ut Ariſto.in prædicamentis oſtendit. nam quadratum circumpoſito gnomone totum quidem eſt augmentatum,ſed alteratum non eſt,cum maneat quadratum rurſus.Cum uero dixiſſet de tribus mutationibus,generatione ſcilicet alteratione augmentatione,intulit{ Vtraq; }aut idem ſignificans quod omnia,aut utraq; dixit & ſecundum ſubſtãtiam mutatum per quod id,quod fit,ſignificatur,& ſecũdum accidens,quod commune eſt eius,quod augetur,& alteratur.commune igitur inquit in unaquaque mutatione ex potentia tali in id,quod eſt actu mutari , ex potentia enim ſubſtantia in actu ſubſtantiam generatio eſt, & in reliquis eodem modo.Illud autem{ Sed & ſic } hoc ẽ in modo mutationis.

Tex.c.27 *Circa quod autem eſt mutatio augmenti , & diminutionis (circa magnitudinem autem uidetur eſſe)augeri,& diminui, utro modo ratiocinandum.*

Com.78. Cum locutus fuiſſet de differentia,qua differt augmẽtatio à generatione,& alteratione,tranſit ad alia,quæ propoſita ſunt.erant autem tria numero,quæ ſit augmentationis materia,& quæ effectiua cauſa,& quid quod fit, hoc eſt quid augens,& quid quod augetur , & quis eſt modus,& ipſe actus,quo fit augmentatio.Et primo quærit quid nam ſit hoc quantum,quod materia augmentationis ſit,utrum potentia corpus,& magnitudo,actu uero incorporeũ,& carens magnitudine:aut actu corpus, quod prætermiſit ut neceſſario ſubintellectum. & oſtendit ſecundum omnem modum impoſſibile eſſe ipſam eſſe potentia corpus,actu uero incorpoream,ut neceſſario relinquatur alterũ actu ſcilicet eſſe corpus materiã augmentationis.Si enim inquit potentia corpus , actu uero incorporeũ diceremus eſſe id,ex quo fit mutatio in quãtitate,neceſſe eſſet hoc aut ipſum per ſe ſubſiſtere,ſeparabilem habens naturam,aut in alio quodam eſſe corpore, ſi ergo actu ſeparabile ſit,non exiſtens corpus,aut punctum,aut uacuum,erit nullum occupans locum,aut corpus non ſenſibile,hoc eſt nullam habens differentiã ſenſibilem.punctum igitur,aut uacuum ſupponere eſt aperiſſimum impoſſibile.neq; enim ipſum per ſe ſubſiſteret punctum aut uacuum.oſtenſum eſt enim omnino non eſſe uacuum:& punctum in corpore & magnitudine ſemper habet eſſe. Præterea abſurdum eſt ex puncto dicere magnitudinem augeri:nam etiam hoc pacto rurſus uacuum induceemus.ſi enim quod augetur maiorem occupat locum,proculdubio locus,quem occupabat auctũ, erat uacuus ante hoc,& ſic rurſus actu uacuum erit,aut erit corpus non exiſtens in loco:quorum utrũq; eſt impoſſibile.ſed quomodo omnino punctum additũ ei, qđ augetur,maius totum fecit?dictum eſt enim ſæpe quod infinita impartibilia ſibi inuicem appoſita non facient magnitudinem.omnino autem punctum potẽtia corpus non eſt,ſed eſt aliquid corporis.igitur nec uacuum , nec punctum contingit illud,ex quo fit augmentatio , quod potentia corpus eſſe ſupponitur.ſi autem non ſenſibile, ſed inaffectum ſit corpus,quale eſt trifariam dimenſum, neceſſe eſt hoc eſſe in loco:omne enim corpus in loco ẽ. Præterea,quia illud,cui apponitur,locum aliquem occupat,igitur & quod appoſitum fuit locum aliquem occupabat,& erat inaffectum,& propter hoc inſenſibile,neq; enim quatenus affecta ſunt corpora,& ſenſibilia in loco ſunt:ſunt enim incorporeæ qualitates ipſę,& magnitudine carentes:ſed quatenus trifariam ſunt dimenſa.quare & ſi non ſit ſenſibile corpus,nec participet qualitate, neceſſe eſt ipſum eſſe in loco:nam eſſe in loco ab ipſis dimenſionibus corpori attribuitur:nam ab ipſis qualitatibus locorum differentia corporibus ineſt:nã ob has alia quidem ſurſum ſunt,alia uero deorſum , ſed omnino eſſe in loco eſt ab ipſa dimenſione:oportet enim æquale eſſe corpus locatum ambienti ipſum loco:æquale autem eſt quanti proprium neceſſe eſt,igitur & ſi inaffectum,& inſenſibile ſit aliquod corpus,ipſum in loco eſſe.rurſus uero ſi in loco ſit,neceſſe omnino ipſum,aut ſurſum eſſe,aut deorſum,& aut ſecundum naturam in utroq;,aut præter naturam:& hoc pacto eſſe unum aliquod affectorum corporum. dixi enim quod à qualitate habent corpora ſurſum eſſe,aut deorſum,& in utroq; naturaliter,aut præter naturam.ſi quidem igitur ſecundum naturam ſurſum eſſet,eſſet ignis,aut aer:præter naturam uero , aut aqua, aut terra.ſimiliter & ſi deorſum , ſi ſecundum naturam terra,aut aqua erit:ſi præter naturam ignis , aut aer.ſi autem hoc,non erit amplius inaffectum corpus,ſed ſenſibile,& unum aliquod ex quatuor , ſed hæc ut manifeſta exiſtentia prætermiſit Ariſto.impoſſibile eſt ergo eſſe inaffectum corpus,ut ſeparabile exiſtens, quod ut materia augmentationi ſubiicitur.Eundum ergo eſt ad alterã partem diuiſionis,quærentes nunquid potentia exiſtẽs corpus in aliquo eſt,& non per ſe ſubſiſtens.hoc autẽ in aliquo non neceſſe eſt diuidere,& in id,quod eſt in eo , qđ augetur,& in id,quod in alio.eſt enim communis confeſſio,id,quod augetur,adueniente aliquo ab extra augeri: quare in alio,& non in eo,quod augetur.ſi igitur in alio ſit materia augmentationis,quæ & potentia corpus ſupponitur,neceſſe eſt rurſus eſſe in eo,in quo eſt, aut ut nihil eius,in quo eſt exiſtentem,neq; partem,neq; paſſionem,neq; aliquid ſibi ad eſſe conferentem, aut exiſtentẽ illius partem,aut ſimpliciter aliquid . ſi igitur in aliquo actu exiſtente dicat quis ipſam eſſe,nihil exiſtentem ſubſtantiæ illius,in quo eſt,ut in uaſe contentam:accidet,cũ egreſſa fuerit hæc ab eo,in quo eſt,fieri quod fit ex ipſa, nullo modo mutato eo,in quo eſt . ut ſi quis dixerit ex aqua aerem fieri non mutata ipſa aqua,ſed materia quãdam ex ipſa aqua egreſſa , & ſegregata , quam in ſeipſa aqua continebat ut in uaſe. Secundum autem hunc ſermonem ita dicentem,in aliquo materiam eſſe non exiſtẽtem actu corpus,neq; complentem illud,in quo eſt,neq; partem aliquam illius exiſtentem, neq; aliquo modo à toto deciſam,nihil prohibet etiam ſecundam in eodẽ materiam ſic ſupponi,& rurſus aliam & aliam, & ſic in infinitum.Si autem nihil prohibet in eodem infinitas ſupponi materias,erunt in eodem infinita ſecũdum actum,qđ eſt omnino impoſſibile . Vacuum quoq; pariter ex hac ſuppoſitione inducetur.quod enim ex materia eſt appoſitum ei,quod augetur,corpus,locum proculdubio occupauit:omne enim corpus eſt in loco.hic ergo proculdubio uacuus erat prius:niſi quis ſuppoſuerit ut ex potẽtia corpore in actu corpus mutari materiam , ſic & ex actu corpore corrupto,in corpus potentia mutationem fieri. ſed nulla uidetur mutatio,neq; ex non corpore facta,neque in non corpus.ſed neq; uidentur quæ fiunt, ſic ex ſe inuicem fieri,ut remaneat illud impaſſibile,ex quo illius, quod fit materia ſecernitur,ſed toto illo mutato & in generatione,& in augmentatione.neq; enim aqua remanente aer ex ipſa fit,ſed tota corrupta:neq; panis manet, dũ

ex ipſo corpora noſtra augentur: neq; ex aqua nutriente plantas & eo, quod auget remanente, illæ creſcunt. impoſſibile eſt igitur ſic eſſe in aliquo, id quod auget, ut nihil ſit eius, in quo eſt, actu. relinquitur igitur id, quod auget, partem eſſe eius, in quo eſt, à quo deciſa, & appoſita aucto ſic ipſum auget. ſi autem hoc erit actu corpus, & magnitudo ſubiecta mutationi ſecundum augmentationem, quod erat oſtendendum à principio uerum exiſtẽs.

Si uero quis dixerit in aliquo ipſam eſſe, non ut ſeparatam, & nihil eius exiſtentem, neq; ut partem corpoream exiſtentem, ſed ut eſt informis materia corporis actualis, & formatæ: nam & hæc potentia eſt corpus & magnitudo, actu uero incorporea in corpore actuali eſſe habens, ut ſubiectum, & materia eius. ſi quis hoc dicat, ſciat ſe non augmentationis, ſed generationis, & corruptionis materiam inueniſſe. Differt autem generatio ab augmentatione, ut dictum eſt. nam materia generationis eſt uere materia informis, & magnitudine carens, ſed augmentationis quantificatum corpus. unde in generatione quidẽ contingit eandem materiam, & maiori, & minori moli ſubijci: nam aqua unius cyathi corrupta maiorem mole aerem facit: in augmentatione autem quanta fuerit moles eius, quod apponitur ex nutrimento poſt repletionem reſoluti ad tantam magnitudinem neceſſe eſt, & quod augetur augeri: fit enim & in augmentatione generatio prius, ut cum nutrimentum in uentriculo in chylum redactum, hepar recipiens ſanguinem fecerit. ſed iam generatus ſanguis appoſitus ipſis partibus cum tanta mole, & unitus ei, & aſſimilatus eius additione facit augmentationem: quare omnino quantificatam oportet eſſe augmentationis materiam, & ſi eius præceſſerit generatio.

Vtrum ex potentia quidem magnitudine & corpore, actu uero incorporeo, & magnitudine carente fieri corpus & magnitudinem. & cum hoc dupliciter contingat dicere, utro modo augmentatio fit: utrum ex ſeparata ipſa per ſeipſam materia, aut in alio corpore inexiſtente. An impoſſibile utroque modo. ſeparabilis enim cum ſit, uel nullum occupabit locum, uel ut punctum quoddam, uel uacuum erit, aut corpus non ſenſibile. horum autem hoc quidem non contingit, illud uero neceſſarium in loco eſſe: ſemper enim alicubi erit quod fit ex ipſo, quare & illud aut per ſe, aut per accidens. At uero ſi in aliquo inerit, ſiquidem ſeperatum ſit, ut illius non ſit aliquid per ſe, aut per accidens, accident multa, & impoſſibilia. dico autem ut ſi fiat aer ex aqua, non ex aqua erit mutata, ſed propter eſſe ipſius materiam, tanquam in uaſe aqua: infinitas. n. nihil probibet materias eſſe, quare & fieri actu.*

* a l. aliquo

Tex.c.23

Com.79 Cum dixiſſet ex potentia magnitudine, non reddidit ex actu magnitudine, quod conſequens erat: ſed eandem partem ſubdiuidit, & illud relinquit, tãquam neceſſario ſubintellectum. Illud uero { Vel ut punctum } obſcurum reddidit apponens illud { Vel. } uidetur enim diſtinctionem ſignificare, ſed oportet pro ſed, ipſum accipere, ut totum hoc modo ſe habeat. aut nullum occupabit locum; ſed uel punctum aliquod, uel uacuum erit. quædam uero exemplariorum ſic habent. aut nullum occupabit locũ, ut enim punctum aliquod, aut uacuũ erit, & corpus nõ ſenſibile, illo ſcilicet { Et } pro uel, diſiunctiuo poſito. Sciendum autem eſt quod, cum dixiſſet ex potentia quidem magnitudine & corpore, actu uero incorporeo & magnitudine carente, hoc membrum ſubdiuidens, utrũ, inquit, ex ſeparata materia hac, uel in alio corpore exiſtẽte: ſeparabilis enim, inquit, cum ſit, aut punctum erit, aut uacuum, aut corpus non ſenſibile, quoniam enim & incorporei & magnitudine carentis hæc erat ſubdiuiſio, ob id huius particulam, non ſenſibile corpus, prætermiſit: quod & magnitudo eſt. Hæc autem cum dixiſſet, infert quod eorum, quæ proxime dicta ſunt, in quæ ſeparabile, & per ſe ſubſiſtens diuidebamus, ſunt tria. aut enim punctum, inquit, aut uacuum erit, aut corpus non ſenſibile. horum igitur inquit uacuum quidem, aut punctũ ſupponere augmentationis materiam eſſe non cõtingit: duo enim in unum comprehendit. quomodo uero non cõtingit, quia neq; ex puncto fieret unquam aliquid, & non eſſe uacuum in Phyſicis demonſtratum eſt, non ſenſibile uero corpus in loco eſſe dicens. id enim { In aliquo eſſe } in loco intelligendum eſt, & quomodo neceſſarium ſit apponit. impoſſibile enim eorum quæ fiunt, aliquod eſſe in loco, & ijs, ex quibus fiunt, in loco non exiſtentibus. Videtur autem ratio hæc non determinate demonſtrare non ſenſibile corpus in loco exiſtere, ſed uniuerſaliter toti accommodari, quodcunq; quis ſuppoſuerit ſubiectum eſſe motus augmentationis. nam ſi quod augetur locum apprehendit, & in loco eſt: omne autem, quod genitum eſt in loco, ex aliquo ſubiecto in loco huius exiſtente per ſe, uel per accidens genitum eſt ſubiectum, ex quo auctũ eſt: quod augetur in loco, uel per ſe, uel per accidens eſſe neceſſe eſt, ſed ſi per ſe in loco eſſet corpus actu, & ſenſibile eſſet. ſi uero per accidens potẽtia corpus, & materia informis: nãq; propter materiam addidit id { Secundum accidens, } quoniam ex hac fit corpus, quod eſt in loco, ipſa quidem exiſtente in loco, non tamen per ſe, ſed per accidens, eo quod corpus, in quo eſt, in loco eſt. At materiam quidem informem augmentationis ſubiectum nõ oportet dicere: ipſa enim generationi, & corruptioni, non autem augmentationi ſubſternitur, ut oſtendidimus: reliquum eſt actu corpus augmentationi ſubiectum dicere. quare dicta comprobatio communiter totam alteram diuiſionis partem deſtruit, dicentem potẽtia corpus, & magnitudinem eſſe augmentationis materiam: & ad corpus non ſenſibile improprie relata eſt. Quapropter melior fortaſſe eſt altera expoſitio ab Aphrodiſienſi Alexãdro tradita. poteſt enim, inquit, quod dicitur tale eſſe. horum autem duorum modorum (duo enim inquit dicti ſunt modi, & qui ſeparatam ipſam per ſe ſupponit materiam, & qui in aliquo exiſtentem) horum quippe duorum modorum, ſecundum unum ſeparatam materiam ſupponentẽ non contingit ipſam in loco eſſe: neq; enim punctum, neque uacuum in loco erit. ſed neq; non ſenſibile corpus, ſi quidem non ſenſibile corpus mathematicũ dicimus. hoc enim in intellectu tantummodo eſt. ſecundum igitur dictum modum non contingit in loco eſſe, Id autem { Neceſſarium in loco eſſe. } hoc eſt materiam eius, quod augetur neceſſe eſt omnino in loco eſſe, aut per ſe, aut per accidens, per dictam probationem dicẽtem, ſemper enim alicubi erit quod fit ex ipſo. manifeſtum igitur ꝙ nõ erit materia eius, quod augetur quæ uno modo ſuppoſita eſt potentia ipſa eſſe magnitudinem, & per ſeipſam ſeparatam dicenti, eo quia non poſſit iuxta hanc ſuppoſitionẽ in loco eſſe: neceſſarium autem omnino eius quod augetur materiam in loco eſſe Poſtea ad alterã diuiſionis partem tranſiuit, conſiderans ſi in aliquo ſubſiſtit eius, quod augetur, materia. neceſſe eſt autem inquit in aliquo cum ſit, uel nihil eſſe eius, in quo eſt, neq; pars, neq; ſimpliciter ad illius, in quo eſt, conſtitutionem aliquid conferẽs; aut illius partem aliquam eſſe corpoream: quod interea omiſit contra diſtinguere: & rationi dicẽti in aliquo quidem eſſe, ſed nihil eſſe illius in quo eſt, oſtendit ſequentia abſurda. { Illud uero accident multa, & impoſſibilia, } dictum eſſe poteſt, non ut impoſſibilibus quam pluribus ſuppoſitioni conſequentibus. non enim dixit multa quædam: uno enim ſolo uſus eſt argumento: ſed tãquã quod multæ tales ſupponi materiæ, & infinitæ poſſint; quod eſt impoſſibile.

Amplius autem neque ſic apparet factus aer ex aqua, ut exiens a manente.

Cum comprobaſſet non poſſe materiam eius, quod augetur in aliquo eſſe, eo modo ut nihil ſit illius, in quo eſt, per hoc argumentum ꝙ infinita ex ipſo fierent tanquam Com.80

quam in exemplo generationis, & mutationis ex aqua in aerem ſermonē faciens, nunc rurſus ſecundū exponit argumentum eiuſdem conſtructiuum, euidentiam ipſam in teſtimonium adducens. nō enim, inquit, uidetur in mutatione aquæ in aerē aer, tāquam ex aqua ſecretus, aqua immutabili manente, ſed totam aquam corrumpi, ex qua aer generatur. Ecce autem ꝙ iterum de materia eius, qd' augetur, quærens, ut in generatione & corruptione loquitur, oſtendens geniti materiam non exiſtente in aliquo, eo modo, ut nihil ſit eius, in quo eſt.

Tex.c.19 *Melius igitur facere omnibus inſeparabilem materiam eſſe.*

Com. 81. Cum deſtruxiſſet materiā in aliquo eſſe, ut nihil ſit illius, in quo eſt, & ipſam poſſe ab eo, in quo eſt, ſeparari, deinde qd' cōſequens eſt annectit, dicēs, melius eſſe oīb9 ſupponere materiā nō potentem ſeparari, pp cōſequētia abſurda ſeparari ipſam dicentibus, nihil eo mutato, à quo fuerit ſeparata. propter hoc igitur inquit { Melius omnibus } hoc eſt oībus ſic dicere melius. uel ꝙ oīno melius. quare ſi de eius, quod augetur, materia nunc loquitur, inſeparabilē dixit, pro eo, qd' eſt nō ſeparatā ab eo, in quo eſt, ſed illius aliquid exiſtentē, & illud genitā, quod eſt in quo eſſe dicitur. quare nō licet dicere ipſam aquam aeris materiā cōtinere, ſed aquā ipſam aeris materiā eſſe. dictū eſt n. ꝙ eius, quod augetur, materia nō eſt potentia corpus, ſed actu, & in aliquo exiſtens, eo modo eſt, ut eius pars exiſtens, in quo eſt. ſi uero nō de materia eius, quod augetur, loquitur, ſed eius qd' generatur, de prima. ſ. atq; informi, etiā ſic utiq; uerus fuerit ſermo. inſeparabilis. n. ē & ipſa, nō potēs ab eo, in quo eſt ſeparari. Cōſona autē ſunt, & quæ deinde inferuntur ſecundū hunc intellectū. inquit. n. { Tanquā exiſtentē eādē & unā numero, rōne uero nō unā. } una enim, & eadem numero aquæ eſt materia incorporea, rōne uero non eadē. aliud. n. eſt ipſi materiæ, & aliud aquæ eſſe. & ad eius, qd' augeť, materiā eadē ratio: aliud. n. eſt aquæ eſſe, & aliud plātarū materiæ.

Tanquam exiſtentem eandem & unam numero, ratione uero non unam.

Com. 82 Cum propoſuiſſet à principio deſtruere eſſe potentia corpus, & nō actu eius, quod augetur, materiā, & per diuiſionē ſermonē produxiſſet, oſtendit primum impoſſibile eſſe hanc, potentia corpus exiſtentē, ipſam per ſe ſubſiſtere. deinceps uero proponebat quærere, utrū eſſet in aliquo, aut ut nihil exiſtens eius, in quo eſt, aut ut aliquid exiſtens eius, in quo eſt. & cū demonſtrauit ꝙ nō poſſet eſſe in aliquo, ut nihil eius in quo exiſtens: accidet. n. ſeparari ipſam poſſe, nō mutato eo, in quo eſt, ad quod multa ſequentur impoſſibilia: prætermiſit alterā partē inconfutatam tanquā uerā, & quæ ſubintelligi poteſt. dico inquam in aliquo quidē exiſtere, eſſe autē aliquid eius in quo eſt. ſi aūt eſt in aliquo eius, quod augetur materia, conferens ad eius in quo eſt, conſiſtentiā: aut erit ut pars in toto, aut ut materia informis in cōpoſito: ſed informis quidē nō augmentationis, ut prius diximus, ſed eſt generationis, & corruptionis materia. nunc aūt eſt ei propoſitū augmentationis materiā quærere: relinquitur ergo ut partem eſſe in toto. ſi aūt hoc, actu corpus, & magnitudo erit augmentationis materia, quod erat à principio demonſtrandū. Si aūt quis dicat, cur partem dicimus eſſe in toto eius, quod augetur, materiā: cur. n. potius debet dici pars, quā totū? Sciat ꝙ propoſitū erat oſtendere eſſe actu corpus, & magnitudinem eius, quod augetur materiam, & non potentia: perfectam uero, & non defectuoſam cum fecerimus eius quod eſt in aliquo diuiſionem, unum tantum inueniemus membrum, quod ut inconfutabile dimiſimus. illud. ſ. ꝙ ut pars ſit in aliquo, non quia materia eius quod augetur dicatur eſſe pars totius (non enim hoc eſt propoſitum diſtinguere, pars ne ſit, an totum) ſed ut actu corpus inſtitutum, & non potentia eius, quod augetur materia: hoc enim erat ipſum propoſitū, cum nihil interſit, ſiue totū ſit, ſiue pars. omnis igitur demonſtratorum ordo talis eſt. Sed quærendum eſt, quid eſt quod nunc ſubiungit. cum enim demonſtrauiſſet ꝙ impoſſibile eſt ſupponere materiam eius, quod augetur eſſe in aliquo: ut quæ poſſit ab illo ſeparari, in quo eſt, nihil illo, in quo eſt, mutato: ut in exemplo generationis ex mutatione aquæ in aerem, infert dicens, melius eſt omnibus facere inſeparabilem materiam. quod quidem, ſi ut ad à principio propoſitum dictum ſumas, de materia eius, quod augetur, eſt ei ſermo, dicenti oportere eius, qd' augetur, materiam, ſupponere non poſſe ab eo, in quo eſt ſeparari: quia eſt illud idem, quod dicitur eſſe id, in quo eſt ut uerbi gratia non in aqua contentā, ſed ipſam aquā exiſtentem aeris materiam, hoc eſt actu corpus exiſtentem, quod eſt uerū. numero enim, inquit, nihil differt eius, quod augetur, materia, hoc eſt actu exiſtens corpus, ut aqua à materia prima aquæ, quæ ad eſſe aquæ mutatur. eſt enim eadem numero, & ſubiecto, ut in ſequentibus latius demonſtrabitur. ſed ratione inquit non eſt una: alia enim eſt ratio materiæ quatenus materia, & alia quatenus aqua facta eſt. Conſonant autem ea, quæ dicuntur nunc illis, quæ paulopoſt dicentur ab eo: dicente, eius qd augetur materiam non eſſe diuerſam numero cum materia generati, niſi ratione. Poteſt quoq; illud { Melius omnibus facere inſeparabilem } nō ut ad prius, ſed ut ad proxime dictum referri. cū enim expoſuiſſet à principio ſuppoſitionem dicentem eius quod augetur, materiam in aliquo eſſe, ut nihil ſit illius, in quo eſt, in exemplo generationis manifeſtum fecit dicēs. dico autem, ut ſi ſit aer ex aqua, non erit propter aquam mutatam, ſed quia materia ipſius ſit, tāquam in uaſe aqua: deinde deſtructionem huius ſuppoſitionis deſcribens, non poſſe. ſ. ſupponi materiam in aliquo exiſtentem ab eo, in quo eſt, ſeparari, nihil eo, in quo eſt, mutato, rurſus ut in mutatione ex aqua in aerem ſermonem facit, quæ eſt generatio, & ut ad proxime dictū, quod gratia exempli poſitum eſt, ut diximus) ſubiunxit illud. { Melius igitur omnibus inſeparabilem facere materiam } de prima, & informi generatorum materia loquens: materiā. n. inquit aeris, eam. ſ. quæ eſt aquę ex qua ſit aer, melius omnibus inſeparabilē eſſe ab aqua in qua eſt. nō enim altera eſt ab aqua numero, ſed eadem & una, differentia uero ſola eſt ſecūdum rationem: aliud enim eſt aquæ, & aliud materiæ eſſe.

At uero neque puncta ponendum, neque lineas corporis materiam, propter eaſdem cauſas.

Com. 83. Dixit quidem de punctis ea non eſſe materiam eius quod augetur, ſummens hoc, ut ſequens ad ſuppoſitiones potentia corpus, & ſeparabilem eſſe per ſe eius qd' augetur, materiam ſupponentes. nunc autem uidetur inuehi contra illos, qui ex ſuperficiebus corpora generabant, quæ ut corpora non ex magnitudine carentibus componerent probabili ſuppoſitione utebantur in hoc: nam & ſuperficies ſunt magnitudines, ſed ob hoc non fugiebant impoſſibile. nam & ſi ſint magnitudines ipſæ ſuperficies, non tamen in loco ſunt. oſtenſum enim eſt à principio, cum id quod ſit, ſit alicubi, id quoque, ex quo ſit, neceſſario eſſe in loco oportere, aut per ſe, aut per accidens. non erunt autem in loco ſuperficies, neque per ſe, neque per accidens, eo quod ſupponantur corporibus præexiſtere, ſiue eo quod per compoſitionem ex ſuperficiebus corpora componantur ſecundum Platonem, ſiue eo quod fluentibus ipſis ſecundum defluxum corpora generentur. Eſt autem ei propoſitum inuehi contra facientes ex ſuperficiebus corpora, & appoſuit puncta, tanquam ſit eis conſequens, & ex punctis magnitudinem facere. nam ut in libro Cœli dictum eſt, eiuſdem eſt intellectus ex ſuperficiebus facere corpora, & ex punctis: niſi quod hoc abſurdius eſſe uidetur ex omnino uacantibus magnitudine facere magnitudinem. Alexander uero dictū illud. { At uero neq;

puncta ponendum } per hoc, neq; enim puncta ponēdū, aſſumpſit, ut totus ſit cōtinuus literæ intellectus. melius igitur oībus eſt inſeparabilē facere materiā: neq;.n. puncta, aut lineæ ponēdæ ſunt corporis materia: neq;.n. per ſe aliquod horū ſubſiſtere poteſt, neq; ex indimenſis punctis dimenſio fieri. Alexander igitur ſic expoſuit { Neq; lineas ponendū corporis. } ac ſi contra facientes corpora ex ſuperficiebus eſſet ratio, ppea qa, ut ipſe ait, eiuſdē eſt intellectus ex ſuperficiebus facere corpa, & ex lineis ſuperficies, & ex punctis lineas. Attamē uiolētū eſt ita literā exponere: de lineis.n. ſed nō de ſuperficiebus meminit. Quapropter dicendū eſt, ꝙ cū ſuperius oſtēdiſſet impoſſibile eſſe puncta ſupponere, eius qd̓ augeť materiā, nunc docet ꝙ neq; lineas, coaſſumens de lineis ſermonē. Cur aūt impoſſibile eſt, neq; lineas ſupponere, ipſe ſubiunxit. per eaſdē.n. cauſas, eo quia nullū horū per ſe ſubſiſtere poterit, neq; ipſas per ſe locū aliquē occupare. Vt aūt & antea animaduertimus, uidetur Ariſto. in ſermonē de prima materia tranſgreſſum fuiſſe, & ſi à principio de materia eius, qd̓ augeť, eſſet ei propoſitū docere. in medio.n. gratia exēpli de generatione ſermonē ſuſcitans, uidetur & continuati ſermonis conſequi etiā de prima materia diſputare, quæ generationi ſubſternitur: & à principali propoſito recedere. & nunc expoſitor Alexāder corporis materiam primā informem interpretatus eſt, & ſic deinceps totam literam exponens accommodauit.

Tex.c.30 *Illud autem, cuius hæc extrema materia eſt, quam ſine paſſione nunquam poſſibile eſt eſſe, neque ſine forma: fit igitur ſimpliciter alterum ex altero, quemadmodum & in alijs determinatum eſt.*

Com. 34. Cū dixiſſet impoſſibile eſſe lineas, aut puncta materiā ſupponere, nunc dicit quodnā eſt corporis materia, dicens illud eſſe materiā, cuius extrema, & ultima ſunt lineæ, & puncta. dicit aūt proculdubio corpus actu, huius.n. extrema ſunt lineæ & puncta. Quoniā aūt ipſa per ſe exiſtens materia, neq; actu eſt corpus, neq; à lineis terminatur, ſubiungit quonāmō ipſius ſe habētis fines ſunt, & ultima lineæ: ut cognoſcat quare extrema materiæ lineas dicit. propter hoc.n. extrema ipſius ſunt lineæ, quia neq; ſine paſſione aliqua, & forma eſt, eſſe.n. ipſi eſt cū his eſſe. propter hoc igitur, ꝙ inſeparabilis ſit à paſſione & forma, eo actu corpus eſt materia, & nō informis, & prima. Idē aūt eſt quod hic dicitur ei, quod à principio in ſuperficiebus dictū eſt, ꝙ id quod fit, ex aliquo actu ente, & formato fit. Talis igitur eſt Alexādri expoſitio, per quę declarat præſentē ſermonē eſſe de materia eorū, quæ generantur, quæ ad exiſtentiā quidē forma indiget, & huius actus ſubſiſtens eſt: ſed ut materia conſiderata, & hoc aliquid, & quæ hoc fieri poſſit, informis eſt, & incorporea. ſi igitur nō de materia eorū quæ generantur ſermo eſt Ariſto. ſed de illa eius, quod augetur, quæ uere & ut materia eius, qd̓ augetur; conſiderata actu eſt corpus. Quare quādo ipſe dicit. { At uero neq; lineas ponēdū, neq; puncta corporis materiā } ſubintelligere oportet, eius quod augetur, ut de corporis, quod quidē augetur, materia loquatur, quādo dicat, { Quoniā aūt eſt & ſubſtantiæ materia corporeæ. } quod uero hoc conſequitur { Illud aūt cuius hæc extrema materia } congruit magis in hāc expoſitionē trahitur, ipſo uolēte actu corpus, & nō potentia eſſe eius, quod augetur materiā, quā ſine paſſione, & forma nunquā poſſibile eſt eſſe. Ad proxime uero dictā expoſitionē ſi accōmodaueris hæc uerba, dicens ab Ariſto. dictū eſſe actu corpus, quod tripliciter dimenſionatū cōſideratur, nunquā ſine paſſione & forma cōſiſtere: diceret utiq; formā quidē naturalē formā, paſſio uero hic ſignificaret accidentia. Id uero { Simpliciter } aut proprie, aut uniuerſaliter intelligendū. Illud uero { Ex altero } pro eo quod ē ex quodā actu ente. quoniā poſitū eſt alterius generationē alterius eſſe corruptionē, quēadmodum in alijs determīatū eſt, dixit enim de his, & in primo Phyſici auditus. cum enim quæſiuiſſet quo modo contraria ex ſeinuicem fiunt, cauſam dixit cōmune aliquid eſſe ipſis ſubiectum, utrorumq; ſucceſſiue ſuſceptiuum exiſtens.

Et ab aliquo quoque actu ente, aut eiuſdem generis, aut eiuſdem ſpeciei, ut ignis ab igne, uel homo ab homine, aut ab actu. durum enim non a duro fit.

Com. 35. Quoniā omne, quod fit, ex aliquo fit, & ab aliquo cū dixiſſet ex quonā augmentatio ꝙ ex actu magnitudine, nunc dicit & à quo, hoc eſt ab effectiua cauſa, oīno.n. impoſſibile eſt, ut inquit Plato, ſine cauſa ſe habere generationē. propter hoc & Ariſto. cum dixerit de materiali cauſa ipſius augmentationis, nunc dicit & de effectiua, quantū ipſi ad præſens confert. neq;.n. ſeparatim ipſius augmenti nunc effectiuā cauſam tradit, ſed omnis ſimpliciter generationis, & ſecundū ſubſtantiā, & ſecundū alterationē. inquit igitur ꝙ omne quod fit, ab effectiua cauſa fit, actu exiſtēte, eiuſdē generis, uel ſpeciei cū eo quod fit: & eiuſdē quidē ſpeciei ipſe exempla appoſuit, ut cum ignis ab igne, uel homo ab homine fit. Illud uero { Ab eo quod eiuſdē generis } ipſe declarauit ab aliquo inquit, dicens { Aut ab actu. } ſi enim & eiuſdē ſpeciei non eſſet faciens cū eo quod fit, eiuſdē igitur generis oīno eſt ſecūdū hoc ipſum, per quod actu eſt, ſimiliter ei, quod fit. durū.n. inquit nō à duro fit. uidelicet nō ab eo qd̓ eiuſdem ſpeciei, ſed à frigido, ſi ſic contigerit, eo quod ab ipſo cōdēſetur, quod eiuſdē generis eſt cū eo quod fit, eo quod actu ſit frigidū, quēadmodū illud, quod fit actu durū. ob hoc igitur ab eo quod eiuſdē generis fit, quia ex actu ente. effectiua.n. cauſa, quæcunq; fuerit, oīno actu eſt & inter herbas quoq;, quæ ſponte naſcuntur non ex eiuſdē ſpeciei cauſa effectiua generationē habēt, ſed ex actu ente, & ob hoc eiuſdē generis. opificiæ.n. rationes, cū actu ſint, eorū quæ ſponte fiunt, cauſę ſunt, & albū quoq; nō ab albo fit, & in alijs infinitis, ſed ex actu ente. Cōferēt autem hæc, quæ nunc dicta ſunt, ſermoni de augmentatione, ad oſtendendum quòd eſt aliqua effectiua augmētationis cauſa, quæ & propriam, & ſimilem efficit eius quod augetur materiam ipſi materiæ augmentanti.

Tex.c.31. *Quoniam autem eſt & ſubſtantiæ materia corporeæ, corporis autem iam talis, corpus enim commune nullum, eadem & magnitudinis, & paſſionis erit, ratione quidem ſeparabilis, quanto uero non ſeparabilis, niſi & paſſiones ſint ſeparabiles. Manifeſtum itaque eſt ex dubitatis quod non eſt augmētatio mutatio ex potentia magnitudine, actu uero nullam habente magnitudinem: ſeparabile enim utique eſſet* ipſum commune. hoc autē quod impoſſibile eſt, dictum eſt in alijs prius. Amplius talis mutatio non augmentationis propria, ſed generationis omnino: augmentum enim eſt exiſtentis magnitudinis incrementum, decretio uero diminutio: quapropter neceſſe eſt habere aliquam magnitudinem, id quod* augetur. quare non ex materia magnitudine carente oportet eſſe augmentationem ad actum magnitudinis, generatio enim eſt corporis magis, non augmentatio.* a l.macro. a l.ſit.

Com. 36. Cū quæſiuiſſet de materia eius quod augetur, & oſtēdiſſet eſſe actu corpus, ne quis putaret hanc eſſe primam materiam, nunc docet quod etiam ipſius corporis eſt materia, quæ prima, & informis eſt, & incorporea ex neceſſitate: eſt enim aliud materia ab eo cuius eſt materia. erit igitur corporis materia, non corpus, ſed incorporea: & ſi ſubiecta eſt omnibus formis, erit igitur informis. & alia eſt materia corporeæ ſubſtantiæ, & alia augmētationis. uidetur etenim, ſiquidem hæc eſt informis, & incorporea, quæ prima eſt, ea uero, quæ augmētationis, actu corpus. inquit igitur ꝙ eadem eſt materia ſubſtātiæ, & augmentationis, & alterationis: nam per magnitudinē augmentationem,

men tationem, & per paſſionem alterationem intellexit. ſi enim alia fuerit materia corporis, alia uero quanti & qualis, & reliquorũ, erunt accidentia inſeparabilia à corpore, quod eſt impoſſibile. eadẽ igitur eſt & generationis, & augmentationis, & alterationis materia: eadem tamẽ nõ oĩno, ſed ſecundũ quid eadẽ. & qũo eadẽ appoſuit dicẽs, rõne quidẽ poſſibile eſſe ſeparari alterã ab altera, loco uero minime. corpus.n. actu, quod augmentationi, & alterationi ſuppoſitũ eſt, ratione quidẽ diuerſum eſt à prima, & informi materia: alia.n. eſt ratio primæ materiæ, & alia corporis. numero uero & ſubiecto unũ & idẽ ambo ſunt, & locũ eundẽ occupant. ſi.n. dixeris in alio quidẽ loco ſubſtantiæ materiã eſſe, in alio uero eam, quę eſt augmentationis & paſſionũ, erunt in alio loco ſubſtãtia corporea, & in alio paſſiones: quod impoſſibile eſt paſſiones extra corpora ipſas per ſe ſubſiſtentes ſupponere. { Corporis autem iam talis, corpus enim commune nullũ. } Quoniã inquit generatio eſt particulariũ corporũ, & huiuſce cuiuſdã.nã cõe cũ de alijs prædicetur, neque generatio ſimpliciter eſt, neq; ſubſiſtentia, uniuerſale etenim in ſolis opificibus conſiſtit, quare & materia alicuius erit corporis, & non ipſius cõis. ſi enim cõis corporis eſſet, nõ amplius actu eſſet materia, actu non exiſtẽte cõi. quemadmodum igitur eſt uniuerſale in opificijs tationibus, ita & uniuerſalẽ materiã opinandũ eſt eſſe. nullũ.n. eſt uniuerſale in ſubſiſtentia, neq; corpus, neq; corporis materia, Cũ autẽ quæſiuiſſet de materia augmẽtationis, & oſtendiſſet quod multa ſequuntur abſurda illis, q̃ dicunt ex potentia magnitudine, actu uero magnitudine carenti augmentationẽ fieri, concludit nunc ea, quæ oſtẽſa ſunt, ꝙ non ex potẽtia magnitudine augetur quod augetur, ſed ex actu naturali magnitudine ſi enim ex carenti magnitudine magnitudo creſcit, & augetur, erit ſeparabile uacuum, aut commune: utrũq; enim & ſcribitur, & utrũq; rationem habet. ſi.n. ſcribatur { Separabile ipſum cõe, } ſignificat quidẽ per cõe, materiã: cõe.n. eſt oĩum ſubiectũ. dicetur aũt ꝙ ſi fiat augmentũ, & magnitudo ex nõ magnitudine, & potentia corpore, erit potentia magnitudo, quæ eſt materia ipſa per ſe ſubſiſtens, à magnitudine, & actu corpore ſeparata. ꝙ ſi ita ſe haberet, { Separabile enim uacuũ foret } diceret utiq; ꝙ ſi fit augmentũ ex potentia quidẽ magnitudine, actu uero nõ habẽte magnitudinẽ, erit ſeparatũ & ipſum per ſe ſubſiſtens uacuum. ſi enim quod auctum eſt ampliorẽ aliquẽ locũ ſuſcipit, nõ contentum ab eo, quod accedit, & augmentũ fecit, illud enim expers erat magnitudinis, fuiſſet locus hic, quẽ id quod auctum eſt occupauit, uacuus prius, qđ eſſe impoſſibile oſtenſum eſt in quarto Naturalis auditus. ꝙ uero neq; contingat materiã ab omni forma ſeparabilẽ eſſe, diximus multoties. Scire aũt oportet ꝙ hoc conceſſo, nullũ eorũ, quæ corrumpuntur, in omnino non ens abire, uera eſt cõprobatio ad inconueniens deducẽs, & inducens uacuũ. Si quis autẽ dicat & corrumpi in non ens, & ex nõ ente generari, ſuppoſitioni huic uacuũ .ſ. eſſe actu inconueniens ſequetur. quẽ enim id quod corrumpitur, deſerit locũ, hunc replet, id quod generatur. ita quoq; & in augmento, ſi quis dixerit non ſolum ex potentia magnitudine fieri augmentatũ, ſed & quod corrũpitur in potẽtia magnitudine mutari, nõ amplius locus erit uacuo. tanquã igitur conceſſo, ꝙ id quod corrumpitur, non mutatur in potentia magnitudinẽ, ſic probatio procedit. Si quis autem quærat, quid ſibi uult, additio { Separabilis: } ſufficit enim dicere ꝙ erit uacuum: ſciat ad diſtinctionẽ pleni dictum eſſe, docuit enim in Phyſicis ꝙ plenum à uacuo ſola habitudine differt: & plenũ nil aliud eſt niſi uacuum corpore repletum: & uacuũ rurſus plenum corpore priuatum: igitur uacuum ſeparatum nihil aliud quàm uacuum per ſe ſubſiſtens ſignificat. { Amplius talis mutatio non augmentationis propria, ſed generationis } ex hoc loco uidetur magis conuenientẽ eſſe literam quæ dicebat, ſeparatum enim eſſet quod commune, hoc eſt materia. ad abſurdũ enim hoc, inquit, talis materia generationis magis non augmentationis. inquit igitur ꝙ ex carenti magnitudine magnitudinem fieri, non mutationis in augmentatione proprium eſt, ſed in ſubſtantia, hoc eſt generationis. nam augmentatio nõ eſt generatio magnitudinis, ſed incrementum, decretio uero diminutio. quapropter, inquit, habere aliquam magnitudinẽ oportet, id quod augetur. Scribitur aũt & { Quod fit. } & Alexan. etiam de hac litera mentionẽ fecit, dicẽs oportere extra ſubaudiri maius, & minus, ut ſit uerborũ ſeries: quapropter neceſſe eſt aliquam habere magnitudinẽ, id quod fit, nõ ſimpliciter, ſed maius aut min⁹ factũ, quare non ex carenti magnitudine. ꝙ quidẽ ex non præexiſtenti magnitudine minime fit in augmento magnitudo, ſed præexiſtentis eſt aut incrementum, aut diminutio cõmunis teſtatur de augmentatione intelligẽtia. attamẽ non eo, quia augmentatio mutatio eſt præexiſtentis magnitudinis in maiorẽ, iam ex neceſſitate augmentationis materia non potentia magnitudo eſt, ſed actu: hoc enim nondum probauit. quid enim prohibet, quantũ ad præſentẽ attinet probationẽ, eſſe quidẽ augmentationẽ præexiſtentis magnitudinis incrementũ, incrementũ tamẽ fieri ex potentia magnitudine, quæ materia ſit augmẽtationis. dixi quantũ ad præſentẽ attinet probationẽ, quoniã per alias probauit augmentationẽ non ex potentia magnitudine fieri, quarum principalior fuit nõ poſſe ex nõ magnitudine magnitudinem fieri, uidelicet ad maius creſcere: ad hoc enim uidetur uacuum induci. Scire tamen oportet, ꝙ quemadmodum in his, quæ fiunt, nihil fit ex non entibus, uel ex incorporeis, ſed omnia quæ fiunt ex corporibus actu entibus fiunt, potentia uero illud habentibus, quod eſt id, quod fit, præterquam ꝙ primã materiã corpus actu ſubſiſtens nõ dicimus, ſed cõmune ſubiectum circa quod mutatio conſideratur. quod quidẽ potentia eſt omnia, actu uero ſemper cum unica forma conſideratur, ſic & in augmentatione. & ſi quis ſupponat ꝙ augetur ex corpore augeri, attamen augmentationis materia nihil prohibet corpus eſſe potentia, quemadmodũ & in generatione & ſi in ſuperiori diuiſione inter alia hæc confutatum ſit membra, quæ potẽtia corpus & nõ actu materiã eſſe eius, quod augetur, introducebãt, illud tamen, quod dicebatur, potentia magnitudinem eſſe materiam, eius quod augetur in aliquo exiſtentẽ, nõ ut pars corporea eius, in quo eſt, non tamen ut nihil omnino exiſtẽtem eius, in quo eſt, ſed ut materiam in compoſito, ex his, quæ ab Ariſtotele dicta ſunt nullo modo confutari poteſt: niſi quis extraneæ dicat talem materiam eſſe generationis, non augmentationis propriam.

Sumendum itaque magis, uelut tangentes quæſtionem a principio, quali nam exiſtente ipſo augeri, uel diminui cauſas quærimus. Apparet itaque eius quod augetur quamlibet partem auctam eſſe: ſimiliter quoque & in diminui minorem factam eſſe, amplius autem accedente aliquo augeri, & recedente diminui, neceſſe itaque uel incorporeo augeri, uel corpore. ſi igitur incorporeo erit ſeparabile uacuum. impoſſibile autem a magnitudine materiam eſſe ſeparabilem, quemadmodum dictum eſt prius. Tex.c.32

Cum propoſuiſſet quærere quænam eſt augmentationis materia, induxit rationem per diuiſionẽ, ꝙ augmentationis materia, uel potentia corpus eſt, actu uero incorporea, uel actu corpus eſt. Quod igitur nõ eſt actu corpus, neq; ut ſeparabile, & per ſe ſubſiſtens, neq; ut in alio quodã exiſtens per præaſſumpta oſtendidit: nunc igitur uult & reliquam diuiſionis partẽ examinare, dico ſi actu corpus ſenſibile eſt augmentationis materia. Reaſſumit autem totam rationem uniuerſaliorem faciens diuiſionem, & magis ad utramque partem dubitabilem ſermonem deducens. ſed antequam hoc faciat, prius exponit, & quæ ex communi hominum conceptu augmentationi Cõm.37.

uidentur ineſſe.oportet enim,inquit, ueluti proximiores nos factos quæſtioni de augmẽtatione, & ueluti ipſam tangentes,præaſſumere quonam exiſtente ipſo augeri eius cauſas inquirimus.aſſumemus autem hoc cum quæſiuerimus ea,quæ ex cõmuni hominũ conceptu ei inſunt:ad hæc.n.de ipſo ſermonẽ dirigere opus eſt.quæcũq;.n.nõ conſonant his,quæ ex cõi hominũ conceptu de ipſo dicuntur, proprie de ipſo minime dicta fuerint. Principiũ autẽ omnis demonſtrationis ſunt cões cõceptus.Hoc quoq; fecit etiã in Phyſico auditu, in doctrina de Loco.Pertractatus.n.de ipſo ea,quæ ſecundum cõem hominũ conceptum ei inſunt,quæſiuit, ut quæ de ipſo tradita,ſiquidẽ his conſona eſſent,ea acciperemus: ſin autẽ reiiceremus,& ſolutiones dubitationũ de loco apparentium recte ſe habentes oſtenderet,eo ꝙ his,quæ ex cõmuni hominũ conceptu inſunt,conſonarent. Tria itaque ſunt,quæ ſecundũ cõem cõceptũ inſunt ei quod augetur,& quãlibet partẽ eius,quod augetur,augeri: & aliquo extra adueniente fieri augmentationẽ: & ad hæc tertiũ,quod nunc quidẽ nõ infert,ſed addet in ſequentibus,manere,& ſeruari quod augetur ſecundũ priorẽ formã.Hæc cũ dixiſſet,dubitat de materia eorũ, quæ augẽtur,per diuiſionẽ rationẽ deducens:neceſſe.n.uel corpore augeri quod augetur,uel incorporeo,incorporeo nunc uniuerſaliori exiſtente,continet enim & potẽtia corpus. ſed ſi incorporeo,inconueniens, uacuũ enim ſeparabile per ſe ſubſiſtẽs inducemus,quod & ſuperius dictum eſt. ſi uero corpore fiat augmentatio,corpus per corpus permeabit,cum augens toti ei,quod augetur,adiiciatur: cui enim particulæ nõ adiicitur,hæc proculdubio neque augetur.quare ſequetur ex neceſſitate corpus per corpus permeare:hoc autẽ eſſe impoſſibile oſtenſum eſt in Phyſicis.His igitur ſic dictis,opus eſt tales de augmentatione reddere rationes,quæ conſentiant iis,quæ ex communi conceptu ei quod augetur inſunt,& dubitationes, & ipſis ſequẽtia abſurda effugiant.Poſito igitur hoc,quòd accedente aliquo augetur quod augetur,quid nã eſt hoc accedens quærit,utrum corpus,aut incorporeum: & ad utraſque partes dubitat.Si enim,inquit, incorporeũ erit ſeparabile uacuum,quod & antea dictum eſt: quod.n. augetur locum alterum apprehendit:id uero, quo augetur,minime in loco eſt,cum ſit incorporeum:quem igitur apprehendit locum,id quod augetur hic,antequã ab eo quod augetur,detineretur, proculdubio erat ſeparatus corpore uacuus.Et ſecundũ etiã inconueniens dicẽtibus incorporeo augmẽtationẽ fieri infert.nõ.n.opinari oportet uerba à præcedentibus dependere. ſimile autẽ eſt,ac ſi diceret.Amplius impoſſibile eſt materiã à magnitudine eſſe ſeparabilem.Poſſunt autẽ dupliciter uerba intelligi,aut ꝙ impoſſibile ſit à magnitudine materiã ſeparabilem eſſe:oſtendit enĩ ſuperius quod impoſſibile eſt magnitudinis materiã,hoc eſt primã,incorporeã,ſeparabilẽ eſſe,& nõ actu corpus:nõ enim poſſibile eſt hanc per ſe ſubſiſtere,ideſt quod materiam impoſſibile eſt ſeparabilem eſſe à magnitudine,non ꝙ materia in propria ſui ratione magnitudinẽ habeat,ſed ꝙ exiſtens, & ſubſiſtens inſeparabilis eſt à magnitudine:indiget.n.ipſa ad exiſtentiam magnitudine,propria ratione expers magnitudinis exiſtens.ſi igitur,inquit,adueniens,& faciens augmentationẽ (hoc.n.cõceſſum eſt) incorporeũ dices,quoniã hoc materia eſt augmẽtationis,incorpoream materiam,per ſe ſubſiſtentẽ,& ſeparabilẽ ſuppoſueris. Si igitur ſic legantur uerba,{ Erit ſeparabile uacuũ, } alterã dubitationem excipiemus,impoſſibile.ſ.à magnitudine ſeparabilẽ eſſe materiam.ſi uero legantur { Commune, } hoc eſt materiam,erit continuus ſermo.ꝙ enim commune, quod eſt materia,ſeparabile eſſe non contingit,addidit dicẽdo,impoſſibile autẽ à magnitudine ſeparabilem eſſe materiã.

Si uero corpore duo in eodem loco corpora erunt, & id quod augetur, & id quod auget.eſt autem & hoc impoſſibile.

Ad alterum tranſit membrum,& dubitat contra dicẽtes corpore augmẽtationem fieri,erunt enim,inquit,duo corpora in eodem loco,& corpus per corpus pertranſibit.Emergit autem inconueniens facendo quamlibet partem eius,quod augetur augeri.ſi enim quod augetur ſecundũ oẽm partẽ augetur,ubiq; præexiſtenti,& ei quod augetur quod aduenit apponetur:quod ſi hoc eſt per totum ipſum permeabit,ut ubiq; ipſum adaugeat. ꝙ ſi per totum quod augetur adueniens dixeris pertranſire, neceſſe eſt uel totum porum & meatum ipſum, quod augetur ſupponere,uel corpus per corpus permeare:quod idẽ dictu eſt duo corpora in eodem loco eſſe.hoc autem impoſſibile eſſe,oſtenſum eſt: erit enim maximum in minimo,& mare in cyatho,& terra in grano milii. quare eodem crimine delinquent,& qui corpore augeri dicunt, & corpus per corpus permeare,& qui incorporeo:utriq; enim uacuum introducunt.ſiue enim corpus per corpus permeet,locus quem aduenientis corpus derelinquit, uacuus erit:ſiue rurſus incorporeo corpus augetur,erit ſeparabile uacuum,ut prædictum eſt. Com.32.

At uero neque ſic contingit dicere fieri augmentationem & diminutionem,quemadmodum cum ex aqua aer,tunc enim maior moles facta eſt.hoc enim non augmentatio,ſed generatio quidem eius,in quod mutatum erit,corruptio uero contrarij,augmentatio autem neutrius. Tex.c.33

Cum dubitaſſet ad utrãq; partem,& oſtẽdiſſet ꝙ & ſi corpore dixerimus fieri augmentationẽ, accident duo in eodẽ corpora eſſe,& ſi incorporeo,erit uacuum ſeparatum,tanquam inſtantiam quandam contra utrãq; affert dubitationẽ dicens,nunquid nõ ex neceſſitate hæc ſequentur eodẽ modo augmẽtationem, quo & generatio, fieri dicentibus.nãq; ex mutatione aquæ in aerem maior aer ex minori aqua genitus eſt, non tamen licet dicere, neq; ꝙ duo in eodem loco corpora erunt,neq; ſeparabile uacuum eſſe.magis autẽ accommodatur inſtãtia.hæc ad deſtruendum alteram diuiſionis partem, incorporeo .ſ.augmentationem fieri ſupponentẽ, quemadmodum in mutatione ex aqua in aerem maior ex minori genita eſt ſubſtantia,nullo accedente corpore:& tamen abſurdum aliquod minime inducitur & in augmentatione eodem modo ſupponere.Contra hoc igitur inſtans Ariſto.oſtendit impoſſibile eſſe hoc modo augmentationem ſupponere.omnino enim,ait,mutatio aquæ in aerem augmentatio non eſt,& hoc per ea quæ ex communi conceptu de augmentatione dicentur,patebit. quale enim & auctum eſſe dixerimus,neq; enim adauctus eſt aer, quia neque prius aer erat,& aſſumens aliquid factus eſt maior.quapropter neq; in hoc licet dicere,ꝙ corpore accedente ad auctum eſt.ſed neq; aqua adaucta eſt: ſiquidem corrupta & non amplius ſubſiſtens eſt.ſi itaq; neq; aquam neque aerem poſſibile eſt dicere adauctos eſſe, omnino igitur ex aqua in aerem mutatio ab augmentatione differt. Com.33

Sed dicet aliquis contra hæc rationabiliter,uerum quidem eſſe differre mutationem ex aqua in aerem ab ipſa augmentatione,ſed eandem in augmentatione,atq; generatione dubitationem oriri.quemadmodum enim in augmentatione,ſi quis dixerit quod augetur ampliorem locum occupare,nullo adueniente actu corpore, uacuum induci:ſic & in generatione maiori aere ex minori aqua facto nullo aduenĩẽte,neceſſe eſt eadẽ ratione aut uacuũ ſupponere locũ,quẽ aer ex aqua genitus aſſumpſit, aut corpus per corpus permeare. Si quis autẽ dicat ꝙ quẽadmodũ hic aer ex aqua fit,maiori loco indigens, ita alibi rurſus ex aere generata eſt aqua minorẽ locũ occupãs ita,ut nunquã cõtingat uacuũ fieri:quẽ.n.hic deſerit locum contractum corpus,hunc occupat alibi extenſum, ſuccedentibus ſibi inuicem continue aeris partibus, & euacuatum locum à contracto corpore replentibus, & genito corpori proprium locũ concedentibus:hæc eadẽ & de augmentatione intelliget.dixerit enim aliquis, ꝙ

quem

quem hic occupauerat locum ipſum adauctum, hunc alibi diminutum aliquo deſeruerat, & nõ quod aduenit ad augmẽtationẽ. nã ex potentia corpore, quod augeť, augetur, & in hoc diminuibile mutatur. Sed dicet ad hęc aliquis fictitium eſſe ſupponere, ꝙ ſi aliquid hic augmentatur, alibi aliquid omnino diminuatur. ſed hoc etiam in generatione conſideratur. neceſſe eſt enim & in hac, ne uacuum generetur, ex aqua hic in aerem mutata, aerem alibi in aquam mutatum ſupponere. quare communis erit hæc dubitatio: aut enim uacuũ erit, aut neceſſe eſt abſq; demonſtratione ſupponere, ꝙ quanta hic aqua, tantus alibi aer mutetur, & non ſolum hoc, ſi fiat à natura elemẽtorum mutatio, ſed & ſi ab arte. ut ꝙ ſi ego hic aquã euaporare faciam, æqualis alibi aer in aquam, aut à natura, aut ab arte muterur: & quantum ſcilicet ego hic aerẽ euaporare feci, tantum neceſſe eſt alibi genitum eſſe ſupposuiſſe. Sed hoc certe ualde ridiculum uiſum fuerit, primo quidem ita temere ſupponere ſi alicui uiſum fuerit uel ex aqua uaporem facere, uel ligna aut aliud quid cõburere, & ignem facere, tantum alibi ex tenuiori ſubſtantia in denſius corpus mutari, ne aut uacuum fiat, aut corpus permeet per corpus. deinde & quid abſurdius accidit. neceſſe enim omnino eſt parua facta mutatione, uerbi gratia parua hic aqua euaporata, multum, & quamplurimum alibi in orbe aerem in non tempore moueri, ut repletio locorum fiat, cedentibus ſibi inuicem continue aeris partibus. Fiat autem in exemplo ſermo manifeſtus magis hoc modo. ſit in hyeme, uerbi gratia in parte hac orbis, uel in hac forte ciuitate condenſatus aer in aquam mutetur, quem locũ aer aqua factus hic dereliquit, hũc replebit in oppoſita orbis parte aer ex aqua genitus. oppoſitam autem dico orbis partem, in qua cum ſit apud nos hyems, in illa eſt æſtas. neceſſe igitur eſt omnino ſimulatq; genita eſt hic aqua, in non tempore, ibi aquam continuo mutatam eſſe in aerem hic corruptum æqualem, & omnẽ intermediũ aerem moueri, impulſum ab aere generato in parte oppoſita orbis, ut partibus intermediis aeris ſibiinuicem ſuccedentibus factum hoc in loco uacuum repleatur. idem quoq; accidet ex neceſſitate, & ſi aquę peluis euaporata fuerit. Sed hoc cum hoc quod eſt abſurdum, & fictitium, etiã & impoſſibile eſt: tantũ. n. aerem in nõ tẽpore moueri impoſſibile eſt, & moueri omnino aliquid in nõ tẽpore eſt impoſſibile. uidemus enim quandoq; & uehementiſſimo flante uento in aliqua regione, nõ multũ diſtantes regiones quietas eſſe, & non ſentire motum ita uehementem aeris in propinquis regionibus, & in breui multoties hac parte penitus condenſatus apparet, & illico rarefactus aer, & idem ſæpius permanens. nõ igitur eaſdem paſſiones conuerſim, & in oppoſita regione fieri fingemus, aut ſimpliciter in altero loco. conuerſim autem dixi, ut quando hic aer condenſatur, alibi rarefiat, & quando hic rareſit, alibi condenſeť, & hoc in eadem hora multoties fieri. quoniam igitur minime hæc uera eſſe demonſtrauimus, uerum autẽ & neq; corpus per corpus permeare, neq; uacuum eſſe, quo pacto nos dubitationem ſoluemus? Dicimus igitur quod natus eſt aer ipſe in ſeipſum conſidens, & cedens denſari, & ex maiori mole minor fieri, & econtra rarefactus maior ex minori fieri. eſt autẽ natus cõdenſari, & in ſeipſum conſidere aer, non ſolum ex frigiditate, ſed etiã ex impulſione, & compreſſione. Sic quippe demonſtrauit Ariſto. in Aethiopia in æſtate pluuias fieri, impulſo enim uapore ex partibus ſeptentrionalibus ab eteſiis uentis, & occurrente ad montes Arabiæ maximos, & colliſo ſemper ab alio ſuperueniente uapore, accidit ex cõpreſſione & condenſari, & in aquam mutari. uidemus quippe tẽpore uentorũ eteſiarũ in Aethiopia maximas torrentis inſtar deferri pluuias, abſq; omni frigiditate. Idẽ quoq; in balneis fit. aſcendens enim uapor, perueniensq; ad tectũ, cũ nõ habeat exitum, compingitur in ſeipſum, & denſatus fit aqua, & ſui innata grauitate defertur. Vt autẽ cõpreſſione uidetur, ita & tractu rarefactus. contingit enim ex aliquo uaſculo anguſtum habente os multum adnatum ad os aerem emungi, nullo alio aere loco illius ingrediente: & manifeſtũ ꝙ nec totus aer euacuatus eſt, nec pars uacua facta eſt, hoc enim eſt impoſſibile. derelictus ergo aer rarefactus totum occupauit locum. ſi igitur cõtingit aerem & compactum in ſeipſum conſidere, & rurſus rarefieri, ſciendum eſt. cum hic ex aqua, aut elixa, aut quouis modo aliter factus fuerit uapor, aer hic genitus propinquum ſibi aerem impellit, & ille alium ſibi propinquum, quouſq; cõdenſatus ex compreſſione aliquis aer tantum deſerat locum, quantum occupabat aer genitus: & hoc pacto neceſſe non eſt alium aerem æqualem huic in aquam alibi mutatũ eſſe, neq; fieri motũ uniuerſi aeris: figmentũ. n. eſt hoc & res aliena: ſed ſolũ tantũ aerẽ geniti pulſione conſtringi, ut æqualẽ genito locũ deſerat. idẽ quoq; dicendũ eſt, & ſi condenſatus aer in aquã mutetur, neceſſe eſt. n. proximũ condenſato uacui neceſſitate ad cõtractum conſequi, & ad illũ qui eſt cõſequẽter, condenſatum aliũ rurſus, quouſq; aliquis aer tantum rarefiat, ut repleat locum ab aere condenſato in aquã derelicto: non omnino tamen quantus hic aer in aquã mutatus eſt, tantum neceſſe eſt ex aqua aerem generari.

Sed uel nullius, uel ſi quid commune ambobus exiſtit, genito, & corrupto, ut ſi corpus. aqua autem non eſt aucta, neque aer: ſed hæc quidem deperdita eſt, ille uero genitus: corpus autem, ſiquidẽ auctum eſt. Sed & hoc impoſſibile. oportet enim ſaluare ratione in exiſtentia ei, quod augetur, & ei quod diminuitur. Hæc autem tria ſunt, quorum unum quidem eſt, quamlibet partem maiorem fieri eius, quæ augetur magnitudinis, ut carnem carnis: & adueniente aliquo: & tertium ſaluato eo, quod augetur, & permanente. nam in fieri aliquid ſimpliciter, aut corrumpi, non permanet: in alterari uero, uel augeri, uel diminui permanet idem quod auctum, uel alteratum eſt. ſed hic quidem paſſio, ibi uero magnitudo eadem non manet. ſi autem erit augmentatio, quæ dicta eſt, continget nullo accedente, neque permanente augeri, & nullo recedente diminui, & nõ permanere quod augetur. ſed hoc oportet ſeruare: nam ſupponitur augmentatio tale.

Cũ dixiſſet qđ neuerũ auctũ eſt, neq; id in qđ mutatio facta eſt, neq; id ex quo, nunc dicit qđ relinquiť aut nihil eſſe auctũ in tali mutatione ex aqua. ſ. in aerẽ, aut eſſe aliquod auctũ, qđ cõe ſubiectũ eſt, & geniti, & corrupti: hoc aũt eſt corpus. Deinde cõſequẽter probat quod neq; hoc poſſibile eſt dicere auctũ eſſe, quia ea quæ cõmuniter ei qđ augetur inſunt, in ipſo nõ ſeruantur: quãlibet. ſ. partẽ maiorẽ fieri eius qđ augetur: & aduenĩẽte aliquo: & ad hæc permanere id qđ augetur. horũ. n. ipſum permanere nõ eſt in corpore, nõ. n. permanet, ſed aliud ex alio fit rarius, denſiuſq;, & maius ex minori. Dicere uero uniuerſale eſſe qđ permanet, irrõnabile. uniuerſale. n. neq; generatur, neq; corrumpitur, neq; oĩno ſubſiſtit propriã habens exiſtentiã, ſed eſt ſemper particulare, & hoc aliquid corpus, qđ generatur corrumpitur, qđ eſt & actu ſubſiſtens. ſi igitur hoc quidẽ aliquod corpus corrumpitur, alterũ uero ex altero generatur, manifeſtũ ꝙ nullum eſt ipſis ſubiectũ corpus permanens, præterquam prima materia: circa quã unã, & candẽ mutatio cõſideratť. hoc . n. & differt generatio ab augmẽtatione, alterationeq;, ꝙ . ſ. in generatione nõ permanet qđ mutatur, in augmentatione uero, & alteratione permanet idẽ ſecundũ ſubſtantiã, in accidẽtibus uero mutatur, in augmẽtatione quidẽ per magnitudinẽ, in alteratione uero per paſſionẽ. Si qs aũt diceret qđ in mutatione aquæ in aerẽ tripliciter dimẽſũ, qua tale eſt, permanet, & ſolũ ex minori maius fit: ſciat quod etiam ſi hoc ita ſe haberet, nõ tamẽ eſt auctũ aliquo extrinſecus aduenĩẽte, quod ad augmẽtationẽ re- Com̃ 90.

quiritur. Præterea ſi ipſum tripliciter dimẽſum per ſe exiſtens abſq; aliqua forma ex minori maius fieret, forte, & ſi non rationabiliter, poſſet tale augmentatio dici. nunc autem cum oporteat id quod augetur, ſeruare priorẽ formam, ut in carne, & oſſe, & ſimilibus, ipſum trifariam dimenſum informatum forma aquæ, in mutatione ad maiorem molem, ipſius ſcilicet aeris, ſi non ſeruauerit priorẽ formam ipſius ſcilicet aquæ, procul dubio non erit talis mutatio augmentatio. neq; enim ipſum trifariam dimenſum permanere eſt proprium mutationi aquæ in aerem, ſed ſimpliciter cuilibet generationi, & cuilibet mutationi. ſæpius enim oſtenſum eſt, ꝙ oporter in omnibus ijs, quæ mutantur, primum ſubiectũ immutabile eſſe, in augmentatione uero eandem formã permanere oportet, quã auctum, & antequam auctum eſſet habebat: hoc autem non fit in mutatione aquæ in aerem: quare non eſt augmentatio mutatio talis. propter quod, inquit, ſi dicimus augmentationem eſſe eam, quæ dicta eſt, hoc eſt aquæ in aerem mutationem, quia maior moles facta ſit, cogemur dicere non permanere quod augetur, neque aliquo adueniente fieri augmentationem, & dicta ex communi conceptu de augmentatione deſtruemus. ꝙ ſi hæc ſeruare oportet, quemadmodum oportet, mutatio aquæ in aerem minime erit augmentatio.

Tex.c.34 *Dubitabit autem aliquis & quid eſt quod augetur, utrum cui apponitur aliquid, ut ſi crus augetur ipſum fit maius, quo autem augetur, nutrimentum, minime. propter quid igitur non aucta ſunt ambo? maius enim & quod, & quo. quemadmodum cum uinũ aquæ miſcueris: ſimiliter enim plus utrũque. An quia huius quidem ſubſtantia manet, huius uero minime, ut quæ eſt nutrimenti: quoniam & hic dominans dicitur in mixtione, ut quod uinum. facit enim uini opus. ſed nõ aquæ uniuerſa mixtura.*

Coll. 91. Quotcunq; aliquis de augmentatione dubitationes, quæſtioneſq; inquirere poſſet, antequam conuenientem de ipſa doctrinam tradat, has exponit, & decernit: propoſitis enim dubitationibus, conuenientemq; ſolutionẽ conſecutis, facilius de ipſa dirigitur ſermo. Nunc igitur dubitationem ſermoni de augmentatione propriam mouet, quærens nunquid utraque ſunt, quæ augentur: ſcilicet & quod apponitur, & cui apponitur, an ſolum id cui apponitur: uidentur enim utraque maiora facta eſſe, & quod appoſitum eſt, & cui appoſitum eſt: ut in uino ſe habet & aqua: cum enim miſcueris uino aquam utrumque, & aqua, & uinum uidentur plus facta eſſe. Inquit igitur dubitationem decernens, quod ſolum id, cui apponitur, auctum eſſe dicere opus eſt. ut ſi crus ſit, cui apponitur, & nutrimentum, quod apponitur, non recte diceretur nutrimentum, ſed crus augeri. & cauſam infert. quoniam enim præaſſumptum eſt oportere id, quod augetur permanere, permanet autem crus, non quod aduenit: hoc enim ſecundum ſubſtantiam mutatur: merito crus ſolummodo, non adueniens, augeri dicetur. ſed oportet & in miſtione aquæ uinique, cum paucam aquam pluri uino quis miſcuerit, uinum ſolum auctum eſſe dicere: quia uini uires oſtendens permanet. ſic & in pluri aqua ſi paucũ miſcueris uinum, ita ut ab aqua denominatum ſit, nõ uinum dicimus adauctum eſſe, quia propriam potentiam non ſeruat, ſed aquæ proprietatem. uniuerſaliter enim nõ quod corrumpitur, neque quod dominatur auctum eſſe dicimus, ſed dominans, permanenſque. quod ſi æquiualens miſtio nõ quantitate, ſed uiribus: quia ſimiliter utrũque ab utroque patiatur, ſic dixeris utrumque auctum eſſe: uel & uerius corrupta eſſe, nullius enim uis & operatio ſincera ſeruatur. Patet autem quod & augmentationem in his, quæ miſcentur, abuſiue dixit: neque enim ſincere eadem forma permanet, neque quælibet ipſius pars incrementum ſuſcipit, ſed appoſitione ſolum totũ factum eſt maius.

Similiter autem & in alteratione, ſi manet caro exiſtens, & quod quid eſt, paſſio autem aliqua ineſt earum, quæ per ſe, quæ prius non inerat, hoc alteratum eſt.

Cum propoſuiſſet oſtendere augmentationem eſſe illius, cui fit additio, non autem additi, primo quidem demonſtrauit ex eo quia permanet id cui additur, quod uero additur mutatur: nunc autem & ipſam alterationem appoſuit, ea quæ de augmentatione declarans. quemadmodum enim in augmẽtatione eſt quod augetur, & quo augetur, & augmentatiua potentia in eo, quod augetur, exiſtens: ita & in alteratione, eſt ſubiectũ, hoc eſt id, qđ alteratur, eſt & quo alteratur, eſt autem & potentia, à qua perficitur alteratio. quemadmodum igitur in augmentatione ſolum ſubiectum augeri dicimus, eſt enim in ipſo augmentatiua, & nutritiua potentia: ita & in alteratione ſubiectum dicimus alterari, ut carnem, cum formã ſeruãs ſecundum aliquam paſſionem fuerit mutata. quo uero alteratur interdum quidem nihil patitur, neq; mutatur: ut cum ab appropinquato igne caleſiunt corpora noſtra, nihil ipſo à nobis repatiente, ſed manet quod alterat inalteratum proportionabiliter ei, quod appoſitum iam fuit in augmentatione, quoniam neq; hoc augetur: interdum autem patitur aliquid & ipſum, & alteratur, ut in balneis aer nos calefaciens, à nobiſq; repatiens, & in hoc differt alterans ab eo, quod auget: apponiturq;, eo quia augens nunquam augetur, alterante quidem interdum & ipſo alterato, interdum uero minime: & ſi id quod apponitur, quandoq; fortaſſe augeri uideatur, cum adueniens nutrimentum in ſpiritum mutatum maius factum fuerit. Sed ueritas non ita ſe habet. nõ eſt enim hęc augmentatio, ſed corruptio. nec dixerimus in ſpiritũ conuerſum nutrimentum eſſe auctum, quia nõ eſt in eo augmentatiua potentia, ſed in eo quod augetur. ſed neque id quo alteratum eſt, & ſi multoties & ipſum patiatur, alteretutq;, potentiam tamen, à qua perficitur alteratio, in ſeipſo, inquit, nõ habet, in ſubiecto enim, & alteratio ait hanc eſſe, ſeruatoq;, & permanenti, ut & in eo, quod auget, augmentatiua potentia. Inquiſitione uero dignum eſt, quo pacto in alterato principium motus alterationis dicit eſſe, non in alterante: nam in eo quod augetur, manifeſtum quod in ipſo principium motus eſt: in eo. n. quod augetur, eſt augmentatiua, nutritiuaq; potentia, nutrimentum mutans, & aſſimilans, manifeſtum autẽ hoc, & quia corrumpitur nutrimentum, quod uero nutritur, & augetur, ſemper manet, augmentatiuam, nutritiuamq; potentiam habens. ſi igitur corrumpi oportet nutrimentum, ut ſic nutriatur & augeatur, ſubiectis autem corruptis, corrumpitur & ipſorum potentia, planum in nutrimento non eſſe nutritiuam, augmentatiuamq; potentiã, niſi ut materia conſideratam. effectiua tamen augmentationis, & nutritionis cauſa eſt in eo quod augetur, nutriturq;: hoc etenim permanet, & in ſeipſum nutrimentum recipit. At in alteratione irrationabile eſſe uidetur, nõ in alterante, ſed in alterato ſupponere motus principiũ, qđ ſemper apud Ariſto. effectiuam cauſam ſignificat. ſi igitur in alterato effectiuam cauſam eſſe dixerimus, ipſum à ſeipſo alterari faciemus: ꝙ eſt inconueniens. repugnat autem rationi rerum operatio: ab igne enim caleſimus, & à niue frigeſimus, & tamen nullus ſenſu utens, effectiuam caliditatis, frigiditatiſue cauſam in alterato noſtro corpore dixerit eſſe, & nõ igne atq; niue. & cera quoq; ſphęra, uerbi gratia, ex taxillo facta alteratur: & cuicũq; planum, quod non in cera, ſed in formante eſt alteratiua potentia. quo pacto igitur hoc in loco Ariſto. non in alterante alterationis cauſam dicit eſſe, ſed in alterato? Ad hoc igitur obiiciens Alexan. inquit, quod non de effectiua cauſa loquitur, neq; enim dixit principium, & potentiam in alterato eſſe aliquid alterare, ſed alterari: quę modo quodam cauſa fit agenti ipſius alterare: non enim alterant agentia, niſi ſola ipſius alterari potentiam haben-

tia. ſic

tia.ſic igitur Alexan.principium motus de effectiua cauſa non uult intelligere. Eſt autem in quibuſdam alterationibus principium motus inuenire,tanquam effectiuũ, in alterato exiſtens:ut in alterationibus, quæ fiunt circa corpora animalium à medicamentis , neq; caliditatem, neq; frigiditatem manifeſtam actu poſsidentibus,ſed potentia calefacientibus,aut infrigidantibus . nam ſi talia omnia,ut piper,pyrethrum,cicuta,& quæcunq; huiuſmodi inanimata quidem corporibus approximata nullam potentiam demonſtrant,neq; ipſa alterant,animaliũ uero corporibus applicita hæc alterant,eo quod à natura,uitaq;,quæ eſt in corpore contramoueantur, moraq; ſui ipſorum potentiam oſtendant.in omnibus igitur huiuſcemodi motus principium in alterato corpore eſſe merito dici poterit.Quæ igitur excogitari poteſt conſolatio ad ea,quæ in præſenti loco dubitata ſunt talis quædam eſt,ſemper dubitanti,& ab expoſitoribus ad certitudinem non directo. Forte uero quis & hanc ſoluet. neq; enim uerum eſt in dictis alterationibus in alterato eſſe motus principium,ſed medicamẽtorum uirtus à corporibus noſtris in actum deducitur:quæ ad actum deducta ſic poſtea in corpora noſtra reagit , & ipſa alterat. quare ut deducatur quidem ad actum medicamentorũ potentia,cauſa eſt in noſtris corporibus : ut uero noſtra corpora à medicamentis alterarentur , effectiua cauſa in medicamentis poſtea actu eſt,calidis uerbi gratia factis ex frigidis.quod enim non factum eſt actu calidum,nõ aliud quid calefacere,& calidũ actu facere poterit.quẽadmodum enim ipſe paulo ante dixit, oportet faciẽs omnino actu eſſe,aut ſpecie,aut generis eiuſdem.ſimile igitur eſt quod in his medicamentis fit,ſicut ſi in domuncula pluribus exiſtentibus hominibus,in ea aer ab ipſis calefactus ipſos recalefaceret:in his enim aerem calefieri cauſa eſt corporum attactus,calefactus autem ſemel aer & ipſe rurſum calefacta recalefacit:quare & in his proxima alterationis cauſa in alterante eſt,& non in alterato. Et quæſitu dignum,cur nam quatuor genere exiſtẽtibus omnibus mutationibus,ut ſępius dictum eſt in ſubſtantia,in quanto,in quali,in loco,in mutatione : in ſubſtantia dico generatione,corruptioneq;,& in ea , quæ in qualitate,alteratione ſcilicet mutationis cauſa in efficiẽte eſt,non in genito,aut patiente,in reliquis uero duabus in ea ſcilicet quæ eſt in quanto,& in ea quæ eſt in loco, in patiente eſt effectiua cauſa : quod enim fit non ipſum ſuipſius effectiuam cauſam habet,ſed opifex,ut ædificator,uel pater,uel quodcunq; aliud agens fuerit:& quod corrumpitur rurſus aliunde habet corruptionis cauſam. nihil enim ſuipſius corruptiuum eſt:omnia enim naturaliter eſſe appetunt:oſtendimus autem quod non in alteratis,ſed in alterantibus cauſa eſt alterationis.Quod uero in his,quæ augentur,effectiua augmentationis cauſa ſit,& hoc confeſſum eſt:naturalis enim in unaquaq; particula potentia adiectum ſibi nutrimẽtum cum ſubiecto uniuerit,ipſum aſsimilat.Et motà quoq; in loco mutationis in hoc ipſa ſibipſis ſunt cauſæ.ſi enim motus cauſa eſt mutationis in loco:motus uero corporũ natura,quæ eſt in ipſis eſt cauſa,motus enim atq; quietis cauſa ẽ natura,mutationis:igitur in loco ipſa ſibipſis ſunt mutantes cauſæ.His oſtenſis cauſam inquirere dignum eſt,cur nam eius,quæ in ſubſtantia , & in qualitate mutationis, non in ijs quæ mutantur, ſed extrinſecus cauſa eſt : eius uero,quæ in quanto,& in loco ipſa ſibipſis ſunt ea,quę mutantur cauſæ. Dico igitur,ꝙ ſi id quod fit, nondum eſt,quomodo quod nondũ eſt ipſum ſibipſi eſſendi cauſa eſſe poteſt.cauſam enim alicuius,ut ſępius dictum eſt, actu eſſe oportet:quod uero nondum eſt , non eſt actu: quod uero neq; corruptionis nullum eſt ſibipſi naturaliter cauſa,dictum eſt:omnia enim naturaliter eſſe appetunt.Atqui & alteratio paſsio ſubiecti exiſtens , quãdo intenditur,corpus corrumpit:intenſa enim caliditas , uel frigiditas,ſiccitaſque,atque humiditas corrumpunt corpora:diximus autem quod nullum eſt ſuipſius corruptiuum:albificatio autem nigrificatioque , & quæcunque alterationes,neque nocent,neque proſunt ſubiecto:propter hoc ipſum merito extrinſecus cauſam habuerunt. quæ enim à naturalibus uniuſcuiuſque potentijs generãtur,omnino ad eſſe ſubiecto conferunt:nihil enim neque ad malum,neque fruſtra,neque ex ſuperabundanti natura operatur,niſi ut conſequens naturali temperamẽto factum fuerit:ut ſi calido,ſiccoque temperamento criſpos habere capillos conſequatur:ſed ſi à conſtitutione,quæ à principio,hoc fiat,quod nec tale alteratio, ſed generatio eſt,manifeſtum eſt.ſi tamen ex temperamento , uerbi gratia,ſicco in humidum mutatum fuerit,& ob hoc, uel color,uel cincinnus,& annulus capillorum alteratus fuerit,directique facti fuerint,planum quod mutationis tẽperamenti,& alterationis coloris , aut capillorum cauſa non naturale temperamentum fuit:ſed uel continẽs , uel ea quæ ipſis apponuntur,uel aliud quodcunque:& hoc eſt alteratio.de generatione igitur & alteratione tanta. Propter quid autem id,quod augetur,in ſeipſo augmentationis effectiuam cauſam habet ex dictis manifeſtum eſt.ſi enim nutriens,& augens nutrito,& aucto uult aſsimilari potentia eſſe,quale quod augetur manifeſtum ẽ: quod uero potentia eſt,non utique ſibipſi mutationis in illud cauſa fuerit.dictum eſt autem efficiens cũ eo quod fit ſpeciei,aut generis eiuſdem eſſe:merito igitur quod augetur,nutriturque,nutrientis,augentiſque ad ipſum aſsimilationis cauſa eſt.Si uero localis mutationis cauſa motus eſt:motus autem,qui in ſingulo natura,quæ in ſeipſo cauſa eſt,ſiquidem natura principium eſt motus , atque quietis,in quo eſt primo per ſe,& nõ ſecundum accidẽs. merito igitur mutationis in loco ea,quæ mutantur , ipſa ſibipſis cauſæ ſunt.Dicente autem , quod cum hoc aliquid eſt idem formam ſeruans,& caro manens,in aliqua paſsionum ipſi per ſe inexiſtentium mutata fuerit,tunc alterari dicitur,paſsiones per ſe inexiſtentes intelligendũ, non ſecundum ſignificatum ipſius per ſe,quod in demõſtratiua traditum eſt,primum ſcilicet, & ſoli , & ſemper alicui inexiſtẽs,ut triangulo habere tres angulos duobus rectis pares,ꝙ & eo quod habet ablato ſimul auferetur. ſed per ſe hic intelligit,quod fit in ipſo corpore:ut albedinem,caliditatem,& non extrinſecus, nec per habitudinem ad aliud ſibi aduenientem,ut ſi quid ex ſiniſtro dextrum fiat,uel ex illis quæ inferius,ea quæ ſuperius,& in conſimilibus.Quoniam uero dixit quod effectiua cauſa non in augmentante eſt,ſed in eo quod augetur , alteraturque,& quod id quo alteratum eſt,quandoque quidẽ nihil,neque paſſum,neque alteratum eſt, quandoque uero & illud:uidetur autem & nutrimentum , quandoque augeri,cum in ſpiritum fuerit mutatum,ſicut & alterans quandoque alterari:& hinc uideretur utique in ipſo eſſe augmentatiua potentia,quæ ut dictum eſt in eo quod augetur,conſideratur:propter hoc nunc ponit erroris cauſam,& increpat,quod neque augetur nutrimentum , neque propter hoc in ſeipſo augmentatiuam potentiam habet.corrumpitur enim nutrimentum,& ſpiritus,qui in ipſo eſt,minime manet.patet igitur quod neque augetur:ſiquidem oportet quod augetur priorem formam ſeruãs, crementum in magnitudine feciſſe.quod ſi non augetur nutrimentum,neque augmentatiuam potentiam in ſeipſo habebit.

Quo autem alteratum eſt aliquando quidem nihil paſſum eſt,aliquando uero & illud.ſed alterans,& principium motus in eo,quod augetur,& quod alteratur,eſt. in his enim mouens. quoniam & quod ingreditur fieri poterit aliquando maius,& quod fruitur ipſo corpus,ut ſi quod ingreditur fiat ſpiritus,ſed corruptum eſt hoc patiens,& mouens non in hoc.

Tribus his ſecundum conſequentiam ſe habentibus, Cõm 93.
eo quod augetur,quo augetur, augmentatiua potentia, cum quæſiuiſſet de hoc quo pacto augeantur quæ au-

gentur, utrum corpore aut incorporeo, quærit nūc, & de eo quo augetur, quoniam enim mutatum nutrimentū in eo quod nutritur, maius factum eſſe uidetur, & propter hoc uidebitur & ipſum augeri, propter hoc & de iſto ſermonem corrigit, quod & ſi maior factum fuerit non augetur. neq; enim in ſeipſo ſeruat ea quæ ex communi cōceptu augmentationi inſunt: præcipueque oportere quod augetur manere, corrumpitur enim ingrediens & nō permanet. exempla autem de alteratione ad augmentationē trahit, quoniam nec ſine alteratiua potentia augmentatiuam operari poſſibile eſt: propter quod de effectiua augmentationis cauſa loquitur, tanquam in exemplo alteratiuæ potentiæ ſermonem faciēs. nāque quæ huic inſunt, hæc utique etiam in augmentatiua potentia inſunt, quēadmodum igitur in alteratiua potentia, ſi commenſuratum fuerit quod alteratur alteranti, agit in ipſum alterās ipſum. impaſſibile manens, ut ſi commenſuratum fuerit ingrediens nutrimentum concoctiuici ipſius naturæ potētiæ, patitur ab ipſa nutrimentum, impaſſibili manente potentia: ſi tamen incommenſurata fuerint multitudine, aut qualitate ingredientia, magis ab ipſis patitur alteratiua potentia, & imbecillior fit, quàm ut agere in ipſa poſſit. eadem & in augmentatiua potentia dicenda ſunt, quod quouſque commenſurate ſe habuerit augmentatiua, potentia augmentationis materiæ agit in ipſam, & quod augetur adauget: quouſque uero incommenſurate ſe habuerit, patitur ab ipſa magis. incommēſuratum uero per multa fit, aut per quantum, aut per quale, aut per tēpus. quoniam enim determinata ſunt naturæ opera, cum in commenſuratam magnitudinem corpora deuenerint, tunc deinceps incipio cōſiſtēte ſubiecto per ſiccitatem, uerbi gratia, & frigiditatem, aut temperiei ſimpliciter incommenſurationem, imbecillis fit augmentatiua potentia, & magis à ſubiecto patitur, quàm in ipſum agat. Sciendum autem quod & ſi dicat aliquando quidem nihil pati alterans, aliquando uero pati, non aduerſatur dictis ab ipſo alibi, quod ea, quæ ſimilis ſunt materię, agentia omnino & repatiuntur: ſecundum prædominans enim, aut pari, aut non pari ipſa nunc dicit, interdum enim plus agunt quàm patiuntur, interdum autem econtrario.

Tex.c.35 *Quoniam autem dubitatum eſt de ipſis ſatis, oportet & dubitationis ſolutionem tentare inuenire, ſaluantes, permanente eo, quod augetur, & accedente aliquo augeri, abeunte uero diminui.*

Com.94. Cum dixit quæcunq; ex communi conceptu augmentationi inſunt, & omnes ad ipſius ſermonem conferētes dubitationes examinaſſet: nunc reliquum propriam de augmentatione opinionem uult edere, debitam reddi talem, quæ ĳs, quæ ex communi conceptu augmentationi inſunt, conueniat, & ſolitas de ipſa augmentatione feri dubitationes effugiat. Erant autem, quæ ex cōmuni conceptu augmentationi inerant, tria quædam, & permanere, & aliquo adueniente augmentationem fieri, & quamcunque partem eius, quod augetur, fieri maiorem, ut & in eo, quod diminuitur, minorem. Dubitationes autē ſolitæ contra ea, quæ de augmentatione dicuntur feri, erant hæ, uacui ſubſiſtentiam inducere, & corpus per corpus dicere permeare. ſermoni enim dicenti incorporeo augmentationem fieri, ſequebatur materiam à magnitudine eſſe ſeparabilem, & ſubſiſtens uacuum: ſupponenti uero per corpus augmentationem fieri, hoc præaſſumpto particulam omnem ex aduenientis additione maiorem fieri, ſequitur, aut meatum, & uacuum eſſe totum, quod augetur: ſiquidem oporteret quod aduenit per totum pertranſiens unicuique eius quod augetur particulę appoſitum fuiſſe: aut corpus per corpus permeare, & duo in eodem corpora eſſe. talia igitur ſunt quæ prius edocta fuerunt, quibus cōſonam de augmentatione doctrinam tradere opus eſt, ut ea, quæ ex communi conceptu augmentationi inſunt, ſeruentur: & quæ de ipſa dubitationes feruntur, euitentur. Incipiens autem de augmentatione ſermonem, duo quædam ad futura ſibi utilia aſſumit. unum quidem, non eſſe ea, quæ diſſimilium ſunt partium primum adaucta, ſed ea, quæ ſimilarium, quia uero hæc augentur, & quę ſunt ex his compoſita diſſimiliarium partium augeri dicuntur; non enim facies, aut manus genitū nutrimentum et quod generatur, apponitur, ſed uel caro, uel os, uel aliorum aliquod ſimilium partium. quare quę primo augentur hæc ſunt. alterum autem, q unaquæq; materialium rerum dupliciter dicitur, quandoq; quidem ſecundum formam, quandoq; uero ſecūdum materiam: carnem enim dicimus quandoq; formam carnis, quādoque materiam, quandoq; ex utroq; compoſitum, quod ut notum prætermiſit, & nihil ſibi in præſentia utile. cū enim fluxibilem dicimus carnem, & in defluxu, & refluxu habere eſſe, aut compoſitam eſſe ex quatuor elementis carnem, dicimus carnis materiam: cum uero pubeſcere carnem, aut intemperiem habere, aut mollem eſſe, uel duram carnem, dicimus formam: cum uero diuiſibilem eſſe, aut trifariam dimenſam, aut multam, aut paucam, ſecundum compoſitum. Quærendum eſt ergo ſecundum quod horum ſignificatum augeri dicuntur ea, quæ ſunt ſimilium partium, utrum ſecundum materiam, uel ſecundum formam. ſi enim materiam dixerit aliquis augeri, neque quæ ex communi conceptu augmentationi inſunt ſeruabit, neq; incidēres dubitationes diſſoluet. neq; enim ipſum permanere in hac ſeruabit. materia enim non permanet eadem, ſed hæc quidem defluit, illa uero affluit, neque quamcunq; partem maiorem fieri in materia poſſibile eſt dicere, primo quidem, quia nō permanet. quo pacto enim refluens, aliaq; & alia ſemper facta ſecundum omnem partem maior fieret? deinde & in dicta inconuenientia incidemus. ſi enim accidens nutrimentum cuicūque parti materiæ apponitur, oportebit per totam pertrāſire, quoniam quomodo cuilibet eius parti apponetur? cui enim parti non apponitur hæc, neq; augetur. oportet enim aliquo aduentēte, totum quod augetur, augeri: per totam igitur materiam eius, quod augetur, appoſitū pertranſibit: id uero, per quod procedit, uacuum aut meatū neceſſe eſt eſſe. per totum igitur procedente uacuum totum, aut meatum neceſſe eſt eſſe corpus, quod augetur: uel ſi non hoc, corpus per corpus pertranſibit, & duo in eodem loco corpora erunt. patet igitur nullo modo poſſibile eſſe dicere materiam eam eſſe, quæ augetur. quod ſi hoc, neq; compoſitū igitur erit, quod augetur: ſi enim compoſitum augeretur, omnino materia augeretur. relinquitur igitur formam eſſe eam, quæ augetur: hæc enim eſt, quæ ſola permanet, ut oſtendimus, nō abſq; materia, hoc enim impoſſibile: ſed ſemper eadem in materia ſeruata ampliore, aut minore facta, & alias alia, cum hæc quidem defluat, illa uero refluat. Cum uero dicimus formā eſſe id quod augetur, non putes nos dicere formam ſecūdum eſſentialem, & æternam rationem mutationem ſuſcipere: eſt enim incorporea propria ratione ipſa forma, & magnitudine uacans, ſed ſecundum quantitatem, hoc enim eſt augmentationis ſignificatum. ſecundum quantitatem autem forma mutari dicitur, cum in ampliori, aut minori ſubiecto fit. ſic enim manus, & facies uidetur augeri, non quia forma faciei, aut manus mutetur, ſed quia maior fit pars, eo q forma eadem manens, quandoq; in minori, quandoq; in ampliori fit ſubiecto. Quo pacto autem hoc dicentes eſſe quod augetur, ſeruabimus quæ de augmentatione dicuntur, & quæ inducuntur abſurda ſoluemus, conſiderandum deinceps. Primum quidem permanere id, quod augetur, de forma dictum, uerū eſt: ut prius dictum eſt. nam ſi materia aperte non permanet eadem: & ſupponeret aliquis etiam formam eandem numero non manere: igitur neq; quod eſt ex utriſq; conſtitutum, idem numero erit: quare Socrates non erit ſemper idem numero. ſi igitur quouſque fuerint compoſita eadē ſunt numero: horum autem materia non eadem ſemper

Permanet:

permanet:igitur formam eandem permanere relinquitur,
ſecundum quam unumquodq; & habet eſſe, & dicitur.
unde & eadem eſſe numero dicuntur, cũ forma per quã
eſſe habent,eadem permaneat.Quamlibet etiam partem
ex aduenientе augeri in hoc ſolum dictum procedit . nã
in materia,ſi dicamus cuicunq; parti nutrimenti apponi,
ſequuntur prædicta abſurda.aut enim totum meatus,aut
uacuum erit,aut corpus per corpus permeabit . præterea
nec permanet materia una & eadem numero,ſed alia &
alia fit,habens eſſe in defluxu , & refluxu : forma tamen
una & eadem ſemper manet,& quæ ſubſtantialis eſt,&
quæ ſecundum figuram,& formam:etenim Socratis for
ma,& carnis,& oſſis,& in maiori & in minori ſubiecto
ſemper eadem manet.ſimiliter autem & quæ eſt ſecun-
dum figuram,& formam.quemadmodum enim ſi arcu-
la quædam ſit,& in hanc alia,& alia imponantur , hæc
quidem terminatiua exiſtens impoſitorum,& ueluti for-
ma ipſorum exiſtens,eadem ſemper manet , ſed quæ ab
ipſa circuncluduntur,ſunt interdum alia. Et ut magis ac
cedens ad propoſitum exemplum fiat. ſi per canalem ex
corio factum,pertranſeat aqua,quandoq; minor, quan-
doq; amplior,figura quidem canalis quandoq; quidem
contracta,quandoq; uero extenſa,tamen ſemper eſt una
& eadem:aqua tamen,ſuper quam ut materiam extenſa,
& explicata eſt figura canalis,non eſt una & eadẽ. ſem-
per enim alia quidem defluit,alia uero ſubingreditur . ſic
oportet intelligere & in his quæ augentur , quod mate-
ria nunquam eſt eadem,forma tamen, quæ ineſt ei , una
& eadem exiſtens,creſcit ad maiorem molem:non aucta
inquantum eſt forma,ſed quatenus quãtitate participat.
ſi enim definitiua ratio aſſumeret aliquam differentiam,
aut genus,eſſet uoq; aucta forma,quatenus forma.nunc
autem hoc non accidit,quare non quatenus forma eſt
augmentationem continet,ſed quatenus quãta facta eſt.
prֽeterea,ſi quatenus forma eſt augeretur,multo magis ſe
parabilis forma augeretur:nam ſi illa non augeretur,nec
materialis:quare non quatenus animal,aut circulus, ne-
que quatenus caro,ſed quatenus pedalis caro,aut peda-
le os,& omnino quantificata aliqua forma: nã eo quod
ſuper maius ſubiectum explicata ſunt hæc,icirco auge-
ri dicuntur. Sed dubitauerit forte quis, non tantum ma
teriam eorum quæ augentur,non eſſe ſemper eandẽ pro-
pter fluxum eius & refluxum,uerum etiam nec formam.
ſi enim in materia,ut in ſubiecto,habet eſſe forma:impoſ
ſibile eſt autem corrupto ſubiecto, id , quod in eo habet
eſſe,ſeruari:ſic enim ſeparabile eſſet, & non inſeparabile
à materia:neceſſe eſt igitur,neq; formam eius quod auge
tur eandem ſeruari. Soluentes autem dubitationem dici
mus,quod ſi quidem congregatim uniuerſa corrumpere
tur materia,uera eſſet dicta ratio:nunc autem per partes
effluit:& altera loco eius illico ingreditur : unde una &
eadem numero permanet forma . Fiat autem nobis per
exemplum ſermo manifeſtus.ſicut enim , ſi quis in ſecus
fluente flumine,umbram à corpore aliquo demiſſam in-
tellexerit,umbra quidem in ſubiecta aqua exiſtens , una
eſt & eadem numero:aqua tamen non permanet una &
eadem:ſed ſecundum partem hæc quidem effluit, illa ue
ro ſubingreditur.ſic intelligere oportet & in forma ipſa,
materia quidem ſecundum partem mutata: ipſa uero ma
nente ſemper eadem ſecundum numerum:quoniã & co-
lores ipſi ſæpe permanent,materia non permanente. neq;
enim ita ſecundum partem materia permutatur,ut ſimul
auferatur aliquid & formę.ut ſi ſtatuæ nunc quidem pu
ta pes auferatur,quãdoq; uero manus, alias uero caput,
accidet enim hoc pacto in tempore ſtatuã ipſam ex alia
aliam numero factam iri,non ſolum ſecundum materiã
& æs,ſed etiam ſecundum indiuidualem figuram,& for
mam.non ita in augmentatione fit euacuatio materię.nã
hoc modo totum debuiſſet mutilum fieri,quod factum
non uidemus.ſed ut in dicto exemplo fluuii,quandoque
eſt amplior ſubingrediens aqua abeunte , quandoq; mi-
nor ſubingreditur ampliore defluente:fluuius tamen to-
tus,ut totus ipſe ſibipſi continuus eſt,ſuccedentibus ſibi
continue aquæ partibus,& replentibus inceſſanter de-
fluentẽ locum,& interuallum intermedium nullum dere
linquentibus:ſic quippe & in noſtro accidit corpore,cũ
fiat tenuis undecunq; tranſpiratio ipſius materiæ, & re-
ſolutio:& ſi alicunde maior fiat,æquata ſtatim per cõm
nuicatẽ ex circũcoeuntibus.ſiquidem ſecundum Hippo.
confluxus unus,conſpiratio una,omnia cõpatientia ſunt.
quare forma nihil patitur materia affluente,defluenteq;.
ſi enim materia non manente,etiam forma non maneret,
neq; etiã ipſum quod augetur permaneret , & alias aliud
ſecũdum numerum Socrates utiq; fieret.ſi ergo quouſq;
fuerit hic homo,uerbi gratia Socrates, eſt idẽ ſecundum
numerum:materia autẽ non eadẽ:neceſſe eſt igitur & for
mam eandẽ eſſe. Verum nec materiam totam ſecundum
ſe totam tẽpore permutari poſſibile eſt , cum ſecundum
partẽ fluit:ita ut nullum corpus in nobis ſenio confectis
eius,quod erat in nobis ex prima compactione ſubiecti
permaneat.ſi enim hoc eſſet , poſſent utiq; & animalia
immortalia eſſe,materia ſemper pubeſcente nunc enim,
quia laborat ob tẽpus,non poteſt per uniuerſum formã
ſeruare compoſitorum materia:laborat autẽ,quia patitur
ex potentijs contrarijs,quæ concordiam & tẽperiẽ per
uniuerſum ſeruare non poſſunt:igitur non totam tranſpi
rare putandum eſt:ſed huius ſolidiora magis eadẽ ſem-
per numero permanere.unde & in carnibus,& oſſibus ci
catrices,quæ ex uulneribus in iuuentute factæ ſunt,uide
mus uſq; ad mortẽ permanere.unde etiam ob hoc neceſ
ſe eſt & formam eandẽ numero permanere. Quod igi-
tur permanere ipſum auctum in materia quidẽ ueritatem
non ſeruatur,ſed in forma manifeſtum eſt ex hoc,& unã
quamq; etiam partem eius,quod augetur,augeri in ma-
teria quidem impoſſibile eſt ſeruatum iri : ſed in forma
poſſibile.materiæ enim cuicunq; paro additionem fieri
eſt impoſſibile:quoniam & corpus per corpus permea-
re eſt impoſſibile . formæ tamen quæcunq; pars maior
fit:æqualiter enim tota per totam quæcunq; pars maior
fit.etenim facies tota per totam æqualiter augetur,& hu
ius partes,ſcilicet oculus & nares,& aliæ : etenim quæ-
cunq; oculi particula,& reliquarum partium æqualiter
in magnitudinem creſcit.Abſurda quoq; omnia effugit.
quod non fiat augmentatio per incorporeum eſt manife
ſtum.ſed etiã ſi per corpus fiat,nec uacuum erit,nec cor-
pus per corpus permeabit:non enim totum adueniẽs per
totum permeat,ſed apponitur ſolum priori materia ſuper
ueniens.& quemadmodũ in canali ex corio facto,aquæ
quidem appoſitio fit, & quæ ſubingreditur , apponitur
ſola præexiſtenti,& propellente hac priorem ſe:ſic ęqua
liter ubiq; fit aquæ multiplicatio,& ſic quæcunq; pars
canalis æqualiter extenditur,ita etiam in augmentatio-
ne accidit.nam ſanguificato nutrimento per uenas quo
cunq; tracto,& circunfuſo in unaquaq; cõſimilium par
tium,& natura cuiuſq; partium condigerẽte hoc, & mu
tante in ſubiecti ſubſtantiam:ſic augmentationem acci-
dit fieri.eſt enim & in oſſium ſubſtantia,& carnis,& re
liquorum humiditas quædam ubique ſparſa,& maxime
in ſubſtantia eorum,quæ augentur: hæc enim ſunt humi
diora.ſanguis igitur ab extra circũfuſus cuicunque par-
tium apponitur humiditati huic,& propellens ipſam,uel
potius undecunque à partibus tractus ſecundum omnẽ
dimenſionem,ampliorem facit,quæ condigeſta à poten
tia nutritiua,mutatur in ſubiecti ſubſtantiam.quoniã igi
tur habet curam natura etiam de figura partium,amplio
re facta ſubiecta materia, ſuperextendit huic æqualiter
unamquãque formarum:& ita quamcunque partem di
cimus augeri.ſicut ergo circũferentia canalis multiplica
ta intus aqua ſecundum omnem ſui partem æqualiter ex
tenſionem recipit:ſic & in his,quæ augentur,accidit ma
teria ampliore facta formas æqualiter ſuper ipſam ex-
pandi.& quia appoſitio ſanguinis ſecundum tres dimẽ-

ſiones fit, ob hoc etiam augmentatio fit ſecundum om-
nem dimenſionem, quid igitur ſit quod augetur, & quo
modo fit augmentatio ſecundum Ariſto. dictũ eſt. Sed
dubitauerit forte quis aduerſus dicta. primum quidem
quomodo ſeruatur, oportere quod augetur adueniente
aliquo augeri. ſi enim non per totum id quod augetur,
procedit id quo augetur, ſcilicet ſanguis, ſed ſolum præ-
exiſtenti apponitur: augetur autem quæcunque pars: nõ
igitur uniuerſo, quod augetur, aduenit: quia non cuilibet
parti eſt appoſitus ſanguis. Præterea, ſi non eſt materia,
quæ augetur, ſed forma, non igitur ei, quod augetur, ac-
ceſſus fit nutrimenti: ſed aduenit alteri, alterum autẽ eſt
quod augetur. Ad hæc autem dico non eſſe contraria
hæc his, quæ ab Ariſto. dicta ſunt. ſimpliciter enim ſic di
xit ꝙ oportet quod augetur adueniente aliquo augeri, et
non dixit oportet formæ aduenire. quare aduenit quidẽ
materiæ, quod aduenit, ſed forma augetur. facta igitur ap
poſitione ipſi materiæ, & propulſione facta, accidit ſub
quacunq; parte formæ multiplicationem materiæ factã
iri. Sed hoc ipſum rurſus dubitatione dignum eſt, quo
pacto propulſio aut tractio fit, & quid eſt omnino qđ
propellitur, aut trahitur. ipſam enim carnẽ trahi, ſeu pro-
pelli impoſſibile eſt: dico ſcilicet compoſitum, ſic enim
accideret calcanei carnem, manus carnem factam iri, aut
coxæ, aut alterius cuiuſdam. ſi autem ſparſam in oſſibus,
aut carne humiditatem, eandẽ ab appoſito ſanguine pro
pelli dicunt, interrogabo quænam ſit hæc humiditas: ſi-
quidem ſubſtantialis carnis humiditas, elementum ipſius
eſt. quo pacto igitur poſſibile eſt non ſubſtinente tota
carne propulſionem, elementare ipſius humidum, & cõ-
pletiuum ſubſtantiæ propelli, ipſa prius non corrupta? ſi
autem non ſubſtantiale eſt humidum eius hoc, ſed ut id
quo nutritur, & quod ex nutrimento aduenit, impoſſibi-
le eſt hoc per totam eſſe carnem: quoniam enim eſt cor-
pus hoc, & non qualitas, impoſſibile eſt hoc per totam
carnem procedere: ſic enim corpus per corpus permea-
bit, hinc quoq; accidet non quãuis partem auctam iri. ſi
enim apponitur ſecundum quaſdam partes ſanguis, dein
de ipſi ſic mutato ſuperexpanditur forma, totum quidẽ,
ut totum maius ſit, ſed non quodlibet eius ſenſibile pun-
ctum, ut ipſe dicit. ſicut enim porta, aut mẽſa, ſi ab extrin
ſeco ei appoſita fuerint ligna: totum quidem maius fa-
ctum eſt, non tamen quæcunq; pars menſæ augmenta-
tionem ſuſcepit, & quemadmodum quadrato gnomon
circumpoſitus totum quidem quadratum, ut totum au-
xit: non tamen quãcunq; præexiſtentis partium maiorẽ
fecit, ſed manſit ſpacium immutabile: ſic proculdubio, et
in his quæ augentur, ſi appoſitio materiæ facta eſt ſecũ
dum quaſdam partes, eodẽ modo quo dicta, accidet au
geri quæ augentur. hoc autem eſt præter euidentiam. ui-
demus enim uere quãcũq; partẽ eius quod augetur, ma-
iorem fieri. & forte augmentationem quidem in aliĵs di-
menſionibus poſſibile eſt ſeruare. eam uero quæ eſt ſecũ
dum longitudinem minime. ſit autem ſermo exempli cau
ſa in una parte, ut oſſe. hoc igitur ſanguine non ſolum ex
terius circũfuſo, ſed etiam in profundum ſparſim proce-
dente, natura materiam ampliorem accipiẽs ſuper expan
dit, extenditq; figuram oſſis, & ſeruat eandem in maiori
mole. quemadmodum ſi fiſtularem ceram intellexeris, de
inde huic exterius ceram circunfuſam: aut etiam in pro-
fundum ubicunq;, deinde ipſam artem, aut flatu, aut ali-
quo alio modo tumefacientem fiſtulam, & latiorem fa-
cientem. manifeſtum eſt igitur quod in hac appoſitio nõ
ſecundum omnem partẽ facta eſt: figuræ tamen auctio,
non ut in quadrato, cui eſt gnomon circũpoſitus, perfe-
cta eſt, ſed tota in uniuerſum ſecundum omnem partem
fiſtula in maiorem molem aucta eſt. tale igitur etiã in na
tura oportet intelligere, quod ampliore materia oſſi cir-
cunfuſa, expandit natura totam per totam figurã, & nõ
exterius ei appoſitionem fecit. augmentatio igitur in lati-
tudine hoc utiq; modo potuerit intelligi. Eam uero quæ
eſt in longitudine, non eſt eodem modo poſſibile. quo-
niam enim fiſtularia oſſa ſolidas habent deſinentias, ubi
& colligationes partium fiunt, quomodo creſcit in lon-
gitudinem pars fiſtularis in oſſe. Si enim ſecundum finẽ
longitudinis appoſitio fiat ſanguinis, proculdubio in id
quod eſt ſimilis ſpeciei cum ſubiecto, mutatio facta fue-
rit. quare ſolidæ oſſium partes augebuntur, non tamẽ fi
ſtulares. ſi autem appoſitione facta in profundum oſſis,
ſic creſcit in longitudinem, aut ſecundum uniuerſam cir-
cunferentiam oſſis procedet ſanguis ad profundum, aut
non ſecundum uniuerſam. ſi igitur ſecundum uniuerſam,
totaliter diuidetur os, & rurſus augmentatio non erit cu
iuslibet partis ſecundum longitudinem, ſed quemadmo-
dum ſi quadrato quadratum aliud apponat aliquis, fa-
cit totum altera parte longius, non aucto ſubiecto ſecun
dum longitudinem, ſed uelut facta ei coniunctione, ſeu
copulatione alterius ſimilis in ſpecie, hoc quippe & in oſ
ſibus accidet. quo pacto etiam & extrema oſſium ſolida
augmentationem recipient. Si autem nõ uniuerſæ circũ-
ferentiæ in profundum facta fuerit oſſi appoſitio, ſed ſe
cundum quaſdam partes, non augebitur per totũ in lon
gitudine, ſed in quibuſdam partibus. hoc autem eſt impoſ
ſibile: diuelletur enim totum quibuſdam quidẽ partibus
oſſis in longitudine auctis, quibuſdam uero non. neq;. n.
poſſibile eſt naturam ſecundum longitudinem æquali-
ter extendere fiſtulares partes oſſis, nõ præſubiecta ma
teria extenſibili. Præterea quo pacto omnino poſſibile
eſt quãcũq; partem oſſis in longitudine augeri dicere?
nam eo quod ex magis conuexa minus conuexa ſit pars
fiſtularis oſſis, augebitur utiq; omnis pars in latitudine
æqualiter, ſed in longitudine quo pacto ſeruabitur quã-
cunque partem augeri? ſit enim quod per totum in lon-
gitudine circũponatur ſanguis, & transformetur in oſſis
naturam: manifeſtum eſt itaq;, quod hic mutatus, appo-
ſitus eſt, connatus ei, qui à principio fuit, & fecit totum
maius ſecundum longitudinem, non tamen cuilibet par-
ti eſt facta augmentatio ſecundum longitudinem. Eadẽ
& de profundo utiq; dixerim. ſi enim nõ per totum pro-
fundum appoſitio ſanguinis fit, ſed ſecundum quaſdam
partes apponitur, quomodo quæcunque pars in profun
dum augebitur? ſit enim aliqua caro digiti profundum,
ſeu altitudinem habens, & adueniat huic aliquis ſanguis
& circunfundatur & ſpargatur in ea, manifeſtum eſt ꝙ
non cuilibet eius parti, ſed quibuſdam eſt appoſitus. mu
tato igitur ſanguine in carnis ſubſtantiam, quod quidem
totum eſt factum maius, manifeſtum eſt. ſed nunquid ſi
ſumpſero quaſdam partes carnis ſecundum profundita-
tem, quibus non eſt appoſitus ſanguis, maius ne dicam,
& hoc factum eſſe? non certe. neque enim eſt circũpoſi-
ta ei materia aliqua, ſuper quam forma ſit expanſa, ſed
eadem manet, quæ erat etiam à principio eodem modo
etiam ſi ſecundum longitudinem aliquæ partes ſumptæ
fuerint, quibus non eſt appoſitus ſanguis, idem certe ac-
cidet: neque enim auctum aliquid fuerit, cui nulla eſt ap
poſitio facta: ſed quorumcunque quidem figuræ in ma-
iorem tumorem eleuantur ſphæricæ exiſtentes, aut ſim-
pliciter rotundæ, hæc, eo quod magis minuſue conuexa
fiant, dicentur utique ſecundum omnem partem augeri,
aut minui, ut iam dictum eſt: eo quod nulla ſit pars, quæ
non ſit facta magis, minuſue conuexa in quibus aũt non
eſt figura rotunda, neſcio quo pacto poſſibile ſit dicere
quamcunque partem horum augeri, cum non fiat cuicũ
que parti appoſitio.

*Amplius autem quodcunque punctum ſenſibile, aut ma-
ius, aut minus factum eſſe, & neque uacuum eſſe corpus, ne-
que duas in eodem loco magnitudines, neque incorporeo auge
ri. Aſſumenda autem cauſa, cum determinauerimus primum:
unum quidem, quod ea, quæ ſunt diſſimilium partium, augen
tur, quia ea, quæ ſunt ſimilium partium augentur: com-*

ponitur enim ex his unumquodque : deinde quod caro, & os, & quæcunque talium partium duplex eſt, quemadmodum et aliarum in materia formam habentium: etenim materia dicitur & forma, caro, uel os. quācunque igitur partem augeri, & aliquo adueniente, ſecundum formam quidem contingit, ſecundum materiam uero minime.

Com. 95 Quoniam dixit punctum, recte addidit, ſenſibile, pro eo, quod eſt, non eſt adeo parua particula, ut puncti ad corpus rationem ſubeat, quod non eſt factum maius: fit autem maius quidem quod augetur, minus uero quod minuitur: poſtea dubitationum de augmentatione cauſam ait aſſumendam eſſe. cum enim dixerit & quid eſt quod augetur, & quomodo augetur, ſolutas habebit de augmentatione dubitationes. cauſa igitur, inquit, augmētationis de ipſa dubitationes ſoluet. ſed antequā hoc dicatur, prius inquit quædam, quæ ad ſermonem de augmentatione nobis erunt utilia determinauiſſe opus eſt. Primum igitur antea determinat, ad eorum, quæ ſimiliū ſunt partium augmentationem, & quæ ſunt diſſimilium augeri. non enim faciei additione facies augetur, neq; manus, manus: ſed eo ꝙ caro, & os, & neruus, & omnia ſimpliciter ſimilium partium augentur. ita accidit his augmentatis, & quæ diſſimilium partium augeri. quemadmodum enim quæ ſimilarium materia, diſſimilariū ſunt: talis enim ſimilarium compoſitio diſſimilaria facit: merito igitur contingit ſimilaribus adauctis, & quæ ex his compoſita ſunt aucta eſſe. Recte autem hoc antea determinauit. quoniam enim oportet quod augetur permanere, oportet primo ſcire quæ nam proprie augentur, ut de ĳs quæramus ſi uere permanent, & quo pacto permanent. etenim ſi ſimile factum quod auget ei quod augetur, adiicitur, ut ipſe dicet, quod uero augetur fuerit facies, & nutrimētum utiq; facies factum adduceretur. hoc autem eſt inconueniēs: os uero, & carnem, fieri dicere nutrimentum nullum inconueniens. hoc igitur primum. Secundum autem eſt eorum, quæ antea determinat, ſingulum materialium dupliciter dici, quandoq; quidem ſecūdum materiam, quandoq; uero ſecundum formam. carnem enim quandoq; ſecundū ſubiectum uocamus, quandoq; uero ſecundum formam. uocamus autem quādoq; & ex utroq; compoſitum carnem, & os: ut cum dixerimus paſſam eſſe carnem, aut factum eſſe os: planum ꝙ ex materia, & forma compoſitum dicimus. ſed hoc ut notum, & nihil ipſi in præſentia conferens prætermiſit. attamen quod determinatum eſt ab ipſo omnem ſoluet dubitationem. ſi enim quando carnem auctam eē dicimus, didicerimus qualem dicimus, ꝙ eam, quæ ſecundum formam & non eam, quæ ſecundum materiam, dubitationes omnes ſolutas inueniemus. ſi enim materiam, inquit, dixerimus augeri, neq; dubitationes effugiemus, neq; inexiſtentia augmentationi ſaluabimus. neq; enim manet eadem materia, neq; ipſius quodcunq; maius fit. ſi uero formā dixerimus augeri, omnia ſeruabimus: manet enim eadem forma: non enim eſt carni ſecundum formam eſſe, in eo ꝙ tāta, ſed in eo ꝙ talis ſit. dicimus autem & de reliquis. non autem formam ſeorſum à materia ſeruari dicit: hoc enim impoſſibile: ſed quoniam forma ipſa ſeruatur, ſiue amplior, ſiue minor materia fuerit: materia uero non amplius eadem manet, ſi quandoq; quidem maior, quandoq; uero minor.

Tex.c.36 *Oportet enim intelligere, quemadmodum ſi quis menſurauerit eandem menſura aquam, ſemper enim alia, & alia eſt,*
quæ fit, ſic etiam augetur carnis materia: & non omne cui-
cunque adijcitur, ſed hæc quidem defluit, illa uero aduenit: fi-
Tex.c.37 *guræ autem & formæ cuicunque parti. In his autem, quæ diſſimilium ſunt partium, hoc magis patet, ut in manu, quoniam proportionaliter aucta eſt: materia enim altera exiſtēs hoc in loco manifeſta magis eſt ipſa forma, quàm in carne, & his quæ ſimilium partium: quare & mortui magis uidebitur adhuc eſſe caro & os, quam manus, & brachium. quare partim quidem quælibet carnis pars aucta eſt, partim uero non: ſecundum formam enim cuicunque acceſſit, ſecundum materiam uero, minime.*

Mēſuram quidem formæ aſſimilat, materiam uero ei, quod menſuratur. exemplum autē non aſſumpſit ad augmentationem, ſed ut oſtenderet, quid eſt quod manet, & quid quod fluit. quemadmodum igitur in ĳs quæ menſurantur, ſecundum menſuram eadem ſunt, quæ menſurantur, ſecundum ſubiectum uero & materiam non eadē: ita ſe habet & in ĳs quæ nutriuntur, augenturq;. ſecundum menſurans quidem, & terminans, (hoc autem eſt forma) eadem ſunt: ſecundum materiam uero interdum diuerſa. ꝙ ſi intellexeris extenſam menſuram, & quandoq; quidem quod menſuratur maiorem, quandoq; uero minorē ſuſcipere, accommodabitur & in augmentatione exemplum. ita enim & augetur carnis materia, & non cuilibet omnia aduenit, ſed hoc quidem defluit, illud uero accedit, & non permanet eadem. quemadmodum neq; aqua, quæ in menſura eadem eſt. ſed hæc quidem defluit, illa uero ſubingreditur, & non toti præexiſtenti apponitur adueniens: neq; enim permanet, ſed ſecundum aliquam partem apponitur. cum igitur pluris fuerit, quæ ſubingreſſa eſt, quàm quæ defluxerit, tunc ait, carnis materia augmentata eſſe dicitur, manifeſtum autem ꝙ nomine augmentationis abuſus eſt. additio enim talis res eſt, nō augmentatio. neq; enim augmentationis proprietates ſeruantur. nō cuicunq; igitur inquit parti materiæ fit appoſitio, per totum enim caro tumeret. Figuræ uero dixit, id eſt per menſuram. hoc enim exemplo, & ſimilitudine mēſuræ in augmentatione uſus eſt. figuratur autem menſura ab eo, quod menſuratur, ut in pluris materiæ tranſitu ſimiliter ſuperextendatur uel figuræ dixit, quoniam unumquodq; eorum, quæ augentur, cum ſint ſimilarium partium, natura figuram aliquam propriam habent. ita enim & cum his ipſis eſt eſſe: alia enim eſt tali, alia uero cruris figura. ut igitur à principio cum propria figura generaꝰ, ita & quando augetur eam figuram conſeruando augetur. non poſſet autem alio modo in augmentatione eadē eius figura ſeruari, niſi omniquaq; ſimiliter augeretur. Quod autem eorum, quæ augētur, quælibet formę pars augetur, manifeſtius ex his, quæ diſſimilium ſunt partiū perſuadet. uidentur enim ea, quæ ſunt diſſimilium partiū, manifeſtiorem oſtendere ſecundum materiam, formamq; differentiam. & magis ea, quæ diſſimilium partium ſecūdum formam figurantur, manifeſtiores enim formarum habent operationes: uerum ea quæ ſimilium partium, nō adeo manifeſtam materiæ à forma diſtinctionem habēt. & hoc ex defunctis perſuadet: defuncti enim manū nullus unquam dixerit proprie manum eſſe, niſi ut lapideā, uel depictam: non enim facit manus opus. carnem tamē, & os etiam uidemus eandem eſſe, qualis erat & uiuētis, quia non manifeſtæ ſunt horum operationes. quoniam ergo manifeſtiores ſunt diſſimilariū formæ, manifeſtius in ipſis licet inſpicere, & formam eſſe, quæ augetur, & quācunq; eius partem æqualiter augeri. cum enim dixerimus manum, aut faciem auctam eſſe, non manus materiam, ſed formam dicimus. manus enim, & reliqua formā magis quam materiam repreſentant, & faciem augmentatam eſſe dicentes, non magis naſum, quam oculum dicimus, ſed æqualiter unaquæq; faciei particularum augetur. ſed & uniuſcuiuſque particulæ æqualiter particulæ augentur: æqualiter enim totus naſus augetur, ſimiliter & manus unuſquiſq; digitus, & cuiuſcunque digiti unuſquiſque nodus. quoniam igitur caro dupliciter dicitur, & ſecundum materiam, & ſecundum formam, ſecundū materiam quidem non quodcunque carnis auctum eſt, ſecūdum uero formam quodcunque auctum eſt. Com. 96.

Manus tamen totum factum eſt, adueniente quidem ali- Tex.c.38

quo, quod uocatur nutrimentum, & contrarium, mutato autem in eandem formam: ut ſi ſicco adueniret humidum, adueniens autem mutaretur, & fieret ſiccum, eſt quidem ut ſimile
Tex. c. 39 *ſimili augetur, eſt uero ut diſsimili. Dubitabit autẽ aliquis quale nam oportet eſſe quo augetur, manifeſtum utique quod potentia illud. ut ſi caro potẽtia carnem actu: alterum igitur, corruptum autem hoc caro factum eſt. igitur non ipſum per ſe: generatio enim eſſet, non augmentatio, ſed quod augetur in hoc.*

Com. 97. Cum dixiſſet de eo, quod augetur quod nam eſt, ꝙ. ſ. non materia, ſed forma, nunc uult & de augmentante dicere quod nam eſt. neceſſe autem hoc uel corpus eſſe, uel incorporeum. quod igitur non incorporeum, ſed corpus iam demonſtrauit, nunc uero quale corpus ſit, quærit, utrum ſimile ei quod augetur, aut diſsimile & contrarium. & inquit partim quidem ei, quod augetur eſſe ſimile, quod augetur, partim uero diſsimile, contrariũq;: potentia enim ſimile, actu uero contrarium. quoniã enim quod alicuius ſimilis additione augeť: carnẽ enim carne oportet auctam iri, & os oſſe: ob hoc neceſſe eſt ſimile eſſe ꝙ auget ei, quod augetur. ſed quoniam rurſus nutrimẽtum ab eo quod nutritur, & augetur, pati neceſſe eſt: patitur autem non ſimile à ſimili, ſed contrarium à contrario: ob hoc rurſus oportet nutriens, & augens contrarium eſſe ei quod augetur & nutritur. quare ſi oportet augens pati ab eo quod augetur, & ſic mutari in illius ſubſtantiã, neceſſe eſt potentia quidem eſſe ſimile, actu uero contrarium. nutrimentum igitur cum ſit potentia ei, quod nutritur, & augetur, ſimile ipſi appoſitum, & ab ipſo paſſum, quod erat potentia (erat autem ſimile) hoc actu genitũ, & aſsimilatum, nutrit, augetq; carnem, & os, & aliorum ſingulum: mutatur autem nutrimentum non ipſum per ſe, neq; ſeorſum ab eo quod nutritur, & augetur exiſtẽs: non enim caro cum carni acceſſerit, ſic ipſam nutrit, & auget: ſi enim antequam nutrimentum ei quod augetur apponeretur, in illius ſubſtantiam mutaretur, generatio magis tale non augmentatio eſſet: ſed oportet nutrimentum prius cum eo quod nutritur mixtum eſſe: deinde ab illo, cum paſſum fuerit in illius ſubſtantiam mutari. quẽadmodum enim ſi ardenti igni ligna imponeremus, paſſa deinde flammam augerent, tunc dicimus ignis augmentationem eſſe genitam. quod ſi ad extra accenderetur lignum, deinde apponeremus alteram flammam cum tetigerit, generationem, & additionem, non augmentationẽ genitam eſſe ignis diceremus. itaq; quoq; & in his quæ augentur ſe habet: ſiquidem mutatum nutrimentum in carnem, ita carni appoſitum fuerit, generatio, & additio, non augmentatio carnis erit. nunc uero hoc non fit: ſed prius apponitur ſubiecto nutrimentum: deinde in illius ſubſtantiam ab eius natura mutatur. In eo uero {Dubitabit autẽ aliquis} illud {Autẽ} pro eo quod eſt {Enim} intelligendum eſt. tanquam enim, cum iam ſoluiſſet dubitationem, ita hoc induxit. Cum enim dixiſſet, quod id ꝙ auget, partim quidem ei quod augetur eſt ſimile, partim uero diſsimile, potentia quidem ſimile, actu uero diſsimile: & cum ſoluiſſet quæſitum, ſic dubitationem induxit, quaſi diceret. etenim dubitare aliquis poſſet, quale nam oportet eſſe quod auget, utrum ei quod augetur, ſimile, an diſsimile. deinde tanquam quod ex dictis iam dubitationem ſoluerit, intulit, manifeſtum itaq; quod potẽtia, hoc eſt manifeſtum ex iam dictis. ſi uero potentia illud eſt, planum quod actu aliud quid erit, ſed non quoduis: non enim quoduis à quouis patitur, ſed contrarium a cõtrario, quatenus enim ſubiecti contratio participat nutrimentum, eatenus ab ipſo patitur, deinde inquit quod potentia alicui ſimile, ut actu fiat ſimile, oportet corruptum iri, & quod quidẽ prius actu erat abiicere, hoc uero actu fieri, quod tunc erat potentia. ſi igitur oportet quod auget corruptum ei quod augetur, ſimile factum eſſe, non oportet ipſum per ſe corruptum eſſe: generatio enim tale, non augmentatio. & ſimul per hæc differentiam generationis, & augmentationis nobis tradidit, quod generatio quidem mutatio eſt ipſius materiæ per ſe, augmentatio uero mutatio materiæ eius, quod augetur, non ipſius per ſe, ſed in eo quod augetur mutatæ. ipſum igitur, inquit, quod augetur, hoc mutatur: in generatione enim ipſa per ſe materia ex non ente in ens mutatur, in augmentatione uero quod augetur, appoſita materia mutatur: cum ſcilicet à naturali ipſius potentia paſſa fuerit: & hoc facta, quod illud eſt. ſimul igitur materia, cũ ab ipſo paſſa fuerit, in ipſum fuit mutata: & illud ob hoc in maiorem magnitudinem mutatum eſt. non igitur ſine generatione neque augmentatio: ſed quoniam non per ſe materia mutatur, ſed in eo facta ei aſsimilatur, incrementum magis ipſius formæ, & augmentatio, non generatio dicitur: non enim non ens fit, ſed ens ad maiorẽ creſcit magnitudinẽ.

Quid igitur patiens ab hoc auctum eſt. An miſtum. quemadmodum uino ſi quis infunderet aquam, hic autem poſſit facere uinum quod miſtum eſt. & quemadmodum ignis, cum tetigerit combuſtibile: ita in eo quod augetur, & exiſtente actu carne, quod ineſt augmentatiuum adueniente potentia carne, fecit actu carnem. igitur ſimul exiſtente, namque ſi ſeorſum, generatio. eſt enim ſic facere ignem ad exiſtens apponentem ligna. ſed ſic quidem augmentatio: cum uero ipſa ligna accenſa fuerint, generatio.

Cum dixiſſet de eo quod augetur quidnam eſt, ſimiliter autem & quod auget, dicit modum, quo fit augmentatio. oportet enim, inquit, miſceri augens & auctum. miſtum enim augens aucto: & mutatum à naturali potentia eius quod augetur, in ſubſtantiam eius quod augetur, ſic facit augmentationem. ſicut ſi quis in dolium uinum habens, quod uim habeat mutandi, & aſsimilandi omne infuſum ſibipſi, infundat aquam. miſta enim aqua, & mutata à potentia uini in eius ſubſtãtiam, auxit uini quantitatem: & in maiorem molem mutauit. & quemadmodũ ignis tangens uſtibile, mutauit ipſum in ſuiipſius ſubſtantiam, & ita maius ab illo factum eſt: ſic quippe & in his quæ augentur ſe habet. ſimul quoq; per hæc & cauſam augmentationis effectiuam aſsignauit: nutritiuam, ſcilicet & augmentatiuam animæ potentiam. manifeſtũ autem eſt ꝙ non, quia quælibet pars argumentabilis augetur, oportet & augens toti miſtum pertranſire. aut. n. uacuum erit totum, aut corpus per corpus permeabit: ſed ſufficit ſecundum aliquam partem facta appoſitione, ſecundum totum augmentationem factam iri. ſicut & euacuatum undecunq; corrugatum uidemus. & ſi euacuatia propinquis partibus, non ſimul omnibus. ut & in his, in quibus inciditur uena, ſe habet, eo ꝙ trahitur ad euacuatam partem totius corporis ſanguis. ſic profecto & in ĩjs quæ augentur, appoſitione ſecundum aliquas partes facta, fit appoſitio omniquaq;, eo quod aduenit propellente id quod eſt ante ipſum, non permeante per ipſum. ut in canali ſe habet, qui coextẽditur ampliori aqua. nã in uniuerſo corpore conſperſa eſt humiditas quædam nutritiua ſubiecti, & nata mutari in ſubſtantiam illius. nutrimẽto igitur humido exiſtente, & miſto præexiſtenti in corpore humiditati, accidit per proportionem omniquaq; ipſam creſcere non penetrante illa omniquaq;, ſed propellente priorem ſe, & illa rurſus priorem ſe. & ſic materia ampliore facta, ubiq; ad maiorem tumorem creſcit forma: unaquæq; enim pars cum propria figura habet eſſe, quæ ubiq; materia multiplicante, creſcit ad maiorem tumorem. ut enim à principio cum propria figura unãquãque partium natura fecit ſubſiſtere, ſic cum hac prouidẽtiam, & cuſtodiam habet ipſarum, ꝙ igitur forma ſecundum figuram, ſecundum quãlibet partem æqualiter nutritur, & augetur, nutritione quidem exiſtente formæ permanſione, extenſione autem ad maius quantum augmen- Com. 98

tatione ipſa, ita procedens ſermo recte declarauerit. Sed de forma ſubſtantiali, ut carnis, quatenus carnis, & oſſis: quo pacto ſeruatum fuerit nutriri formas has, uel augeri? ſi enim quæcunq; carnis pars eſt formata, quod autem nutritur, & augetur, corpore nutritur, & augetur, quo pacto ſeruabitur totam per ſe totam nutriri carnem? ſi enim oportet ei quod nutritur, apponi nutriens: partes igitur quibus non eſt appoſitum, non nutrientur: impoſſibile eſt autem cuilibet eſſe appoſitum: non igitur quæcunq; pars nutrietur, & augebitur. Quo pacto etiã quæcunq; pars formæ carnis augebitur? tota enim ut tota minime. neq; enim cuicunq; parti carnis appoſitio maior facta eſt: unaquæq; tamen pars materię facta eſt: in quo autẽ nõ eſt facta appoſitio materiæ, neq; utiq; mutatio in ſimile facta eſt: quare neq; in maiorem molẽ extenſio. Ni forte autẽ oĩno non eſt dicere nutriri, & augeri talẽ formã, ſed ſolũ ampliorem fieri. ſi.n. nutritur, & augetur corpore, cũ illud mutatur in illius ſubſtantiã: corpus autem per corpus impoſſibile eſt procedere: aliud itaq; erit quod fit ſimile ei, & connatum. nõ tamen quod præexiſtebat accepit aliquid ab aduenienie, neq; formã aliquã, neq; magnitudinẽ. & ſi unaquæq; partium carnis ex materia, & forma eſt, forma in materia habẽte eſſe, manifeſtũ profecto ꝙ materia fluente ipſius carnis, commeat & forma in illa eſſe habens. nõ.n. ſeparata materia remanet indiuiſibilis forma, quæ in illa ſubſteterat. ſi autẽ cõmeat forma cũ materia, & unaquæq; partium carnis, & reliquorũ huiuſcemodi eſt, quod nõ permanet ſub nutrimento nõ nutrietur, neq; augebitur: manenti autẽ appoſitũ eſt ꝙ fit. Niſi quis ſecundũ qualitatẽ nutriri dicat carnẽ & reliqua, nutrimento ipſo appoſitione totis ſecundũ qualitates, & humefaciente & calefaciẽte iuxta poſita corpora. Sed hoc pacto nutritio quidẽ carnis, & reliquorũ ſeruata fuerit, augmentatio uero minime. nã id ꝙ qualitate ſola humefacit, aut calefacit, nõ facit maius ſecundũ magnitudinẽ patiens ab eo, ſed ſolũ ſecundum qualitatẽ alterat ipſum. quare in forma ſubſtantiali quãcunq; partẽ augeri nõ poſſumus dicere: tota enim maior facta eſt, ſed nõ unaquæq; pars: non.n. cuilibet eſt facta appoſitio, & mutatio: magis autẽ in nulla, ſed appoſitio ſolũ & unio: ſicut ſi aqua aquæ unita fuerit. nequaquam igitur oẽm partẽ maiorẽ fieri, & nutriri uerũ ẽ, ita dictũ, ut ipſa ſecundũ ſe quælibet minima pars nutriatur, & augeatur: ſed quẽadmodũ nõ cuicũq; parti fit additio nutrimenti, ſed propter totius continuitatẽ toti apponi dicitur. & ita cũ totũ factũ eſt maius, quia totum conſtat ex omnibus partibus, merito & partiũ unaquæq; ſimul cũ totalitate extendi dicitur: cũ ſic & toti ĩ nutriatur, & ſui ſeruet ſpeciem & ideam: & ſic pars carnis, & reliquorũ nutriri dicitur, cum totum ipſum conſeruetur.

Tex.c.40 *Quantum autem uniuerſale quidem non fit: ſicut neq; animal, quod neq; homo, neq; ſingularium, ſed quemadmodũ hic uniuerſale, & ibi quantum. caro igitur, & os, uel manus, uel nerui, & horum ea, quæ ſunt ſimilium partium, aduenięte quidem aliquo quanto, ſed non carne quanta.*

Cõm 99. Quoniã augmentatio eſt generatio quanti, dixit autẽ augmentationẽ corpore fieri, & nõ incorporeo: ne quis dicat ꝙ ſi omne quod fit, ex nõ tali fit, oportebat & quãtũ ex nõ quanto fieri: nunc autẽ accidit quantũ ex quãto fieri: materia enim eius quod augetur, eſt actu quãta. dicit ergo ad hoc ꝙ ſi quidẽ eſſet uniuerſaliũ generatio, oportuiſſet uere quod fit quantũ aliquod ex non quanto factum fuiſſe: quoniã uero neq; quanti uniuerſalis eſt generatio, neq; alius alicuius uniuerſalis, nullũ eſt inconueniens quod fit quantũ ex quanto factum eſſe. nam aliquod quantum ex aliquo quanto fit, ut & aliquod animal ex aliquo animali. nullũ.n. uniuerſale habet eſſe per ſe, ſed in ſingularibus habent eſſe. quanũ ĩ ergo quod fit, eſt aliquod quantum, ut quanta caro, aut os quantũ. nõ eſt ergo mirandum quantam carnem ex ſanguine quãto fieri, & alio aliã: & ꝙ quidẽ uniuerſaliũ nullũ generatur quia neq; ſubſiſtit aliquod uniuerſaliũ per ſe, manifeſtũ eſt. Nunc autẽ nõ ob hoc ex non quanto quantum fit. etenim cum nec uniuerſalis homo generetur, nec uniuerſale animal, tamen ex non homine fit homo & ex nõ animali animal: ſemẽ enim non eſt animal, nec homo. nec ẽt ex aliquo non homine, aliquo autẽ homine, ſed ſimpliciter ex non homine, & ſimpliciter ex non animali. non ſic autẽ & in quanto ſe habet. non enim ex ſimpliciter non quanto quantum fit, ſed ex aliquo quanto quantum aliquod. quare habet differentiã ad reliqua. nã ſemẽ cũ nõ ſit animal, fit animal: & cũ nõ ſit homo, fit homo. nõ tamen cũ non ſit quantũ aliquod, fit quantũ: ſed cũ ſic omnino aliquod quantũ, fit aliud quantũ. huius autẽ cauſa eſt ꝙ animal, ut animal, nõ eſt immutabile, neq; aliquod aliorũ huiuſcemodi: ſed quantum ut quantũ immutabile eſt: qm̃ & corpus ut corpus immutabile eſt. neq; enim ut corpus mutatur, ſed ut aer, aut ignis, aut aliquid taliũ. huius autem rurſus cauſa eſt, ꝙ ut materia propinqua ſubſtrata eſt formis ipſis omnibus, corpus trifariam dimenſum. propter quod dixit caro quanta fit, & os quãtum. non ſimpliciter autem quantum, ſed fit quanta caro, quãto aliquo adueniente, quod eſt potentia caro. non tamen quanta carne: non enim ab extrinſeco caro fit, deinde apponitur, ſed prius appoſitum ita fit caro.

Quatenus igitur potentia compoſitum ex utroq;, ut quanta caro, ſic quidem auget: etenim quantam oportet genitam eſſe, & carnem: quatenus autem ſolum caro, nutrit. hac enim differunt nutrimentum, & augmentatio ratione: quapropter nutritur quidem, quouſq; ſaluum fuerit & ſi diminuetur, augetur autem non ſemper. Et nutrimentum augmentationi idẽ quidem, eſſe autem aliud. quatenus enim eſt adueniens potentia quanta caro, catenus quidem augmentatiuum eſt carnis: quatenus autem ſolum potentia caro, nutrimentum. hæc autem forma ſine materia, ut materialis potentia quædam in materia eſt. ſi uero aliqua aduenerit materia, exiſtens potentia immaterialis, habens & quantum potentia, hæ erunt immateriales maiores. Tex c 41

Cum dixiſſet quõ fit augmentatio, & quid eſt quod augetur, & quo augetur: nunc uult tradere differentiã nutritionis, & augmẽtationis: & cur nutrimur ſemper quoad uixerimus, & minuimur: augemur autẽ non ſemper. dicit igitur quod adueniens nutrimentum, ſiue panis ſit, ſiue caro, ſiue aliud quodlibet, eſt quidẽ potentia id cui aduenit: ut uerbi gratia caro. habet aũt & quantũ quoddã. eſt igitur & potentia caro, & potentia quanta caro. cum igitur ſi ambo potẽtia, cum quidem permutata fuerit ad actum: ſi quatenus caro operabitur, tunc nutriet ſolũ, nõ autem augmentabit. eſt enim nutrimentum formæ cuſtodia: augmentatio autẽ huius extenſio ad maiorem magnitudinem. quare nutritio, & auctio ſubiecto quidem ſunt idem, cum ſint unum ſubiecto nutriens, & augens, ſed eſt ratione diuerſum: aliud eſt enim ei eſſe potentia carnẽ, aut os, & aliud tantum eſſe. nutritionem autem, & augmentationem dicit & nutritiuum & augmentatiuum. hoc igitur cum ſit ſubiecto unũ utraſq; habet facultates, & cũ ſecundum utraſq; operatus fuerit, & nutrit, & auget: cũ uero ſecundum alteram, nutrit ſolum, non autem auget. quapropter nutritur quidem quoad fuerit, & quando diminuatur: augetur autem non ſemper, quia tunc ut potẽtia caro operatur nutrimentum, ut uero quanta minime. cum enim plus fuerit quod defluit, quàm quod ingreditur, non amplius ſecundum quantum operatur. non dicit autem quod non addat ſemper ſecundum quantum aliquid nutrimentum ei, quod nutritur ſecundum formam: ſed hoc inquit non operari ſecundum quantum fit, eo quod non poſſit toti magnitudini additionem aliquam feciſſe, pluri exiſtente defluxu, uel etiam æquali. cum Cõm.100.

enim æquale fuerit quod defluit cum eo quod ingreditur nutrimentum quidem fit, auctio uero & minutio non fiunt: cũ autẽ plus ingreditur quam exeat, nutrimentum & auctio: cum uero minus nutrimentum, & diminutio. etenim minori facto quanto ſeruatur forma: quoniã carnis forma non eſt in tanto, ſed in tali eſſe. una igitur cum ſit ſubiecto caro, hab.t & aliquam formam habet etiam quantum: eſt enim potentia caro. quatenus igitur potentia caro eſt, eatenus nutrit, quatenus uero quãta, eatenus auget. non dicit hoc quod potentia ſit quantitatem habens, ſed quod eſt totum hoc, potentia quanta caro: hęc autẽ forma ſine materia. quare ueluti uis quædam immaterialis in materia eſt: qm̃ nutrimentũ cum nutrit ſolum, non autẽ auget, ſecundũ ſolam formam operari dicebat: non autem ſecundum quantitatem in qua habet & eſſe: magnitudo enim ſubſternitur ut materia formis. Ne autẽ ſuſpiceris quod uere ſeparatũ à materia ita operetur: qđ quidem eſt impoſſibile, hoc ipſum diſtinguit, quod propria ratione immaterialis exiſtens potentia in materia habet eſſe. cum materia igitur exiſtens non operatur ſecundum materiam, cum nutrit, & non auget. Aut ut Alexander dicit, dictum hoc { Hæc autem forma ſine materia } æquale eſt illi, nutrimentum cum nutrit & non auget, ſeruat formam abſq; appoſitione materiali { Si autẽ aliqua adueniat materia. } hic ſuppunctuandum eſt. uult autem & per hæc declarare quo pacto adueniens auget. dicit ergo quod ſi materia aliqua adueniat, hoc eſt nutrimentũ aliquod potentia immateriale exiſtens, hoc eſt potentia habens carnis formam, aut oſſis, aut ſimpliciter eius qđ nutritur. habens autem & quantum potentia, hoc eſt potentiã apponendi aliquid ſecundũ quantũ ei quod nutritur, tunc quibus aduenit talis materia maiores immateriales erunt, hoc eſt augebuntur ſecundũ formam, & ad maiorem creſcent magnitudinem, quod eſt & nutriuntur ſimul & augentur. nam ut diceret ꝙ erunt maiores ſecundum formã: hoc enim eſt quod augetur, dixit quod erũt maiores immateriales. potentia autem quãtum dixit hoc eſt tantum, & augmentatiuum potentia: omnino enim adueniens nutrimentum quantum eſt actu, ut demonſtrauit, ſed non eſt omnino tantum, ut uim augendi habeat.

Tex.c.42 *Si uero non amplius facere poſſit, ſed ueluti aqua uino ſemper pluris miſta, tandem aquoſum facit, & aquam, tunc diminutionem facit quanti, forma uero manet.*

Com.101. Cum dixiſſet quid ſit augmentatio, dicit etiam quid eſt diminutio. dicit ergo quod cum ingrediens nutrimentum ſuperauerit, & circũuenerit augmentatiuam potentiam: hæc uero fuerit ei minuta, deuicta ab aduenięte materia, ut in non digerentibus: tunc erit diminutio quanti: eo quod materia quidem natura fluit: adueniens autẽ nutrimentum non apponitur æquale defluenti ob imbecillitatem potentiæ, cum nutrimentum ſit factũ fortius quã ut poſſit pati, quantum eſt opus à potentia alteratiua & aſſimilatiua ſubiectis. ideo nutritio quidem fit, permanet enim forma, ſed eo quod ſit plus quod defluit eo quod apponitur, accidit & minutionẽ factã eſſe. Manifeſto aũt exẽplo uſus eſt ipſius aquæ infuſæ in uinum, & à principio quidẽ patientis magis à uino quã agentis in ipſum. tandẽ uero cũ multiplicata eſt aqua debilitata ipſa uini potentia, & potius ab aqua patiente quàm agente in ipſam. non eſt autem in omnibus conueniens exemplũ: nã per potentiæ diminutionem erit conueniens diminutionis: diminuta enim & ibi nutritiua potentia, & minus apponente eo, quod defluit, fit diminutio: quatenus uero infuſa aqua uino fit amplius quantum, ſecundum hoc non eſt conueniens exemplum de diminutione: nam ibi cũ potentia etiam quantum diminuitur. ſolius ergo debilitatis potentiæ eſt exemplum. laborat autẽ continua operatione: eſt enim cũ corpore operatio potentiæ in quo & eſſe habet. laborans autem non poteſt amplius appoſitiones facere ei quod nutritur ſecundum quantitatem, cum parua fiat alteratio, ſed nutrit ſolum: ampliori ergo facto defluxu fit minutio eius: & maxime eius, in quo primo eſt potentia: hæc. ſ. calidi, humidi. quod enim eſt primo particeps augmentationis in extenſione, quia habet in ſeipſo nutriens, etiã particeps eſt debilitatis eius primo, & uincitur diminutũ propter minorẽ nutrimẽti appoſitionẽ à cõtrarijs potẽtijs, frigida, & ſicca: quatũ uictoria ſit ſenſũ.

Quoniam autem primum oportet de materia, & uocatis elementis dicere, & ſi ſunt, & ſi non, & utrum ſempiternum unumquodq;, aut ſit aliquo modo, & ſi ſit, utrum ex ſe inuicem ſiant omnia eodem modo, aut primum unum ipſorum eſt, neceſſe utiq; prius dicere, de qbus indeterminate dicitur nũc. omnes enim & qui elementa generant, et qui ea, quæ ex elemẽtis, diſgregatione utuntur, et congregatione, et ipſo agere, et pati. eſt autem congregatio miſtio. Tex.c.43

Cum confutauiſſet falſas antiquorum de generatione opiniones, & dixiſſet uniuerſaliter de generatione, & diſtinxiſſet ipſam ab alteratione, & mutatione ſecundũ locũ, & dixiſſet quid eſt augmentatio, & quid quod augetur, & quo augetur, & quis modus, quo augentur quæ augentur: deinceps ab hoc loco conſequens erat dicere de generatione eorũ, quæ ſingulariter generantur, ut de his, quæ in ſublimi fiunt, de plãtis, animalibus, metallis. ſed quia diſputaturũ de generatione ſingularium oportet prius de proxima cuiq; generationi materia pertractare, ut quæ nã ſit ſublimibus ſubiecta materia, quæ nã metallis, & reliquis ſimiliter: nã quemadmodũ ſermonẽ de naturalibus omnibus, præcedit ſermo de materia ſimpliciter, quæ omnibus cõmuniter naturalibus ſubiicitur, de qua in libro Phyſicorum edocuit: ita & particulariũ generationẽ, & ſubiectam ſingulis ipſorum materiam præcedere oportet ſermonẽ de materia uniuerſali eorũ, quæ ſimpliciter generantur: hæc uero ſunt ipſa elementa: erat igitur neceſſarium præaſſumere ſermonẽ de elemẽtis. niſi enim quis cognouerit quæ nam, & quot & qualia ſint ipſa elementa, nunquam poterit propriã cuiuſq; materiã inueniſſe. communiter enim hæc poſt primam materiam omnibus ſubiiciuntur, & ſunt materia corporea communiter omnium, quæ generantur. propter hoc primum de ipſis proponit ſermonem, an ſint elementa eorũ, quæ generantur, quatuor hæc uulgatiſſima, necne: & an ſint generabilia hæc, aut ingenerabilia, & immutabilia, ut uiſum eſt Empedocli: & ſi generabilia, an ex ſe mutuo aut ex altero quodã: & ſi ex ſe mutuo, an ſimiliter omnia in omnia mutantur, aut eſt aliquod ipſorũ primũ, ex quo cætera mutantur, ut materia cæteris ſubiectũ: ut uidetur Thaleti quidem aqua, aer uero Anaximeni, Heraclito autem ignis. quæret etiã an quatuor ſint numero, uel plura. & oſtendet ꝙ ſint quatuor tantũ. & omnis in his terminabitur propoſitus tractatus. & ita deinceps in ſequẽtibus tractatibus de his, quæ particulariter fiunt, faciet ſermones: in opere quidẽ Meteororũ de his, q̃ in ſublimibus, in opere uero de Animalibus de generatione animaliũ, & de reliquis ſimiliter. iã ẽt in negocio de Cœlo inquiſiuit de elemẽtis, & demonſtrauit ꝙ ordine primus eſt de elemẽtis ſermo, & præterea ꝙ nec ingenerabilia ſunt, nec incorruptibilia, & ꝙ nõ ex alio quodã ſubiecto fiunt, nec ſunt infinita, ſed finita. quot tamẽ ſint, aut quo pacto ex ſe mutuo fiunt hæc, in illis ſuperſedit, diſtulitq; in hoc loco dicere de his. Eſt igitur propoſitũ oſtẽdere de elemẽtis qualia & quot numero. & ꝙ ex ſe mutuo eſt eis generatio, & quis ẽ modus generationis eorũ ex ſe, mutuo. Cũ uero quædã ſint q̃ ſermonẽ de elemẽtis præcedunt, quibus nõ dearticulatis impoſſibile eſt facile procedere ſermonem de elementis, de illis proponit primum dicere. Sunt autem tria hæc, quid eſt miſtio, quid agere & pati. quid tactus. Quod uero neceſſarius ſit de his ſermo diſputaturo de elementis, & ex ipſis antiquis aſtruit. omnes enim qui & unum, & plura elementa dicunt, utuntur agere ipſo & pati, & congregatione, & diſgregatione. Com.102.

diſgregatione. nam & qui dicunt unum elementũ, & huius congregatione, ſegregationeq; cætera dicunt fieri, ipſo agere, & pati utuntur: nam ſegregari, & congregari pati quoddam eſt. ſi autem eſt patiens, neceſſe eſt omnino & agens eſſe. ſimiliter & plura, & qui mutabilia, & qui immutabilia ipſa dicunt, & eos quidem, qui mutabilia dicunt, manifeſtiſſimum uti ipſo agere & pati. agẽtia enim inter ſe, & à ſe mutuo patientia, ſic mutationem mutuam faciunt. Empedocles quoq; immutabilia dicens, utitur agere ipſo & pati. nam & ſi ſecundũ mutationẽ ſubſtantiæ nõ patiantur, ſaltem congregationẽ diſgregationẽq; ſuſtinent, faciente hæc ipſa lite, & amicitia. quare neceſſarius eſt de elementis diſputaturo de agere, & pati ſermo. quo enim omnino ſcimus an impaſſibilia ſint necne, hoc ipſum ignorantes quid ſit agere, & pati? Sed ſi de agere & pati neceſſe eſt dicere, manifeſtum, inquit, eſt ꝙ neceſſe eſt de miſtione diſputaſſe. nam agentia, & patientia neceſſe prius eſt inter ſe miſceri: neq; enim cũ corpora ſint, & abinuicem diſtent, unquã inter ſe egerint, aut paſſa fuerint. & ꝙ neceſſe eſt his, qui dicunt congregatione, & ſegregatione generationẽ fieri miſtionẽ aſſumere: nã cõgregatio eſt miſtio. Si ergo de miſtione oportet pertractare, proculdubio & de tactu tractandũ eſt. quæ enim mutuo miſcentur, oportet ſe prius mutuo tangere. quo pacto. n. miſta fuerint, quæ nõ ſe tetigerint? quapropter ad ſermonẽ de elementis neceſſarius eſt ſermo de agere, & pati, & ad hunc ſermo de miſtione. oportet enim agentia, & patientia inter ſe miſta iri. & ad hunc ſermo de tactu. quo enim miſta fuerint, quæ non ſe tetigerint? quæ neceſſarius eſt de tactu, de miſtione, de agere, & pati. ſermo. præterea quoq; inquit neceſſario determinaturus ſermonem de his, qm̃ uſi his naturales Philoſophi qui nos præceſſere, nullũ ſermonẽ de eis fecerunt, quidnam ſingulũ ipſorũ ſignificet: ſed ipſa ita indeterminate permiſcent. de his ergo primũ ſermonẽ facit, & primo de tactu. Quoniã autem dixit de materia, ne putemus de prima materia incorporea ipſum dicere, de qua iam diſputauit in Phyſicis, ob hoc addidit: & his quæ uocantur elementa ac ſi diceret de materia, quæ eſt ipſa quæ uocantur elementa: dixit autẽ forte ob hoc, quæ uocantur, quoniã nondũ demonſtrauit ꝙ hæc ſunt elementa. hoc autem ſiue ſint dixit, pro eo quod eſt, ſi ſunt elementa eorũ quæ fiunt: nõ enim ſimpliciter ſi ſunt: nã hoc eſt manifeſtũ: ſed ſi ſunt elementa eorũ quæ generantur. uerbum aũt illud, aliquo modo, in dicto {Fit aliquo modo.} addidit pro eo quod eſt ſecundũ aliquẽ modũ. nõ. n. ſecundũ ſe tota generantur, ſed ſecundũ partes. In illo uero neceſſe utiq; prius dicere de quibus indeterminate, eſt redditio illius coniunctionis {Quoniã} qm̃ enim oportet primũ de materia & his quæ uocantur elementa dicere, neceſſe eſt prius dicere de his, quæ nunc indeterminate dicuntur. dicit autẽ de tactu, & miſtione, & agere, & pati ueluti conferentibus ipſi ad doctrinã de elementis, quæ tamen nondum aſſecuta ſunt determinationẽ, ne dearticulationẽ à progenitis. per hæc autẽ ſtatuit, firmatq; ꝙ neceſſarius ſit de prædictis ſermo: ſi qdẽ oẽs, quicũq; de generatione ptractarũt, cõgregatiõe & ſegregatiõe, ipſo agere & pati, res ipſas fieri dicũt. Sed eſt dignũ dubitatiõe quo pacto dixit omnes congregatione & ſegregatione uti, & agere & pati. ꝙ enim cõgregatione, & ſegregatione oẽs uſi ſint, manifeſtũ eſt: nõ oẽs tamẽ agere & pati utuntur: ſed illi ſoli, qui per cõuerſionẽ ſubiecti res generant. qm̃ qui immutabilia putant elementa, nõ utuntur agere & pati, ſed ſolũ cõgregatione, & ſegregatione. aut igitur hos quidẽ uti cõgregatione & ſegregatione, illos uero agere & pati, & ita per ſynecdochen figurã oẽs utriſq; uti dicit, ſed diſtinctè: aliqui enim, qui ea ſola, quæ ſunt ex elementis generant, congregatione & ſegregatione utebantur: hi uero erant Empedocles, Democritus, & Anaxagoras: impaſſibilia enim eorũ unuſquiſq; principia ſupponit. aliqui uero eũ elementa generant, ipſo agere & pati. hi uero erãt qui unũ ſupponebant, ex quo cætera generabant. hoc uero unũ putabant quatuor aliquod eſſe, aut aliquid præter hæc. aut igitur ſic dicit, aut omnes & congregatione, & ſegregatione uti dicit. ꝙ enim hoc dixit, declarauit ex his quæ ſubiunxit. etenim qui plura, inquit elementa faciunt, ipſo agere & pati abinuicẽ generant, & his ex uno neceſſe eſt dicere actionem. hic igitur agere & pati non per conuerſionem & mutationem ſubiecti accipiemus, ſed ſimpliciter ſecundum agere: hoc eſt operari ipſam actiuam, aut motiuam cauſam: oportet enim in unoquoque cauſam aliquam eſſe congregationis, & ſegregationis. & Empedocli quidẽ litem & amicitiã, hãc quidẽ congregationis, illam uero ſegregationis cauſam: congregare autem, & ſegregare facere aliquid eſt: quare pati ipſum congregari, ſegregariq;. Anaxagoræ uero eſſectiua cauſa congregationis, & ſegregationis eſt intellectus. ſecundũ Democritũ quoq; effectiuæ cauſæ fuerunt rhyſmus, conuerſio, tactus: remotiores uero & fortuna, & caſus.

Quomodo autem miſceri dicimus, non determinatum eſt manifeſte. At uero neq; alterari poſſibile, neq; diſgregari & congregari, nullo agente, neq; patiente. etenim qui plura elementa faciunt, generant ipſo agere, & pati ab inuicem, & ijs ex uno neceſſe eſt dicere actionem. Et hoc recte dicit Diogenes, quod niſi eſſent ex uno omnia, non utiq; eſſet agere, & pati ab inuicem: ut calidum infrigidari, & hoc caleſieri rurſus. non enim caliditas mutatur & frigiditas ad ſe inuicem: ſed manifeſtum quod ipſum ſubiectum. quare in quibus eſt & agere, & pati neceſſe horum unam eſſe ſubiectam naturam. omnia igitur talia eſſe dicere non uerum, ſed in quibuſcunq; id, quod abinuicem eſt.

Verum, inquit, diuiſis elementis ad minima, & ad inuicem appoſitis, & paruitate ſenſum latentibus, ſicut ſi ex triticis, & hordeis tenues farinas miſcuerimus, uidebitur enim una aliqua ſpẽs totũ eſſe ex paruitate decepto ſenſu, aut in ſingula particula omnibus exiſtẽtibus, & progredientibus totis, per tota, his quæ miſcentur adinuicẽ, & utrũ in mixtione corrumpuntur elementorũ formæ, aut ſeruantur, et ſi ſeruantur, utrũ omnes, aut aliquæ. At uero nec alterari inquit poſſibile eſt, neq; diſgregari, et congregari nullo agente, aut patiente. nam non exiſtente alterante, neq; ipſum alteratum fuerit. alterari autẽ quo pacto poſſibile eſt, non patiente aliquid alterato ab alterante? ſed et his qui ex uno generant, inquit, neceſſe eſt uti ipſo agere et pati. ſi enim per alterationem unius, generationem aliorum faciebant ipſo denſato, et rarefacto, proculdubio ipſo agere et pati uſi ſunt: nam in alteratione agit quidem ipſum alterans, patitur uero quod alteratur. Quod autem neceſſarium ſit ſupponentibus unũ elementum dicere agere, et pati, teſte utitur Diogene Apolloniate recte dicente, quod ſi nullum eſſet ſubiectũ omnibus, non eſſet agere, et pati à ſeinuicem: ueluti hoc neceſſario ſequente, ad ea quæ agunt adinuicem et patiuntur, unum habere ſubiectum. quod enim non exiſtente aliquo uno ſubiecto, impoſſibile ſit abinuicem pati, et agere demonſtrat: qm̃ Diogenes dicebat nõ caliditatẽ eſſe, quę in frigiditatẽ mutetur, aut econtra. impoſſibile eſt. n. contrariũ fieri, id quod contrarium ipſo: ſed ſubiectũ cõmune exiſtens cõtrarijs, et patiens, ab aliquo agente mutatur in utrũq;, quatenus ipſum agens agit. Hæc etiam Plato inquit in Phædone. cũ. n. dixiſſet prius ꝙ ex ſeinuicem fiunt contraria, album ex nigro, et nigrum ex albo, et uiuum ex mortuo et ecõuerſo, poſtea dixit ꝙ nunquã poſſibile eſt contrariũ in contrariũ mutari: nam nec albedo unquam potuerit fieri nigredo, nec frigus calor. in his igitur dubitante aliquo, quomodo non contraria ſibi ipſi Socrates enunciauit, dixit, quia ſuperius quidem ex ſe mutuo fieri contraria dixit, non ipſa participata ipſas, Com. 103

ſcilicet contrarietates,ſed his participantia : nam album corpus ex nigro corpore fit:nunc autem,inquit, dixi participata non fieri ex ſe mutuo.ſed magis congruũ & proprium fuerit poſt ſeinuicem ipſa uocare.nam poſt albedinem fit nigredo:ipſa quidẽ qualitate corrupta, ſubiecto uero manente.Ariſto.tamen inquit ꝙ dicere omnia entia eiuſmodi eſſe,ut unam & eandem habeant materiam ſubiectam,nõ uerũ eſt. Aut ſic dicere ꝙ in omnibus agẽtibus,& patientibus una eſt materia,nõ eſt uerũ. nã circulo uerſatile corpus agit quidẽ ipſum, & aliquid patiũtur omnia,quæ ſub luna ſunt ab ipſo : non tamen ex una & eadem materia ſunt agens & patiens: ſed oportet,inquit,ſic dicere,ꝙ eadem ſunt, quæ communem materiã habent,quæ repatiuntur abinuicem, quia una ſubſtrata eſt illis materia,quæ contrariorum eſt receptiua.propter hoc igitur cœleſtia agentia,in hæc inferiora nõ repatiuntur ab eis,quia non una eſt illis ſubiecta materia.

At uero,ſi de ipſo agere & pati, & de miſtione conſiderandum,neceſſe & de tactu.neq; enim agere hæc, & pati proprie poßunt, quæ ſe inuicem tangere non poſſunt:neq; non tangentia aliquo modo contingit miſta eſſe primo.quare de tribus his determinandum,quid Tactus, & quid Miſtio & quid Actio. Principium autem hoc aſſumamus. Neceſſe enim eorum quæ ſunt,in quibuſcunq; eſt miſtio,eſſe hæc ad inuicem tactiua, & ſi etiam aliquid egerit,hoc uero paſſum fuerit proprie, & in
Tex.c.44 *ijs ſimiliter. quapropter primo dicendum de tactu. Ferè igitur, quemadmodum & aliorum nominum unumquodq; dicitur multipliciter, & hæc quidem æquiuoce, illa uero altera ab alteris, & prioribus, ſic ſe habet & de tactu.*

Com.104 Cum demonſtrauiſſet neceſſarium eſſe de agere, pati ſermonem,& de miſtione,ex his oſtendit & eum qui de tactu,neceſſariũ eſſe.impoſsibile eſt igitur,inquit proprie agentia,& patientia nõ ſe mutuo tangere: tangens enim actiuum ipſum paſsiuum,aut ſine medio, ut ignis ligna: aut cũ medio,ut ignis aquam per lebetem medium,ſic alterat ipſum.addidit autem proprie,quia dicimur pati ex conuitijs,ſed non proprie dicitur agere conuitium, quoniã neq; tangit.ſiquidẽ agere eſt ſecundũ qualitatẽ mutare naturalia corpora.ſi autẽ dicatur tangere conuitiãeum ipſum conuitium,nõ tamẽ proprie. ſiquidẽ tangere dicuntur ſe,quorũ ultima ſunt ſimul. ut igitur tangere dicetur nos conuitium,ita & nos pati ab eo, & agere illud in nos,ſed nõ proprie neutrum,ut in ſequentibus cognoſcemus.Tranſitiua uero eſt uerborũ conſtructio:conſecutio uero huiuſcemodi eſt.neq; non tangentia aliquo mõdo primum contingit miſta iri. Addidit autẽ,aliquo modo,ut ſignificaret quæ ſe proprie tangunt:quoniã & cõuitium tangere dicitur,ſed non proprie.Ad inuentionem autẽ huius,ꝙ quatuor elemẽta ſunt materia eorũ quę generantur,& corrumpuntur,demonſtrauit quidẽ & prius neceſſariũ eſſe ſermonẽ de tactu & miſtione,& agere,& pati:de quibus primo uult differere.& iam quidẽ demõſtrauit eum qui de tactu,ſermonẽ,alios duos præcedere, nunc quoq; rurſum idẽ reſumit ante ſermonẽ de tactu. entium ſiquidẽ inquit quæcunq; miſceri nata ſunt, neceſſe eſt,hæc prius ſe mutuo tangere:nõ.n.miſta unquã fuerint,quæ nullo modo ſe tetigerint , ſed fuerint ſeparata. præcedit igitur mixtionis ſermonẽ,ſermo de tactu.ſed & de agere & pati:nã ſi aliquod entium natum eſt,hoc quidẽ agere,alterum uero pati proprie,hæc neceſſe eſt prius ſe mutuo tangere.& hoc abunde in præcedentibus oſtenſum eſt.dixit autẽ proprie propter conuitium. hoc.n.agere quidem dicitur in ipſam animã,ſed animã non tangit: neq; enim proprie agit,quoniam & tangere dicitur non proprie.ut igitur dicitur agere,ita & tangere. eadẽ dixeris,& in imagine,& tripudio , & ſimpliciter appetibili: neq; enim hæc proprie agunt,ut autẽ agunt , ita & tangunt prius:prius enim tangit imaginatiuam, & in ipſam imprimit,deinde & mutat alteratam , & impoſsibile eſt pati ab appetibili eum,qui non prius tactus fuerit , eo ꝙ prius impreſſa fuerit eius imaginatiua.neceſſario igiẽ primum de tactu proponit ſermonẽ.Sicut aũt inquit multa & aliorũ nominũ multipliciter dicuntur:& eorum,quæ multipliciter dicuntur,alia quidẽ æquiuoce dicuntur,ut Aiax Thelamonius,& Oileus Aiax , & canis terreſtris, & marinus,quæ & æqualiter participãt nomine: alia uero ab uno & ad unum,quorum & unum dicitur principalius,alia uero minus principaliter:ut in ente,prius quidem & principalius ſubſtantia eſt ens,ſecundario uero & tertio alia prædicamenta ſimiliter proprie quidẽ animal homo eſt,qui uerus eſt,pictum uero à uero animal uocatum non proprie animal uocatur.ſimiliter & muſica ſciẽtia,& ab ipſa muſica mulier,aut muſica cithara , primo, & principaliſsime de ſciẽtia muſicæ nomen prædicatur. ſic & tactus eſt eorũ,quæ multipliciter dicuntur, ut ea quæ ab uno,& ad unũ:& quidã dicitur tactus principaliſsime,quidam uero minus principaliter ab illo.Quis ſic igitur proprie tactus,& quæ ſe proprie tangentia dicit. ꝙ hæc ſunt quæ & poſitionẽ habent,hoc eſt quæ alicubi ſita ſunt.Sed & mathematica de numero poſitionem habentium ſunt:quare & hęc ſe mutuo tangent.dicimus enim lineam tangere lineam,aut ſuperficiem,aut circulũ, aut aliquid aliud:ſed & mathematicum corpus terminoa habens tanget mathematicum corpus,aut lineam.ſed & ſi dicantur ſe tangere mathematica corpora, non tamen proprie,ſed eo modo,quo & habent eſſe:habent autẽ in intellectu:ſic ergo & poſitionẽ habent, & tãgunt ſe mutuo.& hoc ineſt eis propter ea,quæ proprie habent poſitionẽ,& ſe tangunt,dico.ſ.naturalia corpora,ex quorum abſtractione habent eſſe mathematica. Quomodo autẽ quæ habent poſitionẽ,hæc & tangant ſe mutuo,probat, & aſtruit ex definitione eorũ quæ ſe tangunt,quã tradidit in Quinto Phyſicæ auſcultationis.ibi enim dixit qd ſit tangere:ꝙ hæc utiq; ſe tangere dicantur,quæ cũ ſeparatas habeant magnitudines,hoc eſt nõ unitas,ſed à propria ſuperficie circũſcriptas,& poſitionẽ propriã habentes,ſimul habent ipſa ultima: neq; enim omnino ultima habent,illa quæ ſeparata non ſunt,ſed connata: hæc aũt & poſitionẽ habent.idẽ autẽ hoc eſt quod & in loco eſſe.loci autẽ duæ ſunt propriæ differentię,ſurſum & deorſum:ſurſum autẽ & deorſum ſunt, quæcũq; grauitatem, aut leuitatem habent: hæc uero agere & pati à ſe mutuo nata ſunt:colligitur igitur ex his ꝙ hæc ſe mutuo tangunt,quæcũq; & adinuicem agunt,& patiuntur.hęc igitur ſunt quæ ſe propriæ tangunt,quæcũq; adinuicem nata ſunt agere & pati.quæ uero contra ſermonẽ dubitanda ſunt literam percurrentes dicemus.Notandũ autẽ ꝙ non putat æquiuoca eſſe quæ ab uno & ad unũ , ſed de his quæ multiplicirer dicuntur:nõ aũt æquiuoca. nã in plus ſunt quæ multipliciter dicuntur,ipſis æquiuocis . ſi autẽ in prædicamentis in diuiſione æquiuocorum etiam de his,quæ ab uno & ad unum dicuntur, non meminit, dicimus ꝙ ibi non adamuſsim loquẽs & certe,quę multipliciter dicũtur,æquiuoca uocauit.eorũ igitur quę multipliciter dicũtur diuiſionẽ ibi fecit.ſunt igiẽ media ęquiuocorũ & uniuocorũ quæ ab uno & ad unum dicuntur.

Attamẽ quod proprie dicitur eſt in ijs,quæ poſitionem habent:poſitio autem in quibus & locus : etenim mathematicis ſimiliter aſsignandus eſt tactus, & locus , ſiue ſeparatum eſt unumquodq; ab ipſis,ſiue alio modo. Si igitur eſt, quemadmodum determinatum eſt prius,ipſum tangere, extrema ſcilicet habere ſimul,ea utique adinuicem tangentur, quæcunque determinatas magnitudines, & poſitionem habentia ſimul habent extrema.

Dicit quæ ſunt proprie tangentia, ꝙ ea quæ poſitionẽ habent. Com.105.
hæc uero ſunt quæ in loco ſunt:hoc.n.eſt habere poſitionem ſcilicet in loco eſſe & nunc quidem tantũ dicit de tangentibus,deinceps uero colliget ꝙ & actiua,paſsiuaq; eſſe neceſſe eſt.Quomã autẽ dixit quæ ſe tã

gunt

gunt & poſitionem habere,& eſſe in loco : obſtabat uero ei,quid igitur nonne etiam mathematicæ magnitudines ſunt,& tangunt ſe mutuo?ut linea,circulum,ſiquidē & poſitionē habent,& in loco ſunt:propter hoc inquit, ꝙ & hæc proportionale tactui,ſcilicet poſitionem & locum habent.hoc enim differunt naturalia à mathematicis:quia naturalia paſſionibus capiuntur, ſcilicet grauitate,leuitate,& aliȷ̃s:mathematica uero per intellectum ſine paſſione ſecundum ſolas dimenſiones habent eſſe.in loco uero eſſe corporibus,non quatenus paſſiones habent,ineſt,ſed quatenus dimenſa ſunt:habet autem dimēſionem & mathematicum:igitur & hoc eſt in loco. ſed ſiquidem ſeparabilia eſſent mathematica à naturalibus, & per ſe ſubſiſtentia:per ſe utiq; locum haberent,& proprie tangere dicerentur.ſi autem non ſunt à naturalibus ſeparabilia,ſed in his habent eſſe,quod & uerum eſt,proculdubio ſicut eſſe habebunt,ſic & in loco eſſe habebūt, & ſe mutuo tangent. ſi igitur in illis habent eſſe, habebunt & ſe mutuo tangere.Id autem{ Vt determinatū eſt prius }propter dicta in Quinto Phyſicæ auſcul. de ipſo tangere dictum eſt.ſic enim ibi ipſum definiuit , tangere eſt habere ultima ſimul.Recte autem ibi uerbum id{ Diſtincta magnitudine }addidit, propter partes continui. nam partes continui non ſunt diſtinctę magnitudine,ſed potentia exiſtentes in toto,neq; ſe tangere dicuntur , ſed hoc ipſum continue eſſe,& unum.

Quoniam autem poſitio quidem quibuſcunque & locus ineſt:prima autem differentia loci,ſurſum & deorſum,& talia oppoſitorum:omnia,quæ adinuicem tanguntur grauitatem utique habebunt aut leuitatem,aut ambo,aut alterum. talia autem paſſiua & actiua. quare manifeſtum quod hec ad inuicem tangi nata ſunt, quorum diſtinctis magnitudinibus ſimul ſunt extrema,motiuis,et mobilibus mutuo exiſtentibus.

Com.106. Vult diſtinguere per hæc quæ ſint proprie tangentia. tangentia uero naturaliter (nam de tangentibus naturalibus eſt ſermo) ſunt quæcunq; inquit poſitionem habent, & in loco ſunt,& agunt,& patiuntur, adinuicem : quæ enim ſe tangunt ſolum mutuo mathematice, non phyſice tangunt. Dubitauerit uero quis ꝙ male concluſit,ꝙ poſitionem habentia omnino grauitatem habent,aut leuitatem,& agunt & patiuntur.nam ſphæræ,quæ ſunt intra firmamentum,& poſitionem habent,& in loco ſunt, & tangunt ſe mutuo: & tamen non agunt,nec patiuntur à ſe mutuo,ut ipſi Ariſto.uidetur.quomodo igitur,inqt, tangentia oportere omnino & agere,& pati poſſe à ſeinuicem? Aut igitur non tangunt ſe ipſæ ſphæræ,ſed ſunt continuæ,aut diſtant à ſeinuicem,ſi autem tangunt ſe inuicem,non neceſſe quæ ſe tangunt omnia agere , & pati ad inuicem. Aut ut unum quid aſſumit ipſum cœleſte corpus,quod neq; poſitionem habet nec eſt in loco: nihil enim extra ipſum continet,& ambit, & ſic non eſt in loco ſecundum traditam ab Ariſto.de loco rationem,ꝙ eſt locus extremum continentis,quo continet ipſum contentum. Aut non omnino de hoc nunc eſt ſermo, ſed de tangentibus,quæ generantur, & corrumpuntur: quæ,& cum in materia communicent,agendo,repatiendoq; etiā ſurſum omnino aut deorſum ſunt.ꝙ ſi & de tangentibus ſermo in Quinto Phyſici auditus traditus recte ſe habet tangentia eſſe dicens,quorum ultima ſunt ſimul, non neceſſe eſt omnia tangentia actiua adinuicem,& paſſiua eſſe.tangunt.n.quæ ſunt intra firmamentū ſphæræ ſe mutuo,& tamē impaſſibiles ſunt.ſi aūt neceſſe eſt tangētia repati à ſeinuicē,nō recte tradita eſt in Phyſica tangentiū definitio:plura.n.amplectitur. Recte aūt primā eſſe loci differentiā dixit,ſurſum deorſumq;.etenim prima,& ſola locorū hæc eſt differentia,ſecundū quā etiā differūt inter ſe naturalia corpora:aliç.n.oppoſitiones,ante retro, dextrū ſiniſtrū nō ſunt proprie oppoſitiones ſecundū locū,ſed in habitudine ad nos habent eſſe.una igitur eſt ſola ſecundū locū oppoſitio,ſurſum,& deorſum,ut in libro de Cœlo oſtenſum eſt.oīs.n.rectus motus,aut à medio ē ad circūferentiā,aut à circūferentia ad mediū:quorū primus ſurſum dicitur,ſecundus deorſum:reliquæ oppoſitiones(ut dixi)in habitudine habent eſſe. nā quod uni dextrū eſt,alteri ſiniſtrū eſt:& quod uni anterius,alteri poſterius eſt.præterea quoq; ipſi motus,niſi circulo circūeant,ſed uere ſecundū aliā poſitionē in dextrū in infinitū eant,tandē ipſum cœlū occupant. quare & his quæ circū ineſt motus , hoc uero erat ipſum ſurſum.ſimiliter aūt & in aliȷ̃s.Id aūt{ Aut ambo,aut alterū }dixit,quoniā alterū ſolū habent quæ extrema ſunt,terra & ignis. nā hic quidē ſolū leuis eſt,illa uero ſolū grauis:media uero & grauitatē,& leuitatē habēt,aer,& aqua,ut in libro de Cœlo demonſtrauit : leuibus.n.ſunt grauiora , & ſic grauitatē habent:grauibus aūt leuiora & ſic leuitatē habent.quare nō de circulo uerſatili corpore eſt ſermo:hoc enim nec grauitatē habet,nec leuitatē.Si aūt oportet inquit Alexan.etiā de circulo uerſatili corpore intelligere quæ dicta ſunt,ut ſit uniuerſalior ſermo , uerbum illud, { Aut ambo aut alterum }non de grauitate , aut leuitate accipiendum eſt,ſed de ipſis tangentibus.neceſſe enim eſt omnino duo eſſe tangentia,quæ tangentia ex neceſſitate,aut ambo,aut alterum ipſorum,aut grauitatem habet, aut leuitatem.& quod ab inuicem dicit in quibus dicit motiuorum & motorum ab inuicem,pro eo quod eſt alterum ab altero intelligendum eſt.quemadmodū in prædicamentis dixit ſubalterna genera non utrūq; utriuſq; genus,ſed alterum alterius.huiuſmodi autē dicēs actiua, & paſſiua,non ex ſyllogiſmo ſumpſit:neq; enim ſi grauitatem habent,& leuitatem quæ tangunt, tam neceſſe eſt actiua eſſe,paſſiuaq; abinuicem:ſed ex ipſa euidentia hoc cōcluſit,ꝙ quæ in his locis ſunt diuiſa,paſſiua ſunt, & actiua,hoc eſt motiua,mobiliaq;, hoc enim & ſtatim infert:manifeſtius enim uidentur locali motu mutuo mota:impellitur enim grauium & leuium aliud ab alio feſtinans in proprium locū,aut potentia oſtendit.ꝙ ſunt hęc actiua,& paſſiua:dicens contrarios eſſe eorum locos, in quibus ſunt.quæ enim ſunt in contrarȷ̃s locis cōtrarias uirtutes habētia paſſiua,& actiua abinuicem neceſſe eſt eſſe.& ſi ſic accipiamus locum,manifeſtum eſt ꝙ nō de circulo uerſatili corpore eſt ſermo,ſed de communicantibus in materia.Poſſibile quoq; eſt,ut iam dixi, etiam de circulo uerſatili corpore extendere ſermonem, uerbum illud abinuicem,pro eo quod eſt alterum ab altero accipientes.ſed ſi quidem ut unum quoddam accipiamus cœleſte corpus,nullum erit ſubiectum : ſi autem interiores ſphæras inuicem ſe tangentes conſiderabimus, quomodo ulterius ſeruabitur,actiuas ipſas,& paſſiuas abinuicem eſſe,aut omnino grauitatem,aut leuitatem habere? eſt igitur tangere communius quidem,ut ipſe in Phyſica dixit,habere ultima ſimul:& ſic cœleſtia hæc inferiora & ſeinuicem tangunt:ſpecialius uero & naturalius habere ſimul ultima,cum hoc ꝙ habeant actiuam, & paſſiuam uirtutem inter ſe,ut hic dicit.

Quoniam autem mouens non ſimiliter mouet quod mouetur,ſed neceſſe hoc quidem quod mouetur , & ipſum mouere, hoc uero exiſtens immobile,manifeſtum quod in agente dicemus eodē modo.etenim mouens agere aliquid aiunt, & agens mouere:differunt tamen. & oportet determinare : non enim poſſibile eſt omne mouens agere,ſi agens contraponemus patienti.hoc autem in quibus motus paſſio:paſſio uero inquantum alterantur ſolum,ut album , & calidum ,ſed mouere in plus ipſo agere eſt. illud igitur manifeſtum quod mouentia partim quidem mota tangunt,partim uero minime. Tex.c.4

Cum tradidiſſet quænam ſint proprie ſe tangentia, ꝙ quæcūq; magnitudine diuiſa ſunt,& in loco ſunt,& habent ultima ſimul,motiua & mobilia exiſtentia à ſeinuicem:nunc tranſit ad alia,quæ & ipſa tangere ſe dicūtur. non tamen proprie eodem modo ut illa.quoniam autem Com.107

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

oſtenſum eſt in Phyſica quod non omne mouens motũ mouet: hoc nunc accipiens ex ipſo oſtendit quod neque omnia quæ tangunt, tangentia tangunt: in quibus nec proprie tactus dici poteſt, ſed communius. Cum autem ſumpſiſſet non omne mouens motum mouere, ut conſequens ad hoc, ſumit id, neq; omne agens pati: & hoc probat etiam ex opinione quorundam de agere & pati, quã & redarguit. aliqui enim putabant idem eſſe mouere, & agere, & cõuerti hæc: & ſi quid agit hoc omnino & mouet: & econtra ſi quid mouet, hoc omnino & agit. quare ſi non omne mouens ipſum motum mouet, mouere autẽ agere eſt: igitur neq; omne agens neceſſe eſt omnino pati: igitur falſum eſt putare idem eſſe mouere & agere. differunt enim hæc abinuicem ipſo uniuerſaliori, & particulariori: eſt enim in plus mouere ipſo agere: quare ſi quid quidem agit hoc omnino mouet, non tamen ſi quid mouet, neceſſe eſt hoc & agere. & hoc probat ex oppoſito ſcilicet ipſo pati. ſi enim cognouerimus quid ſit ipſum pati, cognoſcemus & quid ipſum agere ſit. pati igitur eſt ſecundum qualitatem mutari, ut dealbari, calefieri, & ſimpliciter alterari ſecundum qualitatem. ſi igitur hoc eſt pati, igitur & agere, hoc eſt ſecundum qualitatem mutare.
al. legit affirmatiue. *quæcunq; igitur mouentium non ad aliquam paſſionẽ ducunt ea, quæ mouentur, hæc mouent quidem, ſed non agunt, quæ quidem ſecundum locum mouent, non ad aliquam paſſionem ducunt ea, quæ mouentur: ipſum quippe cœleſte corpus mouetur quidem ſecundum locũ, ſed nõ alteratur: igitur in plus eſt mouere ipſo agere. Et hinc habes cauſam, propter quam non uidetur Ariſto. effectiuam cauſam dicere Deum, ipſius mundi. ſi enim agere eſt ſecundum qualitatem mutare, Deus uero ſubſtantiæ ipſius uniuerſi opifex eſt, manifeſtum eſt ꝙ nõ proprie agere mundum dictus fuerit, ſed potius procreare, & cuſtodire. Cum autem oſtendiſſet ꝙ in plus eſt mouere ipſo agere, redit ad ſermonem de tangentibus: propter quem & de mouentibus, & motis meminit. inquit igitur, quoniam mouentium quædam mota mouent, quædam uero non mota, manifeſtum ex his, ꝙ aliqua quidem mouentium etiam tangunt, & quę mouentur, quædam uero nõ. in quibus enim mota etiam contramouentur, proprie in his tangere dicitur: in mouentibus autem, quæ non contramouentur, non proprie tactus dicitur. neq; enim imago, neq; conuitium tangunt proprie animam, quoniam neq; repatiuntur ab ea, neque etiam in his dixerit aliquis extrema ſimul eſſe, quod oportet omnino ineſſe his, quę ſe proprie tangunt.

Sed determinatio ipſius tangere uniuerſaliter quidem poſitionem habentium eſt: & huius quidem motiui, huius uero mobilis, adinuicem uero motiui, mobiliſque, in quibus eſt ipſum agere, & ipſum pati. Vt plurimum igitur tangens tangit, id quod tangit: etenim mouẽt mota omnia fere, quæ coram ſunt, quibuſcunque neceſſe eſt, & apparet tangens tangere quod tangit. Eſt autem ut aliquando dicimus mouens tangere ſolum quod mouetur, tangens uero non tangere quod tangit: ſed quia mouent mota, quæ eiuſdem ſunt generis, neceſſe uidetur eſſe tangere quod tangit. quare ſi quid mouet, cum ſit immobile, illud quidem tangeret utique mobile, illud uero nullum: dicimus enim interdum triſtantem tangere nos, nos uero illum minime. de tactu igitur, qui in naturalibus determinatum ſit hoc modo.

Cōm 408 Cum dixiſſet, ꝙ non omnia mouentia tangunt ea quę mouentur, diſtinguit nunc, & dicit quæ ſunt in mouentibus tangentia, & enumerat tria ſignificata ipſius tangere, duo quidem communiora, unũ uero ſpecialius, & magis proprium. Vniuerſaliter igitur tangere dicit quæ poſitionem habent, hoc eſt quę ſecundũ ultima ſe tangunt: ſic autem & mathematica tangunt ſe mutuo, & cœleſtia, & ſeipſa, & quæ hic ſunt: nam & lineam, & ſuperficiem, ipſe poſitionem habere dicit. & ſi quibus ineſt poſitio, his ineſt & locus, erunt utiq; & linea in loco, & ipſa cœleſtia. atqui quis eſt lineæ locus? Sed ut Alexan. inquie, poſitio ſit ab ipſo communiter dicta ordo mutuus eorum, quæ moueri poſſunt, & congregari ſimul ſubſiſtentia, & permanentia: ut in prædicamentis dicit. uidentur autem hæc quemadmodum eſſe habent, ita & locũ, ut ipſe dicit. etenim mathematicis ſimiliter tactus & locus aſſignãdus. Primum ergo & communiſſimum hoc ſignificatum eorum, quæ ſe tangunt, quemadmodum & in Quinto Phyſicæ auſcultationis determinauit, ꝙ tangentia ſunt quorum ſimul ultima. Secundum autẽ quãdo hoc quidem mouet, illud uero mouetur: & huius quidem inquit mobilis, illius uero motiui. & in hoc ſignificato mathematica non tangunt ſe, nec ea, quorum non eſt, hoc quidem actiuum, illud uero paſſiuum: cœleſtia uero tangunt ea, quæ hic ſunt: nam illa agunt, hæc uero patiuntur. Tertium uero, quod propriiſſimum eſt, & ſecundum ipſum principali. ut in naturalibus tangentibus hæc tangere dicit mouẽtium & motorum, in quibus eſt à ſe mutuo contramoueri, & repati. hoc enim ſignificat illud { Adinuicem mobilis, & motiui, in quibus eſt agere & pati } illud uero adinuicem pro eo quod eſt à ſeinuicem. in his uero cœleſtia nõ numerabuntur. aut igitur ut tria ſignificata hæc numerantur, aut etiam ut unum. ſed cum principium indeterminate dixit, quando tangentia hæc ſunt, quæ poſitionem habent, quorum hoc quidem agit, illud uero patitur, deinceps certius determinans ſubiunxit, quod oportet & hæc contramoueri à ſeinuicem & repati. Cum autem dixiſſet de his, quæ ſe proprie tangunt, dicit & de his quæ communiter tangere dicuntur. dicit igitur quòd ut in pluribus omne tangens tangit ipſum econtra tangens, in quibus eſt & proprie tangere. nã ſi tangentia motiua ſunt ſuiinuicem, neceſſe eſt quæcũq; ut contramoueantur potentiam habent, tangentia tangere, ſed quare ut plurimum tangens, tangens tangit: quoniam quæ coram ſunt omnia, hoc eſt generabilia & corruptibilia, omnia fere mouentia contramouentur. Recte autem addidit ferè, quoniam neq; imago, neq; amatus, neq; appetibile mouentia contramouentur, quæ uero ſic mouentia, & cõtramouentur, tangunt ipſa tangentia. nõ omne autem quod tangit ipſum tangens tangit: quoniã neq; omne motum contramotum mouet. in quibus igitur mouentia non contramouentur à motis, ipſa quidẽ tangunt quæ mouentur, mota uero mouentia non tangunt: ita ut cœleſtia tangant ea, quæ hic ſunt, hæc uero cœleſtia non tangant: & conuitium tangat conuitiatum, conuitiatum uero non tangat conuitium: & in appetibilibus & appetitiua potentia ſimiliter, in quibus communiter & non proprie dicitur tangere. quare quæcunque proprie tangunt tangentia tangunt, quoniam & mouentia contramouentur: quæ uero non proprie tangunt, non tangunt tangentia: quoniam etiam mouent non contramota. Cum uero dixit { Quibus neceſſe } addendum eſt, uerbum illud quemadmodum: ut ſit ſenſus, quibus neceſſe eſt tangens tangere tangens, quemadmodum & uidetur. Cum autem dixit quod eſt ut quãdoq; dicimus mouens tangere ſolum motum, intulit: tangens uero nõ tangere tangens, ut æquiualens huic, quod eſt motum non tangere mouens. Quoniam autem uidentur eorum, quæ ad aliquid eſſe tangentia, nam tangens tangens tangit: ipſe autem dixit quod non omnino tangens tangens tangit: propter hoc cauſam addit, propter quam putamus omne tangens tangere ipſum tangens: quoniam enim, ut dixit ſupra, omnia ferè, quæ coram nobis, hoc eſt, quæ apud nos ſunt, ſcilicet generabilia & corruptibilia, huiuſmodi ſunt, propter hoc & omnia huiuſmodi putamus eſſe. Dixit autem eiuſdem generis, hoc eſt eandem in materia. nam multis in locis genus ſubiectum etiam ipſam materiam dicit, quæ & mouentia repatiuntur aut ſimpliciter eiuſdem generis dicit ipſa corpora. nam etſi non omne corpus

ne corpus mouens repatitur à moto ab eo,ſaltem omnino & ipſum motum ſic mouet:propter hoc igitur uidetur & tangens tangens tangere.ſed & ſi mouetur,non tamē cōtramouetur:propter hoc neq; tangens tanget tangēs. quare & ſi quid ſit mouēs,cum ipſum ſit immobile, multo magis ipſum quidem tanget motum,ipſum uero quod mouetur illud minime tanget.diximus autem ꝙ quę ſic tangunt,ut tangant non tangentia,nō proprie tangunt: nam omnia,quæ ad aliquid, ad conuertentia dicuntur: quare ſi quid proprie tangit,tangens tangit. Illud uero {In naturalibus} addidit.dixit enim ipſe ꝙ tactus eſt de numero eorū,quæ multipliciter dicuntur,ſed tactus proprie dictus in naturalibus eſt.meminit tamen & de non naturali tactu,qui eſt in mathematicis,& eius, qui eſt in tangentibus,non autem tanguntur,quæ quidem non naturaliter tangunt,immo uero nec proprie.

Tex.c.46 *De agere uero & pati dicendum conſequenter. Aſſumpſimus autem a prioribus ſubcontrarios ſibiinuicem ſermones. plurimi enim hoc concorditer dicunt,quod ſimile quidem a ſimili omne eſt impaſſibile,eo quod nullum magis actiuum,quā paſſiuum alterum altero eſt:omnia enim ſimiliter ineſſe eadē ſimilibus diſſimilia uero,& differentia agere,& pati adinuicem nata ſunt: etenim cum minor ignis a maiori corrumpitur,propter contrarietatem hoc aiunt pati:contrarium enim*

Tex.c.47 *eſſe multum pauco. Democritus autem præter alios dixit ſolus proprie.ait enim idem,& ſimile eſſe agens & patiens:nō enim concedit altera & differentia pati a ſeinuicem : ſed & ſi diuerſa cum ſint agant aliquid inſeinuicem,non quatenus diuerſa,ſed quatenus idem aliquid ſunt,hoc ipſis accidere. quæ*

Tex.c.48 *igitur dicuntur huiuſmodi ſunt. Videntur autem hoc modo dicentes ſubcontraria apparere dicere. cauſa uero contrarij ſermonis,quod cum oporteret totum aliquod conſiderare,partem aliquam dicunt utrique.ſimile enim, & omniquaque indiſtinctum rationabile nihil a ſimili pati.quid enim alterum erit magis actiuum quàm alterum,ſique a ſimili pati aliquod poteſt,& ipſum a ſeipſo.proinde his ita ſe habentibus, nullum utique neque incorruptibile,neque immobile fuerit:ſiquidem ſimile quatenus ſimile eſt actiuū eſt: ipſum enim ſeipſum mo-*

Tex.c.49 *uebit omne. Omninoq; alterum,& nullo modo idem eodem pacto.nihil enim pateretur albedo a linea,aut linea ab albedine,niſi aliquo modo ſecundum accidens,ut ſi accideret albam, aut nigram eſſe lineam.non enim ſeinuicem a natura immutant,quæcunque neque contraria,neque ex contrarijs ſunt.*

Com.109 Cum diſputauiſſet de tactu,nunc diſputat de agere & pati:propoſitum autem eſt non diſtinguere ipſum agere, & pati.ex more autē ſuo antiquorum opiniones de agere,& pati nunc prius exponit,& cum has confutauerit, ſic propriam inducit.Eorum igitur, qui de agere & pati dixerunt,inquit,plures contrarium in contrarium agere dixerunt,ſimile enim à ſimili impaſſibile eſſe. ſi enim patiatur ſimile à ſimili,idem utiq; à ſeipſo poſſet pati:ſi autem hoc,nullum eſſet entium incorruptibile, neq; æternum: impoſſibile enim eſt ſimile agere.quid enim magis aget quàm patietur,cum eadem ſit in agente & patiente potentia?nunc autem uidemus hæc quidem effectiuā, & actiuam,illa uero paſſiuam magis habentia potentiā. contrarium igitur à contrario patietur,& non ſimile à ſimili.nā & ſi uideatur ſimile à ſimili pati,ut magnus ignis a paruo:ſi enim in rogum afferat aliquis lucernam, extinguitur:non quatenus ſimile,ſed quatenus contrarium patitur:contrarium eſt enim multum pauco,conſumpta materia parui ignis a maiori.plures igitur,ut prius dixi,contrarium a contrario pati dicunt. Separatę etiam præter alios Democritus ſimile a ſimili pati inquit. quæ.n.ſunt omnino diſſimilia & altera,nihil in ſeinuicem agere nata ſunt nec pati a ſeinuicem.propter hoc igitur dulcedo nihil faciet in nigredinē,nec grauitas in dulcedinē:quoniam horum nulla eſt communicatio.oportet igitur agētia,& patientia nō eſſe diſſimilia,ſed eadem: color enim in colorem agit,& ſapor in ſaporem,& alia ſimiliter. ſimilia igitur ſunt quæ agunt,& patiuntur abinuicem, & non contraria.Ego uero inquit dico ꝙ neq; ſimilia ſunt agentia,& patientia,neq; omnino diſſimilia,& cōtraria. ſimilia quidem non ſunt,quia ſimile nihil patitur à ſimili:ſi enim patitur aliquod ſimile à ſimili, & a ſeipſo patietur:etenim idem ſibi ipſi omnino ſimile eſt.ſi autem hoc, nihil erit incorruptibile,& æternum: propter hæc quidē non erunt agentia & patientia ſimilia.uerum nec omnino diuerſa & contraria:neq; enim linea ab albedine patietur,neq; dulcedo a nigredine.Sic ergo cum deſtruxit antiquorum opiniones,deſcendit deinceps in opinionem ſibi apparentem.quæ igitur ab antiquioribus de agere & pati dicta ſunt,hæc ſunt.Videntur autem,inquit,hi cōtraria dicentes in idē duci.huius uero cauſa eſt ꝙ ad partem eorum uterq; reſpexit,cum oportuiſſet totum inſpicere:nam re uera agentia & patientia nec omnino altera ſunt,nec omnino eadem,ſed partim ſimilia, partim diſſimilia,& contraria.Si enim non quodcunq; in quodcunque agit:non enim agit caliditas in dulcedinem, aut in lineam,ſed contrarium in contrarium : album enim in nigrum,& dulce in amarum:contraria uero & genus commune habent,& ſubiectum:manifeſtum ꝙ agētia, & patientia partim eadem ſunt ſecundum genus & ſubiectū, partim uero contraria ſecundum formam. Antiquorum igitur quicunq; quidem ad genus reſpexerunt agentium & patientium,ſimilia agere adinuicem & pati dixerunt: quicunq; uero ad formā contraria:quia nihil magis actiuum,aut paſſiuum eſt alterum altero.oportet enim agens actiuam habere potentiam,patiens uero paſſiuam: quæ uero ſunt æqualem habentia,& eandem potentiam quid magis utrumq; iſtorum actiuum, quàm paſſiuum erit? quare nec agent,nec patientur abinuicem,ſimilem habentia,& eandem actiuam,& paſſiuam potentiam. Si quis uero dixerit quod non eſt abſurdum ipſum agens & repati:eiuſmodi enim ſunt quæ communicant in materia, dico:quod repati quidem non eſt abſurdum. illud uero non magis abſurdum eſt.nam agens etiam ſi repatiatur, magis tamen agit,quam patiatur:& patiens, & ſi agat, magis tamen patitur quàm agat.in his autem,quæ ſimilia ſunt,non magis eſt in utroq; effectiua quàm paſſiua potentia.quapropter nō patietur ſimile a ſimili,& ipſum agens in ſeipſum uult patiens mutare : ſimile uero nunquam in ſimile conuerſum fuerit:iam enim eſt & ante cōuerſionem illud in quod & mutatur : manifeſtum igitur eſt quòd ſimile a ſimili nō patietur.At uero nihil,inquit, erit neq; incorruptibile,neq; immobile etenim mouere ēt eſt aliquid agere quare ſi idem aliquid a ſeipſo patitur, idem omnino a ſeipſo omne mouebitur,& ipſum a ſeipſo omne corrumpetur:quare nihil erit incorruptibile,neque immobile,quod eſt impoſſibile : oſtenſum eſt enim in Phyſica,quod omne quod mouetur ab aliquo mouetur,& quod ipſum ſeipſum nihil mouet, niſi ſecundum aliam & aliam partem,ut animal:alio enim mouet, ſcilicet anima,& alio mouetur,ſcilicet corpore:& ꝙ nō omnia mouentur,ſed ſunt ante ea,quæ mouentur immobiles cauſæ:nam prima mouentia immobilia ſunt. Non recte autem uidetur concludere,ꝙ ſi ſimile a ſimili paſſiuum eſt,& propter hoc,& idem in ſeipſum aget, iam nihil eſſe immobile,neq; incorruptibile. quid enim ſi dicat quis ꝙ motiuum quidem erit aliquid ipſum ſuiipſius, & paſſiuum ipſum a ſeipſo,ꝙ ſcilicet natum eſt moueri, & pati,quod uero non omnino natum eſt,non patietur a ſeipſo,quod ſcilicet non natum eſt pati paſſionem,neq; mouebit idem ſeipſum,cum immobile ſit.ſed accurate addidit illud{ Siquidem ſimile,quatenus ſimile actiuum. }& omne a ſeipſo patietur,& nihil erit immobile, neq; incor

ruptibile. Quod autem nihil agit, quod eſt omnino diuerſum in alterum, ut linea in albedinem, niſi per accidens, ſignum facit hoc, quod eſt non immutare ſeipſa a natura. quod enim agit in aliquid immutare ipſum uult a ſui natura. quando autem dicatur nigrum in lineam, quæ eſt in albo agere, per accidens dicitur. etenim poſtquam nigrum eſt factum album manſit linea, & linea non exiuit a natura ſua, manifeſtum ꝙ per accidens egit nigrum in lineam, quia accidit lineam albam eſſe. propter id igitur quod in album, quod eſt in linea, egit nigrum, dicitur per accidens etiam in lineam egiſſe. dixit autem lineam eſſe nigram, gratia exempli: tu uero dic pro linea ſuperficiē. dicendo igitur quæcunq; neq; contraria, ſignificauit extrema album, & nigrum. per id autem uerbum { Neq; ex contrarijs } ſignificauit intermedia, ut fuſcum.

Tex.c.50. *Sed quoniam non quodcunque natum eſt agere & pati, ſed quæcunque uel contraria ſunt, uel contrarietatem habent, neceſſe & agens, & patiens genere quidem ſimile eſſe, & idem, ſpecie uero diſſimile, & contrarium: natum eſt enim corpus a corpore, ſapor autem a ſapore, color quoque a colore pati: omnino autem quod eiuſdem generis ab eo, quod eiuſdem generis.*

Tex.c.51. *Huius uero cauſa: quoniam contraria in eodem genere omnia: agunt autem & patiuntur contraria a ſeinuicem: quare neceſſe eſt quodam quidem modo eſſe eadem agens & patiens, quodam uero modo altera, diſſimiliaq; a ſeinuicem. Quoniam autem & agens, & patiens genere quidem eadem & ſimilia, ſpecie uero diſſimilia: huiuſmodi autem ſunt contraria, manifeſtum quod actiua & paſſiua adinuicem ſunt & contraria, & intermedia: etenim omnino generatio atque corruptio in his eſt. quapropter & rationabile iam & ignem calefacere, & frigidum infrigidare, & omnino actiuum aſſimilare ſibiipſi patiens: agens enim & patiens contraria ſunt, & generatio in contrarium eſt. quare neceſſe eſt patiens in agens mutari: ita enim erit in contrarium generatio.*

Cōm.10. Hactenus antiquorum ſermones expoſuit, hoc autem loco deinceps proprium opinionem exponit. uolens autem oſtendere ꝙ agens, & patiens, partim ſimilia ſunt, partim diſſimilia, utitur ſyllogiſmo huiuſmodi, ſumens ex euidentia confeſſum, ꝙ agentia, & patientia, aut contrarietatem habent, aut ſunt contraria, aut contrarietatē quidem habere dicens ipſum intermedium, ut fuſcum cū in album agit, aut aliquem alterum colorem, contraria uero ut album, & nigrum. Eſt autem ſyllogiſmus huiuſmodi. agentia & patientia contraria ſunt: contraria quodammodo eadem ſunt, quodammodo uero diuerſa (genere enim eadem, ſpecie uero diuerſa) igitur agentia, & patientia quodammodo eadem ſunt, quodammodo uero diuerſa. exempla autem ponit huius, ꝙ agentia & patientia, ſunt ſimilia, corpus a corpore pati, & ſaporem a ſapore. corpus uero a corpore inquit pati non ſimpliciter, ſed qualitate affectum. rurſum uero a colore dicens pati dicit proculdubio id quod eſt in ſubiecto. Cauſa autem inquit ꝙ ſimile a ſimili patiatur, eſt, quia agentia, & patientia contraria ſunt: contraria uero ſub eodem genere ſunt: agentia igitur & patientia eiuſdem generis ſunt. Cū autem demonſtrauiſſet agentia, & patientia eiuſdem generis eſſe, cum ſumpſiſſet confeſſum ꝙ agentia, & patientia contraria ſunt, nunc uult demonſtrare id, quod confeſſum ſumpſerat, ſcilicet ꝙ agentia, & patientia contraria ſunt. oſtendit uero rurſum hoc, ſumens ꝙ agentia, & patientia, quodammodo ſimilia, quodammodo uero diſſimilia: eiuſmodi uero ſunt contraria: igitur agentia, & patientia contraria ſunt, eſt uero demonſtratio reciproca. In plus autem eſt generatio, & corruptio, quam agere, & pati. eſt enim agere, & pati generatio quædam, & corruptio quædam: & corruptio, & generatio non ſine agere & pati in contrarijs. Probat autem primo hoc ex ipſo magis, quod facere & pati eſt in contrarijs, etenim ſi generatio, & corruptio in his eſt, inquit, ſcilicet contrarijs: eſt enim generatio, & corruptio de contrario in contrarium, ut oſtenſum eſt in Phyſica: & facere, & pati in contrarijs erit. Secundum autem quod concludi poteſt, eſt, ꝙ ſi generatio, & corruptio eſt in contrarijs: in quibus igitur non eſt contrarietas, in his nō eſt generatio, & corruptio: huiuſmodi uero eſt quintum elemētum. Deinceps autem inducit, ꝙ rationabiliter calidum, & frigidū, actiua exiſtentia, & paſſiua calefaciunt & infrigidant, & patientia ſibiipſis reddunt ſimilia. Probat autem ꝙ agens aſſimilat ſibi paſſum, habens oſtenſum ꝙ generatio eſt mutatio in contrarium, & ꝙ agens, & patiens ſunt contraria. eſt igitur conſtructio ſyllogiſmi talis generatio, uel ꝙ generatur, & ſimpliciter mutatur in contrarium ſibi mutatur: eſt autem contrarium ei ꝙ generatur, & mutatur ipſum agens: ergo ꝙ generatur ſimpliciter, & patitur, & mutatur, in ipſum agens mutatur: ergo ipſum agēs ſibi ſimile facit ipſum patiens.

Et ſecundum rationem quoque non eadem dicentes, utroſque tamen tangere naturam. dicimus enim pati interdum quidem ſubiectum, ut ſanari hominem, & calefieri, & infrigidari, & alia eodem modo: interdum autem calefieri quidem frigidum, ſanari uero laborans: utraque autem uera ſunt. Eodem autem modo & in agente: quandoque quidem hominem dicimus calefacere, quandoque uero calidum, eſt enim ut materia patitur, eſt autem ut contrarium. in illud igitur reſpicientes, idem aliquid, oportere putarunt agens habere, & patiēs: qui uero in diuerſa, contrarium. Tex.c.52

Rationabile, inquit, eſt dicere, ꝙ etſi non eadē dicunt, qui ſimilia dicunt agentia, & patientia & qui diſſimilia, nihilominus utriq; naturam ipſorum tāgunt: quomodo autem uterq; naturam ipſorum tangat ſubiunxit. etenim communis uſus, inquit, ipſorum hominum, quādoq; quidem ſic, quandoq; uero illo modo conſueuit dicere. dicimus enim inquit, ꝙ homo quādoq; quidem ſanatus eſt, ex ipſo ſubiecto uocantes id quod ſanatur, quandoq; uero ꝙ ægrotans ſanatus eſt ex ipſa paſſione uocantes, & calefieri quandoq; quidem calidum, quandoq; uero frigidum. ſimiliter autem & in agentibus, quandoq; quidē calefacere dicimus hominem, quando uidelicet tactu calefecerit, quandoq; uero calidum calefacere. quoniam igitur agentia & patientia, quandoq; quidem ex ſubiecto uocantur, quandoq; uero ex paſſione, quicunq; quidem ad ſubiectum ipſorum reſpexerunt, ſimile à ſimili pati dixerunt: communicant enim in materia, ut dictū eſt, agentia, & patientia: quicunq; uero ad paſſionem, contrariū à contrario. Manifeſtum eſt autem ꝙ quando dico cōmunicare in materia agentia, & patientia, non ſecundum proximam dico, & ultimam materiam: manifeſtum eſt enim ꝙ altero modo oportet tēperari corpus, quod ſubijcitur albo colori, alio uero quod nigro: eodem quoq; modo & in alijs: ſed ſecundum ꝙ materia, quę eadem eſt & calidi, & frigidi, & albi, & nigri receptiua. Sed ſi hoc & propter primam materiam dicimus in materia communicare agentia, & patientia, cur non omne ab omni patitur, & omne in omne agit? & albedo ī dulcedinē, & in redolentiam, aut fœtorem? & in alijs ſimiliter: omniū enim una & communis eſt materia prima. Dico igitur ꝙ non ſufficit ſolum ut agant aliqua, & patiantur inter ſe materiam ipſorum eſſe communem: ſic enim quodcunque ageret in quodcunq;: omnia enim communicant in materia. ſed oportet cum hoc ꝙ communia eſt materia, etiam formas eſſe contrarias agentium, & patientium. Dubitare autem poſſet quia ſuper his, ſi contraria ſunt quæ & communem habent materiam primam, agētia, & patientia, quare non agit album quod eſt in equo, in nigrum quod eſt in ebeno, & ſimpliciter omne nigrum in omne album. Dico igitur ꝙ non ſunt hæc proprie in Cōm.11.

materia

materia communicantia. neq; enim maxime proximam eorum, quæ mutantur, materiā oportet accipere, nec maxime primam. nam in ſimplicibus elementis dimēſum tripliciter eſt communis horum materia, in compoſitis uero non oportet hanc accipere communem materiā, neq; ultimam ſed mediam. uerbi gratia eſt quædam temperamenti latitudo, ſecundum quam fit hominis caro, in latitudine hac accidit, quandoq; quidem dealbari carnem, quandoq; uero denigrari, intenſis, aut remiſsis quibuſdā qualitatibus. hanc igitur latitudinem temperamenti carnis communem dico materiam contrariorum, quæ adinuicem mutantur in hominis carne, idem & in omnibus. ideirco nec omne contrarium in omne mutatur, quoniā neque communis materia ſecundum dictum modum, albo uerbi gratia quod eſt in lacte, & nigro quod eſt in ebeno. Rurſus igitur dico ex ſuperioribus diſtinguens uniuerſum theorema, ꝙ & agentia, & patientia quidem immediate cōmunicantia in materia omnino cōtraria ſunt, non omnino autem quæ ſunt contraria, agunt, & patiuntur: neq; enim durū in molle agit, nec ſurſum in deorſum, neq; ſimpliciter album in nigrum, nec omne contrarium in omne contrarium: ſed hæc contrariorum agunt, & patiuntue adinuicem, quæcūq; actiuam habent uim: eiuſmodi uero ſunt maxime calidum, & frigidum. quæcūq; tamen agunt & patiuntur immediate communicantia in materia omnino contraria ſunt. addidi autem immediate, quoniam agit frigiditas in mollitiem: molle enim à frigido durum fieri poteſt, ut cera, aut à calido, ut lutum: non tamen propter hoc, aut frigidum contrarium fuerit molli, quod eſt in cera, aut calidum ei, quod eſt in luto, aut omnino calidum, aut frigidum cōtraria ſunt molli. agunt uero in molle non immediate: immediate enim in contraria agunt: frigidum enim in calidū quod eſt in cera agēs, & ipſum faciens trāſpirare, trāſpirante ſimul cum calido quadam humida ſubſtantia, in qua etiam eſſe habebat: ſic accidit ceram coagulatam, & duram factam eſſe. quapropter immediate frigiditas egit in caliditatem, & per ipſam in humiditatem: & ſic deinceps per accidēs in mollitiem. ſic quoq; & in aqua frigiditas agens, facit glaciēt immediate innatum calidum, quod eſt in ea faciens tranſpirare, aut etiam omnino aliquando extinguens, & tranſpirare faciens quandam humiditatem ſubſtātialē aquę aut intenſione frigiditatis, quod & uerius eſt, confertiēs, partes aquæ, & condenſans, ſic facit aquam duram, & reſiſtētem loco eius, quod cedebat, & erat molle. eodem autem modo & caliditas luti, frigiditatem in luto extinguens, aut in caliditatem mutans, & tranſpirare faciens, ſimul tranſpirare facit cum caliditate humidam ſubſtantiam, in qua & eſſe habebat frigiditas, & ita quod derelinquitur, durum pro molli factum eſt, caliditate primū in frigiditatē, quæ eſt in luto agente. hæc uero accurate dicta ſunt in Quarto Meteororum. Potius aūt ſic oportet dicere ꝙ calida, & ſicca ignis ſubſtantia, in frigidum luti agens, & mutans hanc, aut tranſpirare faciens, ſic facit durum lutum. quapropter immediate contrarium in contrarium egit. Addidi igitur uerbum illud {Immediate} propter hoc. Illud uero {Cōmunicantia in materia} propter cœleſtia. nam & ſi prima materia ſit communis eorum, quæ ſub luna ſunt, dico. ſ. trifariam dimenſionatum: non tamen quæ proxima eſt, ut poſsit hoc quidem contrariorum abiicere, illud uero recipere. agunt igitur et cœleſtia immediate in ſuccenſum fomitem: primo enim ipſum mouent, & patitur ſuccenſus fomes à cœleſtibus immediate, nec tamen ſunt hæc contraria: hoc autē quia (ut dixi) in materia communicāt. recte igitur dictum eſt, ꝙ agentia & patientia, immediata communicātia in materia omnino ſunt contraria. Dubitare uero poſſet quis & hoc merito in ſermone de contrarijs, quomodo dicimus contraria mutari inter ſe. ſi enim non omnia contraria agunt, & patiuntur adinuicem, congruum eſt nec omnia contraria adinuicem mutari: non enim album, quod eſt in ceruſa, mutabitur in nigrum, quod eſt in ebeno, aut in id quod eſt in coruo: non igitur omne contrarium in omne contrarium mutabitur. ſi igitur uerus eſt ſermo, dicens contraria adinuicem mutari: non mutatur autem album, quod eſt in ceruſa, in nigrum quod eſt in ebeno: igitur nec contrarium ei fuerit, quod eſt abſurdum. uniuerſaliter enim album contrarium eſt nigro. quare ſi uniuerſale album uniuerſali nigro contrarium eſt, & aliquod igitur alicui uidetur. igitur utrinq; ratio cogere ad aliquod communium confeſſorum auferendum, aut quod nō eſt ſimpliciter contrarium album nigro, ſi non omne in omne mutatur: aut ꝙ non omnia contraria adinuicem mutantur. Dicimus igitur ad hæc, ꝙ omne album omni nigro contrarium eſſe uerum eſt: agit enim utrūq; paſsiones contrarias: omne enim nigrum congregatiuum uiſus eſt, & album omne diſgregatiuum. rurſus quoq; contraria adinuicem mutari uerum eſt, mutantur enim in cōtraria ſecundum formam, & ſpeciem nihil autem in idem ſecundum numerum contrarium mutatur: non enim quod eſt in hac aqua frigidum fit calidum, aut quod nigrum fit album, quod eſt in hoc corpore. omnino enim mutatio idē ſecundum numerum eſſe non cōcedit, neq; in una & eadem re. neq; enim eadē ſecundū numerū eſt albedo, quæ eſt ante ſolis aduſtionem, et quæ eſt poſt ſolis aduſtionem: neq; ſanitas quæ eſt ante ægritudinem, ei quæ poſt ægritudinem eſt. oſtenſum eſt autem hoc in alijs. ſi ergo neq; in eodem indiuiduo unam eſſe, & eandem albedinem poſsibile eſt, quæ eſt ante mutationem in nigrum, & quæ eſt ex nigro, quanto magis quod eſt in ceruſa album in idem ſecundum numerū nigrū non mutabitur ꝙ eſt in ebeno? ſed mutabitur contrariū in contrariū ſecundū ſpeciem, album in nigrum, non in hoc nigrum, ſed ſimpliciter in nigrum. quæcūq; igitur contrariorū actiuam habent uim, ut calidum, & frigidum, hæc patientia adinuicem, & mutata in idē ſecundū ſpeciē proxime mutantur: ut quando patitur aqua ab igne (patitur autē in generatione. ſ. corruptione) mutatur proxime in ipſam calidā aquam, qualis erat & generans ignis: quando autē nondum corrupta fuerit, ſed ut alteratur, ad corruptionē proficiſcens aqua calefacta, tunc in eandem ſpeciem calidi mutatur, non ſimpliciter proximam, & quale eſt ipſum agens, ſed in ſpeciem calidi, quæ in latitudine conſideratur. fortaſſe autem nec cum corrupta fuerit aqua, proxime in idem ſecundum ſpeciem agenti mutatur: primum enim & in alteram exacreſcit, & non in igneam caliditatem eſt mutatum aer uero, uel quod eſt in aere frigidum, proxime in caliditatem, quæ eſt in igne mutatur. eorum uero quæ non actiuam uirtutem habent contrariorum, ut albi, & nigri, ſiquidem inſeparabilia ſint, ut albedo ceruſæ, & picis nigrum, mutantur hæc in contraria ſecundum formam, quæ ſunt in generatione & corruptione. poſſet enim album, quod eſt in ceruſa, fieri nigrum, corrupta ceruſa: poſſet enim ebenus fieri, aut pix, aut quid huiuſmodi. ſi autem ſint ſeparabilia, mutantur rurſus in cōtraria, ſecundum ſpeciem in latitudine: fieret enim corpus album, nigrum, non tamen hoc nigrum, quod eſt in ebeno: quoniam nec ab ipſo patitur, ſed ſimpliciter nigrum. ſic ergo uerum eſt cōtraria adinuicem mutari. Præterea materiæ denſitas impedimentum ſæpe fit mutationis. quod enim eſt in atramento ſepiæ nigrum ſæpe ſuperabit albedinem lactis: quod autem eſt in ebeno minime. opus eſt igitur ad mutationem contrariorum, & materiā aptam eſſe ad agendum, & patiendum. Sed dicet quis, ſi eo ꝙ poſsit corruptum corpus nigrum facere alterum corpus album, ſic dicis cōtraria adinuicem mutari, quid potius contraria mutari adinuicem dicentur, quā ſimpliciter omne in omne mutari? quoniam ex omni corrupto poteſt omnino aliud quid genitum iri. Dico igitur ad hoc, dictum eſſe in Phyſica, ꝙ generatio omnino eſt ex contrario in contrarium: nam etſi dicamus ex priuatione fieri quæ fiunt, omnino erit in priuatione contraria for-

ma,ei,quæ futura eſt,ex qua fit mutatio, quãuis innominata ſit hæc,& incognita:non enim eſſet mutatio,niſi eſſet omnino contrarietas eius,ex quo ad id in quod.quare ſi omnino omnis generatio eſt ex contrario, impoſſibile eſt immediate ex omni omne generari:non enim immediate ex terra poſſet fieri teſta,ſed oportet prius taliter temperari,& habere ad formam generandam contrarietatem aliquam,ut ita effectiuum mutet contrarium in contrarium.ſic igitur quãuis omne in omne mutetur,propter communem & primam receptiuam omnium formarum materiam,priua tamen continet temperiem quãdã, contrarietatem aliquam ad futuram formam habentem, & ſic aptam exiſtentem,ut in contrarium mutetur.

T.c.53 *Eandem quoq; rationem ſuſpicandam eſt eſſe de ipſo agere & pati,quam & de moueri & mouere. dupliciter enim dicitur & mouens. in quo enim principium motus uidetur hoc mouere. (principium enim prima cauſarum:) & rurſus extremum,ad id quod mouetur,& generationem. ſimiliter quoque & de agente. etenim medicum dicimus ſanare,& uinum. primum igitur mouens nihil probibet in motu quidem immobile eſſe,in quibuſdam uero etiam neceſſarium: ultimum autẽ ſemper mouere motum. in actione uero,primum quidem impaſſibile,ultimum autem & ipſum patiens. quæcunq; enim non habent eandem materiam,agunt impaſſibilia exiſtentia,ut medicatiua:ipſa enim ſanitatem agens,nihil patitur ab eo, quod ſanatur. cibus uero agens,& ipſe aliquid patitur:aut enim calefit,aut infrigidatur,aut aliud aliquid patitur ſimul agens. eſt autem medicatiua quidem ut principium,cibus uero ultimum,& quod tangit.*

Tex.c.54 *Quæcunq; igitur non in materia formam babent,hæc quidem impaſſibilia actiuorum : quæcunq; uero in materia,paſſiua. materiam enim dicimus ſimiliter, ut ſit dicere eandem eſſe oppoſitorum cuiuslibet,tanquam genus ens. quod uero poteſt calidum eſſe præſente calefactiuo, & approximante,neceſſe eſt calefieri:quapropter ſicuti dictum eſt, hæc quidem actiuorum impaſſibilia,illa uero paſſibilia. & quemadmodum in motu,eodem modo ſe babet & in actiuis:ibi enim quod primo mouet immobile eſt, & in actiuis primum agens impaſſibile.*

Tex.c.55. *Eſt autem effectiua cauſa,ut unde principium motus,euius autem gratiæ non effectiua. quapropter ſanitas non effectiua,niſi ſecundum translationem. etenim agentis quidem,cum inerit,fit aliquod patiens,babitibus uero præſentibus,non amplius generatur, ſed iam eſt:formæ uero, & fines babitus quidam:materia uero, qua materia, paſſiuum eſt. ignis igitur babet in materia calidum:ſi uero aliquod eſſet ſeparatum calidum,boc nihil utiq; pateretur. boc igitur fortaſſe impoſſibile eſt eſſe ſeparabile. ſi uero ſunt aliqua talia,in illis utiq; fuerit quod dicitur uerum. Quid igitur facere, & pati eſt,& quibus ineſt,& propter quid,& quomodo, determinatum ſit boc modo.*

Com.12. Cum dixiſſet quæ ſunt agentia,& patientia, ꝙ ſcilicet quæ ſunt quodammodo ſimilia,quodammodo diſſimilia,quærit nunc quomodo ſe habent hæc adinuicem, agentia dico & patientia:utrum omne agens etiam repatiatur,an non.dicit ergo ut,hoc inueniamus, uideamus quomodo ſe habent mouentia,& quæ mouentur. nam quemadmodum hæc ſe habuerint,neceſſe eſt ſe habere agentia,& patientia.nam uniuerſalius eſt mouere quam agere.omne enim,quod agit,etiam mouet, non omne autem quod mouet,agit:ſiquidem agere eſt formã aliquã, & paſſionem agere:dictum eſt autem in prædicamentis, ꝙ quæcunq; de aliquo ut de ſubiecto dicuntur,quæcunque de prædicato dicuntur,eadem & de ſubiecto hoc dicentur:quæcunq; igitur inſunt ei quod mouet & mouetur,hæc etiam agentibus,& patientibus inerunt. eſt autẽ eorum quæ mouent,hoc quidem primum mouens, illud uero ultimum,& proximum,quod igitur mouet primo, inquit,nihil prohibet in mouendo eſſe immobile, in quibuſdam uero etiam neceſſarium eſt:ſed quod ultimũ eſt & proxime mouens,neceſſe eſt,cum & ipſum moueatur, mouere.ut anima primo mouet animal,ſed nõ neceſſe eſt hanc eſſe omnino immobilem: mouetur enim per accidens ſimul cum corpore mutata, & ipſum,cum mouetur nõ derelinquens:ſed imago,immobilis permanet, primo mouens appetitiuum.ſimiliter & conuictum mouens animum,immobile manet:hæc enim nec etiam per accidens mouentur,dum mouent:ſed calidum innatum immediate mouens animal, & lacerti, aut ſiquæ aliæ ſint partes motiuæ,immediatæ totius animalis,dum & ipſæ mouẽtur,mouent.quoniam igitur hæc inſunt mouenti, inſunt autem ei non ut generi,quemadmodum id, quod eſt de pluribus,& differentibus ſpecie prædicari, ſed ſimpliciter ut rei,& mouenti:inerunt hæc etiam agenti. non igitur omne agens in agendo repatitur,ſed quod quidẽ primo agit:quandoq; quidem repatitur,quandoq; uero minime ut ars medicinæ agens in infirmum,& omnino ſciẽtiæ agentes in ipſos addiſcentes primo, hæ immobiles manent.primum quoq; agit ignis in aquam,ſed tamẽ ẽt repatitur ab ipſa & aer in balneo immediate agẽs in nos, etiam repatitur à nobis.& ut breuiter dixerim,agentium hæc ſunt,quæ in agendo repatiuntur,quæcunq; in eadẽ materia ſubſiſtunt.ob hoc nec ſcientia repatitur, ut medicinalis ab infirmo,medicamẽ uero repatitur,quoniã ſciẽtia in anima haber eſſet,ægritudo uero in corpore: reagit autem in medicamẽ,quoniam primum ſubiectum eſt materia cõīa oīum corporum. Videtur autem comparationem mouentium ad agentia feciſſe non recte. inquirens enim quæ agentium repatiuntur in agendo à patiẽtibus, & dicens ꝙ ut ſe habent mouentia,ſic ſe habent & agentia,adduxit quædam mouentia,quæ in mouendo nõ cõtramouentur,ab his,quæ mouentur,ſed ſimpliciter mouentur,& ipſa in mouendo,& motu indigentia ut cõtra moueantur,non tamen in mouendo contramouentur.huiuſmodi enim ſunt omnia,quæ immediate mouentur, ut innatum calidũ,aut lacerti,ſimiliter & baculus. ſed hoc non eſt quod quæritur,ſed ſi in mouendo contramouentur.dico ergo ꝙ & ſi non in uniuerſum exemplum ſimile ſit,ſaltem in tantum ſolum ſufficit, ꝙ ut mouentium, ſunt aliqua,quæ non ſunt immobilia,ſic & agentium,cũ & exemplum animæ etiam ſeruet proportionem : anima enim mouens contramouetur,& ſi per accidens. Omnino autem quoniam motus non ut genus in ſpecies diuiditur,ſed ut æquiuoca uox in ſignificata diuerſa: non eſt enim in uno prædicamento,ſed pluribus:non eſt aũt prędicamentorum aliquod genus:propter hoc nec uniuerſaliter expetendum eſt,ut quemadmodum ſe habet in motu,ita ſe habeat & in actione:ſed ſufficit ſi quoddammodo ſeruetur proportio. Vltimum autem dixit agentium, aut mouentium non in ſurſum,ſed ad id quod mouetur. aut generatur,hoc eſt immediatum ei quod mouetur,aut fit,ut infirmo cibus,aut medicamen:hoc enim ultimũ eſt ut ad ipſum patiens. Illud autem { Vt ſit dicere, } addidit:quia proxima oppoſitorum materia, non eſt immutabiliter eadem:aliter enim oportet temperata eſſe elemẽta,quæ album receptura ſunt,aliter ea, quæ nigrum, & in alijs ſimiliter. Dixit autem materiam oppoſitorum ueluti genus eſſe:quia ut unum & idem genus eſt cõtrariorum,ſic & una materia:& ut contraria nihil differunt ſecundum genus,ſic neq; ſecundum ſubiectum. Quoniam autem eſt eadem oppoſitorum materia, propter hoc qđ poteſt calidum eſſe,hoc eſt quod nondum eſt calidum; hoc autem eſt frigidum:quoniam eſt in materia,quæ nata eſt & calidum ſuſcipere:cum enim appropinquauerit ei calefactiuum calefit. Recte igitur dictum eſt.quæcunque agentium,& patientium in eadem materia nata ſunt

eſſe,

eſſe,hæc in agendo repati:quoniam eadem utriuſq; materia exiſtente nata oppoſiti formam ſuſcipere , hoc appropinquãte merito ab ipſo patitur.Id uero { Cuius gratia non effectiua. }dixit,ideo quia ſanitas non eſt actiuũ quid,niſi ſecundum tranſlationem.dixit autem ſecundũ tranſlationem,hoc eſt abuſiue:aut quia ut effectiua cauſa corpori præſens fit,ut ſanetur,ita & ſanitas. Quod uero ſanitas,& ſimpliciter finis,& cuius gratia non ſit effectiuum per ea quæ ſubiunxit,probauit,dicens ꝙ autem cuius gratia non eſt effectiuum,hinc eſt manifeſtum:pręſente enim agente adhuc aliquid fit,quod mutatur & in formam proficiſcitur,cum nondum perfecte ipſam aſſumpſerit:nam donec agens agit,nondum aſſumpſit formam id quod fit:finibus uero,& habitibus pręſentibus, non amplius fit,ſed iam eſt.igitur id cuius gratia non eſt effectiuum.Propter hoc igitur nullatenus uidetur Deum effectiuam mundi cauſam dicere.nam quia effectiuã cauſam illam eſſe dicit,quæ per uiam quandam,& generationem ducit ad eſſe,ea quæ fiunt:Deus autem non in tẽpore facit,neq; imperfecta:propter hoc neq; effectiuum ipſum dicit,niſi forte productorem oportet ipſum uocare.Dicitur quoq; & finalis cauſa : quia ad ipſum omnia cõuerſa ſunt,& ipſum appetunt.Quoniam uero dixit habitibus,exponens quænam dixerit habitus,addidit ꝙ fines & formas,materia uero paſſiuum:hæc enim eſt quæ patitur,& efficitur,& mutatur ſecũdum formas.propter hoc igitur inquit quæcunq; formarum in materia habẽt eſſe,hæc utiq; patientur:quia ſubiectum habent non immutabile,neq; paſſione carẽs:huiuſmodi autẽ ſunt ignis, aqua,& ſimilia.at ſi aliquæ ſint formæ ſeparabiles à materia,hæ etiam ſine paſſione fuerint.deinde concludens, dictum eſt iam,inquit,quid eſt facere , quod eſt ad paſſionem ducere:pati uero ad paſſionem duci: & ꝙ agere eſt aſſimilare ſibi paſſum,& pati aſſimilari agẽti: & quibus ineſt , ꝙ contrarijs & propter quid , quia communem habent receptiuam contrariarum paſſionum materiam:& quomodo,ꝙ adeunte , & propinquante agente patiens .

Tex.c.56 *Quomodo autem hoc contingit rurſum dicamus. Quibuſdam igitur uidetur pati unumquodq; per quoſdam meatus, ingrediente agente ultimo, & propriiſſimo: & hoc modo & uidere, & audire nos dicunt, & alios ſenſus omnes ſentire. Amplius autem uideri & per aerem, & aquam, & perſpicua,eo quia meatus habent,inuiſibiles quidem propter paruitatem: denſos autem, & ſecundum ordinem, & magis habere perſpicua. Qui igitur in quibuſdam ita determinauerunt, quemadmodum & Empedocles,non ſolum in agentibus & patientibus ſed etiam miſceri aiunt quorumcunq; meatus commenſu*Tex.c.57 *rati adinuicem ſunt. Via autem maxime & de omnibus una ratione determinauerunt Leucippus, & Democritus,principium cum fecerint ſecundum naturam , quod eſt. quibuſdam enim antiquorum uiſum eſt ens ex neceſſitate unum eſſe , & immobile. uacuum enim non ens, ſolum enim plenum ens:moueri uero non poſſe non exiſtente uacuo ſeparato , neque rur*Tex.c.58 *ſus multa eſſe,non exiſtente ſegregante. Hoc autem nihil differt,ſi quis putet non continuum eſſe uniuerſum , ſed tangere diuiſim ab eo:quod eſt dicere multa, & nõ unum eſſe uacuum. ſi enim omniquaq; diuiſibile,nullum eſſe unum , quare neque multa, ſed uacuum totum. ſi uero partim quidem,partim uero non, figmento cuidam hoc aſſimilari : uſque ad quantum enim, & propter quid,hoc quidem ſic habet totum , & plenum eſt,illud uero diuiſum . Amplius autem ſimiliter dicere neceſſarium non eſſe motum. Ex his igitur rationibus,ſupergredientes ſenſum , & ipſum deſpicientes , tanquam ratione conſequi oporteat,eſſe aiunt totum unum, & immobile, & infinitum aliqui:finem enim finire ad uacuum . hi igitur ſic , & per has cauſas de ueritate enunciauerunt. Amplius autem* Tex.c.59 *in rationibus quidem uidentur hæc contingere,in rebus autem inſaniæ proximum eſt ita opinari.nullum enim inſanientium tantum eſt alienari,ut ignem unum eſſe putet, & glaciem: ſed ſolum bona & apparentia propter conſuetudinem , hæc quibuſdam propter inſaniam nihil uidentur differre. Leucip*Tex.c.60 *pus autem habere opinatus fuit rationes , quæ ſenſui confeſſa dicentes,non auferent nec generationem , nec corruptionem, nec motum, nec multitudinem entium : confeſſus autem hæc quidem apparentibus conſentientia:ijs autem,qui unum conſtituunt,ut neq; motus ſit ſine uacuo, uacuumq; non ens , & entis nullum non ens,ait eſſe (quod enim proprie eſt omniplenum exiſtens)ſed eſſe tale non unum, ſed infinita multitudine, & propter molium paruitatem inuiſibilia hæc autem in uacuo ferri:uacuum enim eſſe, & congregata quidem generationem facere,diſſoluta uero corruptionem:agere uero & pati, quatenus ſe tangunt,eatenus non unum eſſe,et compoſita quoque, & circumplicita generare. Ex uere autem uno non utique* Tex.c.61. *genitam eſſe multitudinem:ex uere autem pluribus unũ: ſed eſſe hoc impoſſibile . At quemadmodum Empedocles , & aliorum quidam aiunt pati per meatus, ſic omnem alterationem, & omne pati hoc fieri modo, per uacuum facta diſſolutione, & corruptione ſimiliter quoque & in augmentatione alijs ſubingredientibus.*

Cum dixiſſet quid eſt agere,& pati,& quæ ſunt agẽtia,& patientia,nunc uult dicere quo pacto fit agere,& pati.iterum autẽ prius exponit modos,quibus antiquiores dicebant fieri agere,& pati,& ipſos confutat , & ſic uerum modum exponit.hi enim inquit per meatus agere,& pati fieri dicebant,quorum erat & Empedocles.eſſe enim meatus quoſdam in corporibus,quos ingrediens ipſum agens,ita agere in patiens.ſic autem & ipſum uidere dicebant fieri.eſſe enim in omnibus corporibus meatus,in perſpicuis autem denſiores magis , & per ordinẽ, per quos ingredientes uiſus ſic occurrere uiſibilibus : in non perſpicuis uero corporibus,quia non ſunt per ordinem meatus,non poſſe per totum tranſeuntes uiſiones attingere uiſibilia.eodem quoq; modo & alijs ſenſibus ſentire,aut audire,aut odorare,per meatus ingrediente qualitate odorata,aut ſono.Democritici uero, & Leucippei per uacuum agere,& pati fieri dicebant. in uacuo enim intercipi atomos,in quo factum agens ſic alterare tranſponens motu,aut ordine mutans atomos, aut appoſitũ augere.Differunt autẽ à uacuo meatus:quoniã qui meatus inducebant,non dicebant eſſe uacuum , ſed corpora eſſe meatibus plena,plenoſq; eſſe hos meatus altero corpore,ut aere,aut alio huiuſmodi.Laudat autẽ magis Democriticos Empedocle,& alijs,ꝙ talia principia inuenerint,quæ illis ſufficerent ad omnium ex natura factorũ aſſignationem:qui enim meatus inducunt, aſſignant uerbi gratia agendi,& patiendi per ipſos cauſam. forte autẽ & quorundam aliorum,ut miſtionis : dicebant enim per meatus miſceri corpora.cũ enim dicunt ſic ſe habẽt meatus,ut commenſurati ſint ad recipiendum commiſtũ corpus,tunc fieri miſtionem:motus tamen cauſam minime aſſignare poterant,quo pacto per meatus fiat ipſe motus,aut augmentatio:ingrediens enim ipſum agens, meatus quidem replebit,maius uero non faciet. Democritici uero inquit eiuſmodi principia nouerunt,quæ eis accommodabuntur ad aſſignandas omnium , quæ naturaliter generantur cauſas:hæ uero ſunt atoma & uacuum. Addit autem & eius ſuppoſitiones , & ſuppoſitionum eas, quibus Parmenidei uſi ſunt.hi enim inquit principia occulta,& indemonſtrabilia ſumentes,per ipſa, quæ manifeſta ſunt,& ab omnibus conceſſa, auferre conabantur: Com.13.

Democritici uero principia ſenſui confeſſa accipientes, per ipſa,ea quæ manifeſta ſunt,conſtruxerunt. Parmenides enim uolens oſtendere ꝙ in rebus non eſſet multitudo,nec motus,quod erat ſenſui repugnare, & manifeſta tollere,ſumit ut dignitatem,non eſſe uacuum: quod non eſt ſenſui confeſſum, ſed multa indigens demonſtratione.Hoc igitur accipiens procedit per ſyllogiſmum ſic. ſi non eſt uacuum,non eſt motus:ſed non eſt uacuum, igitur non eſt motus.ſumpſit igitur ipſam conſequentiam, ut manifeſtam,ꝙ uacuo non exiſtente,nō fuerit motus. per uacuum enim ſolum poſſe fieri motum ſimiliter autē & ad aſſumptum.illud ſcilicet ſed nō eſt uacuum. ſumēs igitur hæc ut confeſſa,quæ occulta,& dubia ſunt,per ipſa id ſuſtulit,quod eſt manifeſtum, ſcilicet ipſum motū. Sed potius opus eſt ſyllogiſmum hoc modo dicere,ſi eſt motus,eſt uacuum,ſed non eſt uacuum,nō igitur eſt motus. Eodem quoq; modo tollit multitudinem.ſi enim inquit in entibus eſt diuiſio,eſt uacuum:ſolum enim per uacuum ait fieri diuiſionem:ſed non eſt uacuum, non igitur eſt diuiſio:continuum enim erit omne,& unum.rurſus itaque & conſequentiam,& aſſumptum ſumpſit ut confeſſa.quæ tamen immanifeſta ſunt,& per ipſa quæ confeſſa ſunt,ſuſtulit.Parmenides itaq; hoc pacto quæ manifeſta ſunt,ex immanifeſtis ſuſtulit.Democritus tamen principia,ſumens ex ſenſu confeſſa,ꝙ & diuiſiones ſunt, & multitudo,& motus,in entibus, ex his inducit uacuum: quod occultum eſt per immanifeſta conſtruens. ſi enim eſt diuiſio,inquit,& multitudo in rebus,eſt uacuum : ſed eſt diuiſio & multitudo,ergo uacuum:ipſam quidem cōſequentiam eodem modo accipiens, ut Parmenides , ſed aſſumptum minime.nam hic quidem dicebat,ſed non eſt uacuum,quod erat occultum:iſte uero quod eſt multitudo,& diuiſio.ſimiliter & de motu.ſi ē motus,eſt uacuū: ſed eſt motus , igitur eſt uacuum : hic quoque eandem conſequentiam cum Parmenide ſumens , aſſumptionem uero,minime.Eodem modo Parmenides etiam infinitum inducebat.ſi enim eſt finitum omne, uacuo proculdubio finitur:ſed non eſt uacuum,non igitur eſt omne finitum. Propter hæc commendauit Democritum,ut & ſenſui cōceſſa principia ſumentem,& eiuſmodi ex eis ſuppoſitiones,& principia naturalium rerum conſtruentē,per quæ omnia aſſignare poterat,quæ ex natura fiebant.de Empedocle tamen dicens,ingredi inquit dicere ipſum agens in meatus,& ſic facere:non primo autem agens,ut medicinam,ſed ut immediatum,ut medicamen, aut cibum.& propter hoc inquit dicebat magis uideri uiſibilia , per ea quę magis perſpicua ſunt:nam quę ſunt magis perſpicua magis habent,& denſiores,& per ordinem meatus . hic igitur inquit non ſufficientia ſumpſit principia ad omnia naturalia,ſed ad quædam ſolum ipſis accommodata , ut ad modum,quo fit agere,& pati.item quo pacto miſcentur miſcibilia,ſed non quo pacto fiat motus , aut diuiſio ex his tradere poſſunt,aut reliquorum ſingulum. Democritici uero talia determinauerunt principia,quæ eis procedent recte,circa demonſtrationes omnium eorum,quę fiunt.propter hoc igitur inquit recte proficiſcuntur eis cōſequentia:quoniam tale principium ſumpſerunt,quod eſt,& conceditur à natura,ſcilicet eſſe multitudinem, & motum in rebus.uiſum enim eſt quibuſdam antiquorum, neq; eſſe multitudinem,neq; motum : quod erat ſenſui repugnare.non ſuſtulit ergo Democritus quę ex ipſa re fidem ſumpſerunt,ſed talibus principijs uſus eſt.cum autē dicit uacuum non ens,hic quidem pro eo quod eſt non poſſibile intellige,ſcilicet non eſſe in entibus omnino uacuum:ut ſit ſenſus,ſi non eſt poſſibile motū fore aliquid ſine uacuo:ſed non eſt uacuum,non igitur eſt motus . in Democriticis autem rationibus,non eſt conſequenter ſic poſſibile accepiſſe dici uacuum,non ens, ut omnino non ſit,ſed ſolum ad differentiam pleni:nam ueluti nō habēs eſſentiam aliquam ſupponit uacuum ipſe Democritus. Cum autem dixit non exiſtente uacuo,addidit ſeparato. dictum eſt enim in Phyſica,ꝙ uacuum locus,& plenum ſubiecto eadem ſunt,ſed habitudine diuerſa. Vacuū enim nil aliud eſt quàm locus priuatus corpore. Plenum autē locus plenus corpore.Locus uero uacuum corporis receptiuum,aut interuallum corporis contentiuum. In eo uero{ Hoc autem nihil differt } non ad id quod iam dictum eſt,ſed ad dicendum referre opus eſt,adhuc autē ad Parmenidem loquitur.ſupponens enim inquit uacuum eſſe, & motum,& multitudinem,eo quod non poſſit dicere, nec diuiſionem eſſe,nec motum ſine uacuo:ſed uera ratio habet,ꝙ etiam non exiſtente uacuo,nihil prohibet,& diuiſionem,& motum rerum eſſe,diuiſarum quidem,ſed ſe tangentium,& non per uacuum diſtinctarum . hoc autē interimens Parmenides dicit,ꝙ nihil differt ſic ſupponete ab eo,quod eſt,atoma & uacuum inferre. utrum enim inquit ipſum ens,omniquaq; diuiſibile eſt,aut non omniquaq;.ſi enim omniquaq;,non ſolum multę nō erunt res, ſed nec una:diuiſum ſiquidem omniquaq; nihil erit , ſed ſolum uacuum.ſi autem non omniquaq; diuiſibile , figmento hoc ſimile eſt.nam cur ſecundum quid diuiſibile, ſecundum quid autem indiuiſibile?Sic autem & atomorum opinio cauillatio eſt,ad quam & uacuum eſſe ſequitur.Eadem autem inquit ratione oſtendit motum non eſſe:uacuum quidem non eſſe ſupponens:motum autē ſine uacuo non eſſe aſſumens.Deinde accuſat Parmenideos: quoniam putabant ad rerum euidentiam non eſſe aduertendum omnino,ſed ad ſolam rationum conſequentiam, quod credentes,& perſuaſi unū eſſe dicebant uniuerſum & immobile,& infinitum.uidebantur enim inquit accidere hęc,ſcilicet eſſe uniuerſum unum , & infinitum , & immobile,quantum eſt ex rationum cōſequentia, & probabilis eſſe argumentatio uidebatur,in ipſis tamē rebus nihil ab inſania uidetur hoc ipſum differre,immo potius excedere inſaniam:nullus enim inſanientium in ſenſu fallitur,neq; ignem idem putant glaciei . ſed error inſanientibus eſt circa bona & non bona,utilia & non utilia:eligit enim propter inſaniam inutile pro utili. hi igitur huiuſmodi ſunt.Leucippei uero,& Democritici ſenſui confeſſa dicentes,non ſuſtulerunt,nec multitudinem,nec motum.Apparentibus igitur inquit concors exiſtens Leucippus in hoc,cum poſtea recepiſſet ex his, qui unum inducunt,& cum ipſis conſentiens nō eſſe motum ſine uacuo,& ꝙ uacuum eſt non ens,hoc eſt non plenum,neq; ſubſtantia aliqua,neq; conſiſtentia, ſic quę conſequuntur conſtruxit,ſcilicet ꝙ atoma ſunt & uacuum.nam ſi multa ſunt entia diſtinctaq;:diſtinctionem uero ſine uacuo factam iri eſt impoſſibile:eſt igitur uacuum . ſic igitur uacuum eſſe conſtruxit . Atoma uero eſſe rurſus ſic, unumquodq; entium proprie eſt ens : in ente uero nihil eſt non ens:quare neq; uacuum.ſi autem nihil eſt uacuū in eis:diuiſionem uero ſine uacuo impoſſibile eſt factam iri:impoſſibile eſt igitur ipſa diuiſa iri.Tangentia uero dixit agere & pati,hoc eſt per ipſum uacuum:nam per hoc ſe mutuo tangunt.non enim proprie tactum dicebat Democritus,dicens tangere ſeinuicem atoma,qui ſit ſuperſiciebus adinuicem congruentibus ipſorum tangentiū, ſed propinquas eſſe adinuicem atomos , & non multum diſtare,hoc tactum uocabat:uacuo enim omnino ipſa ab inuicem diſtingui,& ſecerni:ſed compoſita inquit adinuicem atoma,& complicata paſſiones generant, ut ſæpe dictum eſt.Significat autem per compoſitionem ipſorū, & complexionem poſitionem,& ordinem, ſed & eo quod ſecundum ueritatē,& proprie inquit uno multitudo non facta fuerit,cum multitudo per diuiſionem fiat : diuiſio uero per uacuum.quod igitur proprie unum eſt,non habens in ſe uacuum,minime diuiſum fuerit : ſed neque ex multis ſecundum ueritatem fieret utiq; unum: neq; enim poſſunt atomi congregari per uacuum,ſeparatæ , & uniri non potentes.

Ferè autem et Empedocli neceſſarium eſt dicere , quemad- Tex c. 6 a
modum

modum & Leucippus inquit.eſſe enim quædam ſolida,ſed indiuiſibilia,niſi omniquaq; continui ſunt meatus.hoc autẽ impoſſibile:nullum enim erit alterum ſolidum præter meatus, ſed uniuerſum uacuum.neceſſe igitur tangentia quidem indiuiſibilia eſſe,horum autem intermedia uacua, quos ille meatus uocat.ſic autem & Leucippus inquit de agere & pati. modi igitur,per quos hæc quidem agunt,illa uero patiuntur,ferè hi dicuntur.

Com.114. Reducitur inquit Empedoclis opinio ad Democriti opinionẽ.quãtũ.n.ex his,quæ ſupponit Empedo.neceſſe eſt ipſum atoma corpora inducere.ſi.n.per meatus ſupponit agere,& pati,neceſſe oĩno eſt in meatus ingrediente agente,& patiente,cõtinẽtia meatus corpora impaſſibilia eſſe,& indiuiſibilia.nã ſi patiantur,qm̃ agere & pati nõ aliter quã p meatus dicit fieri:neceſſe eſt & illa meatus habere,& rurſus corpora cõtinẽtia meatus illos:quate aut totũ meatus erit,aut ſi hoc eſt impoſſibile,neceſſe eſt eſſe quædã ultima,impaſſibilia, & indiuiſibilia corpora:& hoc quoq; Democritus dicebat.quare eadẽ etiã Empedocles Democrito,& Leucippo,quãtũ eſt ex propriis ſuppoſitionibus,dicere cogetur. Hoc autẽ increpat dicẽs.{ Eſſe enim quædã ſolida }.i.neceſſe eſt Empedocli dicere eſſe quædã ſolida,& indiuiſibilia:quia nõ ſunt in omni parte corporis meatus continui:hoc.n.ẽ ĩpoſſibile:eſſet enim meatus uniuerſum corpus,& uacuũ.quare ſi hoc abſurdum eſt,neceſſe eſt tangentis corporis partes ſolidas eſſe,& indiuiſibiles,media uero ipſarũ uacua, quæ Empedocles meatus corporis uocabat. hmõi uero & Leucippei ſupponebant,indiuiſibilia quidẽ ſeinuicem tãgere,ſed intercipi uacuo.per quod agere & pati fit,niſi quod ipſum tactum non proprie dixerunt Leucippei,ut ſuperius dicebat.

Et de his quidem, & quo pacto dicunt,manifeſtum eſt, & ad ipſorum poſitiones,quibus utuntur, ferè confeſſe apparet id,quod accidit,alijs uero minus. ut Empedocli quodammodo erit corruptio, & alteratio non manifeſtum.illis enim ſunt indiuiſibilia prima corpora,figura ſolum differentia, ex quibus primis componuntur, & in quæ ultima diſſoluuntur:Empedocli uero alia quidem manifeſtum quod uſque ad elementa generationem, & corruptionem habent: horum autem ipſorum quo pacto fit, & corrumpitur coaceruata magnitudo,neque manifeſtum, neque contingit ipſi dicere, non dicenti & ignis eſſe elementum. ſimiliter autem & aliorum omnium,

Tex.c.63 *quemadmodum in Timæo ſcripſit Plato. Tantũ enim differt non eodem modo cum Leucippo dicere, quod hic quidem ſolida,ille uero ſuperficies dicit indiuiſibiles: & hic quidem infinitis terminata eſſe figuris indiuiſibilium ſolidorum unumquodque,ille uero terminatis:quoniã indiuiſibilia utrique dicunt, & figuris terminata. ex his itaque generationes, & diſgregationes,*

Com.1.. Cũ expoſuiſſet modos,quibus & Empedocles,& Democritici agere,& pati ſupponebant,in his magis cõmẽdat Democriticos,qui eiuſmodi principia ſupponebant, quæ eis ſufficiebant ad generationẽ,& corruptionẽ, & alterationẽ,& alias naturales mutationes,cũ Empe.non poſſet per propria principia omniũ rõnes aſſignare. primũ.n.impaſſibilia dicẽs eſſe elemẽta quatuor, & ſpecificas ipſorũ differẽtias eſſe ipſas paſſiones,alterationẽ ſeruare nõ põt:generationẽ aũt cõpoſitorũ quidẽ elemẽtorũ congregatione dicit eſſe:ipſorũ aũt elemẽtorũ generationẽ nõ amplius dicere põt,nõ ſupponẽs illis ſimpliciora elemẽta:uidẽtur aũt elemẽta genita,corruptaq;.ſed Democritici,& ipſi dicẽtes cõpoſita oĩa ex quatuor elemẽtis habere generationẽ,ipſorũ etiã elemẽtorũ rationẽ generationis ex propriis principiis aſſignãt: generari enim ipſa,& corrumpi atomorũ cõgregatione,ac diſgregatione.& alterationẽ quoq; ſeruabant tranſpoſitione,& ordinis uariatione ipſorũ atomorũ:nõ.n.ſupponentes paſſiones in atomis,ſed ipſa dicẽtes impaſſibilia,ipſorũ poſitione,& ordine paſſiones fieri uideri dicebant. Empedocles tamẽ in elemẽtis reponens paſſiones,& ipſas eſſe dicẽs immutabiles,alteratione ſeruare nõ poteſt.ferè igitur,inquit,qui ab antiquioribus dicti modi ſunt iſti, qui duo ſunt:& qui per meatus,& qui per uacuũ & de his quidẽ inquit Leucippeis.ſ.& Democriticis. Manifeſtũ autẽ hoc ex cõſequẽtibus,& qũo.ſ.& quonã mõ dicũt manifeſtũ,ſed & ad poſitiones ipſorũ,inquit,quibus utũtur,cõfeſſe ferè quod accidit apparet:cõſequẽtia.ſ.inqt, & accidentia principiis eorũ,quæ cõſequuntur, dixerũt & alia,& eũ qui eſt de facere & pati ſermonẽ. Empedocleis uero,inquit,minus cõſequentia & accidentia principiis ſunt ea,quæ cõſequuntur,ea.ſ.quæ de generatione & corruptione & alteratione,& agere & pati. Democriticis enim inquit prima corpora,ex quibus fiunt oĩa primis,& in quæ ultima reſoluunẽ,indiuiſibilia ſunt:in hac enim & quatuor elemẽtorũ reſolutio fit. Empedocli uero alia quidẽ.ſ.cõpoſita,uſq; ad quatuor elemẽta habẽt reſolutionẽ.prima.n.elemẽta ſunt ei ipſa quatuor: & pp hoc cõpoſitorũ habent generationis rõnẽ,ipſorũ elemẽtorum congregationem quo autem modo & ipſa elementa generantur,& corrumpuntur nõ habet dicere,nõ dicens ipſis elementis ſimpliciora aliqua elementa: aceruata autem magnitudo,hoc eſt ex generatione ipſorum aceruata,ut aer,aut aqua,aut ignis, quæ in generatione ipſorum paulatim congregantur,& augentur, ut ex pluuia aqua,aut quia ex euaporante aqua aer,aut ex accenſa materia ignis:ſimiliter autem & de terra. non dicenti igitur inquit ignis elementa,neq; aliorum omnium,aquæ.ſ.& aeris & terræ,non poſſibile eſt ipſorum generationem tradere:propter quod & Plato in Timæo quatuor elementorum elementa ait eſſe ipſas ſuperficies, hæ autẽ ſunt triangula æquilatera,& rectangula: pyramidem uero non elementum dicebat ignis,ſed ſemen: ſimiliter & terræ cubum,& aliorum ſimiliter: aquæ quidem laterũ octo,aeris uero uiginti laterum:nam duodecim laterum ſuperficiem toti mundo tradidit:triangulos uero hoc eſt prima elementa,indiuiſibilia dicebat: non enim ulterius hæc diuidi in magis elementaria.Platonis igitur inqt opinio ab ea,quæ Leucippi & Democriti differt in hoc, q hi quidem indiuiſibilia,quæ & prima elemẽta faciebãt, ſolida eſſe dicebant,Plato uero indiuiſibiles ſuperficies & Democritus quidem infinitis figuris dicebat atomos figurari,Plato uero terminatis,magis autem una: triangulos enim prima elementa dicebat.hęc autem primum ex elementorum terminatis terminari figuris.ſ.quinque, pyramide,cubo,octo laterum,duodecim laterum,uiginti laterum figura.non hoc autem dicit, quod unaquæq; atomus infinitas habet figuras:unum enim unaquæque habebat:ſed q atomi infinitas figuras habebant diuiſas ſecundũ unãquãq;.aut eſt cõuerſo modo intelligendum unũquodq; ſolidorũ infinitis figuris terminatũ eſſe,hoc eſt,unãquãq; figurã in infinitis ſolidis,hoc eſt atomis terminatã eſſe,ut ſphæricam,cubicam,& aliarũ unãquãq;, ut & figuræ infinitę ſint,& ſub unaquaq; figura atoma. uerbum autem illud{ Terminum eſſe } hic loco eius dixit,quod eſt circũſcriptum eſſe ſingulum ſolidorum ab aliqua figura.

Leucippo quidẽ duo utiq; modi eſſent, & per uacuum, & per tactum: ob hoc enim diuiſibile unumquodq;. Platoni uero ſecundum tactum ſolum: uacuum enim non eſſe inquit. et de indiuiſibilibus ſuperficiebus diximus in prioribus rationibus.

Videẽ hic aduerſari his,quæ ab eo ſuperius dicta ſunt. Com.116. dixit enim in illis pati hoc modo fieri,diſſolutione facta per uacuũ,& corruptione,& aliis mutationibus.nũc aũt dicit duos eſſe modos generationis,eum qui per uacuũ, & eum qui per tactum.uidetur igitur hic communius ge

nerationem dixiſſe in generatione entis,dico.ſ.ſubſtantia
rum,& ipſorum acc identium: & huius quidem alterum
modum,eum.ſ.qui per uacuum eſt,eſſe ipſius generatio-
nis,alterum uero,qui pee tactum alterationis. tangentes
enim ſeinuicem atomi,& colliſæ tranſponuntur,& in or-
dine transferuntur, & ſic alterationem faciunt : tangunt
autem ſe proculdubio per ipſum uacuum: quare nō ſunt
hæc illis contraria. Poteſt autem illud{ Duo modi} non
ſecundum alium,& alium modum dicere fieri gñationē,
quādoq; hūc,quādoq; illū,ſed unāquāq; gñationē per
duos hos modos,ut fiat & per uacuum , & per tactum.
nam per uacuum etiam fit tactus,ſiue proprie tactum di
xeris,ſiue per appropinquationem:etenim etiam ſuperius
communiter agere,& pati per tactum dixit fieri.dicit au
tem ſic,& conſtantia facere generationem,diſſolura ue-
ro corruptionē,agere uero & pati quatenus ſe tangunt:
agunt autem & patiuntur non ſolum quæ alterantur,ſed
etiam quæ generantur.ſic igitur Democrito quidē ſunt
inquit duo modi generationis,Platoni uero unus , qui p
tactum.nō enim dicit uacuum Plato,ſed ſuperficies qui-
dem tangentes ſe,ſecundum proprium tactus ſignifica-
tum facere pyramides,aut cubos,& reliquas ſolidas fi-
gurarum:hæ autem rurſus tangentia ſe facere corpora.
Priores autem rationes eas,quæ de Cœlo dixit:in illis.n.
Platoni ſuperficies principia dicenti contradixit.

*De indiuiſibilibus uero ſolidis amplias conſiderare quod
accidit dimittatur nunc.*

Com.n7. Indiuiſibilium corpoeum deſtructio,dicta eſt ab ipſo
quidem ſeoeſum in libro de indiuiſibilibus magnitudini-
bus,& in libro quoq; de Cœlo:opus autem eſt nos dice
re per quot,& quales argumentationes in lib. de Cœlo
ipſa deſtruxerit.in tertio igitur ſermone ſex quaſdam po
nit argumentationes,in quarto autem unam,congruentē
conſiderationi de graui,& leui. Eſt igitur prima ratio,
quòd non condecentia ſciētiæ principia ſupponunt, qui
atomos dicunt,cum ipſas infinitas eſſe dicant: infinitum
enim ſui natura incognitum eſt,ſcientia uero terminato-
rum eſt,& terminara cognitio . hæc autem ratio non ad
atomorum indiuiſibilitatem,ſed ad infinitatem dicta eſt.
Secunda eſt , quod auferunt hæc dicentes certiſſimas
ſcientiarum,dico.ſ.mathematicas:illi enim omnē magni-
tudinem etiam intellectu ſumptam bifariam diuidunt. hi
uero etiam naturalem non diuidunt : quare aduerſantur
certiſſimis ſcientiarum. Tertia,quod interimunt cōſen
ſum & paſſiones.ut enim ſæpe dictum eſt,cum punxe-
rit corpus acus aliqua,neceſſe eſt omnino , aut in uacuū
procedere ipſam,aut atomum tangere : ſed ſi in uacuum
proceſſerit,non ſentiet,ſi uero atomum tetigerit,quia im
paſſibilis eſt,rurſum nullus fiet ſenſus : quare ſublatus
fuerit ſenſus,neq; aliquid erit ſenſibile.ſi enim ſentire dici
tur aliquid pati ab ipſis ſenſibilibus,ipſum ſenſum : non
eſt autem conſenſus,neq; paſſio : non eſt igitur ſenſibile
aliquid proprie.ſi autem aliquis dixerit quod natura ni-
hil eſt ſenſibile,ſed poſitione,& certa ad ipſos ſenſus ha-
bitudine:nam eo quod taliter,aut taliter atomi occurrāt,
ſic eſſe uideri ſenſibilia:ſcito redargutam eſſe ſufficienter
à Platone in Theæteto rationem hanc. Quarta , quòd
interimunt continuitatem , & diuiſionem. nullum enim
erit continuum,& propter hoc neq; diuiſibile : cum ta-
men cōtinua eſſe corpora manifeſtum ſit uel ex hoc præ
cipue,q una aliqua particula patiente totum corpus fe-
rè in non tempore conſentit paſſionem , propter conti-
nuitatem permeantem.at ſi non eſſet continuum corpus,
quomodo oporteret particula una patiēte,ut pede offen-
dente,conſenſus ſecundum continuitatem in totum per-
meare?non enim ſi ſtaremus decem ſe conſequentes, de-
inde unus percuteretur,fieret in reliquos conſenſus, quia
non ſumus continui,ſed diuiſi. Quinta q interimunt ge
nerationem,& corruptionem . quomodo enim ex aqua
euaporante aer fieret?proculdubio dicent ſegregatis ato-
mis,ex quibus congregatis aer conſtabat . ſed ſi hoc eſ-
ſet,nunquam oporteret uniuerſam aquam euaporari,ſed
ſemper ſupereſſe aliquid euaporandum: non enim eædē
atomi ſunt omnium elementorum effectiuæ,ſed aliæ alio
rum. quare ſi non ſubſtantia aquæ mutata ſit aer ſic , ſed
ſegregatis ex ipſa aeris atomis,ipſa aqua nunquam tota
in uapoerm conuertitur:quare aut non omnino erit gene
ratio,aut falſa eſt atomorum ſuppoſitio. impoſſibile eſt
enim ſaluari in tali ſuppoſitione generationem elemento
rum mutuam , cum tamen & ipſi dicant elementa ex ſe
mutuo generari.quare ipſi ſibi ipſis aduerſantur , dicen-
tes ex ſe mutuo elementa generari . rurſusq; quantum ex
proprijs ſuppoſitionibus mutuam illorum generationem
auferentes. Sexta ſuper has,q ſi differunt figuris atomi,
infinitæ autem figuræ,igitur infinitę atomorum naturæ.
ſi autem infinitæ naturæ,infiniti etiam motus , & infini-
ta loca:nūc autem neq; loca infinita,nec motus infiniti.
ſi aut quis dixerit,ſed omnes eſſe dicebant , ut & omnes
dicebant & deorſum moueri : ſurſum uero motum eliſis
quibuſdam atomis,ut ſphæricis fieri,dicemus q quę prę
ter naturam uiolentia aliqua in præter naturalem locum
mouentur,quanto ſunt maiora,tanto tardius præterna-
turali motu mouentur:magnā enim terram aliquis proii-
ciens, tardius ſurſum mouebit,q̄ paruam glebam.opor-
tebat igitur maiorem ignem tardius ad ſuperiorē locum
moueri,minorem uero citius:nunc autem econtra uide-
mus,quāto enim maior eſt ignis,tanto citius ſurſum mo
uetur.has igitur ponit argumētationes in tertio. In quar
to autem inquit q non habebunt cauſam,quam poſſint
aſſignare huius,q alia alijs leuiora,grauioraue ſint , qui
atoma ſupponunt,& uacuum.propter quid enim corpo
rum hæc quidē erunt grauiora,illa uero leuiora? neceſſe
enim oīno eſt,aut propter plenū ſolū,aut propter uacuū
ſolū,aut propter utrūq;.uerbi cauſa propter plenū ſolū,
ut dicant quæ plus habent de pleno,grauiora eſſe , quæ
minus,leuiora,uacuo nihil conferēte.ſi aūt per ipſum ua
cuum,ut quæ pluri uacuo participant,leuiora ſint , quæ
autē minori grauiora.ſi autē propter utri uſq; proportionē
ad plenum,ut dicamus,in quibus maiorē rationē habet
uacuum ad uacuum,quàm plenum ad plenum, hæc eſſe
leuiora,alia uero grauiora:ut uerbi gratia duobus exiſten
tibus corporibus,maiorem rationem habeat uacuū quod
eſt in altero ad uacuum alterius,quàm ipſum plenum,ad
plenum alterius:ut exempli gratia uacuum ſit duplū ad
uacuum alterius,plenum uero ſeſqualterum,aut æquale.
ſi igitur propter plenum ſolum hæ quidē grauiora ſunt,
illa leuiora,oporteret paucam terram multo igne leuiorē
eſſe:eſt enim amplius plenū in multo igne,quā in pauca
terra.ſi autē propter uacuum ſolum,oporteret multā ter-
ram leuiorē eſſe pauco igne,cum amplius ſit uacuum in
multa terra,quàm pauco igne.ſi aūt propter proportio-
nē utriuſq; & grauiora,& leuiora hæc eſſent, in quibus
maior eſt ratio uacui ad uacuū,quā pleni ad plenū,mani
feſtum q in quibus ſunt rationes æquales uacui & ple-
ni,hæc erunt ſimiliter leuia , aut grauia . oporteret igitur
magnam terram ſimiliter eſſe leuem,aut grauē.parti ſuæ:
eadem eſt enim in toto & in parte uacui & pleni ratio.
oporteret igitur lapidem unius talenti , & paucam terrā
breuiſſimis eorum partibus æquiponderā eſſe : quod eſt
impoſſibile.rationes igitur , quas in libro de Cœlo po-
nit,hæ ſunt.ponit quoq; & alias quaſdam hic.

Vt autem paruam egredientes dicamus neceſſarium impaſ- Tex.c.64
*ſibileq; unūquodq; dicere indiuiſibilium : non enim poſſibile
pati niſi per uacuum, & nullius effectiuam paſſionis : neque
enim durum,neque frigidum eſſe poteſt.* Quāuis hoc eſt incō Tex.c.65
*ueniēs attribuere ſolū circulari figuræ calidū. neceſſe enim &
cōtrariū, & frigidum alicui alteri cōgruere figurarū. abſur-
dum autē & ſi hæc quidē inſint,caliditas inquā , & frigiditas:
grauitas autē & leuitas. & durities & mollities non inſint.*

Quamuis

Tex.c.66 *Quanuis grauius ſecundum excellentiam dicit eſſe Democritus unumquodque indiuiſibilium. quare manifeſtum quod & calidius. talia uero cum ſint non pati à ſeinuicem impoſſibile*
Tex.c.67 *ut à ualde excellenti calido remiſſe calidum. Atqui ſi durum & molle, molle autem iam in patiendo aliquid dicitur, quod*
Tex.c.68 *enim cedit molle eſt. At uero abſurdum, & ſi nihil ineſt, niſi ſola figura: & ſi ineſt, una autem ſola, ut hæc quidem dura, illa uero calida: neque enim una aliqua fuerit ipſarum natura. ſimiliter autem impoſſibile & ſi plures uni: indiuiſibile enim exiſtens in eodem habebit paſſiones: quare & ſi patiatur, ſiquidem infrigidatur, ſic & aliud quid aget, aut etiā patietur.*

Com.8. Neceſſe eſt inquit ſupponentes atomos, impaſſibiles ipſas ſupponere. nam ex quo pati non aliter fieri dicunt quā per uacuum: uacuum autem non eſt in atomis: ergo nec paſſio aliqua. ſed ſi impaſſibiles ſunt atomi, igit nec in ſeipſas agent: quā enim non habent paſſionē, nec alĳs nec ſibiipſis omnino tradiderint. ſi autē nō egerint in aliquid, nullū erit agens, neque patiēs, quod eſt abſurdum, & ipſi euidentiæ repugnans. quare nullū erit, neque durū ex molli, nec calidum ex frigido, neque aliorū huiuſmodi nullū. quāuis, inquit, ipſi ſuis ſibi ſermonibus aduerſantur: dicunt. n. ſphæricas ex atomis calidas eſſe, & adhuc excedētes atomorum grauiores eſſe. quare, inquit, ſi maiores atomi grauiores ſunt, manifeſtum q̄ & maiores ſphæricæ calidiores erunt: calidiores autem & grauiores exiſtētes quo pacto in ſeipſas nō poterunt, & agere, & pati? quod eſt enim remiſſe calidum, patitur ab intenſe calido: quare rurſus agent, & patientur abinuicem. Abſurdum aūt & ſphæricas calidas quidē dicere: nō autem reddere & contrarium calido ipſum frigidū, alicui alteri figuræ. Abſurdum quoque eſt caliditatē quidē, & grauitatē ineſſe atomis, contraria uero his, & ſimpliciter alias paſſiones, nō dicere ineſſe. ſi enim inquit ineſt atomis durū, cur nō inerit molle: ſi aūt ierit, molle aūt quod cedit, cedere aūt eſt pati aliquid. nō igitur impaſſibilia ſunt ēt ſecundū hoc. { At uero abſurdum, &, ſi nihil ineſt, niſi ſola figura. } Oportet aūt nos exponere ex diuiſione, quæcunq; poterant ineſſe atomis, ut cū hęc confutauerimus, oſtendamus nullo prorſus modo poſſe conſtare atomorū ſuppoſitionē. ipſe quidē Philoſophus nō perfecte omnia enumerat diuiſionis ſegmenta: nos uero ipſam perfecte exponemus. Neceſſe igitur eſt atomos, aut nullā habere paſſionē, aut habere. & ſi habere, aut unā ipſarū ſingulā habere, aut plures ſingulas, aut plures unā, aut plures plures: in mēbro aūt ſupponēte plures, cōprehēdatur & oēs. Si igitur nullā habeant paſſionē, neq; utique quę ex ipſis conſtant aliquā habuerint paſſionē: quo pacto .n. quod nō habēt his, quæ ex his ipſis conſtant, dederint. ſi uero nullā habebunt paſſionē, quę ex ipſis cōſtāt auferentur ſenſus, & ſenſibilia. ſenſus. n. in patiendo aliquid a ſenſibilibus dicitur: hæ aūt ſunt ipſæ paſſiones: quare nullū erit natura ſenſibile. ſenſibili aūt nō exiſtēte, neq; ſenſus erit: hæc. n. ſunt eorū quæ ſunt ad aliquid. q̄ aūt in habitudine ad ſenſus ſenſibilia habeāt eſſe, & Plato in Theæteto demonſtrauit, & ipſe multis in locis Ariſto. quare accidet auferri penitus ſenſibile, & ſenſum. impoſſibile eſt ergo nullā ipſas habere paſſionē. Si uero habeant, unam aūt habeat ſingula: dico aūt unam habere unamquāque, ut nulla eandē alteri habeat, ſed unaquæque propriam, præter reliquas. ſi ergo unam unaquæque habeat paſſionē, non erunt eiuſdē naturæ. ſi enim non eſt nata altera alterius ſuſcipere paſſionem. non igitur ſunt unius naturæ, cum tamen hoc dicant. ſi aūt non fuerint eiuſdē naturæ, neque agent adinuicē, neq; patiētur: quare auferetur per hoc agere & pati, & fruſtra inerunt illis paſſiones, cum nihil agant inter ſe, aut patiantur: nihil autē fruſtra a natura fit. non igitur eſt poſſibile unamquāque unam habere paſſionē. Si aūt unaquæque plures habeat: dico autē plures habere unamquamque, ut ſi mille ſint atomi: ut uerbi gratia habeat unaquæque ipſarum quinque aliquas paſſiones, non eaſdē tamen reliquarum nullam, ſed unamquamque aceruum quēdam appropriatum habere paſſionum. ſi igitur ſic unaquæque plures habeat: interrogabo quomodo habet has, & per quā rationē, aut ſecundum partium compoſitionē, aut ut ſpeciē in materia. dico autē ſecundum compoſitionē partium, non ut ſecundum actum ex partibus diuiſis conſtante atomo, ſed quia propter talium ſecundum intellectum ſumptarum partium conſonantiam paſſiones in unaquaque inſunt. ſi ergo propter partium compoſitionē inſunt illis paſſiones, accidet idem, quatenus agit, eatenus patitur ſi habeat atomus & caliditatē, & humiditatem: agit autem ſecundum caliditatem, & patitur ſecundum humiditatem: quoniam quatenus humida ſunt, eatenus ſunt & calida: patiens igitur ſecundum humiditatem, patietur & ſecundum caliditatem: quapropter agens ſecundum humiditatem, patietur ſecundum caliditatem, quod caret ratione: calefaciens enim calefiet, qua calefacit caliditate. non igitur ſecundum partium compoſitionem habebit paſſiones. Eadem quoque abſurda ſequi uidebuntur his, qui temperamentorum effectus formas dicūt eſſe, quales ſunt medici, & his, qui non quidem temperamentorum illas eſſe effectus dicunt, ſed ad aptitudinem temperamenti extrinſecus, & uniuerſali opificio ſuperuenire formas: ut & uerus habet ſermo. nam ſiue temperamentorum effectus ſint formæ, quoniam ad talem commenſurationem primi temperamenti, ſiccorum uidelicet & humidorum, calidorum, & frigidorum plures ſequuntur qualitates: nam & huiuſmodi, color, & ſapor, & mollities, aut durities, & ſimilia: manifeſtum igitur quod ſecundum ueram rationem, & dulce erit, & rubrum, & humidum, & calidum, & reliqua. quare ſi ſecundum eandem rationē omnia erit: patientia igitur ſecundum unam patientur & ſecundum reliquam. quare ſi agit quidem ſecundum aliquid, patitur autem ſecundum aliud: ſecundum idem igitur, ſecundum quod agent, etiam patiētur: nam ſecundum eandem rationem ſunt utraque. ſi autem non ſunt effectus temperamentorum ipſæ formæ, ſed ab extrinſeco ſequuntur aptitudinem temperamenti, manifeſtum quod ſecundum eandem rurſus aptitudinem eſt, quod diuerſæ ſuperueniant paſſiones. ſi autem ſecundū eandem aptitudinis rationem ſuperueniunt diuerſæ paſſiones, idem rurſus ſequetur abſurdum, ſi hac quidem agit, illa uero patitur: qua enim rurſus agit hac ipſa etiam patietur: quare idem etiam uero ſermoni ſecutum eſt abſurdum. Inquiſitione ergo dignum fuerit & hoc ipſum ſecundum ſe theorema. An ab eodem temperamento diuerſæ formæ perficiantur, aut ſaltem, ut uerior habet ſermo, ſuperueniant ad eandem aptitudinem diuerſæ ideæ. quod enim non ſimpliciter temperamentorum effectus ſint ipſæ formæ, manifeſtum eſt. ſit enim calidum, & frigidum primi temperamenti effectus, aut ſiccum, & humidum, aut graue & leue: ſed unde erit graue olens, & bene olens, & horum infinitæ differentiæ (unde ſaporum multitudines, & colorum (ipſæ que ſubſtantiales formæ, carnis inquam, & oſſis, & infinitarum formarum (& ſi ſecundum eandem rationem primi temperamenti diuerſæ perficiuntur in his, quæ ſimilium ſunt partium, formæ, ut dulce, & flauum, & lentum in melle: cur non patiente uno, etiam alterum patitur (patitur enim color uerbi gratia mellis, & ex flauo albus fit, dulcedo uero, exempli cauſa, nihil eſt paſſa. clarum autem eſt, ſi non eſſet permutata mellis temperies, color utique non eſſet permutatus. quo igitur pacto mutatus eſt ſimul color, ſapor uero non (cum tamen oportebat ambo ſimul pati, patiente temperamento: quoniam ſecundum eandem conſtituunt temperamenti rationem. & mille eſt eiuſmodi exempla inueniſſe. ſi autem in aliquibus una mutantur qualitates, ut in uino decocto, eo ſcilicet quod coctum, aut

ſapa uocatur:hoc enim in decoctione cum ſapore etiam colorẽ ſimul mutat ſaltẽ in quibus nõ hoc contingit,inquiſitione dignũ eſt,& dubitationẽ nõ facile ſolubilem habet theorema. Quid igitur ad hæc dicimus? Vnaquęque qualitas in latitudine quadam conſideratur, & non eſt indiuiſibilis eius ſubſtantia.nã & albedo latitudinem habet:non enim quãprimũ aliquid exiit ab albo ſumme, iam ex omnino albo exiit.ſimiliter autẽ & dulcedo in latitudine conſideratur:magna enim eſt dulcium latitudo: ſimiliter & in omnibus ſe habet.ſi ergo latitudinem habent qualitates,clarum ꝙ & temperamentorũ aptitudines,ad quas natæ ſunt ſequi,ſuperuenireq́,latitudinẽ habebunt.eſt tamẽ quędã extrema tẽperamẽti ratio,in qua nõ ulterius innata eſt fieri unaquæq;,ſed ſtatim in illo tẽperamenti indiuiſibili uniuerſa qualitatis natura eſt alterata.Verbi gratia,ut in exemplo examinẽ ſermonem,ſint puta decem calidi partes,& frigidi pares, & ſicci & humidi,in ipſo extremo,dulcedinis forma ſuperuenire innata eſt,ſeu ingigni.ſi igitur diminuta fuerit alterius oppoſitionis una particula,nõ ſic quidẽ erit dulce , nõ tamen penitus nõ dulce,ſed minus dulce.ſi tamẽ quinq; particulæ fuerint diminutæ,(ſit enim ut ad hanc uſq; ſeruet dulcedo)proculdubio prorſus abibit forma.cũ igitur in eodẽ tẽperamento diuerſæ fuerint qualitates , nõ oĩno oẽs ſecundũ æqualem inter ſe rationẽ ingignuntur:ſed dulcedo quidem uerbi gratia,ſecundum perfectam ſpeciem ingignitur:album uero,aut flauum,aut lenium non ſecundum perfectam ipſius rationẽ,ſed multotiens ſecundum diminutam propter hoc parum euerſo temperamẽto,dulcedo quidem non uniuerſa euerſa eſt,color uero ſæpe cõuerſus eſt totus,cum proximum ſit quod ex principio tẽperamentũ,proximo,& indiuiſibili,ſecundum quod non amplius natus eſt huiuſmodi color fieri.quod enim(etiã ſi parum euerſum ſit primũ tẽperamentũ)nulla qualitas, ut ſe habebat à principio,manet impermutabilis,manifeſtum eſt.neq; enim mellis dulcedo cum ex decoctione, aut tritione compacta fuerit,eadẽ manet , neq; color uini,cum acidum euaſerit:ſed ut ad ſenſum, & ut in latitudine,idem uidetur manere.ſed quia,cum ſiccius fiat mel, ex decoctione,aut tritione,dulcedo quidem ut in latitudine temperamenti adhuc nata eſt manere , non proprie eadẽ exiſtens,neq; penitus mutata eſt . eſt igitur in melle etiam interceptum ſpiritum coloris albi cauſam dicere,et non ſimpliciter naturæ nigri ipſum eſſe dicere . ſed quia in aceto manifeſtiſſime,& aliis quibuſdam color quidẽ ut in latitudine manet, ſapor uero minime , propter hoc nec in melle contendemus.hæc igitur de hac queſtionę, ꝙ.ſ.non comparantur adinuicem qualitates, quæ ſecundum eandem rationẽ primi temperamenti ſunt generatę. ſed redeamus ad id,quod dicebamus à principio . Si igitur ſecundum partium compoſitionẽ diuerſæ ſunt paſſiones,& in unaquaq; atomo idem ſecundum idem aget,& patietur. Si uero quis dixerit quod non ex partium cõpoſitione ſimpliciter inſunt atomo paſſiones,ita ut ſecundũ eandẽ rationẽ omnes & agant,& patiantur, ſed quia diuerſas totam atomum accidit habere, eo ꝙ unaquæq; pars propriã aliquã habeat paſſionẽ:dicemus quidẽ primo de unaquaq; partium eandẽ rationẽ,quã dicebamus in ſuppoſitione dicente unã unaquãq; paſſionẽ habere. poſtea ſi alię partes alias habent paſſiones,planum quia unaquæq; partium alterius eſt naturæ:ſi quidem nõ omnis nata eſt alterius partis paſſionem recipere.ſi enim nata eſt,aut quandoq; recipiet,& mutabitur,& ita nõ erũt immutabiles:aut ſi non recipiet,fruſtra habebit potẽtiã. ſi autem alterius ſunt naturæ partes,quid eſt quod coniungit?& quomodo quæ omnino ſeparata ſunt iuncta ſunt?& nõ amplius erunt atomi ſimilarium partium,nec prima principia,ſed illa,ex quibus hæ componuntur,ſed neq; proprie atomi fuerint,ſi in ea,ex quibus conſtant,diuiderentur. Si autem ut forma in materia,noſtram rationem dicent,& ueram.Communi igitur ſubiecta atomorum ſubſtantia,receptiua erit unaquæq; paſſionum,quę in aliis atomis ſunt.quare & agent,& patientur à ſe mutuo.oſtenſum enim eſt,quæ cõmunẽ habent materiã,paſſiua eſſe,actiuaq́ inter ſe,habentia contrarias paſſiones. quapropter ſiquidem omnes atomi altera contrariorum ſola habebunt,mutila erit natura,& fruſtra erunt altera: ſi autẽ in eadẽ ſunt contraria,abſurdum eſt ſimul eſſe cõtraria.ſi autem oppoſitiones contrariarum paſſionũ partitæ ſunt,communi exiſtente ſubiecto,impoſſibile eſt nõ agere,& pati adinuicẽ:hoc enim contrariorũ natura cognoſcitur. Si autem plures atomi unam habeant paſſionẽ:dico autẽ plures unã habere paſſionẽ,hoc eſt aut omnes unã,aut ſecundũ portionẽ unã,ut decem quidem album,alias uero decem nigrum.ſi quidem primum oporteret omnia,quæ ex ipſis conſtant,eiuſdẽ eſſe naturæ, & nullam eſſe differentiam:nunc autem infinitæ ſunt , quæ proprie ſunt ſecundum qualitatẽ.ſi autẽ ſecundũ (ſiquidem in omnibus portionibus altera ſolum inſunt contrariorum)mutila fiet natura rurſus , & auferetur actio , & paſſio:agunt enim & patiuntur contraria.ſi autem diſtributas habent atomi contrarias paſſiones,cõmuni uidelicet exiſtente ſubiecto,agent & patientur , & adinuicem mutabuntur,aut fruſtra erunt contraria cũ nõ agant adinuicem,& patiantur. Si autem plures plures habeant: dico autẽ plures plures,aut omnes omnes, aut rurſus ſecundum portionem partium, ut decem quidem habeant decem paſſiones,aliæ uero decem alias:rurſus communiter in utriſq; dicemus.ſi quidem utraq; habebunt contraria eædem,abſurdum eſt ſimul,& ſecundum idẽ eſſe contraria.ſi autẽ altera contrariorũ omnes,mutila fiet rurſus natura,ſeorſum uero,& proprie in priori qdẽ, ꝙ oportet omnia eiuſdẽ eſſe ſubſtãtiæ,in ſecundo uero dicemus ea,quæ dicta ſunt in ſuppoſitione dicente, in unaquaque plures eſſe:idem enim etiã in his congruet, & rurſus quæ in ſuppoſitione dicente,in pluribus unam.Quoniam autem & ipſa figura qualitas eſt,abſurdum inquit hoc ſolũ ipſis aſſignare.quæ enim diſtributio eſt,hanc quidẽ qualitatis in eſſe ſpeciem,alteram uero non?Cum autẽ dixiſſet ꝙ abſurdum ſequitur,ad ſuppoſitionem dicentẽ nullam habere paſſionem ipſa atoma,tacuit abſurdũ, ueluti manifeſtiſſimũ,nos aũt ipſum diximus.Deinde ſecundũ mẽbrũ exponit dicens,unicuiq; atomo unã ineſſe qualitatẽ,quæ nõ alteri ineſt,abſurdũ aũt eſt nõ unius eiuſdẽ ipſas eſſe naturæ:ſed neq; plures paſſiones inquit habere unãquãq; atomũ eſt impoſſibile.ad hęc uſq; diuiſionem exponens,reliqua mẽbra prætermiſit,quæ ſupra nos expoſuimus.{ Illud uero indiuiſibile, } ſi ſic percipiamus ipſum dicere indiuiſibile,ut quod nõ eſt natũ diuidi, indebitur nõ rationabiliter inducere quæ ſequuntur.neq; enim ſi nõ eſt natũ diuidi,iam in eodẽ erunt paſſiones:poſſibile enim eſt aliam in alia parte eſſe,ſed indiuiſibile ſecundũ potentiã.neq; enim rationabile eſt in alia parte aliam potentiã ſupponere.neq; enim hoc dicebant qui atomos ſupponebant:& ſi quis dixerit nõ ſeruabit ulterius atomorũ conceptũ,& ſuppoſitionẽ.neq; enim ulterius fuerint principia prima,ſed illa(partes dico)ex quibus & ipſe aliis exiſtentibus ſecundũ ſubſtantiã conſtant . altera autẽ ſunt ſecundũ ſubſtantiam,quæcũq; potentia altera participauerint.neq; proprie ulterius fuerint atomi : diuiduntur enim diuerſis potentiis,quãuis non loco.quoniã igitur oportet atomos etiam ſecundum potẽtiã atomos eſſe,accidet ſecundũ eam potẽtiam plures habere paſſiones:quare una patiente,neceſſe eſt & reliquas ſimul pati & ſi habeant,actiuas paſſiuaſq́,quoniam ſecundũ eandem ambo inſunt potentiam,quatenus agent eatenus & patientur,& ſecundum idem,ut diximus ſuperius.

Eodem quoque modo & in aliis paſſionibus. hoc enim & ſolida,& plana dicentibus indiuiſibilia accidit hoc eodem mo- do:neque enim rariora,neque denſiora poſſibile eſt generari, uacuo non exiſtente in indiuiſibilibus. Tex.c.69

Quoniam

Com. 119. Quoniam ut in frigiditate ſermonem exeteuit, dicit q ſimile uti.j; ſe habuerit & in reliquis qualitatibus: agentia enim ſecundum caliditatem, agent etiā ſecundum raritatem, ſi rarum ſit: & ſi patitur ſecundum humiditatem, cum ſit calidum, & agat ſecundum calidū, patietur ſimul ſecundum idem: nam ſecundum idem eſt humidum, & calidum. Cum autē ſuppoſuiſſet q ſi habent paſsiones atomi, aut unam habebunt, aut multas, & deſtruxiſſet utrūque, quod ſcilicet, neq; unam poſsibile eſt eas habere, neque multas, ut proculdubio concluderetur nullam ipſas habere paſsionem, intulit quod hoc ipſum non ſolum ſequitur ad eos, qui ſolida indiuiſibilia ſupponunt, ſed etiā ad eos, qui plana: hoc eſt non poſſe unam habere paſsionem, neq; plures. Deinde hoc aſtruens intulit. { Neq; enim rariora, neq; denſiora. } rarum enim, & denſum uacui implicatione fieri dicebant Democritici: rariora ſiquidem eſſe, quæ pluri uacuo participant, denſiora uero quæ minori. ſi igitur in atomis non eſt uacuum, neq; igitur rariora, neq; denſiora fuerint. hoc autem intulit, non ut huius ablatione coablatis, & aliĳs paſsionibus: non enim ſi nō ſint rariores, aut denſiores: neq; aliquam aliam habuerint paſsionem. ſed iam quidem non poſſe paſsionem ipſas habere communiter ſuſtulit: & ut in aliquibus ſeorſum paſsionibus hoc examinans intulit, qui uero ſuperficies dicebant, uacuum quidē non eſſe dicebant. Fortaſſe autē & illi rarius, & denſius dicebant fieri, eo quod plures paucioreſue haberent meatus. Præterea quoq; ipſe alibi de his dixit, quod paſsionē, neq; conantur generare. Aut igitur hoc ſignificat illud: hoc enim & ſolida, & plana dicentibus accidit eodem modo. ſ. nullam poſſe habere paſsionē, aut q plures habentia paſsiones, quoniā ſecundum eandē rationē ipſas habent, indiuiſibilia exiſtentia ſecundū potentiā, ut dictū eſt, ſecundū unū, & idē ſimul accidet ipſa & agere, & pati. quæ enim diximus & in ſolidis atomis, hoc dicemus & in ſuperficiebus. Verba uero illa quæ ſequuntur. ſ. { Neq; enim rariora, neque denſiora, poſsibile eſt generari uacuo nō exiſtente in indiuiſibilibus } ad ſecundā expoſitionē, ita ſunt intelligēda. quoniā enim per id, quod eſt ſecundū unā & eandem rationem eſſe in atomis plures paſsiones, ita ſuſtulit id qđ eſt omnino habere ipſas ſimul plures paſsiones. Potuiſſet autē aliquis dicere, quod & nos prius dubitauimus, quod non neceſſe eſt ſecundum unam & eandem rationem eſſe, ſed in altera parte altera paſsionum eſt: propter hoc intulit illud, propter hoc neq; rariora, neq; denſiora poſsibile eſt eſſe. ſi enim ſecundum eorum ſuppoſitiones rarum & denſum fit uacui interplexione: uacuū uero non eſt in atomis: manifeſtum quod neq; rariora ipſa etiā, neque dēſiora poſsibile eſt, neq; aliĳs, neq; ipſa ſeipſis, aliĳs & aliĳs partibus. quare una & eadem erit ipſorum ratio, & una potentia. ſi enim ſimilaris eſt ſibiipſi atomus, & nullam habens differētiam, manifeſtum eſt quod una eſt compoſitionis partium eius ratio, & una & eadē cuiuſq; potētia. quare nō eſt poſsibile ſecundū aliā quidē partē eſſe calidum, ſecundum aliam uero aliud quid.

Tex. c. 70 *Amplius autem abſurdum & parua quidem indiuiſibilia eſſe, magna uero minime. nunc enim rationabiliter maiora franguntur magis quam parua: hæc enim diſſoluūtur facilius, ſcilicet magna, offendunt enim multis: hæc autem indiuiſibilia omnino, propter quid magis inſunt magnis, quàm paruis?*

Com. 120. Altera argumentatio. ſi natura inquit ſunt atoma indiuiſibilia, & non propter paruitatem: ſic enim non eſſent natura atoma: nam & qui atoma non ſupponunt, non in infinitum diuidunt, ſed ſiſtunt diuiſionem propter paruitatem: non tamen natura ipſa indiuiſibilia dicunt, ſed ſecundum potentiam in infinitum diuiſibilia. ſi ergo natura indiuiſibilia atoma ſupponuntur, extraneum utiq; & alienum fuerit ſupponere parua quidem non diuidi, magna uero diuidi. cur enim propter aliquam rationem ineſt paruis indiuiſibilitas, magnis uero non? nos enim rationabiliter diuiſibiliora magna corpora paruis eſſe dicimus, quoniam natura diuiſibilia omnia in infinitum ſupponimus. diuiſibilibus ergo exiſtentibus, accidit magna magis eſſe diuiſibilia, quia magis offendunt diuidentia ipſa: parua uero effugiunt propter paruitatem ipſum diuidēs, & labuntur his uero, qui indiuiſibilia natura dicunt, nō licet: indiuiſibile enim natura ſimiliter eſt, & in maiori, & in minori.

Amplius autem utrum una omnium natura illorum ſolidorum, aut differunt altera ab alteris: quemadmodum ſi hæc quidem fuerint ignea, illa uero mole terrea. Si enim una eſt omnium natura, quid eſt quod ſeparauit? aut propter quid non fiunt cum ſe tetigerint unum? ueluti aqua aquam cum tetigerit: nihil enim differt poſterior a priori. Si uero altera, qualia hæc. & planum quod hæc ponendum principia, & cauſas eorum, quæ accidunt, magis quàm figuras. Tex. c. 71. *Amplius autem natura differentia, & ſi egerint, & paſſa fuerint tangentia adinuicem.* Tex. c. 72

Altera argumentatio. neceſſe eſt inquit aut omnes eſſe unius & eiuſdem naturæ, aut alias alterius. Si igitur unam habeant omnia, & eandem naturam, quemadmodum, uerbi gratia, indifferentes aquæ, aut glebæ, quid eſt ſeparationis ipſorū, & diuiſionis cauſa? aut propter quid rurſus tangentia ſe non coniunguntur, & uniuntur? ueluti cum aqua aquam tetigerit, aut ignis ignem. oportebat enim cum unius eſſent & eiuſdem naturæ, poſſe adinuicem coniungi. Si autem quis dixerit quod propter duritiem non iungantur, ueluti nec teſta fracta poſsibile eſt ulterius partes coniungi, primum quidem quænā ſit cauſa ſeparationis, & diuiſionis, quemadmodum & iam dictum eſt, quærendum eſt, deinde ſi ſic ſunt eiuſdem naturæ omnia, non oporteret in compoſitione diuerſas naturas facere, præter ipſas fortaſſe figuras: quemadmodū & aceruus lapidum, aut teſtarum, naturā quidē alteram nō fecit, ſed ſolam aceruí figuram diuerſam. non igitur poſsibile eſt eiuſdem eſſe naturæ. manifeſtum eſt ergo q qualitate, & non ſola figura differunt: quare inquit non fuerunt rerum principia, ſed his alia magis rationem principii habentia: ipſæ. ſ. qualitates, quibus hæc & ſunt, & diuiduntur. Illud uero { Quemadmodum ſi hæc quidē fuerint ignea. } hoc eſt ſi hæc quidem habeant molē, & corporeitatem igneam: poſterior autem inquit aqua, hoc eſt & priori adueniens, & unita nihil ab ipſa priori differt, unde & unita eſt ei. Ibi uero { Si autē ſunt altera, qualia hæc, } quædam exemplaria habent, quanta hæc: quædā uero qualia hæc. ſiquidem habeat quanta hæc, uult dicere quot naturarum proprietates: ſi aūt dicat qualia hæc, hoc eſt ſecundū quæ differunt, qualitates utiq; fuerint. quare hæ erunt corporū principia, non ipſa atoma. Quoniam autem quæ omnino ſunt ſimilia oſtenſum eſt, neq; agere adinuicem, neq; pati, ſed ea, quæ partim quidem ſimilia ſunt, partim uero diſsimilia, neceſſe eſt omnino, ſi atomi ſunt diuerſæ naturæ, eiuſmodi eſſe ipſas, nam & ſubiectum eis unum, & idem eſt: unde etiam habent atomi quod ſint, & qualitas eſt differens: talia autem exiſtētia in tactu & agent, & patientur abinuicem. Com. 121.

Amplius autem quid eſt quod mouet. ſi enim alterum, paſsiua. ſi uero ipſum ſeipſum unum quodq; aut diuiſibile erit ſecundum aliud quidem mouens, ſecundum aliud uero motum, aut ſecundum idem contraria inerunt. Tex. c. 73 *Et materia non ſolum numero erit una, ſed etiam potentia.* Tex. c. 74

Altera argumentatio, quæ inquit eſt cauſa motus ipſis atomis? moueri enim ipſas ſemper dicunt. ſi igitur alterum eſt ipſas mouens, non erunt amplius impaſsibiles: manifeſtum enim eſt eo quod agat illud in ipſas, hæ uero ab illo patiantur, ſic mouentur. ſi autem unaquæque ſeipſam mouet, aut parte quidem mouet parte autem mouetur, aut tota ſeipſam & mouet & mouetur. Com. 122

ſi quidem primum, non erit amplius indiuiſibilis, neq; eadem, & ſimilarium partium: diuiditur enim in mouens & motum. ſi autem tota & mouet & mouetur, erunt cõtraria in eodem: eſt enim contrarium agens patiẽti. & ſi quidem omnino, inquit, eadem atomus, & mouet, & mouetur, erit non ſolum numero una, ſed etiam potentia: nos enim dicimus materiam quidem numero unam, potentia uero non unam, ſed multa: eſt enim oppoſita potentia, cũ in utrũq; ipſorum poſſit mutari ſucceſſiue. ſi autem impaſſibilis exiſtens & mouet, & mouetur eadẽ, ſimul unũ & idem erit poſſe mouere, & poſſe moueri. ſimiliter & in contrarijs. contraria enim & actiua ſunt & paſſiua, & agẽs quidem mouet, patiens uero mouetur. eadem igitur ſimul contrariorum habebit poteſtates: ſi quidem ſecundum unum & idem, ſimul & mouet, & mouetur. igitur eadem erit poteſtas ſecundum quam & mouet, & mouetur, & agit, & patitur, hoc eſt ſecundum quam calefacit, & caleſit, frigefacit & frigeſit, quare & ſimul erunt contraria. ſed hoc fieri nequit.

Tex.c.75 *Quicunq; igitur per meatuum motum, aiunt paſſiones accidere, ſi quidem & repletis exiſtentibus meatibus, ſuperfluunt meatus. nanque ſi hac patitur uniuerſum, & ſi non habeat meatus, ſed ipſum continuũ exiſtens, patitur eodẽ modo.*

Com. 23 Cum expoſuiſſet modos, quibus antiquiores dicebãt fieri actionem, & paſſionem, ſeu agere, & pati: cumq; deinde ſuſcepiſſet magis ſuppoſitiones Democriticorũ, ueluti concordes magis apparentibus, & quæ ualeant his quæ à natura fiunt eſſe conſequentes: hæ autẽ ſunt atomos, & uacuum ſupponentes: deinde hinc motus ad confutationem ſuppoſitionis atomorum, redit deinceps ad propoſitũ: hoc uero erat, redarguere opiniones antiquorum, quibus ipſum agere, & pati dicebant fieri. erant autem & illa, quæ per meatus hoc dicebat fieri, cui Empedocles præerat, & quæ per uacuum, ut Democritici, & Leucippei putabant. quod igitur non per meatus fiat ipſum agere, & pati, ſic oſtendit. Scimus autem quòd qui meatus ſupponunt, hos non uacuos eſſe dicebant, ſed plenos tenuiori quodam corpore, ueluti aere: hoc enim diſtabant ab his, qui uacuum ſupponebant. ipſum igitur agẽs, ſiquidem extrinſece tangens, continens meatus corpus, ut ipſum labium, ſecundum quod meatus ſic agit, ſuperfluus eſt meatus. ſi enim omnino extrinſece tangens egit, proculdubio etiam ſi meatus non habuiſſet, tactu egiſſet. ſi autem eo quod ingrediatur meatus, ita agit, aut expellit corpus, quod eſt in meatibus, aut non expellit, & aut agit in appoſita intus corpora, & cõtinentia meatus, aut nihil agit. ſi igitur nihil agit, nihil ergo ad agendum, aut patiendum meatus contulerunt. ſi autem agit, utrum per aliquos meatus, & ibi aut ſolum tangens. ſi igitur per aliquos meatus, rurſus & de illis eadem dicemus, & hoc in infinitum: quare accidet totum meatum eſſe. ſi autẽ in interiora, & continentia meatus corpora egit, nõ per meatus, ſed ſolum tangentia, etiam ſi meatus non ſint, tangẽtia hæc quidẽ agent, illa uero patientur, & nulla erit meatuum indigentia ad agendum, & patiendum ſic quidem interimet, quod non per meatus fiat ipſum agere, & pati. Quod autem non per uacuum ipſe quidem non addidit, aut ut qui deſtruxit, ſuppoſitiones hoc dicentium. nam & quod uacuum omnino eſſe non contingit oſtenſum eſt in Phyſica. & quòd atomi non ſunt & in alijs, & hic confutauit. Aut quod & magis dicendum eſt, quia quæcunq; dicta ſunt de meatibus, hæc & de uacui ſuppoſitione impermutabiliter congruet dici: ſiue enim tangens extrinſece corpora uacuum continentia agens agit, ſuperfluit uacuum: nam etiam illo non exiſtente, egiſſet tactu. ſi autem intus ipſum ingrediens, eadem rurſus congruet dicere, quæ & in meatibus per meatuum autem motum dicit, aut hoc quod eſt, per meatuum motũ & ingreſſum agentis, aut per motum, qui eſt in meatibus, primum fieri agere & pati: hoc eſt propter id quod patiatur, & mouetur corpus, quod eſt in meatibus, tangente ipſo agente. Cum autem dixiſſet illud { Si quidem & repletis exiſtentibus meatibus, } non reddidit huius oppoſitum, ſcilicet ſi autem uacuis exiſtentibus, hoc eſt ſi impellente agẽte, quod eſt in meatibus corpus. diximus aũt nos de hoc.

Tex.c.76 *Amplius autem quomodo contingit de ipſo perſpicere accidere, ut dicunt? neque enim tactibus continget pertranſire per perſpicua, neque per meatus, ſi plenus eſt unuſquiſque. quid enim differet ab eo, quod eſt non habere meatus? omne enim ſimiliter erit plenum.*

Com. 24 Ipſe redit ad oſtendẽdum q̃ neq; ipſum uidere fit per hunc modum, quem dicebant hi, per meatus quoſdã pertranſeunte uiſu. neceſſe eſt enim ipſos uiſus aut expuliſſe corpus, quod eſt in meatibus perſpicuorum, & ita permeantes percipere uiſibilia: aut nihil impellentes per corpus tranſire, aut per tactus ipſos, & compagines duorũ corporum, ſcilicet corpus, quod eſt in meatu, & cuius eſt meatus, puta uitrum. Quod igitur per tactus impoſſibile ſit permeare ipſos uiſus, cum ſint corpora, ſecundum illorum ſuppoſitiones manifeſtiſſimum eſt: extrema enim ſe tangentia inuicem congruunt, & nullum locum intermedium permittunt: uiſus uero corpora exiſtentes per indimenſum permeare non ſunt nati. nõ igitur per tactus poſſunt uiſus permeare. Ob hoc etiam ipſum nõ poſſunt per corpus procedere, qđ eſt in meatu, corpus enim per corpus procederet. Præterea meatus ipſi fruſtra ſunt. ſi enim omnino per corpus nati ſunt uiſus procedere, procederẽt utiq; & per perſpicuorum ſubſtantiam, & meatuum nulla eſſet indigentia. Si autem ſecantes etiam in partes, aut omnino impellentes ipſi uiſus corpus, quod eſt in meatibus, ſic permeant, & uiſibilia comprehendunt, multa cum abſurda ad hunc ſermonem ſequentur. Primum enim nihil ſimul uidere nos oporteret, ſed ſecundum partes: unoquoq; enim uiſu particulæ alicui occurrente, cũ uiſus cõtinui non ſint, non oporteret aliquod continuum uideri. Deinde quomodo uidemus per aerem. ſi enim & hic per aliquos meatus ſecto aere, & cedente uiſibus, ex quo parietem aliquem totum, & quid dico parietem, quantam partem totam cœli ſimul conſpicimus, neceſſe eſſet omnino intermedium locum ab oculis, ſcilicet uſq; ad rem uiſam, uacuum eſſe, quod eſt impoſſibile. & ex quo idem uiſibile plures ſimul uidemus, accidet ipſos uiſus rurſus, corpora exiſtentes per ſeinuicem progredi. quod eſt impoſſibile. & hinc itaq; manifeſtum eſt corpora ex oculis non exire ſi autem tranſit, inquit, per meatus plenos exiſtentes, cur non & per ipſa corpora ipſorum perſpicuorum tranſit: nam eodem modo & meatus pleni ſunt, & quod reliquum eſt corpus perſpicuorum.

At uero & ſi uacua quidem ſunt hæc, neceſſe autem corpora in ipſis habere, idem rurſus accidet. ſi uero tanta magnitudine, ut nullum ſuſcipiant corpus, ridiculum, paruum quidem opinari uacuum eſſe, magnum uero minime, neq; quantumcũque, aut uacuum aliud quid opinari dicere, præter corporis regionem. quare planum quod omni corpori mole æquale erit uacuum. Omnino uero meatus facere ſuperfluum eſt. ſi enim nihil facit per tactum, neq; per meatus faciet pertranſiens. ſi uero in tangendo, & non exiſtentibus meatibus hæc quidem patientur, illa uero agent eorum, quæ adinuicem hoc pacto nata ſunt. quòd igitur ſic meatus dicere, ut quidam opinantur, aut falſum, aut uanum ſit, manifeſtum ex his eſt. diuiſibilibus autem exiſtentibus omniquaq; corporibus meatus facere, ridiculum: quatenus enim diuiſibilia, ſeparari poſſunt.

Com. 25 Si quis inquit non dicat meatus, per quos agere, & pati, aut ipſum uidere fit, ſed uacua hæc dicit eſſe, plena corporibus, eadem accident, quæ & in meatibus accidebãt, quid ergo differunt à meatibus, quoniã meatus quidem nunquam uacui nati ſunt eſſe à corpore, uacuum uero, &

plenum

plenum & uacuum, quatenus natum eſt quandoq; per ſe ſubſiſtere. ſi uero quis dixerit eſſe in ipſis corporibus, quę ſunt in ipſis uacuis, meatūs quoſdam medios, aut uacua, altera rurſus de illis eadem dubitabimus, utrum exiſtentibus in ipſis alijs corporibus, permeent ipſum ipſi uiſus, aut non: & rurſus eadem concludentur. Si uero quis dixerit parua etiam uacua intermedia ut nō poſſint corpus aliquod ſuſcepiſſe: primum quidem neq; ipſi uiſus petrāſibunt per illa, cum ipſi ſint corpora, quare fruſtra erunt. deinde inquit ſiquidem natum eſt uacuum per ſe ſubſiſtere, irrationabile, & alienum eſt paruum quidem uacuum ſupponere, magnum uero non: quid enim eſt aliud uacuū quàm locus corpore priuatus? deinde quod conſequens erat inducere, induxit, q; neq; uacuum, neq; meatus ſunt: quare proculdubio omni corpori ſecundum molem uacuum erit æquale: ſic enim quod uoluit comprobauit, & aſtruxit. ſi.n. omni corpori æquale erit uacuū, eſt autē magnum corpus, erit igitur & uacuum magnum. hoc autem forte fecit, ut conuerteret, & uacuum ad corpus; & corpus ad uacuum: & ſic omni corpori ęquale erit uacuum, ſed non ſeparatum, ut illi ſupponebant, ſed habens in ſe corpus. non omni aūt uacuo neceſſe eſt eſſe corpus æquale. quid enim ſi aliquis ſuppoſuerit eſſe quidem uacuū, & hoc locum eſſe priuatum corpore, non tamen recipere aliquando corpus? hæc igitur non eſt neceſſaria ratio: ſed ex eo quod extraneus ſit ſermo, magis poterit redargui. quæ enim abſurditas eſt paruo exiſtente uacuo, non etiā magnum eſſe? Deinde reſumit ſermonem & certius exponit. Si igitur inquit non eſt poſſibile exterius tangens agere, neq; per meatus aget: ſolum enim ingredietur ipſum patiens, nihil autem aget in appoſita meatibus corpora: ſi quidem non eſt poſſibile tangendo agere. ſi autē ingrediens, & tangens egit, etiam ſi meatus non fuiſſet, tactu egiſſet. Si autem quis dixerit meatus eſſe neceſſarios, ut in profundum patiatur, ſciat ſe nihil ad præſentem ſuppoſitionem dicere. neq; enim hoc eſt quod nunc quæritur, an nullo penitus modo per meatus agens ingrediatur: ingreditur quidem & per os, & per uentrem, & per reliquos naturales meatus, ſed non ad hæc agere meatus ipſi conferunt, ſed ut propinquet agens patienti, ſed ipſum agere fit per tactum. Sic autem quāuis dicat aliquis indigentiam eſſe meatuum, ut in profundum patiatur, nō dixerit ob hoc meatus ipſos cauſas eſſe ut agēs agat, ſed cauſas ſolum ut ſe mutuo tangant agens, & patiens. Illi uero {Nata ſunt} addes agere, & pati. Id uero {Sic} hoc eſt ſeparatos, quoſdam, & actu eſſe meatus in corpore, et ueluti ſtimulis perforata ipſa eſſe. non deſtruit enim ſimpliciter eſſe meatus: ſunt enim ut diximus inteſtina, uenę, arteriæ, & reliqua: ſed ut dixi perforatum eſſe reliquum corpus, & eſſe meatus inuiſibiles propter paruitatē per totum corpus. Falſum igitur inquit talem ſuppoſitionē propter non ens ſupponere. Ocioſum uero, quoniam & ſi ſuppoſiti fuerint, nihil ipſis ad agere, & pati conferent, ut oſtendimus. eſto etiā q; meatibus indigeremus ad agere & pati, ridiculum tamen eſſet ſeparatos & actu exiſtētes meatus ſupponere. diuiſibilibus enim exiſtētibus omniquaq; corporibus, poteſt ipſum agens, tunc agere ſibiipſi meatum, & diuidere corpus, cum tetigerit, & acturū fuerit, quare non eſt indigentia ſeparatorum quorundam meatuum.

Tex.c.77 *Quo autem modo ineſt entibus generare, & agere & pati dicamus, ſumentes principium, multoties dictum. Si enim eſt hoc quidem potentia, illud uero actu tale: natum autem eſt nō partim quidem, partim uero non, pati, ſed omniquaq; inquantum tale eſt: minus autem & magis, quatenus tale magis eſt & minus. & ob hoc meatus quis dicere poſſet magis, quemadmodum in fodiendis metallis protendunt paſſibilis continuæ uenæ.*

Com.126 Cū confutauiſſet ſuppoſitiones, per quas priores agere, & pati ſupponebant, uult ueram deinceps exponere opinionem, quo fit agere & pati. oportet autem, inquit, ſæpe dictum à nobis principium & nunc præſupponere. dicit autem id, quod eſt eſſe actu, & potentia: uere.n. ut in Phyſica ipſe dixit, hæc inſpecta ſuppoſitio, omnes nobis ſoluit in Phyſicis dubitationes. Quoniā igitur eſt, inquit, hoc quidem huiuſmodi, illud uero actu, ut calidū quidem potentia aqua, actu uero ignis: quod uero naturaliter agit ſibi aſſimilare uult ipſum patiēs, cum actiuū actu exiſtens appropinquauerit, & tetigerit potētia ens, hoc eſt ipſum paſſiuum, mutat quod eſt in ipſo potentia ad eſſe actu. neceſſe igitur omnino eſt ipſum actiuum ipſum paſſiuum tāgere, aut immediate, aut per aliquod medium, cum medium huiuſmodi fuerit, ut poſſit, & agere, & pati: pati quidem ab agente, agere uero & ipſum in ipſum patiens, quale eſt aer: nō enim immediate ab igne in balneis caleſcimus: ſed calefacit quidem ignis aerem, nos autem aer. nulla eſt igitur meatuū neceſſitas ad agēdum, & patiendum, ſed ſolum ut hæc ſe mutuo tangant. Niſi quis, inquit, meatus dixerit paſſibiliores corporum partes, ut in metallis accidit? ſunt enim uenæ quædā in metallis per totum permeantes, ut in marmore, ſi album ſit, nigræ quædam, aut alterius coloris, eo quod alterius ſint cuiuſdam temperamenti, aut paſſibiliores eſſe huiuſmodi partes, aut impaſſibiliores. ſic ergo inquit, nihil mirabile eſt etiam in patientibus eſſe quaſdam huiuſmodi partes per totum pertranſeuntes, paſſibiliores, & has magis pati, tangente ipſo agente. ſi quis igitur hos uelit uocare meatus uocet. Dubitant uero aliqui in his, quid igitur nullo ergo modo erunt in corpore determinati, & ſeparati meatus? unde igitur fiunt occulto modo quotidianę in corpore reſolutiones? qua uia ſudores pertranſeūt? quo pacto etiam dicimus unctiones quaſdam corporum rarefactrices, quaſdam uero eſſe denſatrices? Dicunt igitur ad hoc reſpondentes, quod rariora, aut denſiora fieri corpora per aliquas unctiones, non ſic oportet putare rareſieri, ut lotum, aut lanam, eo quod diſtrahantur, & uacua quædam ſpatia faciant intermedia. ſed quemadmodum aqua rarefacta facit aerem, non eo quod in minimas partes diuidatur, & intercipiat uacua intermedia, ſed eo quod in tenuiorem ſubſtantiam mutetur, ſic & corpora æqualiter rarefiunt, cum tota per ſe tota tenuiora fiāt. hoc igitur eſt manifeſtum. ſudores uero & tranſpirationes non neceſſe etiam dicunt per meatus fieri ſuperfluam enim, & inutilem humiditatem ſegregatiua uirtute excernit natura, non per aliquos meatus, ſed per continuitatē, humectans aliam ex alia particulam, & ſic ad ſuperficiē ſecernens humidum. ſicut enim dicunt humectatur linū, non in uacuis ſolum appoſita aquæ ſubſtantia, ſed ipſa lini ſubſtantia humectata non per aliquos meatus, accideret enim totum eſſe meatum: ſic oportet putare & in corpore fieri, ex profundo ſecundum cōtinuitatem aliam ex alia irrigatam particulam, ſic ad ſuperficiem ſecernere humidum. Hæc autem ratio probabilis quidem eſt, ſed nullo pacto uera. ſi enim qualitas ſolum ex profundo ſecerneretur, haberet utiq; rationem id quod dicitur. ſi autem non ſolum qualitas, ſed & aliqua ſubſtantia, ut ſudores, aut uapores, duorum alterum neceſſarium eſt, aut corpus per corpus procedere, aut per aliquos meatus ſecerni. eadem & in lino dicemus ſi enim tranſit aqua in lini ſubſtantiam, non per aliquos meatus corpus per corpus procederet: aut igitur nec in uniuerſum ipſius lini ſubſtantia humectatur, ſed ſolum eſt humidi appoſitio, aut ſi humectatur putandum eſt pati aliquid ſubſtantiam appoſitione humidi, & mutari ſecundum qualitatē, non ipſa aquæ ſubſtantia ingrediente: impoſſibile enim. potius igitur circa tenues uillos circūfunditur omniquaq; humidum, nō in profundum ſubſtantiæ procedens: propter autē tenuiſſimam appoſitionem uidetur per ſubſtantiam progredi: quemadmodum in tenuiſſimis xerijs, & collyrijs latet ferè diuerſarum ſpecierum appoſitio. Sed neq; ex quo

Per meatus tranſpirationes fiunt, neceſſe eſt ſeparatos eſſe aliquos in corporibus meatus, ſed ut inquit Ariſto. diuiſibilibus exiſtentibus omniquaq; corporibus, oportet putare in euaporationibus diuidi corpora, & rurſus poſt tranſpirationem coniungi. non neceſſe eſt autem ſimul ex omni particula tranſpirationem fieri, ut ſic totum diuidi putemus, ſed aliam ex alia. Sciendum autem quòd generare quidem in mutatione ſecundum ſubſtantiã, agere uero in ea quæ ſecundum qualitatem ordinat. natum eſt autem inquit non partim quidem, partim uero nõ pati, ſed omniquaq; quatenus eſt huiuſmodi, hoc eſt quatenus potentia eſt aliquid, hoc eſt calidum, aut frigidum. nam ſecundum ſe totum potentia exiſtens, ſecundum ſe totum eſt natum pati. magis uero, & minus, inquit, paſſiuum, quod magis & minus eſt potentia: quod enim eſt magis potentia calidum magis calefit, ab actu calido, quod uero minus non ſic. & hac uia meatus quis poſſet dicere, eo quòd quæ magis calefiunt, partium ſunt magis paſſiuæ reliquis: ut quæ paſſibiliores ſunt, partium abutens quis meatus uocet. ꝙ autem ſunt in corporibus aliæ alijs paſſibiliores partium declarant quæ protẽdũt per metalla uenæ, quæ ſæpe ſunt reliquis paſſibiliores. fortaſſis autem & difficilius paſſibiles ſimpliciter, quia eſt irregularitas in horũ partibus, ad minus, magiſue patiendum.

Tex.c.78 *Conſitum igitur unumquodq; & unum exiſtens impaſſibile. ſimiliter quoq; & non tangentia, nec ſe ipſa, nec alia, quæ facere nata ſunt & pati. dico autem, ut non ſolum qui tangitur calefacit ignis, ſed etiã ſi procul fuerit (aerem enim ignis, aer uero, corpus calefacit) natus agere, & pati.*

Tex.c.79 *Opinari uero partim quidem pati, partim uero non, cum determinauerimus in principio hoc dicendum. Si enim non omniquaq; diuiſibilis eſt magnitudo, ſed eſt corpus indiuiſibile, aut latitudo, non utiq; fuerit omniquaq; paſſibile, ſed neq; continuum aliquod. Si uero hoc falſum, & omne corpus diuiſibile, nihil differt diuiſum quidem eſſe, tãgere uero aut diuiſibile eſſe. ſi enim ſegregari poſſunt per tactus (quemadmodum aiunt quidam) & ſi nondum fuerit diuiſum, erit diuiſum: poſſibile eſt enim diuiſum eſſe: ſit enim impoſſibile nullum.*

Com.127 Neque inquit cõtinui partes natę ſunt agere adiuicẽ, neque omnino diuerſę diſtanteſque, ſed oportet agentia, & patientia diuidi quidem abinuicem, immediate uero ſe tangere, aut per aliqua media, medijs exiſtentibus eiuſmodi, ut agere patique nata ſint: pati quidem ab eo quod actu eſt, agere uero in id quod, potentia huiuſmodi eſt. manifeſte autem ponit exempla. Cum autem dixiſſet ꝙ potentia huiuſmodi natum eſt partim quidem, partim uero non pati, ſed omniquaque quatenus eſt huiuſmodi, nunc uult dicere ad quam ſequitur ſuppoſitionem, eſſe non omniquaq; paſſibile corpus, ſed partim quidem ſic, partim uero non. ſi enim non omniquaque inquit eſt diuiſibile corpus, ſed ſunt aliquæ indiuiduæ magnitudines, aut ſolidæ, aut planæ, nullum utique corporum erit omniquaque paſſibile, eorum ſcilicet, quæ compoſita ſunt. ſed neq; continuum. non enim utique & ſecundum partes indiuiſibiles patietur, quæ impaſſibiles ſunt, & indiuiſibiles. propter hoc autem neq; continuum, quoniam nõ poſſunt coniungi adinuicem indiuiſibilia: ſic enim eſſent & indiuiſibilia, ſed ſolum ſunt adinuicem iuxta poſita. ad hanc ergo ſuppoſitionem ſequetur non omniquaq; paſſibilia eſſe corpora. Si autem falſa eſt hæc ſuppoſitio, uera autem ꝙ omniquaque ſint diuiſibilia ipſa corpora, nihil differt, inquit, actu facere diuiſa eſſe corpora, tangentia uero ſeinuicem, ut dicebat Plato. tangere enim ſeinuicem ſuperficies, & ꝑ tactus fieri agere, & pati. aut actu quidem non eſſe diuiſa, ſed potentia: quod enim poteſt diuiſum iri, diuidetur præſente diuidente. quapropter uanum, & ſuperfluũ ad agere & pati, præſupponere actu eſſe diuiſa corpora, & tangere ſe ſolum, ſecundum diuiſiones.

Omnino autem hoc modo fieri ſciſſis corporibus abſurdũ. Tex.c.80
deſtruit enim ſermo hic alterationem. uidemus autem corpus ipſum continuum exiſtens, quandoq; quidem humidum, quandoq; uero congelatum, non diuiſione, & compoſitione hoc patiens, neque uerſione, & tactu. quemadmodum dicit Democritus. neque enim tranſpoſitum, neque mutatum ſecundum naturam, congelatum ex humido factum eſt, neque nunc ſunt dura, & congelata indiuiſibilia ſecundum moles: ſed ſimiliter omne humidum quandoque durum, & congelatum eſt.

Amplius autem neque augmentationem poſſibile eſt eſſe, & diminutionem. non enim quodcunque erit factum maius, ſi quidem erit additio, & non omne mutatum, aut mixto aliquo, aut per ſe mutato. quod igitur eſt generare & agere, & generari & pati à ſeinuicem, & quonam modo contigit, & quonam aiunt quidem aliqui, non autẽ cõtingit, determinatum ſit hoc modo. Tex.c.81

Cum oſtendiſſet ꝙ ſi & diuiſis corporibus fiat agere, & pati, ut dicere Plato uidebatur, dicens per tactus fieri diuiſis corporibus: & tãgentibus, ſiquidem omniquaq; exiſtens diuiſibile corpus, in patiendo diuidetur, & non neceſſe eſt ante paſſionem eſſe actu diuiſum, nunc oſtendit ꝙ omnino ſic ſupponere ſciſſis corporibus fieri agere, & pati caret ratione. tollit enim inquit hic ſermo alterationem. primum quidem, quia manente continuo corpore, & nullatenus diuiſionem ſuſtinente, fit ſecundum qualitatem mutatio, ut in coagulatione lactis, & aquæ: neque enim diuiſa aqua, aut lac congelata ſunt. neq; ſecundum Democriti opinionem uerſionem paſſum, aut tactum, hoc autem eſt ordinis mutationem, aut tranſpoſitionem partium. ſed neque ex eo ꝙ ſegregatæ ſint aliquę atomi, dico ſcilicet illas, quæ humiditatis erãt generatiuæ, & intus permanſerint duræ. nam prius quàm aqua congeletur, tota habet partes conſimiles, non habens in ſe partes duras, indiuiſibileſq;, ſed tota in ſingulis partibus eſt humida. ſimiliter autem & cum fuerit congelata in omnibus eſt congelata. Non ſolum autem, inquit, alterationem auferunt qui hæc dicunt, ſed et augmentum, & diminutionem. ſi enim uerum eſt omnem partem eius, quod augetur maiorem fieri, & eius quod minuitur minorem, impoſſibile eſt hoc in horum ſuppoſitione ſaluatum iri. ſi enim appoſitis quibuſdam in meatibus, aut in uacuis, aut in tactibus fit augmentum, manifeſtum ꝙ non ſecundum omne augmentatum eſt quod augetur. ſicut neque ſi in uaſe recipiente appoſita fuerit in parte aliqua aqua amplior quidẽ facta eſſe dicit, ſed nõ eſſe aucta. miſta igitur, inquit, ut in nutrimẽto, nutrimẽto ſi quidẽ immiſto & mutato totum maius fit, per ſe uero mutato, ut cũ mutatur aqua in aerem: nam et hic omnis particula aquę eſt facta maior: ſed hoc non eſt auctio, ſed generatio. hoc autem dixit, oſtendens quòd nec ſeruare poteſt generationem. ſi enim ex aqua aer fit, atomis aeris in ipſum ſegregatis, non oportebat maiorem molem fieri aeris: nunc autem fit. aut igitur ueris exiſtentibus ſuppoſitionibus, nec generatio, nec alteratio ſeruabitur: aut ſi eſt & alteratio & generatio, falſæ ſunt ſuppoſitiones. Deinde reaſſumens ea, quæ dicta ſunt dictum eſt inquit quid eſt generare, & agere: quæ ſiquidem in ſubſtantia ambo ſumpta ſint, idem eſt mutari potentia ſubſtantiam in actu ſubſtãtiam. ſi autem generare quidem erit in ſubſtantia, agere uerò in mutatione ſecundum qualitatem, erit idem mutare quod eſt in potentia quale in actu. cum poſtea dixiſſet actiua, dixit & paſſiua generari, & pati. generari igitur eſt duci ex potentia ſubſtantia in actu ſubſtantiam, pati uerò alterari ſecundum qualitatem. deinde & quo pacto contingit, ꝙ ſcilicet conuerſa, & mutata materia, ſecundum ſe totam, & quòd quomodo alij dicunt non contingit. dicunt enim generationem & corruptionem congregatione

Com.128

gatione fieri & ſegregatione, agere uerò & pati per meatus. oſtenſum eſt autem ꝙ non contingit.

Tex c. 82 *Reliquum autem conſiderare de miſtione eodem modo methodi: hoc enim erat tertium propoſitorum à principio. Conſiderandum autem & quid eſt miſtio, & quid miſcibile, & quibus entium ineſt, & quomodo. Amplius autem utrum eſt miſtio, an hoc falſum. impoßibile enim eſt miſtum eſſe alterum alteri, quemadmodum dicunt quidam. cum enim et adhuc ea, quæ miſta ſunt, nõ ſi ut alterata, nihil magis miſta eſſe dicunt nunquam prius, ſed ſimiliter ſe habere: altero uero corrupto non eſſe miſta: ſed hoc quidem eſſe, illud uero non eſſe: miſtionem uero eſſe ſimiliter ſe habentium. eodem quoq; modo & ſi utriſq; congredientibus corruptum ſit eorum quæ miſcentur unumquodq;, non enim miſta eſſe quæ omnino non ſunt.*

Com. 129. Tria, inquit, præſumenda eſſe, & dearticulanda ante ſermonem de mutatione elementorum mutua, & ſimpliciter ante ſermonem de generatione, & corruptione quid ſit tactus, & quid agere & pati, & quid miſtio. cũ igitur dixiſſet de tactu, & de agere, & pati. conſequenter ad tertium propoſitorum tranſiuit, ſcilicet ſermonẽ de miſtione. miſtionem autẽ hic dicit, quæ magis propria eſt, quæ dicitur de temperamento: eſt enim uniuerſalior miſtio tẽperamento, iuxta poſitione & reliquis. dicitur quoq; ſpecialius miſtio ipſa temperatura, de qua hic ſermonem facit. Oportet autem quinq; quędam inquirere ad ſermonem de miſtione, quæ manifeſte enumerat, quid ſit inquit miſtio, & quid miſcibile, & quibus ineſt entium, & quo modo, & præter hæc inquit, an ſit omnino miſtio, quod & primum eſt inter propoſita. Dubitauerit enim quis ne forte omnino non ſit miſtio. neceſſe eſt enim inquit ea quæ miſcentur, quoniam ſaltem duo ſunt, aut ambo ſeruari in miſtione, aut utraq; corrumpi. aut hoc quidem ſeruari, illud uero corrumpi, & non eſt præter hæc. ſi igitur oſtenſum fuerit quod ſecundum nullam ſuppoſitionũ poteſt ſeruari miſtio, forte nullo modo erit: nam ſi ambo ſeruentur, non erit miſtio. nam quid differt à prioribus? ſic enim nihil magis erant miſta, priuſquam miſcerẽtur, quã poſtquam miſta ſunt. ſi autem ambo corrumpuntur, neq; omnino miſcebuntur. oportet enim quæ miſcentur eſſe, ut & miſceantur: quæ autem corrupta ſunt non ſunt. ſi autem hoc quidem ſeruatur, alterum uero corrumpitur, nec hoc pacto etiam miſtio fuerit: nam oportet eſſe, ut dixi, quæ miſcentur: hic autem hoc quidem eſt, illud uerò nõ eſt. præterea quæ miſcentur oportet ſe habere ſimiliter, hic uero non ſe habent ſimiliter altero corrupto. dubitationes igitur, quæ auferunt miſtionem, hæ & huiuſmodi ſunt. Soluit autẽ dubitationes per id quod eſt eſſe actu, & eſſe potentia. exiſtentibus enim, inquit, his quidem potentia, illis uero actu, erunt utiq; quæ miſcentur potentia quidem eadem in miſtione, actu uero non. ſunt enim in uino temperato potentia & aqua & uinum: potentia uero non ſecundum id quod prius, quod ſecundum aptitudinem dico: ut ſcilicet eſt potentia aqua, aer. ſed neq; ſimpliciter ſecundum alterum, ſcilicet ſecundum habitum ſolum dico, ut ſe habet geometra dormiens, ſed eo modo quo ebrius geometra, & aggrediens geometrizare, operatur quidem ſecundum habitum, non ſyncere autem. ſic & aqua, & uinum ſe habet in miſtura: utrũq; enim in miſtione remiſſe agit. ſic igitur utraq; potentia ſeruantur, actu uero neutrum, quale erat à principio: nam caſtigata eſt ipſorum ſyncera actio, & non eſt, qualis erat prius quam miſcerentur. Sic igitur euademus omnes dubitationes. neq; enim cum utraq; ſimpliciter ſeruentur, eſt miſtio, neq; cum utraq; corrumpantur, neq; cum hoc corrumpatur, illud autem ſeruetur: ſed alterum quid præter hæc eſt miſtio, cum ſcilicet utraq; potentia ſeruantur ut dictum eſt, actu uero neutrum. Oſtenſum eſt ergo ꝙ miſtio eſt ſolutis dubitationibus, quę ea quę manifeſta ſunt tollere uidebantur. quod enim miſtio ſit, euidentia ipſa teſtatur. naſcentes tamen dubitationes dubitare cogebant de his, quæ manifeſta ſunt, His igitur ſolutis habemus ꝙ eſt miſtio. {Eodem modo methodi} dixit, quoniã cõſueuit ſemper opiniones antiquorum ponere prius, & redarguere. uiſum eſt autem inquit apud quoſdam non eſſe miſtionem, qui & hæc dubitabant. aut ſecundum eundem modum dixit prius dubitantes, ut ipſe alibi dixit, de quibus dubitandum eſt. ſcilicet quærentes, & ſi eſt, & quid eſt, & reliqua. Id uero {Et quid eſt miſcibile, & quibus ineſt entium} pro eodem dixit. miſcibile enim eſt q̃d poteſt miſtionem ſuſcipere: huiuſmodi autẽ ſunt, & quibus ineſt miſtio. Illud uero {Et quomodo} hoc eſt per quem modum miſcentur ea, quæ miſcentur. ultimum autem ponit, propoſitorum primum, illud ſcilicet an ſit omnino miſtio: ſed in aſtructione ipſum primum oſtendit.

Hic igitur ſermo uidetur quærere, ut determinetur quid differt miſtio à generatione, & corruptione, & quid miſcibile ab ipſo generabili, corruptibiliq;. manifeſtũ enim quod oportet differre, ſiquidem eſt. quapropter his exiſtentibus manifeſtis, quæ dubitata ſunt ſoluentur utiq;. At uero neq; materiam igni miſtam eße dicimus, neq; miſceri ardentem, neq; eandem ſuis particulis, neq; igni, ſed ignem quidem fieri, hanc uero corrumpi. Eodem quoque modo neque corpori nutrimentum, neque figuram ceræ miſtam formare molem, neque corpus & album, neque omnino paßiones, & habitus poßibile eſt miſta eſſe rebus, ſeruata enim uidentur. Atqui neque album, & ſcientiam contingit miſta eſſe, neque aliud non ſeparabilium nullum. ſed hoc dicunt non recte, qui omnia aliquando ſimul dicunt & eſſe, & miſta eße. non enim omne omni miſcibile: ſed oportet exiſtere ſeparabile utrumque miſtorum: paßionum autem nulla eſt ſeparabilis. Tex c. 83

Sermo inquit quærẽs, ſeruatis ne, an corruptis fiat miſtio, uidetur quærere, quæ nam ſit miſtionis ad corruptionem, & generationem differentia. ſi enim aut ambo, aut alterum corrumpantur, corruptio erit manifeſte, & generatio, ſed non miſtio. quæ igitur erit differentia miſtionis ad generationem, & corruptionem? rurſus enim ſi ſeruentur, non eſt poſſibile eſſe miſtionem propter dicta. ſi igitur eſt, inquit, omnino miſtio, quo nam deſtinguetur à generatione & corruptione? quapropter cum hęc facta fuerint manifeſta, inuento ſcilicet hoc, quo differt miſtio à generatione & corruptione, ſolutæ quoq; dubitationes fuerint. Cum autem dixiſſet oportere differre generationem & corruptionem à miſtione, hoc ipſum uult oſtendere, ſimul & exempla ſuperius dictorum apponens, ꝙ neq; ſi utraq; corrumpantur, eſt miſtio, neq; ſi alterum, neq; ſi utraq; ſeruentur. obſcuram autẽ ad ſuperiora continuationem fecit coniunctio, At. oportet ergo ſic dicere. neq; enim materiam igni miſtam eſſe dicimus. nõ enim igni ligna miſcentur: ſed corruptio quidem eſt lignorum, ignis uero generatio. hoc autem exemplum fuerit, ſi unũ ſeruetur, & alterum corrumpatur. Illud uero {Neq; eandem ſuis particulis} eſt exemplum, ſi utraq; corrumpantur. neq; enim partes materiæ ignis adinuicem miſceri in igne dicentur, eo ꝙ ex ipſis una efficiatur flamma: nã ut dixi lignorum quidem corruptio eſt, ignis uero generatio, ſed nullo modo miſtio. partes uero inquit materiæ ignis ſunt plura ligna. ligna igitur ex quibus ignis fit, nõ miſcentur inter ſe in flamma, ſed corrumpuntur. Illud uero {Neq; igni} intelligendum eſt pro eo quod eſt, ſicut neq; igni. dixit enim iam, ꝙ neq; materiam igni miſtam eſſe dicimus, quapropter ſuperfluum eſt rurſus idem dicere: niſi ut dixi intelligatur ꝙ non miſcentur ligna adinuicem, ut neq; igni. Id uero {Neq; corpori nutrimentum.} eſt exemplum huius, ꝙ unum ſeruetur, & alterũ corrumpatur. forte autem & diſtinguere uolens ab augmenta-

Com. 130. (margin note beside "Sermo inquit quærẽs")

tione miſtionem, ut etiam à generatione, uſus eſt hoc exē plo. Id, uero { Nec figura ceræ. } exemplum eſt ꝙ utraq; ſeruentur: ſeruantur enim & cera, & figura. ſed nullus dixerit miſceri figuram ceræ: nam hoc quidem eſt ſubiectum, illud uero forma. non enim ſunt eorum quæ miſcē tur, hoc quidem ſubiectum, illud uero forma. ſemel igitur nullum eorum, quæ habent eſſe in ſubiecto, miſceri dici poteſt, neq; habitus, neq; paſſiones, ſeu animales ſint ſiue corporeæ. per hæc autem ab alteratione miſtionē diſiunxerit. Id uero, { At qui neq; album & ſcientiam, } exē plum eſt ꝙ utraq; ſeruentur. neq; enim quoniam in uno & eodem animali eſt album & ſcientia, miſceri propter hoc dicentur: ſeruantur enim ambæ paſſiones à ſeinuicē impaſſibiles. Addidit autem & hoc exemplum, ad oſtendendum, ꝙ neq; miſcentur hæc, etiam ſi in uno & eodē ſubiecto ſint, quæ nec agunt, nec patiuntur adinuicē, cū neq; etiam poſſint ſeparari. Sumpſeris uero exemplū magis proprium, in uno & eodem ſubiecto, in quo duæ paſſiones, dulce, & flauum in melle exiſtentes minime inter ſe miſceri dictæ fuerint, cum & ambo ſeruentur, nec abinuicem ſeparari, aut per ſe poſſint ſubſiſtere: oportet enim quæ miſcentur eiuſmodi eſſe. nihil igitur eorum, quæ per ſe ſubſiſtere nata ſunt, miſceri dicentur. & ob hoc nec qualitas ſubiecto miſcetur, quia non eſt ſeparabilis qualitas, nec à materia forma: neutrum enim ſeparabile eſt. Habes autem hinc proprietatem quandam miſcibilium deſignatiuam, eorum ſcilicet, quibus ineſt miſtio, ꝙ ſcilicet oportet ipſa poſſe per ſe ſubſiſtere, conſequenter autē perfecte eorum deſignatiua exponit.

Tex.c.34 *Quoniam uero ſunt hæc quidem entium potentia, illa uero actu, contingit ea, quæ miſta ſunt, eſſe quodammodo & non eſſe: actu quidem altero exiſtente, quod factum eſt ex ipſis, potentia autem aliquid utriuſque, quæ antequam miſcerentur erant, & non deperdita: hoc enim ratio dubitabat prius. Apparent autem ea, quæ miſcentur, prius ex ſeparatis conuenientia, & potentia rurſus ſeparari: neque permanent igitur actu quemadmodum corpus & album, neque corrumpuntur, neq; alterum, neque ambo: ſaluatur enim uirtus eorum. quapropter hæc quidem dimittantur.*

Com. 32 Hinc dubitationum diſſolutio incipit. Quoniam igitur inquit eſt, hoc quidem potentia, illud uero actu, poſſunt & eſſe, & non eſſe quæ miſcentur. quod enim ex aliquibus perfectum, conflatumq; eſt, potentia eſt utrūque eorum, ex quibus miſcetur, actu uero neutrum: quapropter ſolutæ ſunt dubitationes, aliquo quidem modo ſeruatis his, quæ miſta ſunt, aliquo autem modo non. hoc enim dubitationes uolebant, ſeruari ſcilicet ipſa, & non ſeruari. his igitur, inquit, ineſt miſtio, quæ ipſa per ſe ſubſiſtebant, rurſusq; poſt miſtionē nata ſunt ſeparari, ſed non hoc dicit, ꝙ actu exiſtētia in miſtura miſta, ſic rurſus poſſint ſeparari: non enim utiq; eſſent miſta, ſi actu eſſent, & ſine aliqua mutatione: ſed aut hoc dicit ꝙ nata ſunt temperata, eo quod nō perfectam formam amiſerint, ſed ſynceram ſolum, per diſcretiua, alteratiuaque quædā inſtrumenta, integram rurſus propriam formam recuperare. inquiunt enim per appellatos uulgo ſtratiotes fluuiales, colatum ipſum aqua miſtum uinum ſecernere, & ab aqua uinum ſeparare: extrahi enim ſolam aquam, & præcipue cum craſſius uinum fuerit. aut igitur hoc dicit, uerbū illud, { Potentia iterum ſeparari } aut ſi hoc eſſe eſt impoſſibile uidetur quæ temperata ſunt non poſſe exacte ſeparata iri, rurſus uerbum illud, { Potentia ſeparari } intelligemus, quæ nata ſunt, quantum eſt ex ſeipſis, rurſus poſſe per ſe ſubſiſtere, ſi aliqua eſſet eorum uis diſcretiua. hoc igitur, ut iam diximus, eſt una quædā formalis propria uox eorum, in quibus ineſt miſtio: quæ inquit in miſtione, neque ſic actu permanent, ut corpus, & albedo quæ in ipſo eſt: nec ſcilicet corrumpuntur, nec alterum, nec ambo. & hac differt miſtio à generatione & alteratione. neque eſt enim ſeparabilis à materia forma, nec ita ſunt potētia in miſtura miſcibilia, ex quibus, ut dicitur potentia aqua aer eſſe. nam in generatione materia aeris potētia aer eſt, actu uero aqua: in miſtura uero potentia inſunt ea, ex quibus non materia ipſorum, ſed formæ ipſæ caſtigatæ: & ob hoc potentia, eo quod ſynceræ non ſint, nec eiuſmodi quales ante miſtionem erant. Hæc cum dixiſſet, increpat Anaxagoricos dicentes eſſe quādoque ſimul res omnes. nam ſi non eſt omni omne miſcibile: paſſio enim paſſioni non miſcetur: quo pacto ſimul erant res omnes. idcirco ea quidem inquit de dubitationibus proculdubio dimittantur.

Annexam uero his dubitationem diuidendum, utrum miſtio ad ſenſum aliquid eſt. cum enim ſic in parua diuiſa fuerint ea quæ miſcentur, & iuxta poſita fuerint adinuicem hoc modo, ut non ſit ſingulum ſenſui manifeſtum, tunc miſta fuerunt. Tex.c.35

An non, ſed eſt ut quæcunque iuxta quācunque particulam miſtorum ſit. dicitur igitur illo modo, ut ordea miſta eſſe frumentis, quando quodcunque iuxta quodcunq; poſitum fuerit.

Annexam dubitationem inquit diuidendum, pro eo quod eſt determinandum, aut ueluti & ipſum per diuiſionem dubitandum: quærit enim deinceps quid nā eſt miſtio: & producit ſermonem per diuiſionē. ſupponit enim duos modos miſtionis: unum quidem ad ſenſum, qui eſt ex partibus ad minima diuiſis miſtis, & adinuicem appoſitis, ita ut propter partium paruitatem nō ſit ſenſus iuxta poſitionis, ſed uideatur miſtio eſſe, & temperatura: ueluti ſi quis tenuem ſimilam ex tritico farinæ ordei miſcuerit. nam iuxta poſitione in his exiſtente, eo quod propter paruitatem partium ſenſus non comprehendat, uidebitur tēperatura quædam eſſe, & totum eſſe in partibus ſimile. ſic ſe habet & in his quæ xeria, & collyria uocant, ut illud quod ex ſex ſpeciebus conſtituitur. Vnum ergo modum miſtionis hunc ſupponit, quo ſeruantur quidem formæ eorum quæ miſcentur, ſed inſenſibilia fiunt paruitate iuxta poſitionis. Secundum uero non amplius ſeruata forma miſtorum, ſed ipſis reſolutis in ea, ex quibus conſtant, & ſic elementis ipſis adinuicem iuxta poſitis, ut dicebant qui atoma ſupponebant: reſoluto enim igne, & aqua in atomos, ex quibus conſtant, deinde illis adinuicem iuxta poſitis, ita ut unaquæque atomus ignis atomos aquæ iuxta ponatur, ſic temperamentum fieri: ueluti ſi lapides ex quibus etiam ſcena uerbi gratia, & domus conſtant, ſolutis ſcena, & domo, ſingulus ſingulo iuxta ponatur. Horum ſuppoſitorum modorum miſtionis ſingulum cum confutauiſſet, ſic ipſe uerum modum ſupponit. Vtitur autem ad confutationem duobus enunciatis. uno quidem, quod miſtio alterum eſt à compoſitione, altero uero, ꝙ omne corpus eſt in infinitum diuiſibile & ſimpliciter omne continuum, quorum illud quidē ꝙ omne continuum eſt in infinitum diuiſibile, prius demonſtrauit in Phyſica, alterum uero ꝙ diuerſa ſit miſtio à cōpoſitione, ut commune enunciatum, & ab omnibus confeſſum ſumpſit. nullus enim in temperatura dixerit ꝙ cō poſita ſunt uinum & aqua, ſed ꝙ miſta ſunt, & temperata: neque ꝙ domus ſit temperamētum lapidum, & lignorum, & aliorum, ſed compoſitio, ueluti cognoſcentibus nobis, ꝙ altera ſit a compoſitione miſtio, & temperamentum. utroque ergo horum enunciatorum uerāque ſuppoſitionem tollit. per eam quidem, quæ dicit continuū eſſe in infinitum diuiſibile, deſtruit ꝙ non eſt miſtio talis, qualem dicebant qui per reſolutionem in magis elemētaria, id eſt atoma, & horum cuiuſque ad quodcūque iuxta poſitione fieri miſtionem dicebant, qui ſunt Democritici. ſi enim eſt corpus in infinitum diuiſibile, impoſſibile eſt quācunque iuxta quantūque partem poni: ſemper enim adiacentes ſibiinuicem partes, diuiſibiles exiſtentes, non habent quālibet iuxta quālibet partem poſitam: diuiſa enim parte in tria, ſegmentum intermedium ſyncerū eſt,

nihil

nihil habens alterius naturæ ſibi iuxta poſitum. quare ſi quidem eſſet diuiſio in atoma, reſolutis in elementa his, quæ miſcentur, poſſibile eſſet partem quamcunq; iuxta quãcunq; adiacere. Præterea ſi demonſtratum eſt quòd oportet miſtionem fieri, non corruptis his quæ miſcẽtur, impoſſibile eſt igitur per reſolutionem in atoma miſtionem fieri: ſic enim & ignis, & aqua, cum miſcentur, corrumperentur: nõ enim eſt ſingula ſphærica atomus ignis, ſed harum aceruus: ſimiliter autem & in aqua. quare ſi reſoluerentur quæ miſcentur in elementaria, magis corrumperentur utiq;: oportet autem miſtionem eſſe quibuſdã non corruptis. ſic ergo per unum enunciatorum unam ſuppoſitionum ſuſtulit. Alteram quoq; ſimiliter per alterum enunciatum interimit. ſi enim eſt alterum à compoſitione miſtio, non erit ad ſenſum miſtio. ſi enim fuerit ſecũdum parua iuxta poſita, ita ut nõ cadat ſub ſenſum iuxta poſitio propter paruitatem, miſtio erit compoſitio, & iuxta poſitio. neq; enim, quia non uideantur propter paruitatem iuxta poſita, miſtio fuerit, ſed quia ſunt iuxta poſita, & non temperata, etiam ſi ſenſui non appareant, non erit miſtio. Præterea ſi ad ſenſum ſit miſtio, idẽ alteri quidem erit miſtum, qui acute non cernat, alteri uero nõ miſtum, ut lynci non miſtum, qui propter uiſuum acuitatẽ etiam ultra terram uidere dicitur. ſic uero habebit miſtio eſſe in habitudine, non natura, quod eſt abſurdum: quæ enim miſcentur, etiam ſi nullus iudicet, proculdubio miſta ſunt. Illud uero { Sed eſt ut quæcunq; iuxta quãcũq; miſtorum particulam } propter ſecundam ſuppoſitionem dicit. manifeſtum autem ꝙ eo ꝙ reſoluantur, quæ miſcẽtur in magis elementaria, hoc eſt atomos, & unaquæque iuxta unamquãq; adiaceat, aliter enim impoſſibile. Ibi uero { Dicitur igitur illo modo, ut ordea &c. } exemplũ primi modi ponit, qui dicit ad ſenſum eſſe miſtionem. Videtur autem ut ad ſecundum modum hæc dicere, quia dicit, quando quæcunq; iuxta quãcũq; appoſita fuerit. eadem enim dictione uſus eſt, qua & in ſecundo modo, ſed non eſt, ſed ad primum hæc dicit. & eſt manifeſtum ex his quæ dicit. dicitur quidem illo modo, hoc eſt ad primum, non ad proximum. Dixit autem quodcunq; iuxta quodcunque, uidelicet ordeum iuxta triticum, ut quodcunque ordeum tritico uni alicui adiacere ſumamus, non tamen ſecundum aceruum, multa ſimul ordea multis ſimul triticis. congruet autem magis exemplum ſecundo modo: nam in his, quæ propter partium tenuitatem non apparent, ut in collyrĳs, & miſtione farinæ ordei, & tritici, & aliorum quorundam, non omnino quodcũq; iuxta quodcũq; miſtorum iacet: ſed contingit ramenta quædam conſimilis ſpeciei adiacere, ut ordeacea, aut alterius ſpeciei.

Si autem eſt omne corpus diuiſibile, ſiquidem eſt & corpus corpori miſtum quod ſimilium partium, quamcũq; opor
Tex.c. 36 *tebit utiq; partem fieri iuxta quamcunq;. Quoniam autem non eſt ad minima diuiſum eſſe, nec compoſitio idem & miſtio, ſed diuerſum, planum: quod nec ſecundum parua ſeruata oportet ea quæ miſcentur, dicere miſta eſſe: compoſitio enim erit, non autem temperatura, neq; miſtio: neque habebit eandem rationem cum toto pars. dicimus autem ſi quidem oportet miſtum eſſe aliquid, quod miſtum eſt ſimilarium partium eſſe, & ſicut aquæ pars aqua, ita & temperati. ſi autem ſecundum parua compoſitio miſtio, nullum horum accidet, ſed ſolũ quæ miſta ſunt ad ſenſum. & idem huic quidem miſtum, ſi non inſpexerit quis acute, lynci uero nihil miſtum, neq; diuiſione, neque quæcunque iuxta quamcunque pars: impoſſibile enim ſic diuiſum fuiſſe. aut igitur non eſt miſtio, aut dicendum hoc quomodo contingit fieri rurſus.*

Com. 133 Hinc deſtruit dictos duos miſtionis modos. uſus eſt autem ſyllogiſmo hypothetico huiuſmodi, ſi eſt corpus corpori miſcibile, & ſi eſt corpus in infinitum diuiſibilẽ, ſequetur ſimilarem quamcunque miſti fieri partem. illud enim quodcũq; utiq; oporteret ſimilare fieri iuxta quodcunq;, æquale eſt illi partem omnem omni ſimilarem fore debere. & conſequentia quidem huiuſmodi eſt, cuius antecedens ſicut dixi, duo ſunt enunciata, in infinitum. ſ. eſſe corpus diuiſibile, & alterum eſſe miſtionem à compoſitione: potentia enim continetur in illo, ſiquidem eſt corpus corpori miſcibile, alterum erit manifeſte à compoſitione miſtio. nam in compoſitione, hoc eſt iuxta poſitione, non quodcunq; cuicunq; iuxta ponitur, cum ſit corpus in infinitum diuiſibile, & ſi ſimilarem oportet eſſe partem omnem eius quod miſcetur, non utiq; fuerit miſtio, nec ſecundum parua compoſitio, neq; quodcunque iuxta quodcunq; apponitur ſecundum reſolutionem in atoma: neq; enim ſimiles ſunt iuxta poſitæ atomi: & poſitum eſt in infinitum eſſe corpus diuiſibile. Sed unde, ꝙ ad antecedens ſequatur conſequens? ꝙ ſi alterum eſt à compoſitione miſtio, compoſitio uero diſſimiles habet partes, miſtio non habebit diſſimiles: ſimiles ergo. ſed nõ ita ſimiles ut dicerent qui atoma dicunt. quoniam enim compoſita ex atomis miſceri dicebant, non enim ipſas atomos, miſceri autem ipſa per reſolutionem ad atomos, & iuxta poſitione cuiuſcũq; atomi iuxta quamcũq; dixerunt totum diſſimile, partes dicẽtes nõ ipſas atomos, nam hæ ſunt elementa, ſed quæ conſtant ex ipſis totius partes, in quibus omnibus ſimilis iuxta poſitio cernitur. Quod igitur non ſic eſt ſimilare quod miſcetur, manifeſtum eſt ex eo quod ſumptum eſt, omne corpus in infinitum diuiſibile, & quia ſemper & in infinitum facta diuiſione, omnes partes ſimilares inueniuntur. conſequentia igitur, ut dixi, huiuſmodi eſt. Aſſumptum uero ei ſit potẽtia idem cum antecedente, ſed locutione diuerſum. cum enim uellet aſſumere, atqui omne corpus eſt in infinitum diuiſibile, & eſt aliud miſtio à compoſitione, aſſumit quod æquaret illud. ſ. quoniam autem non eſt in minima diuiſum iri, nec compoſitio idem eſt, & miſtio: quorum illud quidem, quoniam non eſt in minima diuiſum iri æquale eſt illi, quoniam omne corpus diuiſibile eſt illud uero, neque compoſitio idem, & miſtio, quod eſt aſſumptum in antecedente, quod potentia continebat illud, ſi quidem eſt corpus corpori miſcibile. His igitur aſſumptis, conſequens eſt illa concluſio, ſimilare eſſe omniquaq; ſibi ipſi quod miſcetur, quod ipſum quidem non poſuit, ſed per alia ipſum aſtruit. manifeſtum eſt enim inquit, ꝙ neq; ſecundum parua ſeruata quæ miſcentur, oportet dicere eſſe miſta: eſt enim compoſitio, & non temperatura, neque miſtio: nec habebit eandem rationem toti pars. hæc autẽ oſtenſiua ſunt quod ſimilare ſit quod miſcetur: nam ex deſtructione huius quod ſit diſſimilare, ſimilare eſſe inducitur, nullum autem inquit horum accidet, niſi fuerit ſecundum parua compoſitio miſtio: non enim erit ſimilare ipſum totum, neq; habebit eandem rationẽ toti pars, quod ſequebatur ad enunciatum, dicens alterum eſſe cõpoſitionem à miſtione. ſi autem non eſt totum ſimilare erit apparens, & non exiſtens miſtio, & propter hoc lynci non erit miſtum. Ibi uero { Neque diuiſione } de communi uerbum iſtud non miſtum intelligendum. tranſiuit autem ad alterum modum, dicentem quodcunque iuxta quodcunque eſſe miſtionem, quem & ipſum contingit fieri ex compoſitione ſecundum parua. conceſſo enim ꝙ in infinitum ſit corpus diuiſibile, impoſſibile eſt quodcunque iuxta quodcunque poni: impoſſibile eſt enim in atoma diuidi ipſum continuum: quare accidet, & hunc iuxta poſitione ſecundum parua fieri: quod abſurdum eſt, præter id quod iam dixi, ꝙ ex reſolutione in elementa non ſeruatur miſtorum natura: quod oportebat. Deinde ſubiungit, { Aut igitur non eſt miſtio, aut dicẽdũ hoc quomodo contingit fieri rurſus } erat enim totus ſyllogiſmi proceſſus, ſi eſt miſtio, ſimilares oportet eſſe eius quod miſcetur partes. Duobus igitur ſuppoſitis modis

miſtionis,uterque ſublatus eſt,eo ꝙ neuter ſeruare poſſet ſimulares eorum quæ miſcentur partes.hoc ergo oſtēſo ſequetur,inquit,aut nullo modo eſſe miſtionem, aut alium eſſe miſtionis modum,præter dictoa. Addidit autem uerbum{ Rurſus,}quia idem his quæ in primis fecit.cum enim deſtruxit præadductas opiniones, ipſe demonſtrauit quomodo unumquodq; ipſorum generatur.

Tex. 87 *Sunt itaque,ut dicebamus,entium hæc quidem actiua, illa uero ab iſtis paſſiua. hæc igitur conuertuntur, quorumcunque materia eadem eſt,& actiua adinuicem,& patientia abinuicem:illa uero agunt impaſſibilia exiſtentia,quorum non eadem eſt materia. horum igitur non eſt miſtio,quia neque medicatiua facit ſanitatem,neque ſanitas miſta corporibus.*

Cōm. 134 Cum ſuſtuliſſet falſas de miſtione opiniones,uolenſq; deinceps dicere & quid eſt miſtio,& quomodo fit,reducit nobis ad memoriam ea quæ dicta ſunt de agere & pati,ꝙ hæc agentium & repatiuntur,quæcunq; eadem materia communicant inter ſe,hæc uero agentium non repatiuntur,quæcunq; non habent communem materiā.quoniā igitur quæ miſcentur ſunt ea quæ agunt,patiunturq; adinuicem,agunt uero,patiunturq; adinuicem ea quæ in materia conueniunt,hæc utiq; adinuicem miſta fuerint, quæcunq; eadē materia participauerint:quapropter hoc eſt miſtio actio mutua communicantium in materia.horum igitur inquit.ſ.non communicantium in materia, & ob hoc inquit non repatiētium in materia nō eſt miſtio. & ob hoc nec medicina ars agens in corpus miſcetur ei: nam medicina ars non communicat in materia cum corpore:ſcientiæ enim ſunt in anima.propter hoc ergo ſanſis corpus ars medicinæ non miſcetur ei:ſi quidem miſcenē, quæ abinuicem repatiuntur:repatiuntur autem quæ cōmunicant in materia.Habet autem litera quid difficile. ideo enim inquit nec medicina ars facit ſanitatem miſta, nec rurſus ſanitas miſta corporibus facit ſanitatē. aut igitur ſic eſt intelligendum,ideo nec medicina ars miſta corporibus facit ſanitatem,neq; ſanitas miſta corporibus,ut uerbum illud miſta corporibus modo comprehenſiuo dictum ſit.non miſcetur autem proculdubio ſanitas forma exiſtens.dictum eſt autem ꝙ formæ non miſcētur ſubiectis,aut ſanitatem quidem facientem accipiemus rationem ſanitatis,genitam uero eam quæ in corpore, quarū neutra miſcetur corpori:nam hæc quidem habet eſſe in anima,altera uero forma eſt ipſius ſubiecti.

Tex. 88 *Actiuorum autem,& paſſiuorum,quæcunque facile diuiſibilia,multa quidem paucis,& magna paruis compoſita nō agunt miſtionem,ſed augmentationem eius quod dominātur: mutatur enim alterum in dominans ut gutta uini mille congijs aquæ non miſcetur: ſoluitur enim forma, & mutatur in*
Tex. 89 *uniuerſam aqua. Quando uero poteſtatibus adæquātur quodammodo,tunc mutatur quidem utrumque indominans ex ſui ipſius natura:non fit autem alterum,ſed intermedium,et commune:manifeſtum igitur quod ſunt hæc miſcibilia,quæcunque contrarietatem agentium habent: hæc enim ſunt abinuicem paſſiua.*

Cōm. 135 Cum dixiſſet quid eſt miſtio,& quorum,ꝙ eorū quæ communicant in materia,quoniam non omnia in materia communicantia miſcentur,nam nec lapis ligno miſcibilis,propter hoc prius diſtinguit,qualia communicātiū in materia ſunt quæ miſcentur,ꝙ ea quæ facile ſunt diuiſibilia.facile uero diuiſibilia ſunt,quæ facile terminabilia:facile uero terminabilia ſunt,ipſa humida: quare quæcunq; communicantium in materia humida ſunt,hęc miſcentur.quomodo autem quæ humida ſunt,miſcentur,infert,ꝙ non quocunq; modo ſe habentia.non enim quodcunq; humidum cuicunq; adueniens facit miſtionē:neq; enim ſi gutta uini mille congiis aquæ,inquit,iniecta fuerit,miſtum facit totum.nam eo ꝙ ſuperet uirtus aquę patitur ſolum gutta uini ab ipſa,nec fortis eſt ad reagēdū in ipſam ſed patiens ſolum uini gutta ſecundum formam mutatur,& fit generatio,& corruptio,non miſtio. nā & ſi nata ſint agere aliqua inter ſe,ſed non quomodocunq; ſe habentia,ſed habentia quantitatem terminatam. indigent enim formæ etiam quantitate quadam,ut cōſiſtāt, ut ipſe in Phyſica dixit.in gutta igitur quāuis ſit uini forma,ſed non eſt poteſtate actiua in mille congiis aquæ.& à principio quidem manifeſtum eſt, ꝙ miſtio fit quædā in particula propinquante,ſed cum ad multum gutta diſperſa fuerit,& ſemper eo ꝙ amplius ſit quod admiſtum eſt,obtunditur qualitas demūq; omnino mutatur.oportet igitur quæ miſcentur æquari quodammodo uiribus. & recte dixit,{ Quodammodo,}nō enim omnino ęqualia oportet eſſe,ſed non multum alterum excedere.æquatis igitur quodammodo poteſtatibus,dominatur ſecundum quid alterum alteri,non ita tamen omnino corrumpit,ſed ut exceſſus domet ſolum:& ſic totum fit cōmune quoddam amborum miſtorum:non tamen alterū ipſorum ut iniecta gutta.quod igitur fit eſt amborum commune:ſeruat tamen potentia utrūq; in miſtura dicto modo.manifeſtum igitur,inquit,eſt ex dictis quæ nam ſint, quæ miſcentur,ꝙ.ſ.quæcunq; agentium, & patientium cōtrarietatem habent.hoc autem dixit propter cœleſtia. agunt enim & hæc in ea,quæ ſunt hic,ſed non habēt cōtrarietatem.quia nec etiam materiam habet communem. quæcunq; igitur agentium,& patientium contrarietatē habent,humida exiſtentia,& quodammodo æquata potentijs,hæc ſunt quæ agunt,& patiuntur,miſcenturq;.

Et parua quoque paruis iuxta poſita miſcentur magis:facilius enim & celerius adinuicem permutantur. multum autem & à multo tardius hoc operatur. quapropter facile terminabilia diuiſibilium, & paſſiuorum miſcibilia: diuiduntur enim hæc in parua faciliter:hoc enim erat facile terminabili eſſe,ut humida miſcibilia maxime inter corpora: facile enim terminabile maxime humidum inter diuiſibilia,niſi fuerit tenax:hæc enim maiorem,& ampliorem faciunt molem. cum uero fuerit alterum ſolum paſſiuum,aut uehementer:illud uero ualde remiſſe,aut nihil amplius quod miſtum eſt ex utriſque,aut parum erit:quod accidit circa ſtagnum,& æs.

Cum oſtendiſſet ꝙ non per iuxta poſitionem eſt miſtio,neq; per diuiſionem ad minima, nunc dicit ꝙ & ſi Cōm. 136
non ſit iuxta poſitio miſtio,confert tamen ad miſtionem diuiſio in paruas partes,& iuxta poſitio:facilius enim in parua diuiſa miſcentur quæ miſcentur:facilius enim inquit patietur paruum à paruo,quàm magnum à magno:multum uero à multo diutius patitur. Sed uidetur hoc quodammodo excedere analogiam.propter quid enim non quemadmodum eadem eſt ratio partis ad partē, ſic etiā totius ad totum:ſic ſecundum eandem rationem ſimiliter patietur totum à toto,ſicut pars à parte. ſi autē hoc, nihil confert ad parua diuiſio,& iuxta poſitio ad uelocitatem miſtionem.ſed & quanuis non fuerint diuiſa,& totū toti iuxta poſitum ſit,nihil minus miſcebuntur à ſe inuicē patientia.Præterea ſi uirtutes,quanto ſunt magis cōgregatæ,tanto uehementiores,& excedentes partium proportionē,ut manifeſte oſtenditur in propenſionibus:diuiſæ enim partes nō ſeruant totius proportionē:& hoc eſt in auro manifeſtiſſimū:ſed indigentes grauitate quadam totius partes uidentur:ſimiliter rurſus ſi cōponantur partes,grauius totū partiū proportione uidetur.ignis quoque,quāto cōgregatior calidior eſt,iccirco in fornacem magnā iniectū lignū magnū,accenditur ſtatim.ſed in minori flamma minus lignū ſecundū proportionē nō idem pateretur.ſi igitur uires quāto cōgregatiores, tāto uehemētiores,cōſequēs eſt ut miſceantur,quæ nō fuerint diuiſa. Dicimus aūt ad hæc,ꝙ in exēplo de igne,& ligno merito amplior ignis magis agit: quoniā generatio eſt, & corruptio.ſolo igitur igne agente,& ſolo ligno patiente merito

te merito quanto congregatioe fuerit uis actiua magis agit, aut nullo modo repatiens ab hoc, in quod agit, aut obſcuriſſime, immo potius aucta: generatio enim, & corruptio eſt iſta res. id autem quod dicitur de propenſionibus, non eſt contrariorum congreſſus, ſed ſimilium. ſimile uero ſimili adueniens coagit illi potius, & uiuificat totum: quoniam & diuiſio ad corruptionem aptius facit, qd diuiditur, ut diximus ſupra. merito igitur & unio magis uiuificat. hæc quidem hoc modo. At in his, quæ miſcentur, quoniam æqualiter agunt inter ſe quæ miſcētur: agunt autem inter ſe, ſe tangentia, magis uero ſe tangunt diuiſa: nam congregata exiſtentia, multam habent profunditatem: merito igitur diuiſa magis miſcentur, quoniam & magis agunt, & patiuntur. hoc autem quoniam & magis tangunt. nam & in igne, idem lignum citius patietur diuiſum, quoniam & magis cum igne communicant eius partes. quare in his, quæ miſcentur, quoniam oportet utraq; pati, oportet utraq; diuiſa eſſe ut citius patiantur: patiens enim diuiſum citius patitur. recte ergo dictum eſt, ꝙ quæ miſcentur diuiſa, & ſecundum parua iuxta poſita magis miſcentur. Quæ autem prius dixit diuiſibilia, nunc dicit facile terminabilia, ex quo manifeſtum eſt, ꝙ etiam ſuperius diuiſibilia facile terminabilia dixit. Diuiſibilium igitur, quæ facile terminabilia, hæc uero humida ſunt: (lapis enim diuiſibilis quidem eſt, ſed non facile terminabilis,) hæc ſunt miſcibilia, quoniam facile diuiduntur: diuiſa uero magis dicebamus miſceri. hæc igitur eſt inquit facile terminabilis ratio, ſcilicet facile diuiſibile eſſe. nam facile terminabile eſt quod facile à continente terminatur: huiuſmodi autem eſt quod facile diuiſibile, ut humidum: durum enim non facile eſt terminabile. Alteram quoq; diſtinctionem addidit, quod non omne humidum eſt miſcibile, ſed quod non fuerit tenax. tenacia autem ſunt, oleum, uiſcum, pix liquida, & alia huiuſmodi: nam propter lentorem hæc, & tenacitatem ſunt difficile diuiſibilia, & difficile ſeparabilia, & labuntur quæ ipſis ſuperfunduntur, & non in profundum penetrant. iccirco non miſcentur: ſunt enim minus facile terminabilia his, quæ nō lenta ſunt. iccirco & coeuntia nullo modo miſcentur, ſed molem ampliorem fecerunt ſolum. Quando uero inquit alterum ab altero ſolum paſſiuum fuerit, ſed non alterum ab altero, aut hoc quidē uehementer & facile patitur, alterum uero non facile, & remiſſe. in his inquit in miſtione non amplius ſimul utraq; maiorem molem altero ſolo facere. aut etiam ſi fiat additio aliqua, parua ualde eſt, tanquā ampliori conſumpto: quod accidere dicit circa ſtagnum & æs. nam aereū exiſtens ſtagnum, & aerem plenum, & totum aptum ad huius mutationem in uaporem, & in aerem conuertitur, cū ab igne caleſcit in miſtione cum ære, & ſolum colorat ipſum æs, ſed quantitati nihil apponit. forte uero & omnino nō fit miſtio ſtagni ad ipſum æs, ſed appoſitio, & agglutinatio: neque enim humido exiſtenti æri admiſcetur, neq; per totam eius ſubſtantiam procedit, ſed ſolū ſuperficiē colorat. eſt igitur magis ſimile formæ cuidā ſtagnū ipſum in ipſo ære ſubiecto, ut & ipſe progrediens dicet.

Tex. 90. *Quedam enim balbutiunt adinuicem entium, & ancipitis ſunt naturæ: apparent enim quodammodo. & miſcibilia remiſſe, & ut alterum quidem ſuſceptiuum, alterum uero forma: quod & in his accidit. ſtagnum enim, ut paſſio quædam exiſtens ſine materia æris pene euaneſcit, & miſtum recedit, cum colorauerit ſolum. idem autem hoc accidit & in alijs. Manifeſtum igitur ex dictis, & quod eſt miſtio, & quid eſt, & propter quid, & qualia miſcibilia entium, ſiquidem ſunt quædam eiuſmodi, qualia paſſibilia abinuicem, & facile terminabilia, & facile diuiſibilia: hæc enim neque corrupta eſſe neceſſe eſt, quæ miſta fuerant, neque poſſunt ipſa eadem ſimpliciter eſſe, neque compoſitionem eſſe ipſorum miſtionem, neq; ad ſenſum. ſed eſt miſcibile quidem, quando facile terminabile exiſtens paſſibile fuerit & actiuum, & huic miſcibile: ad æquiuocum enim miſcibile. Miſtio autem eſt miſcibilium alteratorum unio.*

Quoniam balbutientes & loquuntur quodammodo, Com. 137 & non loquuntur, eo ꝙ indearticulate ſermones proferunt, huiuſmodi inquit ſunt, & quędam in rebus obſcuram, & occultam, & indearticulatam habentia miſtionē modo quidē quodā miſta, quodam uero non. Cum autē dixiſſet ꝙ quædam entium balbutiunt adinuicē, & ancipitis ſunt naturæ, hoc expoſuit per illa uerba, uidentur. n. & miſcibilia remiſſe, & ut alterum quidem ſuſceptiuum, alterum uero forma. ſtagnum igitur modo quodam forma quædam, & paſſio eſt æris, euaporans in miſtione, et ſolum æs colorans. paſſiones uero nō erant ſubiectis miſcibiles, ſed non eſt omnino ſtagnum tale, iccirco & dixit balbutiunt, & ancipitis ſunt naturæ. fit enim parua quædam ſubiecti auctio, quod in formis non eſt. ſimilis quoq; fit miſtio in cinere, & aqua: nam etiam in illis ſolum coloratur aqua à cinere, ſed paulum augetur: fit. n. quędam ſubſtantia cineris in ipſa aqua. Manifeſtum eſt igitur inquit ex dictis & ꝙ eſt miſtio: hoc eſt in exiſtētia eſt, & non ut aliqui putauerunt ſolum apparens eſt, ſed non exiſtens. {Quid eſt} ipſe enim conſequenter definit quid eſt Miſtio ꝙ eſt miſcibilium alteratorum unio, ſecundum qualitatem entium actiuorum, & paſſiuorum, neutro quidem ſecundum actum eodem manente, ſed potentia utriſq;. {Et propter quid.} quia cōmunis eſt ſubiecta materia his quæ miſcentur, & ſunt æqualiter actiua, & paſſiua à ſeinuicem. {Et qualia miſcibilia} ꝙ neq; ſolida, neq; humida omnia, ſed quęcunq; ſunt facile terminabilia, & facile diuiſibilia, quę lenta non ſunt, neq; labētia in diuiſione. hęc enim inquit, neq; corrupta eſſe neceſſe eſt: non enim eſt corruptio miſtio. manent autē utraque potentia quidem ea, quæ erant prius quàm miſcerentur, actu uero non, ſed domitas habentia proprias qualitates, indigentia uero additione unumquodq; ſecundum propriam qualitatem, ut ad actū perueniat, id quod erat. non eſt tamen integra mutatio: nam huiuſmodi generatio eſt & corruptio, ſed non miſtio. neq; compoſitionem inquit eſſe miſtionem ipſorum, ut quęcunq; particula iuxta quācunq; ponatur, neq; ad ſenſum. uidelicet ſenſibilem oportet ipſam facere. Cum autem dixiſſet miſcibile eſſe, quod cum facile ſit terminabile, actiuum & paſſiuū ſit, & tale miſcibile quale ipſum ſit ſubiunxit, {Ad ęquiuocum enim miſcibile,} ęquiuocum pro uniuoco ponēs. uſus autem ei eſt conſuetus. ſi enim utraq; ſunt facile terminabilia, & abinuicem paſſiua, uniuoca ſunt proculdubio ſecundum hoc. miſcibilia enim ambo ſecundum rationem ultimam miſcibilis. Tandem inducit ꝙ miſtio eſt miſcibilium alteratorum unio, hoc eſt per alterationem unio. cum enim alterata fuerint quę miſcentur ſic, ut ex ipſis unum quoddam totum ſimilarium partium factum ſit, tunc unita ſunt. & hęc fuerit ratio miſtionis, unio miſcibilium per alterationem. ita ut partim quidem ſeruentur quę miſcentur, partim uero corrumpantur. actu quidem non exiſtentia huiuſmodi, ut dictum eſt, ſed domita corrupta eſſe uidentur, cum ſummitatem talis formę nō ſeruent. eo autem ꝙ non ſecundum totas qualitates mutata ſunt, ſed harum unionem ſuſtinent, ſic remanent, & ſeruantur.

FINIS PRIMI LIBRI.

IOANNIS GRAMMATICI
PHILOPONI ALEXANDREI BREVES
annotationes, ex colloquiis Ammonii Hermeæ, cum quibuſdam propriis conſiderationibus, in Secundum de Generatione, & Corruptione Ariſtotelis.

Tex.c.1 *DE MISTIONE quidem, & tactu, & de agere & pati dictum eſt quo pacto inſunt iis, quæ ſecundum naturam mutantur. Amplius autem de generatione, & corruptione ſimplici quomodo, & cuiuſnam eſt, & propter quam cauſam. ſimiliter quoque & de alteratione dictum eſt quid eſt, quod alteratur, & quam habet differentiam ipſorum unumquodq;. reliquum autem conſiderare circa ea, quæ uocantur elementa corporum.*

Com.1. SIMPLICEM quidem generationẽ uocat principalioris, & perfectioris ſubſtantiæ generationem: ut ignis, quandam uero generationem, eam quæ deterioris, ut terræ. Illud uero { Quomodo. } quod ſcilicet ſecundum mutationẽ formæ ſubſtantialis. Illud uero { Propter quam cauſam, } quia communis materia eis ſubiecta eſt, & mutabilis exiſtens, & contrariorum receptiua. Ibi uero { Et quam habet differentiam ipſorum } deeſt uerbum utrũq;, hoc eſt quam habet utrũq; ipſorum ad ſeinuicem differentiam. { Reliquũ autem conſiderare circa uocata elemẽta corporum, } aut oportet mutantem caſum dicere, reliquum eſt de his cõſiderare, quæ uocantur elementa: ut eſt & apud Homerũ ſimile, duo uero ſcopuli, hic quidem ad latum cœlũ peruenit pro eo quod eſt, duorum ſcopulorum, hic quidẽ ad latum cœlum peruenit: aut ſubaudiẽdum extrinſecus eſt. uerbũ hoc, quomodo eſt in ipſis generatio, & corruptio: ut ſit cõtinuus ſermo prædictis. eſt enim uniuerſus ſermo ex ſuperioribus reſumentibus huiuſcemodi. dictum eſt inquit à nobis iam uniuerſaliter in his, quæ ſecundum naturam mutantur, quomodo ineſt tactus, & miſtio, agere, & pati. dictum quoq; eſt, inquit, & de generatione, & corruptione, cuius uniuerſaliter ſit, conſequenter reliquũ eſt, ut poſt uniuerſalem de ipſis ſermonem conſideremus quo pacto circa ea, quæ elementa uocãtur, ſint hęc: hoc eſt quo pacto ineſt elementis generatio, & corruptio, & reliqua quæ dicta ſunt. Sed quæ uocantur dixit, quia in cõſuetudine ſic circũferuntur: neq; enim hæc proprie elementa nominantur, ſed quemadmodum in oratione elementa dicuntur, quæ maxime prima & ſimpliciſſima, et incompoſita: dico ſcilicet uigintiquatuor elementa, ſic & naturalium corporum proprie elemẽta dicuntur, quæ maxime prima ſunt, & ſimpliciſſima: hæc uero ſunt materia, & forma aut dixit ea, quæ uocantur, quaſi nõdum oſtenſum ſit ꝙ hæc ſint, quæ ratione materiæ ſubiiciantur omnibus cõpoſitis corporibus generabilibus, & corruptibilibus. hoc enim eſt ei propoſitum in præſenti libro docere modum mutuæ generationis, & oſtendere ꝙ hæc ſola ſunt, & tot quæ nominantur, ex quibus omnia generabilia, & corruptibilia conſtant.

Generatio enim & corruptio omnibus natura conſtantibus ſubſtantijs, non ſine ſenſibilibus corporibus.

Com.2. Diſputaturus de elementis, & mutatione eorũ mutua oſtendit, ꝙ neq; hæc, neq; horum aliquod eſt ſubiectum generabilium, & corruptibilium, ut quidam putabant, quorum etiam opiniones exponit: principia enim proprie & elementa prima generabilium, & corruptibilium materia ſunt, & forma, ex quibus & hæc ipſa quæ uocãtur elementa conſtant, & in ipſis eſt generatio, & corruptio. Si autem in his, quæ generantur, & corrumpuntur, ſunt & ipſa, manifeſtum quod non utiq; generabilium, & corruptibilium omnium elementa exiſtent, ſed materia, & forma, quæ & horum, & omnium generabilium, & corruptibilium communia exiſtunt. ordo igitur ſecundũ doctrinam huiuſmodi eſt. Quod autem in litera dicit huiuſcemodi eſt. quoniam inquit generatio, & corruptio omnium naturalium ſubſtantiarum non ſine ſenſibilibus eſt corporibus, ſed ſemper in his, rationabile fuerit principiũ quærentem eorum, quæ generantur & corrumpuntur, ſenſibilium corporum quærere principia, & elementa: in his enim ſunt quæ generantur, & corrumpuntur. Sed cõſidera quo pacto abſq; errore non dixit, ꝙ omnia, quæ fiunt & corrumpuntur, ſenſibilia corpora ſint, ꝙ aliquis inconſideratius ſuſpicari potuiſſet, putans quæ generantur, & corrumpuntur ſenſibilia corpora eſſe ex neceſſitate: non omnino tamen ſenſibilia corpora, & generabilia eſſe & corruptibilia: quemadmodũ cœleſtia. Sed cetrius hoc ipſum conſiderans nequis proferat naturales uirtutes, quæ & naturales ſunt ſubſtantiæ, & generantur & corrumpuntur, non tamen ſunt corpora ſenſibilia, uetuſſime ſimul, & tutiſſime ſermonem produxit dicens, non ſine ſenſibilibus corporibus natura conſiſtentibus ſubſtantijs ineſſe generationem, & corruptionẽ: naturales enim uirtutes cum ſint, & ipſæ ſubſtantiæ quædam, non tamẽ corpora ſunt: ſed tamen in corporibus eſſe habentes in ipſis generantur, & corrumpuntur: non igitur ſine his generatione, & corruptione participant. ſi autem in Phyſico auditu in ſermonibus de motu dixit Ariſtote. naturales uirtutes, & uitas, quæ in naturalibus corporibus ſunt, nõ habere generationem, non aduerſatur his quæ dicta ſunt hic. ibi enim generationem uocabat non ſimpliciter acceſſum ex non ente ad ens: nam eiuſmodi generationem non habent tales uirtutes, & uitæ, ſed ut ex non ente ad ens productæ, & rurſus ex ente in non ens omnino procedentes, ſic generari, & corrumpi dici poſſunt.

Horum autem ſubiectam materiam, hi quidem aiunt unam eſſe, ut aerem ponentes, aut ignem, aut aliquod horum intermediorum, & corpus exiſtens, & ſeparabile. Tex.c.2.

Com.3. Cum aſtruxiſſet, ꝙ oportet de his, quę generantur, & corrumpuntur ſermonem facientes, ſenſibilium corporũ quærere principia: nam in his eſt generatio, & corruptio, nunc accedit ad inquiſitionem, & oſtendit ꝙ quæ uocãtur quatuor elementa, non ſunt communis materia ſenſibilium corporum, nec proprie principium, nec omnia, nec aliquod ipſorum, ſicut aliqui putauerunt, ſed & ipſa ſenſibilia corpora ſunt, & generabilia, & corruptibilia. ponit autem opiniones eorum, qui putauerunt ipſa eſſe principia generabilium, & corruptibilium: nam hi quidem ipſorum unum quoddam ſuppoſuerũt principium corporum, quemadmodum ignem quidem Heraclitus Epheſius, & Hippaſſus. Aerem uero Diogenes Apolloniates, & Anaximenes. Thales uero, & Hippon Aquam. Anaximander uero aliud quid preter quatuor elementa ſuppoſuit entium principium. Quoniam autem Anaximander potuit materiam recte ſupponens principium corporũ,

ipſam

medium terminum nominamus, qui cũ neutro extremorum idem eſt, ſed utriſq; ſubiectus.) oſtendens Ariſto. ꝙ non ſecundum hunc conceptum ſuppoſuit, ſed medium terræ, aut ignis, & aquæ, & aeris, appoſuit { Corpus exiſtens, & ſeparabile } impoſſibile autem præter quatuor aliquod aliud corpus ſimplex ſupponi ſubſiſtens conſequenter oſtendit. ſi enim corpus eſt, quod ſubſiſtit in loco erit, & affectum: in loco autem exiſtens aut ſurſum, aut deorſum: ſurſum autẽ exiſtens aut ignis, aut aer: deorſum uero aut aqua, aut terra eſt. eadem autem eſt ratio & de qualitatibus: neceſſe eſt enim alterum ipſarum contrarietatum habere: nam aut leue eſt, aut graue, & aut calidum, aut frigidum, & aut humidum, aut ſiccũ. ſed quibuſuis ipſum eorum, quæ dicta ſunt, differentijs obſignaueris, erit neceſſarium unum aliquod ipſorum quatuor. recte autem cum dixit corpus, addidit ſeparabile, ut naturale corpus ſignificaret: cum ſcilicet mathematicum non huiuſmodi ſit.

Alij uero plura numero uno. hi enim ignem & terram: illi uero & hæc, & aerem tertium: illi autem & aquam horum quartum, quemadmodum Empedocles: *ex quibus congregatis & diſgregatis, uel alteratis accidere generationem & cor-*
Tex. c. 3. *ruptionem in rebus. Quod igitur prima principia, & elementa recte ſe habet dicere ſit confeſſum, ex quibus mutatis, uel per congregationem & diſgregationem, uel per aliam mutationem accidit generationem eſſe & corruptionem. Sed facientes unam materiam præter dicta, hanc uero corpoream, & ſeparabilem peccant. impoſſibile eſt enim ſine contrarietate eſſe corpus hoc, ſenſibile exiſtens. aut enim leue, aut graue, aut frigidum, aut calidum neceſſe eſt eſſe, infinitum hoc, quod dicunt eſſe quidam principium.*

Com. 4. Cum dixiſſet eos, qui unum quoddã ex quatuor ſupponunt principium corporum, nunc eos, qui plura uno ſupponunt principia corporum exponit: aliqua ſcilicet ex quatuor, aut etiam ipſa quatuor, ut ignem quidem, & terram Parmenides ſuppoſuit. hæc uero cum aere Ion Chius tragœdus. Empedocles uero ipſa quatuor ſuppoſuit. Hi quidem poterant, & alterationem ſeruare alterã exiſtentem à generatione, & corruptione. qui uero unũ principium ſupponebant, quoniam immutabile oportet dicere principium, ſi uere ſit principium, ex neceſſitate ſecundum alterationem dicebant generationem, & corruptionem, & non ſecundum ſubſtantiam mutationem: & ita in idem cogebantur dicere generationem, & alterationem, cum non poſſent ipſarum differentiam tradere. prima quidem inquit, ex quibus cætera fiunt elementa uocare, & principia rationabile eſſe dicit: ſed hæc ſupponere prima, quæ illi dicunt, non eſt rationabile: quod ut cõſequens, & manifeſtum prætermiſit. Suppoſuerunt autẽ alij quidem quatuor elementa, aut aliqua, aut omnia. alij uero aliud quid præter hæc: ut Anaximãder. Redarguit autem ipſum, non ut aliud præter quatuor elementa ſupponentem materiam: ſic enim recte dicere poterat, ſiquidem incorpoream ipſam, & informem dicebat: ſed redarguit ipſum, quia corpus ipſum ſupponebat ſeparabile. Cum autem demonſtrauiſſet, ꝙ ſi corpus eſt ſubſiſtens, quam ſupponit materiam Anaximander, neceſſe eſt cum contrarietate ipſam conſiderari, quod erat inducendum, ut manifeſtum dimiſit, ſubaudiri, ſcilicet ꝙ contrarietatem habens, erit aliquod unum quatuor.

Tex. c. 4. *Sicut autem in Timæo ſcriptum eſt, nullam habet diſtinctionem. non enim dixit manifeſte illud omnerecipiens, ſi ab elementis ſeparatur, neque ullo utitur, dicens eſſe ſubiectum uocatis elementis prius, ut aurum operibus aureis. quanuis hoc non recte dicitur hoc modo dictum, ſed quorum quidem alteratio ita eſt: quorum uero generatio, & corruptio, impoſſibile eſt illa appellare, ex quibus facta ſunt, quanuis, ait, longe uerius eſſet aurum dicere unumquodque eſſe. Sed elementis* Tex. c. 5.
exiſtentibus ſolidis, uſque ad ſuperficies facit reſolutionem. impoſſibile autem materiam primam ſuperficies eſſe.

In Platonem nunc inuectus, primum quidem incre- Com. 5.
pat ipſum, ut dicentem quidem materiam principium eſſe naturalium, ſed qui non manifeſte diſtinxerit, an poſſit ſeparari à corporeis elementis ipſa per ſe ſubſiſtens, an non. elementa uero, ſeu quæ uocantur quatuor dicit, ſiue cubos, & pyramides, quæ Plato ſuppoſuit, nihil refert. eſt enim ei ſermo, ſi poteſt ipſa per ſe materia ſubſiſtere, aut ſi cum aliquo eſt corpore. & dicit nihil de hoc manifeſte Platonem dixiſſe. Sciendum eſt autem, ꝙ & ſi non ita manifeſte, nec eiſdem cum Ariſto. uerbis uſus, dixerit de hoc Plato, abunde tamen ad ſuam de hoc intentionẽ aperiendam. ipſe enim eſt, qui dixit de materia diſputans. Recipit ſemper omnia, & formam nulli ingredientium ſimilem eſt ſortita. ſi autem ſemper recipit, manifeſtum ꝙ nunquam ipſa per ſe ſubſiſtit. Deinde accuſat Platonem etiam in alio, ꝙ ponens materiam eſſe ſubiectum exiſtentem elementorum in mundi factione, ad nihil ipſa uſus eſt in generationibus corporum, ex ſuperficiebus omnia dicens compoſitis fieri. utraq; autem probat, hoc quidẽ ꝙ poſuit ſubiectam materiam elementis, nobis in memoriam reducens exemplum Platonicum, per illud, ueluti aurum operibus aureis. deinde priuſquam ſecundi adducat fidem, ꝙ non utitur materia in generatione corporũ, in alio refellit Platonem, quoniam dixit Plato oportere magis ex ſubiecto, & materia inferre nomen generabilibus, & corruptibilibus: non oportet autem ex materia entia ipſa obſignare, ſed ex forma: hæc enim eſt, quæ propriam cuiuſq; naturam determinat, ſeparatq;. Ad hoc autem dixerit quis pro Platone ſermonem faciens, ꝙ & ipſe iubet, conſtituitq; ſecundum formam unumquodque obſignari. dixit enim unicuiq; ipſum eſſe, ſecundum formam exiſtere: fieri autem ſecundum participationem formæ, corrumpi uero per abiectionem. Ex materia autẽ dixit oportere nominari. non quia ab hac obſignentur res compoſitæ, & materiales, ſed ueluti tutius exiſtẽs ex materia ipſas uocare. nam cum forma mutatur, hæc ſemper manet. aurum quidem ſtatuam uocare, ſi mutata fiat tripes, non eſt amplius uerum. aurum autem uocare uerum eſt, etiam poſt mutationem: manet enim materia eadem formas ſuſcipiens. Ad hoc iure dixerit Ariſto. ꝙ in alteratione rectum fuerit quod mutatur, ex ſubiecto nominare, quoniam ſubiectum formatum exiſtens, ex forma ſignatur, & non ex paſſione, quæ per alterationem aduenit. ſed in generatione, & corruptione, impoſſibile eſt quod genitum eſt illud dicere eſſe, quod erat priuſquam generaretur, & corruptum ex materia uocare, quæ permanens corrupta non eſt. ut quoniam compoſita generãtur, & corrumpuntur, ſi quis de aliquo eorum me interroget, puta equo corrupto, & homine generato, quid eſt ꝙ corruptum eſt, & quid quod generatum. ſi dixero quod materia, manifeſte mentior. neq; enim quod corruptũ eſt, materia eſt, nam adhuc manet: neq; quod genitum eſt, poſſibile eſt materiam uocare: erat enim & ante generationem. in alteratione uero hominem uocamus, & eum, qui nigritiam abiecit, & eum qui aſſumpſit albedinem, non album & nigrum. album enim, & nigrum ſunt paſſionum, non ſubſtantiæ ſignificatiua. Cum autem in medio obiuuiſſet dicto illi, ꝙ ex ſubiecto oportet magis nomina ponere, nunc increpat ipſum, ꝙ ſolida elementa ſupponens, uſq; ad ſuperficies ipſa diſſoluit: per hoc etiã, quod prius dictum eſt comprobans, ꝙ ad nihil materia utitur: nam uſq; ad ſuperficies inquit proceſſit, ex quibus dicit fieri corpora, quæ ſuperficies materia non ſunt. Sciẽdum eſt autem, ꝙ non erat adeo Geometriæ expers Plato, ut putaret corpus in ſuperficies diſſolui, ſed ſuperficies dicebat ille naturales, ſcilicet corporeas, quæ & profunditatem habent: huiuſcemodi autem proculdubio ma

teriā habent in ipſis conſpectam:quare non ſunt ſine materia ſecundum Platonem,quæ generantur.

Tex.c.6. *Nos autem dicimus materiam aliquam corporum ſenſibilium,ſed hanc non ſeparabilem ,ſed ſemper cum contrarietate,ex qua fiunt ea,quæ uocantur elementa.determinatum autem eſt de his in alijs exactius.Sed quoniam et modo hoc ſunt ex materia corpora prima determinandum . et de his principium quidem,et primum ſupponentibus eſſe, materiam inſeparabilem quidem.ſubiectam autem contrarijs;non enim calidum materia eſt frigido,neq; hoc calido,ſed ſubiectum ambobus.quare primum quidem potentia corpus ſenſibile,principium:ſecundum uero contrarietates,dico autem , ut frigiditas et caliditas:tertium uero ſimul ignis et aqua et huiuſmodi.hæc enim in ſeinuicem mutantur,et non ut Empedocles , et alij dicunt:neq; enim eſſet alteratio : contrarietates uero non mutantur.*

Com.6. Nunc exponit propriam opinionē,ſecundum quā uidebitur longe à Platone differre,dicens, quod ſupponimus quidē nos materiam ſubiectam ſenſibilibus corporibus;nunquam tamen per ſe ſubſiſtentē,ſed ſemper cum aliqua contrarietate inſpectam.ex qua inquit materia aſſumente in formæ ratione contrarietates,fiunt elementa. inquit autē de materia,& contrarietate exactius pertractauiſſe in Primo ſermone Phyſici auditus,ubi etiam de priuatione ſermonem fecit.Ibi uero { Quoniam & modo. } ſi illud{ Quoniam }pro ſi,aſſumpſeris, manifeſtum facies,quod dicitur,hoc modo exponens: ſed ſi hoc modo ex materia ſunt ipſa corpora,determinandum eſt , & de his,ut dicat ꝙ & ſi oſtenſum ſit elementa ex materia eſſe,eo quod ipſa ſuſcipiat contrarietates,nō ſufficit hoc ad doctrinam,ſed determinandum eſt etiam de contrarietatibus his,quæ nam ſint,& quot,ſecūdum quas materiæ aduenientes complentur elemēta quatuor,quæ prima dixit corpora.Cum autē dixiſſet ꝙ determinandum eſt de contrarietatibus,diſtinguit primum quæ nam ſunt principia.principia autē quærit nunc ut elementaria,non ut effectiua.& inquit ꝙ principium , Primum quidē eſt ipſa materia:Secundū uero contrarietas , quæ eſt forma materialis.Primum aūt principiū dixit eſſe materiā,quia incorruptibilis quidē eſt hæc,contrarietas uero corruptibilis:nā & ſecundū hanc eſt ipſa corruptio.& quia materia ſubijcitur utriſq; cōtrarietatibus:nō.n.poteſt alterum cōtrariorū ſubiectū fieri alteri,ut calidū frigido:utrorūque enim materia eſt ſubiectū.nā ut etiā in Primo Phyſici auditus dixit,nullū contrariorū permanens,& ſeruatū ſui cōtrarij ſuſceptiuū fit:corrumpuntur enim à ſe mutuo contraria.quapropter iure materia primū quidē eſt principiū,ut ſubiecta formæ materiali,in dignitate tamē forma dignior eſt ipſa.Secundū aūt eſt ipſa forma, quæ eſt contrarietas,ut in materia exiſtens.non enim ſeparatur,inquit,unquā à formis ipſa materia,quā & potētia ſenſibile corpus uocat:nā ſecundū ſui rationē incorporea exiſtens actu,potētia eſt corpus,& corpus nō mathematicum,ſed ſenſibile,hoc eſt naturale.Tertiū uero principiū inquit,eſt ſimplex corpus,ut ignis,& terra , & aliorum quodcūq; corporū primorū,quæ principiū ſunt nō ſimpliciter,ſed ut ad corpora cōpoſita.ideo & merito tertiū principiū hæc ſuppoſuit,& quia cōpoſita,& quia mutabilia cū proprium & ſimpliciter principiū debeat eſſe,eo ꝙ ex alijs nō ſit principijs,& immutabile ſit:nā qđ mutabile eſt,neceſſe eſt eſſe cōpoſitū , ſiquidē circa aliquid eorū,quæ in ipſo ſunt,manens,mutatio fit.Deinde increpat Empedocleos.nō.n.inquit eſſet alteratio,ſi elementa ſecundū paſſiones ſubſtantiata,natura immutabilia ſunt ſecundū Empedoclē:tanquā.ſ.ſecundū paſſiones ſubiecto formato manente.Nō ſolū autē alterationem aufert Empedocles,immutabilia dicēs elemēta;& qualitates in ipſis ſubſtantiales ſupponēs,ſed & propriā generationē, quæ eſt mutatio ſecundū formā:nā etiā ipſa eſt mutatio materiæ ſecundū paſſiones.Quod uero merito tertium principiū ſuppoſuit ſimplicia corpora,ſecundū uero contrarietates ipſas,oſtendit ex mutatione:quoniā ſimplicia quidē corpora mutabilia ſunt:habent.n.materiā permanentē,& cōtraria ſucceſſiue recipientē.cōtrarietates uero nō mutantur:non enim frigiditas permanens recipit caliditatem:non enim ſimul fuerint ſecundū idē contraria. quare non ſunt contrarietates quæ mutantur, ſed corpora cōtrarietates habentia ſecundum has mutantur.

Sed nihilominus & ut corporis qualia , et quot dicendum principia. alij enim ſupponentes utuntur,et nihil dicunt propter quid talia,aut tanta. Tex.c.7. *Quoniam igitur quærimus ſenſibilis corporis,principia:hoc autem eſt tangibilis : tangibile autem,cuius ſenſus eſt tactus:manifeſtum quod non omnes cōtrarietates corporis formas,et principia faciunt , ſed ſolum quæ ſecundum tactum.ſecundum contrarietatem enim differunt,et ſecundum tangibilem contrarietatem:* * *quia* al ideo. *neq; albedo,neq; nigredo,nec dulcedo,et amaritudo,ſimiliter autem neq; aliarum ſenſibilium contrarietatum ulla facit elementū: quanuis prior uiſus tactu,quare et ſubiectum prius , ſed non eſt corporis tangibilis paſſio,qua tangibile,ſed ſecundum alterum,et ſi fuerat natura prius.* Tex c.8 *Ipſorum autem primū tangibilium diuidendum,quales primæ differentiæ,et contrarietates. Sunt autem contrarietates ſecundum tactum hæ, Calidū Frigidum,Siccum Humidum,Graue Leue,Durum Molle, Lētum,* al.Rigidū. * *Aridum,Aſperū Lene,Craſſum Tenue. horum autem graue quidem,et leue neq; actiua,neq; paſſiua:nō enim in agēdo aliquid alterum,aut pati ab altero dicuntur.oportet autem actiua et paſſiua eſſe adinuicem elementa: miſcentur enim , et mutantur adinuicem.*

Com.7. Et ſi diximus,inquit,ꝙ contrarietates ſunt principia, & ꝙ non mutātur,tamen ſic dicendū eſt à nobis, quot, & quales ſint contrarietates,quas oportet ſupponi principia corporum.non enim ſufficit dixiſſe ꝙ contrarietates ſunt principia corporū,ſed oportet quærere quales, & quot ſunt. alij enim, qui dixerunt eſſe quaſdam contrarietatum principia,nullam ſcripſerunt demonſtrationem,ꝙ hæ,aut tot ſupponantur contrarietates. Cum igitur dixiſſet tria eſſe principia,primum materiā ipſam: ſecundum formam materialem, ꝙ eſt idem contrarietatibus:tertium autem ipſa ſimplicia corpora , quæ ex ipſa materia aſſumente contrarietates dixit fieri, nunc proponit quærere:quæ nam ſint ſpecificæ contrarietates,quas aſſumens materia,ſimplicia corpora,efficit. Sed quoniā non enuntiatiue neq; ſine demōſtratione oportet haſce, & non haſce contrarietates ponere,quod alios facientes, accuſauit,cum magno artificio,& ſecundum demōſtratiuam conſequentiam incipit earum inquiſitionem, potētia hæc dicens. Quoniam corporis principia quærimus non æterni,ſed generabilis & corruptibilis:hoc uero affectum eſt:non enim poſſibile eſt generabile , & corruptibile corpus inaffectum eſſe:generatio enim & corruptio eſt mutatio materiæ ſecundum paſſiones: præterea naturale omne corpus motum habet,motus uero ſecundum propēſiones fiunt,grauitatem ſcilicet leuitatemq;, hæ uero qualitates ſunt:corporis ergo principia affecti quærimus.hoc autem ſenſibile eſt:nam ſenſus qualitatū perceptiui ſunt,& unumquodq; qualitates habens , ſecundum has ſub ſenſum cadit.quare, quoniam apparuit nos corporis principia quærere,naturalis & ſenſibilis, quærendæ ſunt contrarietates ſenſibiles. ſenſibiles autem nō quaſcunq;,ſed materiæ proximas,& communiſſimas,et per omnia corpora permeantes . quæ autem ſint hæ cognoſcemus ad ſenſus recurrentes . Manifeſtum eſt enim quod ſubiectas cōmuniſſimo ſenſuum ſenſibiles differentias,

rētias, illas ut communiſſimas exiſtentes oportet ponere principia corporū formatiua. ſenſuū autē uiſus quidē primus dignitate, ut honoratior: nō tamen ad oīa aptus ſenſibilia. tactus.n.eſt, qui ē oīum cōmuniſſimus: & hac uia primus dictus nō immerito, eo ꝙ auferat ſed nō auferatur. quæ.n. aliorum ſenſuum aliquo participant, multo prius & tactu participant: quæ uero tactu, nō neceſſario aliquo aliorum participant, ut declarant quæ inter plantas, & animalia media ſunt, tactum quidē habentia, ſed nullum aliorum ſenſuum. Eodē modo ſe habentes & ſenſibiles differētias inueniemus. Viſibiles enim ut colores, nō per oīa permeant corpora: neq;.n. aer eſt colorarus, aut oīno uiſibilis. ſimiliter autē neq; Audibiles, ut ſoni: nō.n. oīa uim habent ſonatiuā, nā nec lana, nec ſpongia, ſed quæ ſolida ſunt. & hæc nō per ſe, ſed in confractione ad aerē: ſic quippe aquā ex profundo mouens, nullū perficies ſonū. atqui neq; Odores in oībus ſunt: aer.n. ſine odore eſt, quēadmodum & ſine colore, qui & hac de cauſa colorum, & odorum delatiuus eſt. ſic neq; Guſtatiles qualitates in oībus ſunt: aqua quippe ſapore caret, cū ſit ſubiecta ſaporibus. ſolas autē tangibiles qualitates uidimus per oīa perambulantes corpora: caliditatis.n. uel frigiditatis nullū eſt expers corpus, neq; humiditatis, aut ſiccitatis. Tangibiles ergo cōtrarietates ſunt, quæ cōmuniſſimæ ſunt, & per oīa corpora perambulantes & ſimul auferentes: nō autē quæ ſimul auferanť. hęc igitur principia ſumēda ſunt. Sed qm̄ multæ, & diuerſæ ſunt hę, oportet oēs exponere, & harum uniuerſaliores accipere, & quæ in reliquis minime cōtinenť. nō oīno autē uniuerſaliores, ſed quæcūq; harum actiuæ ſunt, & paſſiuæ, qm̄ corporum quærimus principia agentium, patientiumq; à ſeinuicē, & hanc inter ſe mutationē faciētium.

Exponit igitur ſeptē quaſdā cōtrarietates, Calidum Frigidum, Siccum Humidum, Graue Leue, Durum Molle,
Rigidū Lentum *Aridum, Aſperum Lene, Craſſum Tenue. Et
quęrimus cur nā rari & denſi oppoſitionem prętermiſit. Expoſitor quidē Alexāder dixit, ut eā quę reducitur ad graue, & leue. nā rarum leue eſt, ut dēſum graue. Eſt quoque ipſa in idē ducere cum craſſo, & tenui. nā tenuitas, q̄ ſecundum qualitatē, nō quę ſecundum quantitatē cōſideratur, uidetur idē eiſe cū raritate: tenue.n. dicimus corpus, eo ꝙ pertranſeat per quoſcunq; meatus, qđ idē eſſe uidetur cum raro. ſic & craſſum denſo: craſſum.n. craſſarum partium exiſtens, nō per quoſcunq; pertranſit meatus, ſed per maiores. tale quodāmō eſt & ipſum denſum multo corpore in paruā molē coacto. Has cum expoſuiſſet oēs oppoſitiones, ſecernit has quidē ut nō ſecundum agere & pati dictas, illas uero ut aliīs implicitas. nā graue & leue, aſperum & lene, eo ꝙ nō per agere, & pati dicantur. nō.n. quemadmodum calidum, & frigidum calefaciendo, & infrigidando proxima dicuntur, ſic & leue, & graue: nō.n. agunt iuxta poſita grauia. ſimiliter neq; leue. ſic neq; aſperū & lene. tenue uero & craſſum, & molle & durum, lentum & aridum merito reiicit ut in aliīs cōtenta. ſi.n. accipientes uniuerſaliores cōtrarietates, nō abiiciamus q̄ ſub has reducunť, ſciemus nos plures q̄ utile ſit ſumpſiſſe. Reducit āt has tres cōtrarietates ad humidum & ſiccum, definiens quid nā eſt horum utrumq;, & dicens. Humidum quidem eſſe, quod alieno quidem facile eſt terminabile, proprio uero difficulter. Siccum uero, quod alieno quidem difficulter, proprio uero facile terminabile. Si ergo humidum facile eſt alieno termino terminabile, & cōpletiuum, ueluti facile replens meatus: eſt autem & quod tenues habet partes huiuſmodi: nā & hoc repletiuum eſt: merito reducetur ſub humidum. Eadem quoq; ratione & craſſum ſub ſiccum. lentum quoq; inquit humidum eſt aliquid paſſum, & aridum ſimiliter ſiccum. ſic inquit & molle ſub humidum reducendum eſt: molle.n. eſt quod cedit tactui: quod eſt proprium humidi. Hæc cum ita diſtinxiſſet, reaſſumit duas oppoſitiones calidi & frigidi, humidi & ſicci, hæc diiudicans, tanquam principia formatiua elementorum, qm̄ actiuę ſunt & paſſiuæ, & quia etiam communiſſimæ ſunt, & neutra ſub alteram reducitur. Quoniam igitur inquit quærimus ſenſibilis corporis principia: tale enim eſt generabile corpus, & corruptibile: omne autem ſenſibile tangibile eſt: non enim uiſibile omnino, aut audibile, aut aliud quid aliorum, tangibiles quærendæ ſunt differentiæ, corporum formatiuæ. prima enim, inquit, corpora, quorum cōtrarietates quęrimus, ſecundum cōtrarietates abinuicem differunt, quę tangibiles ſunt: per hoc oſtendens ꝙ merito & ipſa dicimus ſenſibilia eiſe, & tangibiles contrarietates ipſorum principia ponimus. dicere enim prima corpora, & elementa aliorum tangibilibus inter ſe differre contrarietatibus, ſignificat ipſas per omnia perambulaſſe corpora. Non ſunt igitur ſumendę, nec uiſibiles, nec audibiles, nec guſtabiles, aut odorabiles differentię. non.n. his formantur prima corpora. nam & ſi ſit prior uiſus tactu, & uiſibilia tangibilibus, quę ſubiecta uocauit ſenſuum, nihil tamen ad formandum tangibile corpus conferunt, cuius nunc principia quęrimus. & uiſibilis, inqt, qualitas, & ſi prior ſit tangibili qualitate, non eſt tamen corporis tangibilis paſſio, quatenus eſt tangibile, ſed ſecundum alterum quid, quatenus eſt. ſ. uiſibile. eſt autem, inquit, prior uiſus tactu non ſimpliciter: eſt enim aliquo modo prior tactus, cum auferat, & non auferatur: uiſus uero forte eſt natura prior, hoc eſt dignitate, ut pfectior, quoniam perfectis animalibus aduenit.

Calidum uero et frigidum, et ſiccum et humidum, illa quidem, eo quod actiua, hæc uero, eo quod paſſiua ſint, dicuntur. Calidum enim eſt quod congregat ea, quæ ſunt eiuſdem generis: diſgregare enim, quod aiunt agere ignem, congregare eſt ea, quæ eiuſdem ſunt generis: accidit enim excipere aliena. Frigidum uero, quod coniungit, et congregat ſimiliter et ea, quæ eiuſdem generis, et ea quæ non eiuſdem generis.

Non hoc dicit ꝙ actiuę, & paſſiuę ſunt utræq; contrarietates, eo ꝙ utraq; agat, & patiatur, ſed duabus exiſtentibus oppoſitionibus, eam quidem, quę eſt calidi, & frigidi, actiuā uocat, eā uero, quę eſt humidi, & ſicci, paſſiuam, & ponit quidem horum fidem, definiens horum unumquodq;. Calidum enim, inquit, congregatiuum eſt eorum, quę ſunt eiuſdem generis, diſgregatiuum uero eorum, quę ſunt diuerſorum generum, Frigidum uero congregatiuum utrorumq;. ſed congregatiuum, & diſgregatiuum actionum ſunt nomina. rurſus Humidum quidem dicit eſſe, quod proprio termino eſt difficulter terminabile, alieno autem facile terminabile: Siccum autem facile terminabile proprio, difficulter autem terminabile alieno. ſed facile, difficileq; terminabile paſſionum nomina ſunt declaratiua. Dubitare autem aliquis merito poſſet ad ſermonem hunc, ad res ipſas animaduertēs. neq; enim calidum, & frigidum, actiua ſolum ſunt, ſed etiā paſſiua: patitur enim calidum à frigido, & hoc à calido: neq; rurſus humidum & ſiccum paſſiua ſolum, ſed etiā actiua. ſi enim omnia adinuicem mutātur elementa, neceſſe adinuicem egiſſe ſiccum, & humidum. ipſe enim eſt, qui dicit terrā in aquā mutari, ubi neceſſe eſt humidum egiſſe circa ſiccum: ſimiliter & aquā in terrā, ſicco. ſ. circa humidum agente. quid igitur hic diſtinguens, actiua quidem inquit calidum & frigidum, paſſiua uero ſiccum & humidum. Hāc igitur dubitationē ex his, quę in Quarto Meteororum dicta ſunt, diſſoluemus, dicētes ut ad compoſitorum corporum generātionē, hoc dictum eſſe. hæc .n. cu ea medium locum ſunt ipſius uniuerſi, dico. ſ. circa terram, ueluti parte huius participātia: non.n. ex hac ſola poterāt eſſe: terra.n. ex ſe connecti non pōt, ſed facile diſſipari: iccirco indiguit aqua coniungēte, & permiſcēte ipſam, ueluti aqua ipſa, quę terminaret. hęc āt adinuicem mixta ſe mutuo continent, non tamē compoſitionē exactam ipſa per ſe poſſunt operari, ſed indigent calido, &

Com̄ 3.

frigido, hæc coniungente & formante, ſubiecti quidem & materiæ rationem tenente humido, & ſicco, formæ autem proportionato calido, & frigido. nam & ſi agant circa ſe mutuo ſiccum, & humidum, ſe mutuo continentia, & circũſcribentia, tamen mixta in ſeinuicem agunt: quapropter materialiores has qualitates conſueuere uocare naturales philoſophi, calidum uero, & frigidũ actiuas: quoniam extrinſeca his exiſtentia, his, circa quæ agunt, propriam demonſtrant uim. Meminiſſe autem oportet uniuerſaliter dicta ut in cõpoſitorum generatione manifeſtius apparet: paſſiua quidem altera exiſtens oppoſitio, actiua uero reliqua. etenim in fictilium opificio, humidũ, & ſiccum congreſſa materiam fictilium operantur, frigidum uero hanc compingit, & calidum mutat maxime, & facit fictile. ſic igitur in compoſitis. Sed in mutua generatione omnes ſimiliter ſunt actiuæ, & paſſiuæ. calidũ enim inquit, quod congregatiuum eſt ſubſtantiarũ eiuſdem generis, putatur diſgregatiuum eſſe, quia colligendo, & uniendo adinuicem quæ eiuſdem generis ſunt, neceſſario diſgregat, ſeparatq; aliena: eam enim, quam facit alienorum diſgregationem, per ſimilium ſubſtantiarũ cõgregationẽ operatur: nã abinuicem diuerſorum generum ſubſtantias ſegregans, unionem per ſe alterius operatur: iccirco ſegregatiuum quidem alienorum, cõgregatiuum uero ſimilium ipſum calidum definimus. Eſt quoq; fortaſſe dicere calidum quidem ſecundum propriã rationẽ ſegregatiuum eſſe, ſegregationem accipientibus nobis non ſeparationem: hoc enim in his, quæ diuerſorum generũ, & mixtis facit, nõ autem in immixtis: ſed uniuerſaliter intelligentibus nobis ſegregationem, eam quæ eſt ueluti fuſio, & rarefactio. ſecundum autem ſecundã rationẽ ſequitur ad hanc alienorum ſeparatio, & ſimilium unio: dum enim fuſio fit, unumquodq; ad proprium accedit, & huic adglutinatur, ut ſe habet in fuſione metallorum: quantũcunq; enim liquabile eſt, congregatum ſibi ipſi adglutinatur, ſeparatum à terreſtri, & illiquefactili. Quod autẽ fuſio, cauſa ſit ſegregationis eorum, quæ diuerſorum generum ſunt, & nõ per ſe neq; primo ignis, hinc eſt manifeſtum. cum enim duæ aliquæ ſubſtantiæ ſint eandem fuſionem recipientes, tunc ignis non diſtinguit eas ab inuicem, ſed econtra potius congregat, & unit ad inuicem, ita ut nec ulterius poſſint ſeparari, ut ſe habet in cera & pice: hæc enim cum diſtincta abinuicem ſint, & diuerſa unit, & unita ſeparare non põt, ſi tamẽ ſit aliquid cũ cera terreſtre, eo ꝙ nõ utræq; ſubſtantiæ natæ ſunt fundi, ſed cera ſola, unita cera ſecundum fuſionẽ, ſegregatur à terreſtri ſubſidente, propter grauitatem. cum autem duæ ſint ſubſtantiæ ambæ liquefactiles, ſed una magis, & altera minus, hæ conuerſantes cum igne uniuntur, nõ ita tamen ut ab inuicem ſeparari nõ poſſint: ut ſe habet in argento, & auro, & alijs huiuſmodi: etenim uniuntur inter ſe hæc, & rurſus ſegregantur, eo ꝙ abinuicem in conſiſtẽtijs differãt. Si autẽ quis dicat eiuſdem generis ipſum dicere, ea quę ſimiliter ſunt liquefactilia, & fuſilia, aut quę nõ poſſunt fundi, liquariq;, ut ſimilitudo ſit, nõ ſecundũ ſpeciem tantum, ſed ſecũdum genus: exempli cauſa, ut nõ aurum auro dicamus ſolum eſſe ſimile, ſed etiã quæ ei ſimili modo liquari poſſunt, ut argentum, aut æs: nec ſic erit etiã uniuerſalis ſermo. neq; n. illiquabilia eiuſdem generis exiſtentia, adinuicem unit ignis: ea quoq; quæ nata ſunt liquefieri, ſeparat, ut aurum ab argento: illa aũt ſunt ſola quæ unit, ut nõ poſſint ſegregari, quæ eandẽ habent fuſionem, ut nõ hoc quidẽ magis fuſile ſit, id uero minus ut plumbum & ſtagnum, aut cera, & pix, & quæ ualde mollia ſunt. ſic quidem calidum. frigidum uero omnium, inquit, & ſimilium, & diſſimilium concretiuum. in his. n. quæ à frigiditate congelantur, eſt uidere diuerſorum generum ſubſtantias delatas, ut in glacie & feſtucæ, & animalia quædam ſunt parua, intus congelata.

Tex. c. 9. *Humidum autem, quod interminatum proprio termino, facile terminabile eſt. ſiccum uero, quod facile quidem terminabile proprio termino, cum difficultate uero terminabile.*

Com. 9. Cum demonſtrauiſſet per definitiones calidi, & frigidi, ꝙ actiua merito dicuntur, cõſequẽter humidi, & ſicci aggrediẽs definitiões, demõſtrat ꝙ hæc paſſiua ſunt: nã facile terminabile, & male terminabile paſſionũ nomina ſunt. Dubitare autem aliquis poſſet ad definitionẽ ſicci, quõ dicit, ipſum eſſe bene terminabile proprio termino: ecce. n. cinis ſiccus exiſtens defluit. Ad quod dicendũ, ꝙ & ſi nõ circũſcribatur cinis, & maneat, proprium terminũ ſeruãs: põt tamẽ aceruari, quod humido nõ ineſt. præterea habet etiã ſubſiſtentiã quandã propriã, & nõ uniuerſus decidit, ut etiã arena. De flamma quoq; aliqui dubitant, quę ſicca ſit, & alieno termino figuretur in fornacibus. Dicendũ autẽ primũ quidem, ꝙ nunquã flãma exacte figuram à continentibus recipit, cũ ſurſum feratur, & non omnino configuretur ambienti: citius, enim hoc pacto extincta fuerit non intercepta uacuis utrinq;, uacuis dico ipſius ignis. præterea quoq; & ſi conceſſum fuerit terminari ambientibus, propria tamen continetur figura: non enim decidit, nec funditur, ſed continua manens ſurſum procedit: humidum autem ambientibus exacte configuratur. ſi igitur in fictili cõgelata fuerit aqua, deinde fregeris fictile, uidebis configuratam illi.

Tex. c. 10 *Tenue uero & craſſum, & lentum & aridum, & durum & molle, & aliæ differentiæ ex his. quoniam enim repletiuũ eſt humidi, quia non quidem terminatum eſt, ſed eſt facile terminabile, & conſequitur ei, quod tangit: tenue uero repletiuum (paruarum enim partium) & quod paruarum partium, repletiuum (totum enim totum tangit) tenue uero maxime huiuſmodi eſt, manifeſtum quod tenue quidem erit humidi, craſſum uero ſicci: rurſus uero lentum quidem humidi.* Tex. c. 11 *Lentum enim humidum paſſum aliquid eſt, ut oleum.* Tex. c. 12. *Aridum uero ſicci: aridum enim quod perfecte ſiccum: quare & congelatum eſſe propter defectum humiditatis.* Tex. c. 13. *Amplius molle quidem humidi, durum uero ſicci: molle enim quod in ſeipſum cedit & non transfertur, quod facit humidum. quapropter etiam non eſt humidum molle, ſed molle humidi, durum uero ſicci: durum eſt enim quod congelatum eſt, congelatum uero ſiccum.*

Com. 10. Cum demonſtrauiſſet duarũ oppoſitionũ, hanc quidẽ actiuam eſſe, illã uero paſſiuã, reliquas oẽs ad has reducere uult, ut ſint oppoſitio calidi, & frigidi, & humidi, & ſicci. duæ hæ maxime primæ, ut cum hoc monſtrauerit, hinc oſtendat quatuor elementa genita eſſe. uerbum autẽ illud { Et aliæ differentiæ } addidit, aut propter aſperitatẽ, & leuitatẽ, quas ante hoc cũ enunciauiſſet, nunc dereliquit, aut potius propter eas, quas adiunget. Diuidit enim conſequenter ſiccũ, & humidũ, & oſtendit horum unũquodq; dici multipliciter. Quo pacto quoq; ſub humidum, ipſum tenue referatur oſtẽdit: tenue enim inquit repletiuũ. nã cũ ſit partium paruarum, loca uacua replet. ſi enim in modium nucum filiginem iniicias, ingrediens in intermedias nucũ, uacuas ſolidi corporis regiones, has replet. idẽ & ipſum humidum facit ut aqua: nã facile terminabile exiſtens alieno termino, ſequitur inquit tangẽs, & ambiens, & undecũq; ipſum tangit: huiõi autẽ & ipſum tenue eſt. merito igitur ipſum tenue humidi eſt. ergo & cõtrariũ craſſum, ſub cõtrario ſicco erit: contraria. n. cõtrarijs inſunt. nã queadmodũ ſiccũ cõtrauenens eſt, & nõ ſequitur cõtinẽtia, neq; oino tangit, nam eſt male terminabile alieno termino, ſic & craſſum magnas habens partes, nõ in oẽm locũ ingredi poterit. Quod etiam ipſum lentũ ſit ſub humido breuiter oſtendit, cũ dixit, ꝙ lentũ eſt humidũ aliquid paſſum: quæ. n. nõ facile diuiſibilia ſunt humidorũ, neq; facile à tangẽtibus liberari poſſunt, & lubrica, & lenta dicuntur: ut uiſcũ, oleũ, pix liquida. Aridũ uero ſub ſiccũ: quod. n. per defectũ humidita-

tū congelatum eſt, & ob hoc facile frangibile aridū uocatur. Rurſus autem molle quidem ſub humidum reducit. durum uero ſub ſiccum: molle enim eſt, quod cedit in ſeipſum tangentibus, quod & humidum facit: nā & hoc cedit. Sed quæ eſt differentia? ꝙ rurſus molle eſt humidum patiens quid, eo ꝙ nō transferatur, quod aquæ nō ineſt, transfertur enim, quemadmodum & lentum humidum, erat aliquid paſſum, huiuſmodi igitur eſt & ipſum molle. quare ſi quid eſt molle, illud eſt humidum quodā modo: facile enim eſt alieno termino terminabile: non tamen quicquid eſt humidum, molle eſt: in plus ergo eſt humidum ꝗ̃ molle: ideo & ſub hoc molle referimus: differentiæ enim humidi ſunt transferri, & non transferri: proprium autem & completiuum eſſe, & proprio termino male terminabile: alieno uero facile. Rurſus & durū ſub ſiccum reducit: durum enim eſt, quod congelatū eſt. nam eo ꝙ conglobatum eſt in partibus ſuis, & congelatum durum factum eſt: congelatum autem ſiccū eſt. nā male terminabile alieno termino factum eſt, eo ꝙ ſit congelatum, quare ſiccum eſt factum.

Tex.c.14. *Dicitur autem Siccum, & Humidum multifariam, opponitur enim ſicco & Humidum, & Vdum: & rurſus humido Siccum, & Congelatum. omnia enim ſunt hæc humidi, ſicciq; eorum, quæ primo dicta ſunt. quoniam enim opponitur udo quidem ſiccum, & udum quidem eſt quod habet alienam humiditatem in ſuperficie, irrigatum autem in profundo, ſiccum autem hac priuatum, manifeſtum quod udum quidem erit hu-*
Tex.c.15. *midi, oppoſitum uero ſiccum, primi ſicci. Rurſus quoque humidum, & congelatum eodem modo. humidum enim eſt propriam humiditatem habens in profundo, congelatum uero priuatum hac: quare & horum erit, hoc quidem humidi, illud uero ſicci. Manifeſtum igitur quod & omnes aliæ differentiæ reducuntur in primas quatuor, hæ uero non amplius in minores. neque enim calidum quod humidum, aut quod ſiccum, neque humidum quod calidum, aut quod frigidum, neque frigidum & ſiccum, neque ſub inuicem, neque ſub calidum, & humidum ſunt: quare neceſſe quatuor eſſe has.*

Cōm. 18. Cum demonſtrauiſſet Ariſto. omnes tangibiles oppoſitiones, ſub duas primas reduci. ſ. eam quæ calidi, & frigidi, & eam quæ ſicci & humidi, uult & alias quaſdam præter eas, quas iam enumerauit, oſtendere ſub ſiccum & humidum reduci. ſub primum quidem humidum, udū & proprie humidum, ſub ſiccum uero congelatum, & alterum quid quod proprie ſiccum eſt. æquiuoce genere dictum. Vt autem hoc ſignificet, inquit ſiccum, & humidum eſſe de numero eorum, quæ multipliciter dicuntur. Oſtendens autem ꝙ hæc ſint de his, quæ multipliciter dicuntur, utitur loco ab oppoſitis. cum enim eidem plura fuerint oppoſita, ipſum quoq; eorum eſt, quæ multipliciter dicuntur. ut graui opponitur quidem in uoce acutum, uox enim acuta graui opponitur, in propenſione autem leue: graue enim, & leue rurſus in molibus ſunt inter ſe oppoſita. qm̄ igitur graui & leue, & acutum opponitur, eorum quæ multipliciter dicuntur, eſt ipſum graue. acutum quoq; eorum eſt quæ multipliciter dicuntur: opponitur enim ei & obtuſum, & graue, & dulce. in uoce quidē graue; in ſapore autem dulce, & in figuris, aut ſimpliciter mole obtuſum. acutum enim dicimus angulū & obtuſum, acutū etiā & obtuſum gladium. ſic igitur oſtēdit ſiccum, & humidum eſſe de his, quæ dicuntur multipliciter. nam utriq; horum ſunt plura oppoſita. ſicco. n. quandoq; opponitur humidum, quandoq; udum: & humido quandoq; ſiccum, quandoq; congelatum. Eſt igitur primo Humidum, & ueluti generaliſſimum, cuius definitionem iam tradidit. ſ. male terminabile proprio termino, alieno uero facile terminabile. huic uero oppoſitū, ſiccum, primum dico & generaliſſimum, proprio termino facile terminabile, alieno uero difficile terminabile, ut prius definiuit. ſub primum uero humidū reducitur udū, & proprie humidum. Vdum igitur eſt quod habet alienā humiditatem in ſuperficie, ut ſi aquā lapidi infundas, aut noſtro corpori, aut tunicæ mediocriter. nam quod in profundo habet alienā humiditatem irrigatum uocatur: humidum uero quod habet propriā humiditatem in profundo. Differt igitur à primo humido udum, qm̄ primo humidum, ipſum, eo ꝙ ſit huiuſmodi, totum eſt per totū humidum: udum uero quia paſſum eſt aliquid huiuſmodi. à proprie uero humido ſimpliciter humidum differt, qm̄ primo humidum totum per totum huiuſmodi eſt, ut dixi: hoc uero in profundo occultam habet propriā humiditatē. Ab irrigato uero proprie humidum differt, qm̄ hoc quidem propriā, illud uero alienā habet humiditatē in profundo. irrigatum quidem ut lutum, humidum uero ut liquefactilia cera, & plumbum, & hmōi alia. Rurſus ad primo ſiccum reducitur & proprie ſiccum, cui opponitur udum, æquiuoce genere dictum, quod proprium nomen aſſecutum non eſt, & congelatum quod opponitur proprie humido, quod & ipſum genere æquiuoce dictū eſt, quia proprium nomē nō eſt ſortitum. qm̄ igitur udū eſt, quod alienā habet humiditatē in ſuperficie, oppoſitū huic ſiccū erit. quod. ſ. eſt hmōi humiditate priuatū, quale habebat ipſum udum. Idē & in proprie humido & in coagulato. nā hoc quidē in profundo habebat propriam humiditatē, alterū uero eſt hac priuatū, qualia ſunt nō liquabilia: ut teſta, & metallorū illiquabilia. liquabilia quoque priuſquā liquata ſint cōgelata ſunt, quare cōgelatorū alia quidē liquabilia ſunt, alia uero nō liquabilia, liquabilia uero humida ſunt, poſtquā liquata fuerint, & humiditas q̄ in profundo eſt ad manifeſtū uenerit. ſi uero abſentia, & præſentia humiditatis hæc dicant, merito hæc ſub primo humidū, alia uero ſub primo ſiccū referuntur. Addidit āt irrigatū inquit Alexā. ad manifeſtationē humidi, & udi, à differētia, q̄ eſt ad hoc, qm̄ eſt tale utrūq; ipſorum, quale definiuit fidē faciens. nā ut dixi ab udo differt irrigatum, eo ꝙ habeat in profundo alienā humiditatē, cum illud eā habeat in ſuperficie: à proprie uero humido, eo ꝙ alienā habeat, cū illud propriā habeat in pfundo. aliæ igitur oppoſitiones quo pacto ſub duas reducūtur, per prius dicta demonſtrauimus. Dubitat aūt Alexan. quo pacto lenitas quidē ſub humidū, aſperitas uero ad ſiccum referatur. Quia aſperum, inquit, uiſum potius fuerit eſſe cōgelati, & ſicci: proprijs. n. terminis partes huius cōtinent: lene aūt humidi, æquale. n. quoddam ipſum humidū eſt, & lenē ſemper habens ſuperficiem, partibus cōſidentibus in ſeinuicē. An melius eſt inquit dicere, ꝙ neq; actiuæ, neq; paſſiuæ hæ cōtrarietates ſunt, & ꝙ neque omnino ſint qualitates: nam in certa partium poſitione eſt ipſum lene & aſperum, ut in prædicamentis dictum eſt: ſi autem non ſunt qualitates, neq; paſſiuæ erūt, neq; actiuæ. Quod autem non ulterius generalium duarum contrarietatum, calidi. ſ. & frigidi, ſicci & humidi nulla ad reliquam reducatur, docet. neq; enim ſiccū ſub calidum, qm̄ omne ſiccum calidum eſſe debuiſſet: nunc autem terra ſicca eſt, cum ſit frigida. nec humidū rurſus ſub calidum: aqua enim cum humida ſit, frigida eſt. multo igitur magis, neq; frigidum ſub calidum: nam quo pacto queunt quæ repugnantia ſunt ſub ſeinuicē eſſe? & rurſus neq; ſiccum ſub frigidum, ignis enim cū ſiccus ſit, calidus eſt, neq; humidū: aer enim humidus eſt, & calidus: nec multo magis contrarium calidum: & propter eaſdē cauſas. neq; ſi conuerterimus ordinem, nullū reliquorū neq; ſub humidum, neq; ſub ſiccum referemus.

Quoniam autem quatuor ſunt elementa, ipſorum autem Tex.c.18.
quatuor ſex coniugationes, contraria uero non nata ſunt coniungi: (calidum enim & frigidum eſſe idem, & rurſus ſiccum & humidum impoſſibile:) manifeſtum quod quatuor erunt elementorum coniugationes, calidi & ſicci, & calidi & humi

di, & rurſus frigidi & ſicci, & frigidi & humidi, & ſecuta ſunt ſecundum rationem apparentia ſimpliciter corpora, ignem, & aerem, & aquam, & terram. Ignis enim calidus & ſiccus, Aer uero calidus & humidus: ut enim uapor aer, Aqua uero frigida & humida, Terra autem frigida & ſicca: ut rationabiliter diſtribuantur differentiæ primis corporibus, & multitudo ipſorum ſit ſecundum rationem.

Cõm. 5. Elementa quidẽ uocat contrarietates, dictę ſunt enim ſecundo poſt materiã elementa, & principia ipſæ contrarietates. dixit autẽ ex quatuor contrarietatibus ſex fieri coniugationes, quarũ inconſtantes quidẽ ſunt, quæ contraria aſſumunt, quæ calidũ & frigidũ, & quæ ſiccũ & humidũ: ſimul enim eſſe contraria eſt impoſſibile. reliquę uero quatuor conſtantes ſunt. ad quas dicit nõ ab re conſequi materiã apparentiũ ſimpliciũ corporũ, (hæc enim ſub ſenſum cadunt) cũ ſingulũ ipſorũ ſecundũ propriã coniugationẽ obſignetur. Ignis quidẽ calido & ſicco, Aer calido & humido, Aqua frigido & humido, Terra uero ſicco & frigido. Notandũ uero eſt, ꝙ hæc abſq; probatione poſuit. ſolũ autẽ in aere, ut quãdam habente dubitationẽ, probatione uſus eſt, ꝙ ipſe ſit calidus & humidus, non ꝙ humidus ſit aſtruens, ſed ꝙ calidus, Fuerunt autẽ quidã qui etiã opinati ſunt ipſum eſſe frigidũ, & humidum, Quid igitur inquit ipſe, ꝙ ueluti exhalatio eſt aer, exhalatio uero calida eſt, & calidi generationem habet. Licet autẽ & per plura hoc aſtruere. primũ quidẽ ex hoc, ꝙ ipſe eſt leuis, quod caliditatis eſt. Quod autem leue caliditatis eſt, illinc agnoſces: qm̃ enim ignis calidus exiſtens, & ſiccus leuis eſt, neceſſe eſt ei leue ineſſe quatenus calidus, aut quatenus ſiccus: ſed ſi quidẽ quatenus ſiccus ignis leuis eſſet, oportuiſſet & terrã quatenus ſiccam, leuem eſſe: hoc autẽ non eſt: non ergo quatenus ſiccus habet leuitatem: relinquitur igitur quatenus calidus. ſi igitur leue ratione caliditatis ſit, eſt autẽ leuis aer, erit igitur & ipſe calidus. Amplius uidemus propinquantia adinuicem elementa habere quandam conueniẽtiam adinuicem: quoniam neq; ſibiinuicem eſſent propinqua. ſi igitur & aer ab igne differt per humidum, procul dubio communicabit ei per calidum: & ſi communicat aquæ per humidum, niſi differat ab aqua per calidũ, non erit differentia aquæ, & aeris. Amplius uidemus ꝙ mutatio ei ex aqua ſit per calidum: euaporãs enim aqua in aerem uertitur, ut & ipſe Ariſtoteles dicit.

Tex. c. 27. *Omnes enim & ſimplicia corpora elementa facientes, hi quidem unum, illi uero duo, illi uero tria, illi uero quatuor faciunt. Quicunq; igitur unum ſolum dicunt eſſe, deinde raritate & denſitate alia generant, his accidit duo facere principia, rarum & denſum, aut calidum & frigidum: hæc enim ſunt, quæ operantur, unum uero ſubiicitur quemadmodum materia.*

Tex. c. 28. *Qui uero ſtatim duo faciunt, quemadmodum Parmenides ignem, et terram, intermedia mixturas faciunt horum, ut aerem, et aquam.*

Tex. c. 29. *Similiter autem et tria dicentes, ſicut Plato in diuiſionibus. medium enim mixturam facit. et fere eadem dicunt, et qui duo, et qui tria faciunt, niſi quod hi quidem diuidunt in duo medium, illi uero unum ſolum faciunt. Quidam autem ſtatim quatuor dicunt, ut Empedocles. Coniungit autem et hic in duo: igni enim alia omnia contraponit.*

Cõm. 13. Cum docuiſſet quas oportet ponere cõtrarietates formatiuas corporũ, & principia, nunc uult propriã de his opinionẽ munire per hæc, quibus oſtendit etiã antiquiores oẽs, qui de elemẽtis ſunt opinati, dictas cõtrarietates inducẽtes, aut aliquas aut oẽs, numerũ autẽ quatuor minime excedẽtes. nã & ſi non eodẽ modo de ipſis dicunt, ſaltẽ ab ipſa ueritate coacti, uidentur has uenerari. nã & qui aliquod ipſorũ quatuor unũ elemẽtũ faciunt oĩum, raritate & denſitate alia ex ipſo generant: raritas autẽ & denſitas frigiditate, & caliditate perficiuntur. Parmenides quoq; ex ſe ſupponẽs duo principia, ignẽ & terram, cõtrarietatẽ calidi, & frigidi induxit, aerẽ, & aquã duorũ elemẽtorũ mixturã dicẽs eſſe: queadmodũ & Plato. nã & hic duo quędã ſupponẽs principia, magnũ, & paruũ, tertiũ aliũ ſupponit, quã mixturã eſſe dicit magni, & parui cõtrarietatis: magnũ quidẽ, & paruũ dicẽs eſſe ſuperuenientes formatiuas differentias materiæ, quas primũ recipit, cũ quanta, & dimenſa ſit: mixturã autẽ uocauit materiã, nõ ut quæ ex paruo, & magno mixtis fiat, ſed ut in qua hæc miſceantur, eo ꝙ utrũq; ſucceſſiue in ipſa fiat. Empedocles quoq; quatuor & ipſe elemẽta ſuppoſuit, calidi autẽ, & frigidi contrarietatẽ induxit: ignẽ quidẽ calidũ ſupponens, alia uero omnia opponi huic dicens, ut frigida. Qui itaq; unũ, inquit, elementũ ſupponit, raritate autẽ & denſitate huius alia generant, duo principia faciunt, rarum, & denſum, uel potius calidum, & frigidum, hæc uero ſunt, quæ operantur, & faciunt raritatem, & denſitatem. Et annotandũ eſt, ꝙ rarũ, & denſum ſub calidum, & frigidũ ducit: ex quo forte prætermiſit in enumeratione tangibilium qualitatum enumerare, rarum, & denſum, ueluti quæ ad frigidum calidumq; reducantur. & Plato quoq; eodẽ modo cũ Parmenide inquit, tria ſupponens principia, duo quidem ſpectabat ſecundum cõtrarietatem magni & parui, tertium uero mediũ horum, quod & mixtionem dicit eſſe amborum. Scire autem oportet ꝙ meminit de Platone in præſenti, nõ ut inducentis quædã principia præoſtenſorum quatuor. ſ. calidi, frigidi, ſicci, & humidi, ſed ut etiã ipſo contrarietatẽ quandã in principijs ſpeculãte: ut etiã Ariſto. Amplius & propter ſimilitudinem ſermonum ad ipſum Parmenidem: unam enim ambo principiorum contrarietatẽ ſupponebant: ut enim Parmenides tertium quid ex igne, & terra, ſupponebat, aerem & aquam. ſic & Plato materiã tertium principium dicens, mediam contrariorum eſſe dicebat ipſam, quoniam utriſq; ſubiicitur ſucceſſiue, & ob hoc quoq; mixturam amborum, ut utraq; recipientem. Quærendũ eſt autem quales uocat diuiſiones, in quibus dicit ipſum inſtituere de his Platonem. Expoſitor quidẽ Alexander dicit diuiſiones, quæ feruntur Platonis, adulterinas eſſe: ſed id inquit Ariſto. differt de his, quæ dicũtur in Sophiſta dialogo, diuiſiones uocans, quæ in illo. Sciendum autem eſt primum, ꝙ Platonis quidem diuiſiones inſcriptæ non feruntur. in Sophiſta quoq; nihil uidetur huiuſmodi Plato dicere, quale hic dictum eſt, neq; eſt inuenire aliquam eius opinionem huiuſmodi ipſum exponentem, nec omnino eſt ei de huiuſmodi intẽtio diſputaſſe in eo loco, prætérquã ꝙ narrando diuerſas naturalium hominũ opiniones, exponit. Recipiendum igitur eſt potius quod ultimo addit Alexander, dicens, de placitis Platonis non ſcriptis Ariſto. dicere, quæ & ipſe Ariſt. deſcripſit, & hæc uocare diuiſiones: in illis igitur Plato magnum & paruum, & horum medium ſupponit. Illud uero {Hi quidem diuidunt in duo medium, illi uero unum ſolum faciunt} poteſt, & de Platone, & Parmenide intelligi. nã quemadmodũ Parmenides duo ſupponens principia, aliã quandã mixturã ex his faciebat, ſic & Plato tria dicens, duo quidem ſpeculabatur ſecundum contrarietatem, tertiũ uero membrum horum ponebat. Differentia uero utrorum eſt in hoc, quoniam Parmenides in duo diuidebat ipſum medium, aerem & aquam: Plato uero indiuiſibile ipſum ſeruabat. poteſt & aliter intelligi dictũ, non ut amplius de Platone ipſo fiat ſermo, ſed ipſo quidem ab hoc ſermone recedente, tale uero quid dicente, ꝙ Parmenides duo principia ſupponens, medium quoddã horum ſummebat, quod in aerem, & aquam diuidebant. primi uero principia ſupponentes: quemadmodũ illi qui ignem, & aquam, & terram, medium amborum & ipſi aquam dicentes eſſe, indiuiſibile ipſum ſeruabant: medium autem ignis, & terræ aerem, & aquam ſupponebant, forte ad propenſionem aduertentes, neq; enim eſt

dicere

dicere ſecundũ qualitates,ſiquidem terra, & ignis ſicca
ſunt,hæc uero ambo humida.Empedocles autem inquit
quatuor principia ſupponens quatuor elementa, tamen
unam contrarietatem ſupponebat,ignem quidem calidũ
eſſe dicens,alia uero tria frigida.

Tex.c. 10 *Non eſt autem ignis, & aer, & unumquodq; dictorum ſim*
plex,ſed miſtum.ſimplicia uero huiuſmodi quidem ſunt, non
tamen eadem:ut quod igni ſimile igneum non ignis, & quod
Tex.c. 11. *aeri aereum.ſimiliter quoque & in alijs. Ignis autem eſt ex-*
ceſſus caliditatis,ſicut et glacies frigiditatis.congelatio enim,
& exarſio exceſſus quidam ſunt:illa quidem frigiditatis, hæc
uero caliditatis.ſi igitur glacies eſt congelatio humidi & fri-
gidi, & ignis erit exarſio calidi & ſicci.quapropter & nihil
nec ex glacie,nec ex igne fit.

Com. 14. Videbitur quidem dicere primo aſpectu conſideranti
bus,quòd quatuor elementa ſimplicia nõ ſunt, neq; ſyn
cera,ſed mixta,& à ſeinuicẽ ſemper adulterata, ut multi
opinati ſunt.Eſt autẽ hoc ipſum per ſe conſideratione di
gnũ,& quærendũ erit conſequenter quõo ſe habet hoc,
cũ prius dixerimus ſenſum uerborũ uerũ.Dicit aũt ꝙ nõ
quẽadmodũ alia principia primo & ſecundo dicta, ſic
& aer & alia ſimplicia ſunt,ſed ſunt hæc mixta, & com
poſita ex materia & forma. ſimplices uero inquit ſunt,
quæ ſecundũ contrarietates formæ.forma enim ignis, ꝗ
ſecundũ coniugationẽ qualitatũ calidi.ſ.& frigidi,conſi
deratur,hæc eſt ſimplex,ſicut & materia ſimplex, ignis
uero cõpoſitũ iã ex utroq;.uerborũ quidẽ ſenſus & intel
ligentia euiuſmodi eſt.Quærendũ eſt autẽ per ſe elemento
rũ problema,ſit ne nũllũ elementorũ ſyncerũ, ut dicunt
quidã,ſed omnia inter ſe mixta ſint,& ex ſeinuicẽ adul-
teren tur:aut nihil prohibet & ipſa per ſe ſubſiſtere,ut nõ
mixta ex cõplexione adinuicẽ conſiderentur. Ad quod
dicendũ quod ſi quidẽ ignẽ uiſibili,ut Timæus,obſigne
mus,& terrã tangibili,erunt ſic omnia in omnibus,& ni
hil erit per ſe.tangibilia enim omnia ſunt elementa, & ui
ſibilia ferè omnia.ſi autẽ ſecũdũ Ariſtotelẽ obſignemus
unũquodq;,facile quidẽ terminabili humidũ,ſiccũ uero
difficile terminabili,calidũ autẽ diſgregatiuo, & frigidũ
congregatiuo,nullũ erit prohibens ipſa eſſe ſyncera, &
non mixta adinuicẽ.ſi autẽ nihil eſt impediens, ſed poſſi
bile eſt,in actũ quoq; id utiq; euenerit. contrarietates au
tẽ ſimpliciũ corporũ formatiuæ ſimiles ſunt, inquit,ele-
mentis,non tamen eædẽ.quia ignis aſſimilatur quidẽ cõ
iugationi,qua informatur:non tamen eſt idẽ cũ coniuga
tione & ipſe ignis,ſed ſimilitudo eſt ſecundũ qualitatẽ:
& coniugatio ignis quidẽ non eſt,ſed igni ſimile,& ſpe-
cies ignis.& in ſingulo quoq; aliorũ eadẽ ratio. Ignẽ au
tẽ exceſſum caliditatis dicens.ignẽ inquit miniſtratoriũ,
quẽ dicit exceſſum habere ebullitionis,quẽadmodũ gla
ciẽ exceſſum frigiditatis.quod perſuadet, quia nihil ui-
uũ generatur,neq; ex glacie,neq; ex igne uſuali,qm̃ ignis
elementaris,& aqua,quæ unificatiua ſunt,& ad cõſtitu
tionẽ ſimpliciũ corporũ aſſumuntur,exeuntia in incõmẽ
ſurationẽ,aqua quidẽ glaciẽ facit,ignis uero elementaris
miniſtratoriũ hunc ignẽ,& uſualem dictum.

Tex.c. 12 *Cum autem quatuor ſint ſimplicia corpora, utrũq; duorũ*
utriuſq; locorum erit:ignis enim & aer ad terminũ eius quod
fertur:terra uero & aqua eius,quod ad medium. & extrema
quidem & ſincerisſima ignis, & terra:media uero, & mixta
magis aqua, & aer & utraq; utriſq; contraria:igni enim con
traria aqua,aeri uero terra:hæc enim ex contrarijs paſſioni-
Tex.c. 13 *bus conſiſtunt. Attamen cum ſint quatuor, unius ſingulum*
erit:terra enim ſicci magis,quam frigidi: aqua uero frigidi
magis,quam humidi:aer autem humidi magis, quàm calidi:
ignis uero calidi magis,quam ſicci.

Com. 15. De proprietate elementorum,quæ eſt ad loca, diſpu-
tat,quæ eſt inclinatio ipſa, ſecundum quam leuia, gra-
uiaq; dicuntur.duobus igitur exiſtentibus locis, hoc qui
dem ſurſum,quem ad terminum eſſe dicit,terminum uo-
cat ius extremum continentis, & circum, altero uero ad
deorſum,& ad medium,ignis quidem, & aer ſunt ſupe-
riores loci,aqua uero,& terra loci deorſum: utraq; enim
duorum hoc eſt dualitatum,duorum uteræq; utriuſq; lo-
corum ſunt,hæc quidem eius quod ſurſum,illa uero eius
quod eſt deorſum:utraq; enim dixit neutro genere,uelu-
ti utraq; duorum.Summa autem,& ſyncerisſima, uocat
ſecundum inclinationem ignem,& aerem:ignis enim ex
tremam ad ſurſum inclinationem habet,terra uero ad de
orſum,aqua uero,& aer medio modo quodammodo ſe
habent ſecundũ potentiã,aqua quidẽ minus deorſum la
ta ipſa terra,igne uero aer diminutus inclinatione ad ſur-
ſum:utrũq; autẽ inquit eorũ,quæ ſunt in altera dualita-
tũ,contrariũ eſt alteri eorũ,quæ ſunt in altera,ignis qui-
dẽ aquæ,terræ uero aer.Oſtendẽs autẽ quõo inquit ſub-
ſtantiæ ſubſtantiã contrariam eſſe,infert dicẽs:hæc.n.ex
contrarijs paſſionibus ſunt.nõ.n.cõpoſita ſubſtantia cõ-
poſitæ eſt cõtraria,ſi ut tota conſideretur:neq; enim ſe-
cũdũ ſubſtantiã eſt contrarietas in compoſiti ſubſtan-
tia,ſed ſolum ſecundum formatiuas differentias, quas &
contrarietates nominamus.quapropter quando dicimus
ſubſtantiam ſubſtantiæ contrariam,eam dicimus ſubſtã-
tiam,quæ eſt ſecundum formam:ſic quoq; & ignẽ aquę
contrarium dicimus eſſe,eo ꝙ ex contrarijs differentijs
formatus ſit.In prædicamentis autem merito dixit ſub-
ſtantiæ non eſſe ſubſtantiam contrariam,ueluti de ſubſtã
tijs compoſitis ſermonem faciens,nec ponens ibi nec ma
teriam,nec formam ſubſtantiam dici.Quatuor autẽ exi-
ſtentibus,quę corpus ipſum formant,calido, frigido,hu,
mido,& ſicco,unũquodq; inquit ſimplicium corporũ,
ſimpliciter proprie uno obſignatur:completur enim unũ
quodq; ex coniugatione qualitatum,ut dictum eſt:ſed ta
men magis proprie inquit unumquodq; obſignatur ex
una qualitate.Quod igitur ex cõiugatione quatuor qua
litatum ſingulum contineatur,illinc eſt manifeſtum. nã
quatenus mutandi in ſe mutuo uim habent,eatenus con
trarijs ipſa qualitatibus participare oportet: quatenus
uero uicina ſibi mutuo eſſe neceſſe eſt, & communicare
ipſa in aliquo.ut ignis aeri uicinus eſt, & quatenus uici-
nus eſt,communicabit ei in aliqua qualitate,ut calidita-
te:quatenus uero utrũq; in alterum mutatur, neceſſe eſt
ipſa in altera qualitate differre, ſcilicet ſiccitate: quate-
nus uero utrũq; per ſe conſideratur una & maxime pro-
prie obſignatur:ignis quidem caliditate,aer uero humidi
tate.aqua autem frigiditate,terra uero ſiccitate. Et du-
bitant aliqui cur nam aeri humiditatem diſtribuit, & nõ
aquę,cum humectandi maiorem uim habeat aqua,ut eſt
ex utriuſq; operatione uidere:uidemus ſiquidem aquam
nos longe plus aere humectare. Ad quos dicẽdum eſt,
ꝙ inartificioſum eſt,cum non prius diſtinxerint quid ſit
humidum,ex humectatiuo feciſſe demonſtrationẽ.uidea
mus ergo quid nam eſt humidum ſecundum Ariſto.diſ-
ficile terminabile inquit proprio termino.hoc autem cui
nam ineſt magis?an manifeſtũ eſt magis aeri ineſſe quã
aquæ:aer enim magis aqua funditur, & fluit, difficiliuſ-
que terminabile exiſtit:aqua enim quandoq;,etiam ſi ſer
uauerit terminum aliquem deſuper dimiſſa,ut congrega
ta quodammodo deorſum fertur:aer uero diffluit,& dif
funditur facile.ſi ergo humidum eſt quod eſt difficile ter-
minabile,aer utiq; magis humidus fuerit. Quærendum
autem deinceps quo pacto magis aqua ipſa humectare
uidetur corpus.uidemus autem quod & aer ipſe craſſior
redditus, & ad aquam accedens, humectantior effici-
tur.hoc autem accidit,quia aqua craſſiorum partiũ exi-
ſtens,replendi noſtros meatus uim habet,aere ob tenuita
tẽ facile effluente.hoc autẽ idcirco rationabiliter accidit,
quoniam aqua cognate ſe habet ad ipſam terram,& faci
le cum ipſa coniungitur,conferẽte ad hoc aeris inclina-
tione,inconiuncte ad hanc ſe habẽte.propter hoc quoq;

terreſtria exiſtentia noſtra corpora,& hac magis participantia,magis ab aqua humectantur,cum & nata ſit illi intermiſceri,& non effluere,ut aer.

Tex c.24 *Quoniam autē determinatum eſt prius, quòd ſimplicibus corporibus mutua eſt generatio, ſimul autem & ſecundum ſenſum uidentur genita:non enim eſſet alteratio: (nam ſecundum tangibilium qualitates alteratio eſt:) dicendum quis modus mutuæ mutationis, & utrum omne ex omni fieri poſſibile:aut hæc quidem poſſibile, illa uero impoſſibile. Quòd igitur omnia nata ſunt adinuicem mutari,manifeſtum eſt. generatio enim in contraria et ex contrarijs:elementa uero omnia contrarietatem habent ad ſeinuicem,quia differentiæ ſunt contrariæ. his enim utræque contrariæ,ut igni & aquæ: ille quidem enim ſiccus & calidus,hæc uero humida & frigida. illis autem altera ſola,ut aeri & aquæ:ille enim humidus & calidus,hæc uerò frigida & humida. quare uniuerſaliter quidem manifeſtum,quòd omne ex omni fieri natum eſt.*

Com.16. Cum demonſtrauiſſet ꝙ quatuor ſunt elementa, & quonam unumquodq; eorum formatum ſit, nunc proponit oſtendere ꝙ ex ſeinuicem generationem habent,& an omnia,an uero non omnia,& quis ſit modus mutuæ generationis.quæ autem ſit mutua generatio determinatum inquit eſt prius.dictum eſt autem in tertio Cœli.dicit etiam hoc idem hic,partim quidem ſenſum atteſtãs, partim uero rationali proceſſu aſtruens.Hoc autem cum demonſtrauiſſet,uertitur ad modum mutationis ex ſeinuicem,docens & quõ in ſeinuicem mutantur,& quæ facilius mutantur,& quæ difficilius.niſi igitur inquit ex ſeinuicem ſimplicibus eſſet corporibus generatio, nõ eſſet utiq; alteratio:quoniam fieri his ineſt ſecundum tangibilium qualitatum mutationem,ueluti ſecundum has formatis.ſi autem hæ tangibiles paſſiones immutabiles,inquit,ſunt qui auferunt generationem ex ſeinuicē elementorum,auferunt & alterationem.ſiquidem ſecundũ qualitates tangibiles conſideratur alteratio.Alterationē aũt oportet intelligere,non ut Alexan.generationē, nã neq; reſpondens ſenſus uerborum inuenietur, dicentiũ ꝙ niſi ex adinuicem ipſis ſit generatio,non erit generatio. alteratio igitur intelligenda eſt uniuerſalis ſecundum qualitatem mutatio,ſiue ſubſtantialis,ſiue accidens ſit qualitas. Sed forte quis dicet quõ uniuerſalem alterationem inquit ſecundum tangibiles paſſiones fieri:nam nec albi in nigrum mutatio,nec dulcis in amarum ſecundum tangibiles paſſiones fit. Ad quod dicimus ꝙ aliæ omnes alterationes,& ſi non ſecundum tangibiles paſſiones ſpectentur,ſaltem ad tangibilium qualitatum mutationem ſequuntur:nam ad temperaturas calidi,frigidi, ſicci, & humidi & colores,& ſapores,& omnes ſenſibiles qualitates ſequuntur.Id uero{ Simul autem & ſecundum ſenſum uidentur genita, }per medium interpoſitum eſt. continuatio enim talis eſt,ꝙ ſimplicibus corporibus ex ſeinuicem eſt generatio:non enim eſſet alteratio.per medium autem uerba illa{ Secundum ſenſum }uidentur poſita.cadunt autem ſub ſenſum,quoniam quod interim frigidum eſt,mox calidum efficitur,& econuerſo. & ſiccum humidum,& econtrario.Non ſolum autem inquit dicendum eſt ꝙ ex ſeinuicem generantur,& quis eſt modus mutuæ generationis docendum,ſed & ꝙ unumquodq; quatuor ex uno quoq; generatur,& non eſt aliquod ipſorum immutabile,ut Plato terram ſupponebat. Hæc cum dixiſſet,oſtendit ꝙ omnia in ſeinuicem mutantur. eſt autē talis oſtenſio.contraria ex ſeinuicem fiunt,nam in inuicem mutantur:non enim quodcunq; in quodcunq;,ut demõſtratum eſt,contrario autem modo elementa ſe habent: elementa igitur omnia ex ſe mutuo generantur, & in ſe mutuo mutantur.Quod autem elementa contraria ſint, demonſtrabit,exponendo differentias ipſorum eſſe contrarias,quibus & formantur,& ad ſe mutuo mutantur.

Iam autem ſecundum unumquodque non difficile eſt uidere,quo pacto omnia quidem ex omnibus erunt. Differunt autem per citius & tardius,& facilius & difficilius. quæcunque enim habent cognationes adinuicem,celer horum eſt mutatio. quæcunque uero non habent,tarda:quia facilius eſt unũ quàm multa mutare,ut ex igne quidem erit aer celerius mutato hoc:ille enim erat calidus & ſiccus,hoc uero calidus & humidus. quare ſi ſuperatum fuerit ſiccum ab humido aer erit. rurſus quoque ex aere aqua,ſi ſuperatum fuerit calidum à frigido:ille enim erat humidus & calidus, hæc uero frigida & humida. quare mutato calido aqua erit. eodem quoque modo & ex aqua terra,& ex terra ignis:habent enim ambo ad ambo cognationes:aqua enim humida & frigida,terra uero frigida & ſicca: quare ſuperato humido terra erit. & rurſus quoniam ignis quidem ſiccus,& calidus, terra uero frigida, & ſicca:ſi corruptum fuerit frigidum,erit ignis ex terra.quare manifeſtum quod & circulo erit in ſimplicibus corporibus generatio: & facillimus hic modus mutationis, eo quia cognationes inſunt his,quæ deinceps. Tex c.25

Ex igne quoque aquam, & ex aere terram:& rurſus ex aqua,& terra aerem, & ignem contingit quidem fieri:difficilius autem eo, quod plurium ſit mutatio.neceſſe enim ſi erit ex aqua ignis corruptum eſſe & frigidum,& humidum:et rurſus ſi ex terra aer, corruptum eſſe et frigidum,et ſiccum:ſimiliter autem et ſi ex igne et aere,aqua,et terra,neceſſe eſt utraque mutari. hæc igitur diuturnior generatio. Tex c.26

Si uero utriuſque alterum corruptum fuerit, facilius quidem,non adinuicem autem horum erit tranſitus,ſed ex igne quidem,et aqua erit terra,et aer: ex aere uero,et terra ignis,et aqua.cum enim aquæ quidem corruptum fuerit frigidum,ignis uero ſiccum, aer erit: relinquitur enim huius quidem calidum, illius uero ſimiliter humidum. cum autem ignis quidem calidum,aquæ uero humidum,terra:quia relinquitur illius quidem ſiccum,huius autem frigidum.ſimiliter autem et ex aere,et terra ignis,et aqua.cum enim aeris quidem corruptum fuerit calidum, terræ uero ſiccum, aqua erit:relinquitur enim illius quidem humidum,huius uero frigidum.cum autem aeris quidem humidum, terræ uero frigidum ignis:quia relinquitur illius quidem calidum, huius autem ſiccum,quæ quidem erant ignis. Tex c.27

Cum dixiſſet ꝙ ex ſe mutuo generantur,non hæc quidem,illa uero non,ſed ſingulum ex ſingulo, nunc tranſit ad ſecundum problema,modum quærens mutuæ mutationis.dicit autem ꝙ quædam habent communem qualitatem ad inuicem,quam ſymbolum & cognationē uocat.ut ignis ad aerem communicationem habet in caliditate,& aer ad aquam in humiditate:& ut ſimpliciter dicamus,omnia quæ ſe conſequuntur.alia uero nullam habent communicationem adinuicem in utriſq; coniugationibus contraria exiſtentia,ut ſe habent ignis ad aquã, & aer ad terram.quæ igitur,inquit,habent communicationem mutuam facilius mutantur:quæ autē ſunt in ambabus contraria,tardius ex ſe mutuo mutantur:nam difficilius ambæ qualitates quàm una mutantur. uniuerſaliter igitur omnino ad ſeinuicem mutantur, ſed quæ quidem cognationem aliquam in una contrarietatum habēt facilius,quę uero contraria omnino tardius.Cum autem dixiſſet de mutatione cognationem habentium adinuicem,quæ & proxima ſunt,quam & facillimam dixit,& de ea quoq;,quę omnino contrariorum,quæ fit mutatis ſecundum ambas,quam difficiliorem dicit eſſe, nunc exponit tertiam differentiam mutationis, qua ex duobus quibuſdam contrarijs unum quoddam tertium perficitur,utroq; ſecundũ alterã qualitatē mutato.ut ex igne,et Com.17.

aqua,

aqua,contrarijs exiſtentibus fit,quandoq; quidem aer, quandoq; uero terra:cum ignis quidem muterur ſecundum ſiccum,aqua uero ſecundum frigidum,manet ignis quidem calidum,aquę uero humidum,quę aeris ſpecifica tiua ſunt:quando uero ignis calidum,aquæ uero humidũ corruptum fuerit,manet frigidum,ſiccumq; terræ exiſten tia perfectiua.idem quoq; in aere & terra contingit: nam quandoq; quidem aqua erit,quandoq; uero ignis. quan do enim aeris quidem calidum,terrę uero ſiccum corru- ptum fuerit,manet terrę quidem frigidum,aquę uero hu midum,quæ aquam formant:ſi autem aeris quidem hu- midum,terrę uero frigidum corruptum fuerit,manet qui dem aeris calidum,& terræ ſiccum,quę ignem formant. Hęc igitur ex duobus mutatis elementis,unum aliquod perfici,quod eſt aliud pręter hęc,in contrarijs accidit ele mentis,in conſequentibus uero minime.neq; enim igne, & aere adinuicem mutatis poſſibile eſt aliquid tertium perfectum iri,neq; ex aere & aqua,neq; ex aqua & terra.Et gratia manifeſtationis examinetur,ut in igne,& aere.dico igitur hęc non poſſe mutata in altera qualitate unũ quid perficere pręter hęc.neceſſe enim eſt, aut ignis quidem calidum,aeris uero humidum corrumpi,& relinquetur,ignis quidem ſiccum,aeris uero calidum , quod ignem format,& non erit aliud quid pręter hęc:aut ecõ tra,ignis quidem ſiccum,aeris uero calidum , & erit q̃d derelinquitur calidum,& humidum,quod eſt idem cum aere:aut ignis quidem ſiccum,aeris uero humidum,& relinquuntur duo calida nihil formantia:aut & ignis & aeris calidum corrumpetur,& erunt reliqua ſiccum, & humidum contraria exiſtentia,quę non coniunguntur : & in alijs quoq; conſequentibus eadem ratio.ex quo manifeſtum eſt quod nullo modo poteſt ex conſequentibus mutatis tertium aliquod perfectum iri . uerborum igitur uniuerſus intellectus,hic eſt.Sed contingit diuerſis rationibus eiicere quod dictum eſt.nam Alexander, Simplicius,quemadmodum & uidetur Ariſto.dicere ſic expoſuit,dicens contraria elementa poſſe unum quid ſecundũ numerum perfeciſſe,utroq; ipſorum in altera qualitatum mutato,alteram uero ſeruante.nam terra,& aer, quandoque quidem ignem , quandoq; uero aerem perficiunt. ſi enim corrumpatur aeris humidum,& maneat calidum, terrę uero frigidum,relicto ſicco,ignis perficietur . aqua quoq; rurſus erit ſicco,& calido corrupto, derelicto humido frigidoq;:& propter hoc inquit Alexander , hanc mutationem facilius dixit fieri,quam ea quę ex contrario contrarium unum ex uno facit.quoniam,inquit,cum fit ignis ex aqua,duę qualitates corrumpuntur,calidum & ſiccum,& duę alię generantur,humidum, & frigidũ: in propoſita uero mutatione,ſecundum quam ex duobus unum perficitur tertium,duę quidem corrumpuntur,ſed alię non generantur.ſic quidem Alexander.Sed poſſibile eſt dicere,ꝙ Ariſto.quidem dixit unum perfici ex duobus non numero unum,ſed ſpecie.neq; enim poſſibile eſt hac aliqua qualitate corrupta,non contrariam factã iri: ut dicunt ex igne,& aqua mutatis aer perficitur,nõ unus numero,ſed alius quidem ex igne,alius uero ex aqua.nã ſi corrumpatur ignis quidem ſiccitas,adgeneratur humiditas omnino,& perficitur aer:& aqua ſimiliter frigiditatem abiiciens caliditatem poſſidet,& aer perficitur . Et forte poſſet quis dicere.ſi duas qualitates corrũpi, duas quoq; fieri dicimus,quo pacto erit hęc facilior mutatio ea,quę in cõtraria eſt mutatione:ſiquidem in utraq; mutatione duarum qualitatum generatio, duarum quoque corruptio ſpectatur. Ad quem non ab re dicemus,ꝙ cõ trario in contrarium mutato,circa idem conſideratur tota mutatio:hoc eſt generatio duarum,& duarum aliarũ qualitatum corruptio:in propoſita uero mutatione,ſecũ dum quam ex duobus unum perficitur,circa duo conſideratur duarum qualitatum mutatio , utroq; ſecundum unam qualitatem mutato,igne quidem ſecundum ſiccitatem mutato,aqua uero ſecundum frigiditatem.hęc uero facillima eſt mutatio,nihil differens à prima ab eo dicta,ſecundum quam unum in unum mutatur conſequentium ſeinuicem,& habentium cognationem inter ſe,quã & facillimam omnium eſſe enunciauit.

Confeſſa autem et ſenſui eſt ignis generatio:maxime enim Tex.c.28
flamma ignis:hæc autem eſt fumus exardens : fumus uero ex
aere & terra. *In conſequentibus uero non contingit corru-* Tex.c.29
pto in utroq; altero,elementorum tranſitum factum eſſe in ali
quod corporum. eo quod derelinquuntur in ambobus,aut hæc
aut contraria:ex neutris autem contingit fieri corpus . ut ſi
ignis quidem corrumpatur ſiccum,aeris uero humidum,relin
quitur enim in utriſque calidum. ſi uero ex utroque calidum,
relinquunt contraria, ſiccum, & humidum . ſimiliter autem
& in alijs. in omnibus enim huiuſmodi ineſt hoc quidem idẽ,
illud uero contrarium. quare ſimul manifeſtum eſt, quòd quæ
ex uno in unum mutantur uno corrupto fiunt , quæ uero ex
duobus in unum pluribus. *Quod igitur omnia ex omni fiunt*
& quonam modo adinuicem tranſitus fiat, dictum eſt. Tex.c 30

Cum dixiſſet ꝙ ex terra,& aere, unum quid perficitur,quandoq; quidem ignis,quandoq; uero aqua,inquit ꝙ in igne eſt manifeſtam uidere huiuſmodi generationẽ: Com. 18.
flamma enim,cum ſit ignis,nihil aliud eſt quàm fumus, qui comburitur,fumus autem mixtura eſt ex aere & terra.nam quę eſt ab humiditate exhalatio habens quid terreſtre commixtum fumum conſtituit:mutatis autẽ terra quidem ſecundum frigidum,aere uero ſecundum humidum fit flamma,habens terrę quidem ſiccum, aeris uero calidum.Hoc quoq; dictum{ In conſequẽtibus uero nõ contingit } ſimiliter & ut prius poteſt duobus modis exponi,ſecundum Alexan. quidem dicentibus ꝙ conſequẽ tia adinuicem non poſſunt aliud quid generare . ſi enim ſuppoſuerimus ex utroque unam qualitatem corrumpi, derelictę aut contrarię inuenientur aut eędem: nõ poteſt autem neque ex contrarijs,neque ex eadem & una qualitate tertium quid conflari,ut prius manifeſtiſſime oſtendimus.ſecundum Alexan.quidem ſic . Secundum uero eos,qui dicunt non poſſe corrupta qualitate non ſuperuenire contrariam,non erit uerum dicere nõ poſſe,ex cõ ſequenter mutatis tertium quid perfectum iri:ex igne.n. & aere mutatis ſecundum qualitatem unam utroque, erunt.ſed ſi quidem utrũque mutetur ſecundum caliditatem,erit terra & aqua,ex igne quidem terra,ex aere uero aqua,& in alijs ſimiliter.Quomodo igitur eſt poſſibile ſecundum hanc expoſitionem ueram ſeruare Ariſtotelicam conceptionem,pręter quam dicentem,ꝙ ratione ſola conſiderans ex utroque unam qualitatem derelictam dixit has non poſſe coniunctas tertium quid conflaſſe, rerum natura nõ ſic ſe habente.neque enim poſſibile eſt ignis corrupta caliditate,non ſuperueniſſe frigiditatem, neque in aliorum nullo.quare ſolum ſecundum intelligẽ tiam oportet ſolum accipere dictum ſeruari.ꝙ ſi auferẽ tes ab igne quidem,& aere caliditatem ſumamus derelictas,ignis quidem ſiccitatem,aeris uero humiditatẽ, nullius erunt hę conſtitutiuæ,utpote quę contrarię ſint , & nulli ineſſe poſſint.uerum neque ſi ignis quidem ſiccitatem,aeris uero humiditatem abſtulerimus , poſſibile eſt ex ignis,& aeris calido tertium quid elementum conſtituiſſe:nam ſecundum coniugationem utrũque horum cõ ſtituitur.manifeſtius autem ipſe docuit , quare ex conſequentibus utriuſque una derelicta qualitate, non generatur aliquid:hoc enim inquit alteram qualitatem communem habent,alteram uero contrariam.ſed neque contrarijs derelictis nec eadem qualitate poſſibile eſt generatũ iri aliquod alterum.Concludens autem ſermonem,reſumit quę dicta ſunt,ꝙ quando quidem unum ex uno generatum eſt,una corrupta qualitate perficitur aliquid,ut in habentibus adinuicem cognationes : quando uero ex duobus unum factum fuerit,duæ corrumpuntur qualita

tes.ſimiliter autem & quando contrarium ex cootrario fiat,nam & tunc duæ qualitates corrumpuntur, ut dictum eſt.

Tex.e.31. *Attamen adhuc & ſic conſiderabimus de his.*

Cum demonſtrauiſſet ꝙ quatuor elementa, & omnia
Côm.19. inter ſe mutantur,& etiam docuiſſet modum mutationis ipſorum in ſe mutuo,nunc proponit, ueluti principium quoddam faciens,aliam tangere conſiderationem,de elementis ſermoni accommodatam.ſed quæ nam hęc ſit,dicendum eſt.Poſtquam incipiens librum expoſuit quaſdam uetuſtiorum opiniones de principijs factas,& argumentatus eſt non ad omnes,ſed eam ſolam,quæ Anaximandri,breuibus redarguit,& paucis, & cum aduerſus Timæum diſputauerit,tanquam de materia non manifeſte determinantem,nunc poſt elementorum,quæ ipſe poſuit,demonſtrationem,exponit omnes de elementis opiniones,quaſcunq; antiquiores opinati ſunt, & quaſcũq; poaſibile eſt diuiſionem inſequentem,ſupponere:& omnes alias cõfutans,dereliquit eam,quæ ab ipſo dicta eſt, ut ueram. Eſt quoq; & hoc modo determinare intentionem eorum,quæ nunc proponuntur.cũ dixiſſet tria principia eſſe materiam contrarietatem,elementa, cũq; poſtea docuiſſet de contrarietatibus calidi,frigidi, humidi, ſicci,& præterea de elemẽtis,nunc uult de materia ſubiecta elementorum docere,ſiue unum horum omnibus ſupponatur,ſiue aliud quid præter hæc.ut igitur quæ particulariter traduntur facile conſequantur, aſſumenda eſt diuiſio,in qua omnia dicenda comprehendantur. Neceſſe eſt enim principia corporea entium ſupponentem,aut unum ipſum,aut plura dicere.& ſi unum, aut alterum à quatuor exiſtens,ut dicebat Anaximander,aut unum ipſorũ quatuor,ut Heraclitus,& Thales,& alij. & ſi unũ ipſorum quatuor,aut ut mutabile,aut ut immutabile. & ſi immutabile,aut ut materiæ ordinem habentem ad reliqua tria,& ex his compoſita,ut dicebant qui aerem, aut ignem principium entium ſupponebant:aut ut neq; materiæ rationem habentem ad alia,quod nullus ſuppoſuit.ſi autem mutabile dixerit quis & unum,ut materiam quidem non eſt poſſibile hoc ipſum ſupponere,ſecundũ autem alium modum poſſibile eſt fortaſſe principium hoc ipſum dicere:ueluti propinquiorem materiam,ac ſi nullũ ex prima materia poſſit fieri,nõ facto prius igne,ſi ignis ſit principium,& propter hoc in aliorum naturam mutato:dico ſcilicet aeris,aquæ,& terræ,ut opus ſit quod aer fit,prius ignem factum eſſe.ſimiliter quoq; & aquã per ignem primo procedentem,fieri aquam,& in alijs ſimiliter.hæc igitur ſi unum ſit principium.Si autem plura,aut erunt pauciora quatuor, aut ipſa quatuor omnia:plura enim nullus ſuppoſuit. ſi igitur aliqua ipſorum quatuor principia ponamus,neceſſe rurſus hæc,aut immutabilia, aut mutabilia dicere.& ſi immutabilia, aut ut materiam ſupponi alijs,aut non:& omnia ſimpliciter quæcũq; de uno dicta ſunt.eadẽ quoq; poſſibile eſt dicere & in pluribus,ſed paucioribus quatuor.Si autẽ quatuor ſint, aut immutabilia,ut Empedocles,dicemus,aut mutabilia: & ſi mutabilia,aut omnia ut ei uidetur,aut quædã ſic,quædam uero non,ut Plato dicebat,terram immutabilẽ putans eſſe.uniuerſa igitur diuiſio eiuſmodi eſt.Inuehitur autem primum contra ſecundum membrum diuiſionis, dicens unum quatuor elementorum immutabile eſſe,principium materiale aliorum.deinde cum hoc coofutauerit, dicet & quædam aduerſus Anaximandri opinionẽ,quã & in præacceptis confutauit.confutat autẽ & nunc per alias quaſdam rationes,& poſt hæc uertitur ad quartũ membrum,quod unum ipſorum quatuor mutabile ſupponit.tertium enim,nec ſermone dignum putat,quod dicit unum aliquod quatuor eſſe principium immutabile exiſtens,& in materiæ ordine non ſuppoſitum,ut ſtultũ. ſi enim immutabile eſt,& ut materia nõ ſupponitur,quomodo erit principium aliorum,nullam habens habitudinem ad ipſa?quibus autem prædicta membra rationibus confutantur eiſdem,& quæ aliqua ipſorũ quatuor principia ſupponit,ſuppoſitio confutatur, nam & hæc eadẽ, aut immutabilia,aut mutabilia ſupponit: & aut materiæ rationem habentia adinuicem,aut non. quare & confutationes communes erunt,ut procedente oſtendemus ſermone.

Si enim eſt naturalium corporum materia,quemadmodum & uidetur quibuſdam,aqua,& aer, & huiuſcemodi, neceſſe aut unum,aut duo eſſe hæc,aut plura. Vnum itaque omnia nõ eſt poſſibile,ut aerem omnia,aut aquam,aut ignem, aut terram, ſiquidem mutatio in contraria:ſi enim erit aer,ſiquidem remanet,alteratio erit,ſed non generatio. Simul autem nec ſic uidetur,ut aqua ſit ſimul,& aer, uel aliud quodcunque. eſt itaque quedam contrarietas,& differentia,cuius habebit alteram partem ignis,ut caliditatem. atqui non erit hoc ignis, aer calidus. alteratio enim tale eſt & non apparet. ſimul autem rurſus, ſi erit ex igne aer calido in contrarium mutato erit:inerit igitur aeri hoc,& erit aer frigidum quid. quare impoſſibile eſt ignem aerem calidum eſſe: ſimul enim idem calidum,& frigidum erit. aliud quid igitur præter utraque idem erit,& alia quedam materia communis. eadem autem ratio & de omnibus,quod non eſt unum ipſorum,ex quo omnia.

Nunc confutat membrum,quod dicit,aliquod unum Côm 20.
naturalium,& ſimplicium corporum materiam eſſe aliorum.cum dixiſſet ꝙ neceſſe eſt ſupponentem principium aliorum,ut immutabile,& materiæ rationem habens,aut unum quid quatuor ſupponi,aut duo,aut plura,cõſequẽter ut in uno ſermonem examinat,dicens, unum quidem omnia non poſſibile eſt eſſe:per ea enim per quæ oſtendimus impoſſibile eſſe unum quid quatuor materiam eſſe aliorum,per eadem oſtendimus ꝙ neq; duo poſſibile eſt eſſe,neq; tria.iccirco ut in uno facit ſermonem. conceſſo igitur inquit ꝙ mutatio fiat in contraria,impoſſibile eſt aerem,aut aqoam materiam eſſe reliquorum. hoc enim utens,conſequenter oſtendit impoſſibile ipſum, ut addiſcemus.Cum uero dixiſſet illud,ſiquidem remanet, dimiſit alterum ſubaudiri.eſt autem hoc illud, ſi non remaneat ſed mutetur.hoc enim eſt quod contra diuiditur, quod in conſequentibus examinat, quod eſt quartũ mẽbrum traditæ diuiſioois.Quomodo autem interim quod præſens eſt confutat,non poſſe unum quatuor materiam eſſe reliquorum immutabilem ſpeculandum.Si igitur ex uno,inquit,quatuor non mutato, ſed in materiæ ordine ſubiecto,& ſuſtinente,alia perficiuntur,primum quidem inquit non erit ulterius generatio,ſed alteratio:nam quę circa formatum ſecundum qualitatem fit mutatio,alteratio eſt:ſunt uero elementa omnia formata,quorum unum proponitur ſuſtinens alia facere.deinde inquit ſi quidem exiſtens aer(ſupponatur enim hoc exiſtens principium,) ignis fit,erit idem ignis,& aer,quod apparentibus repugnat,& contraria eidem inducet inexiſtentia. ſi enim, ut ſuppoſitio dicit,aer remanens fit ignis: quoniam neceſſe eſt oppoſitionis ſecundum calidum, & frigidum tangibilis exiſtentis,alteram eſſe in igne, ponatur calidum eſſe. erit igitur aer factus ignis nihil aliud,quàm calidus aer, & ob hoc erit,uerum,nõ eſſe generationem quod fit, ſed alterationem.deiode & contraria in eodem ex neceſſitate habebit.ſi enim ignis aer factus calidus effectus eſt, manifeſtum ꝙ prius nõ erat calidus.nam ſi erat calidus, quo pacto factus eſt calidus?ſi autem non habebat caliditatem,cõtraria omnino detinebatur qualitate:nam mutatio eſt ex contrarijs,& præacceptum eſt,ꝙ contrarietates communes ſunt ab omnibus occupatæ. ſi enim aer non exiſtens calidus factus eſt calidus,cum in ignem eſt mutatus,frigidus erat,exiſtens aer,ſed & nunc ignis exiſtens ſeruauit aeris naturam:in eodem igitur habebit frigiditatem

giditatem quidem ut aer, caliditatem uero ut ignis. idem quoq;, & ſi manens aer, & in ignem mutatus, ſiccus factus ſit: erat enim humidus, ſimul ergo ſiccus erit & humidus. oſtendit autem hoc & econtra, reflectens enim inquit ignis in aeris ſubſtantiam, abiicit caliditatem: hanc autē abiiciens frigiditatem, ex neceſſitate poſſidet, ex aſſumpta dignitate. ſi autem frigidus exiſtens natura, factus eſt ignis, & non mutatus (hoc enim ſupponitur) in eodem ergo caliditatem, frigiditatēq; poſſedit: quod eſt impoſſibile. aerem autē frigidum dixit per ſuppoſitionē ſermonē producens: nam ſecundū ueritatē ſecundū humidum & ſiccum mutatio fit in generatione ignis ex aere. Ibi tamen { Simul autem rurſus ſi erit ex igne aer, } & reliquis non uidetur mihi neceſſaria conuerſio: neq;. n. ſupponitur manens ignis, & factus aer, ſed mutatus. ſi autē hoc non ut calidus mutatur ut fiat aer, ſed ut ſiccus. Forte autem neq; id quod prius, neceſſariū eſt: manens enim aer fiat ignis, & alteretur, ſed non ſecundum calidum neceſſe eſt alterari, ut ſimul calidus ſit, & frigidus: eſt enim calidus, ſed ſecundū ſiccū mutatus: & abſurdū. ſ. humidū ſimul eſſe ſiccū, ſed non calidum, frigidumq;. ſi igitur nō poſſibile eſt inquit aerē remanentē immutabilē ignē feciſſe, manifeſtum ꝙ aliud quid ſubiectum idem manēs utraq; erit, & ignis, & aer, quandoq; quidem hoc, quandoq; uero illud factum: quod eſt ipſa materia.

Tex.c. 32 *Sed neq; aliud quid præter hæc, uelut medium aliquod aeris & aquæ, aut aeris & ignis, aere quidem craſſius & igne, alijs uero tenuius: erit enim aer, & ignis illud cum contrarietate: ſed priuatio alterum contrariorum. quare non contingit ſolum illud fieri unquam, quemadmodum aiunt quidam infinitum, & continens.*

Com. 21. Ex dictis inquit manifeſtum eſt, ꝙ nullū quatuor poteſt materia reliquorū eſſe, ſed neq; aliud quoddam corpus exiſtens, & ſubſiſtens, præter quatuor, poteſt materia eſſe ipſorū quatuor. & uertitur hic cōtra opinionem Anaximandri, ſupponentē corpus aliquod ſubſiſtēs, mediū aeris, & ignis, aut aeris & aquæ, quā etiā prius cōfutauit, confutat autē & nunc per alias argumentationes. Intermediū igitur inquit ſecundū Anaximandrum ſi cū ſit ſubſiſtens corpus, remanet in mutatione utrorūq;, cōtrarietatē habebit ad utrūq; ex neceſſitate, & erit ſecundū idē calidū, & frigidū: ſi enim confeſſum eſt, ꝙ id, quod mutatur ex contrario in contrariū mutatur, manifeſtū ꝙ hoc ſecundū Anaximādrū corpus cū ſit calidum in mutatione in ignem ex frigido ſit calidum. eſt ergo in ipſo frigiditas interius inſpecta ſecundum ſubſtantiam, ſi autem hoc remanens factum eſt ignis, manifeſtum ꝙ non abiiciens frigiditatem, factū eſt calidū. in eodē igitur habebit contraria: quatenus enim calidum factum eſt, manifeſtum ꝙ ex frigido, eo ꝙ oporteat ex contrarijs fieri mutationem: ſic frigiditatem in corpore reponimus intermedio. quatenus autē rurſus ipſum dicimus permanēs facere ignē, hac uia cogimur ſecundum idem coexiſtere caliditati frigiditatem, in ſubiecto dicere: quod eſt impoſſibile. Sed melius eſt hoc modo conſtruere propoſitum, ſi hoc intermedium, quod dicunt, igne quidem denſius, aere uero rarius, in nullo ab igne differre, niſi in denſitate, ita ut raritatem ſolam aſſumens ignem faciat, manifeſtū ꝙ alia, quæ in igne conſiderantur inerant ei. erat igitur hoc natura ſiccum, rarefactione enim, & denſatione cætera ex ipſo generant. ſimiliter quoq; ſi denſitatem ſolam aſſumens factus eſt aer, cætera quæcunq; ſunt aeris inerāt ei. erat igitur humiditas in corpore intermedio: ſupponebamus autem & ſiccitatem: idem igitur & ſiccum & humidum eſt, quod eſt impoſſibile. Aut tertio & breuius ſic. ſi medium ignis, & aeris utrūq; fit: omnis autem mutatio ex contrario in contrarium fit: ignis autem calidus eſt, frigidum ergo erat: mutatum autem rurſus in aquam fit frigidum, calidum ergo erit. idem ergo & in ſicco, & humido mutatus utrūq; in ignem ſecundum ſiccum humidum erit, in aerem uero ſecundum humidum, ſiccū erit. ſimul igitur erit ſiccum, & humidum. & hoc eſt quod ait: erit enim aer, & ignis illud cum contrarietate. Sed ueluti augens impoſſibilitatem hoc infert, { Sed priuatio alterum contrariorum. } ſi enim impoſſibile conceditur eſſe in eodem eſſe priuationem, & habitum, impoſſibile eſt & contraria in eodem eſſe: nam & contrariorum alterum quidē, quod potius eſt, formæ, quod uero deterius, priuationi correſpondet. dictum eſt enim etiam in præaceptis, ꝙ potius contrariorum formæ proportionatur, ut albi & nigri, album quidem formæ, nigrum autem priuationi. quare inquit non contingit ſolum fieri, ſolum fieri dicens ipſum ſecundum ſe ſubſiſtere. Ex dictis igitur inquit manifeſtum factum eſſe, ꝙ non eſt præter quatuor elementa corpus aliquod alterum ſubſiſtens. aut itaq; ſolum fieri eſt id, quod eſt extra qualitatem aliquam alterum eſſe, ut caliditatem, aut frigiditatem: oſtenſum eſt autem, ꝙ neceſſe eſt has ſupponi in corpore exiſtente per ſe, ut illi dicunt. fruſtra

Tex.c. 33 *Similiter igitur quodcunque horum, aut nihil magis aer, quàm ignis. Si igitur nullum ſenſibile prius his, hæc utique erunt omnia. neceſſe igitur aut ſemper manentia, & immutabilia adinuicem, aut mutata: & aut omnia, aut hæc quidem, illa uero non, quemadmodum in Timæo ſcripſit Plato.* Tex.c. 34 *Quòd igitur mutari neceſſe adinuicem, oſtenſum eſt prius: quod autem non eodem modo celeriter alterum ex altero dictum eſt prius, quod habentia quidem cognationem celerius fiunt ex ſe inuicem, quæ uero non habent tardius. ſi igitur contrarietas una eſt, ſecundum quam mutantur, neceſſe eſt duo eſſe: materia enim ipſum medium inſenſibilis, & inſeparabilis. quoniā autem plura uidentur entia, duæ utiq; erunt quæ minimæ. duabus autem exiſtentibus non eſt poſſibile tria eſſe, ſed quatuor, quemadmodum apparet: tot enim coniugationes: ſex enim exiſtentibus duas impoſſibile eſt factas eſſe, quia contrariæ ſunt adinuicem.*

Com. 22. Cū demonſtrauiſſet ꝙ impoſſibile eſt unum quatuor materiā eſſe reliquorū, addidiſſetq; contradictiones aduerſus Anaximandrū, nunc cōcludens, inquit ꝙ æquali ordine exiſtente cuiuſq; quatuor elementorū, neceſſe eſt ſingulum ipſorum materiam eſſe, & principiū corporeū, aut nullum ipſorum. ſi igitur in uno, oſtendimus non poſſe materiæ ordinem retinere ad alia, proculdubio nullum ipſorum erit materia reliquorum. demonſtrauimus autē ꝙ nullum quid aliud corpus præter quatuor, ſecundum Anaximan. generabit, ut materia cætera. Per rationes autem, quibus demonſtrauimus non poſſe unum aliquod quatuor eſſe materiam reliquorum, per eaſdem oſtendetur, ꝙ neq; duo ex ipſis, ut ignis & terra, ut dicebat Parmenides, erunt materia reliquorū, aeris. ſ. & aquæ etenim ſi remanens, & non mutatus ignis, & terra facit aerē, & aquam, procedent prius dictæ rationes. ſimiliter aūt neq; tria erunt materia reliqui. ſi ergo neq; aliud corpus præter quatuor eſt principiū materiale entiū, neq; ipſorum quatuor unū quid, neq; aliqua ipſorum quatuor duo, aut tria: neceſſe eſt autē eſſe principium corporeum entium: hæc utiq; fuerint inquit omnia quatuor, principium corporeum non ſui mutuo, hoc enim oſtenſum eſt eſſe impoſſibile, ſed compoſitorum. horum uero materia non eſt corporea, ſed incorporea & informis: hæc uero omnia quatuor materia ſunt conſequentium compoſitorum. Sed ſi principiū ſunt omnia, & materia corporū cōpoſitorum, nunquid inquit, ut immutabilia ſecundum Empedo. aut ut adinuicem mutabilia. & ſi mutantur adinuicem, nunquid alia quidē mutantur, alia uero nō, ut Plato dicebat terram immutabilem ſupponens, aut omnia adinuicē mutantur, ut demonſtrauimus, quoniam & omnia contrarietatem habent adinuicem. Hæc autem cum dixiſſet, meminit prius dictorum, reſumens rationē, quòd omnia adin-

uicem mutantur, quia omnia habent adinuicem contrarietatem, & ꝙ alia quidem facilius mutantur, quęcunq; habent adinuicem aliquam communicationem, alia uero tardius, quæcunq; nullam habent adinuicem cognationē: & ꝙ neceſſe eſt quatuor eſſe corpora ſimplicia, quia duæ ſunt contrarietates, quibus mutantur adinuicem, & quæ calidi, frigidi, humidi, & ſicci. duabus uero contrarietatibus inuicem complexis, ſex fiunt coniugationes, quarum inconſtantes ſunt duæ, reliquæ autem quatuor conſtantes, quæ quatuor elementa formant. ſi quidem enim inquit eſt una contrarietas, qua mutantur elemēta, ut quæ calidi, & frigidi, duo eſſent ſola elemēta, hoc quidem frigidum, illud uero calidum: materia enim inquit nō facit aliquod tertium: quoniā eſt media, hoc eſt ſubiecta contrarietati, & ſucceſſiue recipiens utrūq; contrariorum, ipſa inſenſibilis exiſtens, & informis, & nunquā per ſe ſubſiſtens.

Tex.c.35 *De his igitur dictum eſt prius. Quod autem, quoniā mutantur adinuicem, impoſſibile eſt principium quoddam eſſe ipſorum, aut in extremo, aut in medio, ex his eſt manifeſtum. in extremis igitur non erit, quoniam ignis erit, aut terra omnia: & eadem ratio dicere ex igne, aut terra eſſe omnia.*

Com.33. Cum demonſtrauiſſet ꝙ impoſſibile eſt unū aliquod quatuor immutabile manens principium eſſe aliorum, oſtendit nunc ꝙ neq; mutabile exiſtens principij rationem obtinebit ad alia, ut oſtenſum ſit, ꝙ neq; ut immutabile, neq; ut mutabile, poſſibile eſt ſupponere unum aliquod principium eſſe aliorum: eſt autem quod nunc examinatur quartum ſectum eorum, quæ à principio ex diuiſione ſumpſimus, quod dicit unum aliquod quatuor mutabile exiſtens, principium eſſe aliorum. Sciendū eſt autem quemadmodum & ante dicebamus, ꝙ qui mutabile hoc ſupponunt, non poſſunt primi, & uere principij rationem ſeruare. oportet enim principiū immutabile manere: nam non eſſet principium: deinde à quo accipiens alia faciat, non eſt accipere, ipſo uno ſuppoſito: dicere. n. ipſum à ſeipſo mutari eſt impoſſibile. Sed dixerit quis ſic principium eſſe unum aliquod aliorum, ut per hoc alijs procedentibus, hoc eſt ueluti, ex hoc mutatis omnibus, et in hoc reſolutis, ueluti ſi dixerint ignem eſſe aliorum principium, ac ſi nullum aliorum eſſe poſſit, niſi ex hoc mutetur, ſed & aer, & aqua, & terra ex igne fiant, & in hoc reſoluantur, & neq; aer aliquid fiat, quod prius ignis factum non ſit, neq; aqua rurſus, ueluti hoc ſecundum ordinem in generatione præordinato, & hoc primo ex informi materia, exempli gratia facto, & his ex ipſo genitis & in ipſum reſolutis. ſuppoſitio igitur huiuſmodi quędam eſſe poteſt. Sed uideamus quo pacto huic obſtat Ariſto. neq; igitur extremorum inquit, neq; mediorū aliquod poteſt, ut id quod mutatur principium eſſe aliorū, dicit autem extrema, ignem, & terram, media uero aerē, & aquam. & primum oſtendit, ꝙ non poteſt extremorū aliquod eſſe principium. ſi enim inquit ſuppoſuerimus ignem, aut terram eſſe principium, erunt omnia ignis, aut terra. & quærimus quomodo nam ex hoc dicto, ꝙ ex igne mutato alia fiant, concludit ignem eſſe omnia: nam ſi mutatus, & non remanens ignis facit aerem, & aliorū ſingulum, quō nam decenter, ignis fuerit aer, aut aliorū ſingulum? Sed forte dicet quis, ꝙ etſi mutetur, non tamen uniuerſam mutat naturam: ut & in quatuor elementis dicimus, nam etſi mutata adinuicem, & temperata faciunt compoſita, non tamen perfecte corrumpuntur. ſed quod quidem ſyncerum eſt, deperditur: non tamen tota ipſorum natura mutatur. Ad eum igitur, qui ſic dicit mutatū ignē facere cætera, & concludentē ꝙ erunt omnia ignis, dicendū eſt, ꝙ quando quidē aliquod cōpoſitū ex alijs perficitur, rationē habet nō perfecte à propria mutari natura, quæ eſt ſecundū qualitates, quibus ſimplicia formantur. ſed quando ſimplicia ex ſe mutuo fiunt, impoſſibile eſt hoc ſupponere. unūquodq;. n. ſimpliciū ſummas habet qualitates, & puras, & nō caſtigatas mixtura contrariorū, ut cōpoſita. nam quo pacto poſſibile eſt ignem ſiccum exiſtentē, manentē quodammodo in propria natura feciſſe aerem humidum exiſtentē? non enim medium humidi, & ſicci eſt aer, ſed ſupreme humidū, ut & ignis ſiccum ſumme. neceſſe eſt igitur uniuerſam naturā ignis mutari, ut fiat aer, niſi cōtraria in eodē ſuppoſuerimus, quod eſt impoſſibile. ſecundū igitur hunc intellectum non eſt conſonū rationi cōcludere, ꝙ omnia erunt ignis, ſuppoſito igne principio. Sed uidētur potius aliud quid uerba hæc innuere. eadē enim inquit ratio eſt dicere ex igne, aut ignem eſſe omnia, hoc eſt dicentes ex igne mutato, omnia fieri, ignem omnia ſupponimus, eo ꝙ ex hoc mutato omnia fiant, ueluti etiam ſi ex materia ignis, omnia fieri diceremus. Verū nec ſic aliquod abſurdū ſequetur. quod enim abſurdum eſt ignem dicere ſecundum ſubiectum omnia, ut & materiam eſſe ſecundū ſubiectū omnia, aut trifariam dimenſa. & ut ſimpliciter dicamus, ut nō eſt abſurdū dicere omnia generabilia eadē eſſe ſecundū ſubiectū, & materiā, ſic abſurdū nō eſt, quantum ad præſentes ſermones, omnia ignē ſecundum materiam ſupponentē, conſiderare ſecundū formā ſolū differētiā. ſi autē non eſt abſurdum ex materia ignis omnia dicere, ſiquidem poteſt quod uniuerſaliter eſt materia diuerſas formas ſuſcipere, manifeſtum ꝙ neq; ex igne mutato alia generare, & ſic omnia ignem dicere, abſurdum erit. niſi forte ſimiliter abſurdum eſt, & ex igne mutato alia dicere fieri, & ex igne, ut ex materia reliqua omnia dicere generari. Quantum igitur ad dicta, non uidentur magnam neceſſitatem habere hæ confutationes: ſed licet uniuerſa ſi una ratione, quemadmodum & ipſe conſequenter progrediens faciet, deſtruere unum, quodcunq; ſit quatuor principiū reliquorum ſupponere. ſi enim omnia adinuicē contrarietatem habent, oſtenſum eſt autem omnia, quæ adinuicem contrarietatem habent, adinuicem mutari: procul dubio omnia mutabuntur inter ſe: nec erit hoc quidē primū, illud uero ſecundū, nec hoc quidē principiū, illud uero ex principio. ad id igitur, quod eſt nullum extremorum eſſe principium, cum tot ſolum dixit, ꝙ. ſ. ignis omnia erunt, contentus fuit: ſed quòd nec mediorū aliquod erit principium per plura conſtruit.

Quòd autem neq; medium, quemadmodum uidetur quibuſdam, aer quidem & in ignem mutatur, & in aquam, aqua uero & in aerem, & in terram, extrema uero non amplius in ſe inuicem. Oportet enim ſtare, & non in infinitum hoc procedere recta, ad utraq;: infinitæ enim contrarietates in uno erunt. Sit enim terra in quo T, lympha & aqua in quo L, aer in quo A, ignis autem in quo I. ſi itaque A mutatur in I, & L, & contrarietas erit eorum, quæ A, I. ſint hæc albedo & nigredo. rurſus ſi in L ipſum A, erit alia: non enim idem L & I: erit autem ſiccitas, & humiditas, ipſum quidem S. ſiccitas, ipſum uero Hu, humiditas. non igitur ſiquidem manet album, erit aqua humida, & alba. ſi uero non, nigra erit aqua: in contraria enim eſt mutatio. neceſſe igitur aut albam, aut nigram eſſe aquam: ſit autem primum. ſimiliter igitur & ipſi I: ipſum S inerit ſiccitas. erit igitur & I. igni mutatio in aquam, contraria enim ſunt: ignis enim quod primum nigrum erat, deinde uero ſiccum, aqua autem humida, deinde uero alba. apparet itaque quod in omnibus adinuicem mutatio erit, et in ijs quod & T terræ inerunt reliqua, & duo cognata, nigrum & humidum: hæc enim nondum coniuncta fuerunt.

Nūc proponit oſtēdere, ꝙ neq; mediorū aliquod principiū erit, ut quidā opinati ſunt, cōnabile putātes unū aliquod horū principiū ſupponere magis, qa utrūq; ipſorū ad utraq;, & in cōtraria mutātur, quod eſt propriū principij in cōtraria. ſ. mutari, cū extrema nō nata ſint ſecundum illos ad utraq; mutari. ſed hoc quidem conſequen- Com.34.

ter

tēr examinabitur, nunc uero dicēdū eſt ꝙ ſi quæ ad ntra que mutantur, rationabile eſt principiū ſupponere, neq; magis hoc medium, aut hoc oporter ſupponere, ſed ęqualiter ambo. qūo igitur unū quid reliquorum dicunt eſſe principiū. Deinde qui aerē principiū ſupponunt, & hūc dicunt in ignem, & aquam mutari, & hæc in aerē, & per hunc adinuicem, ignem uero, & terram & ipſa immediate quidē non mutari adinuicem, ſed per aerem mediū, & iccirco principium eſſe, eo ꝙ omnia ex ipſo mutentur, primo per ipſum permeantia, & in ipſum omnia reſolui. Qui itaq; hæc dicunt quid nā dixerint de aquæ in terrā mutatione? hæc enim immediate fit, per aerem minime pertrāſiens, quod oportebat factū iri, ſiquidē principij rationē habet aer ad omnē mutationē. Similiter antē & ad eos, qui aquam principiū eſſe dicunt, dubitandū eſt de mutatione ex aere in ignem, & ignis in aerem. nā & hæ immediatæ erunt, per aquam minime procedentes. hæc igitur intantum, exterius ad ſuppoſitionem dicēda ſunt. Videamus autem conſequenter quomodo dicunt extrema nō mutari adinuicem: & quomodo quod ab ipſis dicitur ſit deſtruendum. Vltima dicunt illi non amplius mutari adinuicem. nam ut ultima exiſtentia nō amplius habent in quod mutentur, ſed rurſus reflectuntur in aquam, & aerem. ſi enim dicunt illi ultima non reflectuntur, ſed mutātur rurſus, in infinitum erit mutatio. timentes igitur in infinitum ſupponere mutationem, & nequeuntes cognoſcere quòd circulo generatio perficitur, ex quo incepit in idem deſinens, ex igne aer & ſic aqua, deinde terra, & rurſus ignis, mutatione conſequenter facta, & non in infinitum eunte, quia non in rectum fit, ſed in circulum uertitur. quod cum illi, ut dicebamus, non cognouiſſent, timuerunt extrema ſupponere adinuicem mutari: nam ad ea uſq; putauerunt oportere mutationem ſtare, ne in infinitum fieret. iccirco aduerſus eos inuectus Ariſto. dicit, oportet enim ſtare, & non in infinitum inquit fieri mutationem, ſic ut in rectum procedentem oportet recipere. nam & ſi in infinitum fiat mutatio, non tamen in rectū, ſed per reuolutionem eorundem in eadem: nam in rectū uſq; ad ultima firmatur. propter hoc ergo non eſt impoſſibilis extremorum in ſeinuicem mutatio, immo neceſſaria, ut circulus generationis ſeruetur. Et quòd quidē nō ſit poſſibile in infinitum in rectum ire mutationem conſequenter pertractaturus, diſtulit nunc abſurdum quod ſequitur, innuens illud, quòd infinitas in uno contrarietates dicere coguntur. Oſtendit quoq; conſequēter, quòd etiam ultima mutantur adinuicem. oſtendit autē ipſum, utendo eo, quod prius dictum eſt, quòd habentia contrarietatem adinuicem, omnia adinuicem mutantur. oſtendit autem quòd unumquodq; ad reliqua habet contrarietatem, ita ut uniuerſaliter quod dicebamus, oſtendatur quòd omnia adinuicem mutantur, non ſolū media, ſed etiā extrema. Et forte, quia non poſuit certas confutationes præacceptæ opinionis eius, quæ unum aliquod extremorum principiū ſuppoſuit, propter hoc nunc cōmunē quandā exponit confutationē huius, ꝙ nullū quatuor principiū reliquorū ſit. nā ſi oſtenderit quòd omnia habent adinuicem contrarietatē, proculdubio omnia adinuicem mutantur: ſi autē hoc, non erit aliquod ipſorū, ſeparatū primū, neq; principiū, neq; extremorū, neq; mediorum, ſed omnia æqualiter adinuicem mutantur, & extrema, & contraria, & conſequenter adinuicem poſita. Oſtenſionis uero modus huiuſmodi quidā eſt. ſupponantur inquit terra, & aqua, & aer, & ignis, quorū ſingulum ſignificat per elementū, quod eſt in principio nominis. ſi ergo dicis aerem mediū exiſtentē mutari & in ignem, & in aquam, non certe ſecundum eandē oppoſitionē mutatur in ignem, & aquam: nam erit eo pacto ignis aquæ idem. ſi enim quatenus aer mutatus factus eſt ignis, ſecundum hoc & in aquam tranſlatus mutatur. quatenus igitur differt ab aqua, eatenus ab igne diſtabit. ſi autem ſecundum idem ab eodem, ut ab aere diſtabit ignis, & aqua, neceſſario idē erunt inter ſe & aqua, & ignis, quod eſt abſurdum. non ergo ſecundum eandem oppoſitionē mutatur in ignem, & aquam aer. igitur ſecundum aliam, & aliam. & ſupponatur in ignem quidem ſecundum album, & nigrum mutatus: ut ſit ignis quidem niger, aer uero albus. ſed in aquam ſecundum alteram oppoſitionem, humidi, ſcilicet & ſicci, ut ſit aer quidē ſiccus, aqua uero humida. ſed mutatus, inquit, in aquam ſecundū ſiccum, & humidum poteſt etiam ſeruare albedinem. poteſt quoq; & ipſam mutare, ſed ſupponatur ſeruans. ſit igitur aer quidem albus & ſiccus, aqua uero humida & alba. erit ergo contrarietas aquæ etiam ad ignem: ſiquidē hæc eſt alba, ignis uero niger per ſuppoſitionem: quare & adinuicem mutantur, ſiquidem ſuppoſitum eſt, quæ contrarietatem adinuicem habent, adinuicem quoq; mutari. Eadem quoq; erit ratio rurſus in aqua: ſi enim mutatur & in aerem, & in terram, non ſecundum idem rurſus mutatur in utrūq;, quoniā erit idē aer, & terra. quare ſecundum aliud quidem in aerem, & ſecundum aliud in terram: in aerem quidem ſecundum humiditatem, & ſiccitatem mutatur, in terram uero relinquitur ſecundum album, & nigrum mutari: ſi quidem duæ ſolæ ſunt oppoſitiones. hoc quippe conceſſum eſt, quia conſenſerunt quatuor eſſe ſimplicia corpora: quatuor enim exiſtētibus corporibus neceſſe eſt duas conſiderari oppoſitiones. exiſtēte igitur aqua alba, & humida, aer erit, ut prius dictū eſt, albus, & ſiccus: differentia enim eſt huius ad aquam per humidum, & ſiccum. terra autem nigra, & humida, ſiquidem ſecundum nigrum mutabatur in hanc aqua. erit ergo contrarietas aeri ad terram, & mutabitur in hanc. rationis ergo demonſtratio huiuſmodi quædā eſt. Quærit autem Alexander qūo nam cum propoſuiſſet oſtēdere, ꝙ extrema mutantur adinuicem, hoc quidē non uidetur oſtendens. ꝙ autem contraria adinuicem mutantur, hoc potius demonſtrat, & inquit, ni forte etiam à principio extrema uocauit contraria. deinde quod & uerius eſt, ex appoſitis demonſtrauit, ꝙ omnia adinuicem habent contrarietatem. ſi autem hoc, proculdubio etiā mutantur omnia adinuicem. quòd autem demonſtrauit extrema contrarietatem adinuicem habentia, ſcilicet terrā, & ignem, manifeſtum eſt. ſiquidem poſuit ignem nigrum eſſe, & ſiccum, terram uero nigram, & humidam: mutatur igitur terra in ignem ſecundum humidum, & ſiccum hac ratione. habemus igitur ex oſtenſis, quòd non ſolum nullum mediorum eſt principium, ſed quòd neq; extremorum. ſi enim æqualiter extrema, & ſimpliciter omnia adinuicem mutantur, nullum magis erit principium hoc, quàm illud.

Tex.c 36

Quod autem in infinitum non eſt poſſibile procedere, quod oſtenſuri ad hoc ante deuenimus, manifeſtū eſt ex his. Si enim rurſus ignis in quo I, in aliud mutatur, & non reflectet ut in PS, contrarietas quædam igni, & PS alia inerit ab illis, quæ dictæ ſunt: nulli enim idem ſupponitur eorum quæ T, L, A, I, ipſum PS. ſit itaque ipſi quidem I ipſum B, ipſi uero PS ipſum M, B, itaque omnibus inerit T, L, A, I: mutantur enim adinuicem. ſed hoc quidem ſit nondum demonſtratum. illud tamen manifeſtum, quòd ſi rurſus PS in aliud, alia contrarietas, & ipſi PS inerit, & igni ipſi I. ſimiliter quoque ſemper cum addito contrarietas quædam inerit his, quæ antea. quare ſi infinita, & contrarietates infinitæ uni inerunt. ſi uero hoc, non erit neque definire ullum, neque fieri. oportebit enim, ſi erit aliud ex alio, tot pertranſire contrarietates, & adhuc plures. quare in aliqua quidem nondum erit mutatio, uelut ſi infinita intermedia: neceſſe autem, ſiquidem infinita elementa. Amplius autem neque ex aere in ignem, ſiquidem infinitæ contrarietates. fiunt autē & omnia unū: neceſſe eſt. n. omnes ineſſe, inferioribus quidē ipſo I eas, quæ ſuperiorū, his

uero eas, quæ inferiorum: quare omnia unum erunt.

Cōm. 25. Cum demonſtraſſet ꝙ ſi ſuppoſita fuerit recta in infinitum fieri generatio, neceſſe eſt omnia in infinitũ mutari, quoniam & omnia oſtenduntur adinuicem habentia contrarietatem nunc hoc ipſum percurrit, ꝙ impoſſibile eſt in infinitum fieri mutationem, cum & prius innuerit impoſſibile dicendo, infinitæ enim contrarietates in eodem erunt, ita ut hoc confutato manifeſtum fiat omnia adinuicem mutari. Et fortaſſe contradicet quis, ꝙ et ſi in infinitum ſuppoſuerimus fieri mutationem, nõ ſolũ in rectum conſequentium ſeinuicem erit mutatio, ſed etiã quæ remota abinuicem ſunt mutabuntur inter ſe, ut confeſſum ſumamus illud, omnia adinuicem contrarietatem habentia, adinuicem quoq; mutari. Sed ſciendum eſt, ꝙ hoc ipſum pertractat nunc, ꝙ ſi infinita quis ſuppoſuerit elementa, altero in alterum mutato in rectum, in contrarium circũuertuntur, quæ ſunt ipſius ſuppoſitionis, ꝙ nullum elementorum in aliquod reliquorum mutabitur, neq; quę remota ſunt, adinuicem, neq; quę proxima ſunt ita ut penitus impoſſibilis ſit ſuppoſitio. Si enim ſuppoſuerimus unum quid extremorum, aut ignem, aut terram nõ reflecti reuolutam in circulum, ſed in rectum in aliud quid quintum conſequens mutari, erit aliqua contrarietas, qua mutata eſt, altera exiſtens præter alias, quibus quatuor cõſequenter mutabantur. & ſupponatur inquit ignis, neq; reflectens, & in aerem mutatus, neq; circulo in terram, ſed in aliud quoddam quintum, ut in quo PS, erit igitur aliqua contrarietas, qua mutabatur I. in PS. & ſupponatur contrarietas M, & B, qua nullum aliorũ, quæ ſunt A, L, T, mutabatur, præterquam ſolum I, & PS, inerit ergo alterum oppoſitionis ipſi PS, ut id, quod eſt in quo M, quod uocetur malum: igni uero, & reliquis omnibus ipſum B, quod uocetur bonum: huiuſcemodi enim ſumptæ ſint contrarietates, quæ ab omnibus participentur. ſi quoque rurſus conſequenter mutatur ipſum PS, in aliud quid, addetur contrarietas, & ſi rurſus illud in aliud, tertia addetur contrarietas, & ſi in infinitũ hoc fiat, conſequenter infinitæ erunt contrarietates. primum quidem igitur abſurdum eſt actu infinitum ſupponi. deinde ſi contrarietates infinitæ, contrarietatum uero duplæ ſunt qualitates, nam in qualibet contrarietate duæ ſunt qualitates, erit ipſius infiniti duplum. His autem inquit ſuppoſitis, neq; definite aliquid horum poſſibile erit, & ratione comprehendere infinita, neq; omnino ſubſiſtere, aut fieri aliqua ex ſeinuicem poſſibile erit, ſed auferatur omnino mutua mutatio. ſequetur etiã inquit omnia eadem eſſe. ſed quo pacto horum ſingulum demonſtratur conſequenter in litera conſiderabimus. Sed illud inquiſitione dignum eſt, quomodo ſecũdum unũquodq; elementũ, una apponitur cõtrarietas. ꝙ. n. infinitis exiſtẽtibus elemẽtis, neceſſe eſt & infinitas eſſe cõtrarietates, manifeſtiſſimũ eſt: ſi. n. finitæ eſſent cõtrarietates, neceſſe & complexiones, & cõiugationes ex ipſis. & ſi multo plures ſint cõtrarietatibus, finitas tamẽ eſſe. nã quemadmodũ una, & tõne cõprehendere poſſibile eſt ex duabus cõtrarietatibus quot fiunt coniugationes, ꝙ. ſ. quatuor: ſic & multitudine omni, qualiſcũq; ſit contrarietatũ, numerabili, & dicibili exiſtente, neceſſe eſt & cõiugationes numerabiles, & finitas eſſe. ꝙ aũt ſi infinita ſint elemẽta nõ erunt cõtrarietates finitæ præmanifeſtum eſt. ſed nõ hoc quærit ratio, ſed ſi ſecundũ unũquodq; elementum appoſitum etiam contrarietas una apponitur, quod non eſt uerum: una enim contrarietate appoſita, plura fiunt elementa. duabus enim contrarietatibus exiſtentibus, nõ duo ſolum erunt elementa ſed quatuor: ſi autẽ tres ſint contrarietates, octo poſſunt eſſe elementa, & ita ſemper una addita contrarietate multo plura poſſunt eſſe elementa. Ad hoc igitur dicendum, quòd & ſi una contrarietate appoſita plura fiunt elementa, non prohibentur concludi propoſita. cum enim oſtẽſum ſit infinitas eſſe contrarietates, in unoquoque infinitorum exiſtentiũ elementorum, concluditur ſimiliter impoſſibile, ſiue ſecundum unamquãq; cõtrarietatẽ, unum apponatur elementũ, ſiue plura. utens enim eo, quod eſt infinitas eſſe cõtrarietates, oſtendit impoſſibile ſuppoſitionis, ut prædictũ eſt. dicere uero ſecundũ unũquodq; elementũ unã apponi cõtrarietatẽ, neq; uerũ eſt, neq; neceſſariũ: nõ enim gratia ſermonis gratia aer in ignem ſolũ mutatur ſecundũ humidũ, & ſiccũ, in aliud uero elementorũ nullũ, iã neceſſe eſt nullũ aliud ſecundũ cõtrarietatẽ ſicci, & humidi mutari: nã aqua, & terra ſecundũ hæc mutantur. Propter quid igitur ſecundũ unũ elementũ unã apponit cõtrarietatem Ariſto. Dico igitur ꝙ ſequens ſuppoſitionẽ dicentiũ ſolũ in rectum eſſe elementorũ mutationem: hoc enim ſuppoſito impoſſibile eſt ſecundũ eandẽ oppoſitionẽ duas fieri mutationes: ut uerbi gratia, ſecundũ eam quæ humidi, ꝙ ignis in aerem mutatur, & aqua in terrã. in rectum igitur & ſolũ ſuppoſita elementorũ mutatione, neceſſe eſt oĩno addito elemento, etiã cõtrarietatẽ omnino apponi. qua præcedens elementum in id, quod conſequitur mutetur. Quòd autẽ ad ſuppoſitionẽ, quæ dicit nõ reflecti generationẽ, etiã Ariſto. ſecundũ unũquodq; elementum, unam addit contrarietatẽ, hinc eſt manifeſtũ. cum enim dixiſſet I, ad PS, mutari ſecundũ contrarietatẽ M, & B. uerbi gratia, mali & boni: & B, quidẽ ipſi I, & omnibus, quæ ſunt ſub I, inexiſtente, M, uero ipſi PS, & omnibus quæ ſunt poſt ipſum, nihilominus I, ſolũ ſupponit ad PS, mutari, nullũ uero aliorũ: quapropter neceſſe eſt ſecundũ unãquãq; elementi appoſitionẽ, & contrarietatẽ oĩno apponi. Sigillatim aũt nunc uerba cõſideremus. ſi ignis inquit nõ reflectitur in aerem, puta, aut in terram mutatus, aut in aquã, ſed in aliud quid præter hæc ipſum PS, mutetur, neceſſe eſt omnino præter duas contrarietates, quæ ſunt calidi, & frigidi, humidi, & ſicci, tertiã ſupponi, ut albi, & nigri. exempli cauſa, qua I, in PS, mutatur: alterum enim ſuppoſitũ eſt ipſum PS, à quatuor elementis. ſit igitur ipſum I, inquit mutatum in PS, ſecundũ contrarietatem M, & B, ſecundum quam nullum eorũ, quæ erant ante I, mutabatur. quare ſi ipſi quidem PS. ineſt M. ipſi uero I, B, hoc ipſum B, quod ineſt igni, inerit etiam aeri, & aquæ, & terræ: quia nullũ horum ab igne differebat, ſecundum hanc contrarietatem, ſed ſecundum aliam, ut eam quæ calidi, & frigidi, & ſicci, & humidi.

Illud autem aduertendum eſt, ꝙ ad ſuppoſitionem Ariſto. dicentem ſecundum unamquamq; oppoſitionẽ unã fieri mutationem, ſequitur ipſum B, omnibus, quæ ſunt ante I, ineſſe: nullum enim adhuc ſecundum hoc mutabatur, priuſquam ipſum I, in ipſum PS, mutaretur. unde igitur eſt in ipſo igne ipſum B, niſi ex illis? ſimiliter autem et his, quæ ſunt poſt PS, omnibus ipſum M, quoniam in nullum amplius mutatur ipſum PS, ſecundum hanc oppoſitionem. ſi tamen concedamus, ut prius dictũ eſt, plura generari elementa, una appoſita contrarietate, & ſecundum unam contrarietatem diuerſa mutari, non amplius neceſſe eſt ipſum B, ipſi I, inexiſtens iam & his, quæ ſunt ante ipſum omnibus ineſſe. quid enim ꝙ & aliud mutetur ſecundum hanc contrarietatem, ut ſe habet in igne & aere: aer enim mutabatur ſecundum humidum, & ſiccum in ignem, & non quia ipſum humiditatem habet, iã & quæ ante ipſum omnia: nam terra ſicca eſt. cauſa autem huius, quia non ſolum aer in ignem ſecundum hanc contrarietatem mutabatur, ſed etiam terra in aquam. quare Ariſto. ut prius dixi, ſequens ſuppoſitionem, quæ ſolum ad elementum conſequens mutationem facit, ſumẽs ſecundum unumquodq; elementum unam contrarietatẽ apponi, recte dixit, ipſum B. omnibus, quæ ſunt ante ignem ineſſe, ſiquidem in ipſum inquit mutantur. ſi enim habet ipſum I, alterum ex contrarietate, quæ eſt ſecundum M, & B, dico ſcilicet ipſum B, neceſſe eſt & quæ ſunt ante ipſum ignem habere ipſum B, ſi quidẽ ex ipſis factus eſt ignis, & mutabanť illa in hũc. ſi. n. nõ haberẽt

quæ

quæ ſunt ante ignem ipſum B, unde nam eſt in ipſo igne ipſum B. nullum enim illorum ſecũdum B, differebat ab igne, ut prius dictum eſt. ſed hoc inquit mutari quatuor elementa adinuicem ſit nondum demonſtratum, ut ad eam, quæ nunc pertractatur ſuppoſitionem, quoniam ſi dicamus omnia adinuicem mutari quatuor, circulo indu cẽndo fieri ipſam generationem, quod aufert nunc propoſita ſuppoſitio in rectum, & quæ conſequenter ſolum dicit fieri mutationem. iccirco ponatur ut nondum demonſtratum. Sciendum tamẽ eſt, ꝙ quo indigemus ad demonſtrandum ipſum B, ipſi I, & omnibus, quæ ſunt ante ipſum ineſſe, hoc nõ aufertur, nec prohibetur à ſuppoſitione dicẽte, ſit nõ oĩa adinuicẽ mutari: ſufficit enim quæ in conſequens ſit uniuſcuiuſq; mutatio, ipſorũ quatuor & finiens in ipſum ignẽ, oſtendere ꝙ ineſt oibus, q̃ ſunt ante I, ipſum, B, ex quibus mutatis cõſeqnẽter ignis genitus eſt. ſi. n. nõ fuiſſet in ipſis ipſum B, nunquam factus fuiſſet ex ipſis ignis habẽs B. Quod igitur ineſt his, quæ ſunt A, L, T, eius cõtrarietatis, quæ eſt ſecundũ B, & M, altera partiũ. ſ. B, hinc demonſtratur, nõ ex eo, qd omnia ad ſeinuicem mutentur. Quòd aũt ipſum B, ipſis ineſt, & ipſum M, oſtenditur ex eo, ꝙ nullũ aliorũ ſecundũ hanc mutatũ eſt oppoſitionẽ, præter ipſum I, PS. quare nihil neq; ſecundũ hunc differebat ignis ab his, quæ ante ipſum: cõmune igitur ineſt eis ipſum B. ſed & illud inquit manifeſtũ, ꝙ ſi addiderimus aliud elementũ poſt ipſum PS, ut, B, & mutatur PS, in B, alia opus eſt rurſus contrarietate, ſecundum quã fiat mutatio, præter illam, quæ erat in I, & PS, ſimiliter quoq; ſe habebunt & quæcũq; alia elemẽta addiderimus. Deinde inductũ abſurdum concludens, ꝙ ſi ſecundũ ſingulũ inquit elementum contrarietas apponitur: infinita aũt elementa: infinitæ erunt contrarietates, & in unoquoq; elemento infinitarũ contrarietatũ, alteræ partes inerunt, & ipſę ſecundũ naturã infinitæ exiſtentes. ſi autẽ infinitæ in unoquoque inerunt, unde quid ſequetur. nihil enim inquit erit definire, neq; generari. & quod quidẽ nõ circũſcribentur infinita manifeſtiſſimum eſt, neq; ſubſiſtent. Sed q̃uo neque generari ipſa ex ſeinuicem dicit, conſiderandum. oportebit enim ſi erit alterum ex altero, tot pertranſire contrarietates, & adhuc plures, ſi infinitæ, inquit ſunt cõtrarietates in unoquoq;, oportebit quod generatur, tot quot ſingulum habet, (habet autem infinitas) pertranſire contrarietates. hoc autem fieri nequit, nam infinitum pertrãſiri nõ poteſt. q̃m autẽ dixit tot, uidetur autem hoc determinati numeri ſignificatiuum, infinitum autẽ quocunq; aſſumpto ſemper maius & amplius eſt, propter hoc uelutj certius loquens addidit, & adhuc plures. Quomodo autem quod ſit neceſſe eſt infinitas pertranſire contrarietates, conſiderãdum. quædam enim mediorum ſi ſumpſerimus, conſequentur mutari, ut ad ultima perueniant, & mutentur in hæc, oportebit ipſa per infinitas pertranſire, ut in ultimum mutentur: hoc autem eſt impoſſibile: quare nunquam in illud mutabuntur, neq; unq̃uã ad ipſum peruenient: ſi quidem media eſt infinita inter id, qđ mutatur, & ipſum ultimum diſtantia. ſicut autem medium in ultimum non mutatur, quia neq; perueniet aliquando ad ipſum, ſic neq; aliud quid unquam ad medium mutabitur, ut id quod è principio, quod neq; accipere eſt: nõ eſt enim infiniti principium. ſimiliter neq; hoc, neq; mediũ quodcũq; perueniet, quoniam infinita eſt, quæ ex medio eſt, ad principium diſtantia. quòd igitur nullum eorum, quæ ſumuntur in medio mutatur ad ultima, manifeſtiſſimum eſt. Dicit autem ipſe quòd neq; conſequentia ſeinuicẽ in ſe mutuo mutantur: non enim inquit ex aere in ignẽ erit mutatio, ſi infinitę erunt contrarietates. hoc autẽ quomodo, inquit, inquiſitione dignum eſt. non enim omnes pertranſit infinitas contrarietates, ut fiat ex aere ignis, ſed ſecundum unam ſolam mutatum contrarietatem generatur, reliquis eiſdem manentibus. Ni forte igitur communi ratione, quoniam infinitum impoſſibile eſt ſubſiſtere: propter hoc nihil utiq; fiat eorum, quę infinitas habẽt contrarietates. Sed forte dixerit quis, ipſa ſubſiſtẽtia ſupponens, conſidera, ſi poſſunt ex ſeinuicem fieri: poſſunt autem, ſiquidem ſecundum unius contrarietatis mutationem conſideratur, totum quę ſe conſequuntur ex ſeinuicem generatio. melius igitur eſt, ut inquit Alexand. ad id quod conſequens, ipſum ſumere dictum. Oſtendit autem conſequenter quòd omnia elementa eadem erunt inter ſe. ſi autem eadem omnia, igitur neq; ex ſe mutuo generabuntur, nec erit mutatio alicuius eorum in aliud: nihil. n. ſit quod iam eſt. Mihi autem uidetur propoſitum ſic accipere. ſi eſt in rectum mutatio elementorum infinitorum exiſtentium: demonſtrauimus autem, quòd quędam non mutantur in aliqua mediorum, quia oportet infinita pertranſire, infinitum autem pertranſiri nequit. ſit itaque aer medium, non igitur in ignem mutabitur. ut enim ex hoc mutatio obuiet, infinitis indigebit mutationibus: hoc autem eſt impoſſibile. ſi ergo in ipſum ultimum terminum peruenire mutationem, quę eſt in aerem, eſt impoſſibile, neq; igitur in id quod ſibi conſequens eſt, ignem ſcilicet aer mutabitur. Deinde proponit oſtendere aliquod ſequens ad ſuppoſitionem dicentem, quòd in rectum in infinitum ſit mutatio, omnia ſcilicet eadem fieri. omnibus enim inquit, quæ ſunt ſupra I, & infra I, ęędem inſunt cõtrarietates. quòd igitur ſi omnia quę ſunt ante I, elementa, eaſdem his, quę ſunt poſt I, contrarietates habent, accidit omnia eſſe eadem, manifeſtiſſimum eſt. ſi enim eaſdem habent contrarietates omnia, quæ ſunt ex utraque parte ipſius I, eadem inter ſe erunt, & quę ab ipſo PS, & ſurſum procedentes, & quę ab ipſo A, aere, uſq; ad inferiora. quare idem erit aer, quod eſt A, ipſi PS. & ut ſimpliciter dicamus omnia ſuperiora omnibus inferioribus. ſic autẽ rurſus ſi ſumpſerimus quę ſunt ex utraq; parte ipſius A, eadem ratione eadẽ exiſtentia inter ſe, erit I, ipſi PS, idẽ, & omnibus ſuperioribus. ſi autẽ rurſus quę ſunt ex utroq; latere ipſius PS, eadem inter ſe ſumpſerimus, idẽ erit ignis aeri. quare & omnibus quę ſunt poſt ipſum: oſtenſum eſt autem per præaccepta, quòd etiam omnibus quę ſunt ante ipſum: quę autem ante ipſum aerem, omnia his quę poſt ipſum omnibus eadem ſunt: quare manifeſtum eſt ex his, quòd & ignis, & omnia, quę ſunt ex utroq; latere ignis, omnia inter ſe eadem erunt. Quod igitur ſi demus omnia, quę inſunt ſuperioribus, eadem eſſe his quę inſunt inferioribus, concluderetur eadẽ eſſe omnia inter ſe, manifeſtiſſimum eſt ex prędictis. ſed quòd eędem ſunt contrarietates, non eſt adhuc manifeſtum, ut ſequens ad ſuppoſitionem dicentem, conſequenter & in rectum fieri mutationem. & hoc eſt manifeſtum ex prius dictis ab eo exponente ſuppoſitionem. ſi quidẽ I, in PS, inquit mutetur, ſecundum contrarietatem mutatur, ſecundum quam nullum eſt mutatum alterum, ut eam, quę eſt ſecundum M, & B, & inerit quidem ipſum M, ipſi PS, igni uero, & inferioribus omnibus ipſum B. rurſus autem ipſum PS, ſecundum aliud manẽte in ea, quę poſt ipſum, commune manet ipſum M, in omnibus quæ ſunt poſt ipſum PS: quare omnia, quę ſunt poſt I, omnibus quę ſunt ante ipſum I, contrariantur ſecundum ipſum B, & ipſum M, rurſus ipſo PS, in aliud mutato ſecundum aliam contrarietatem, erit rurſus his, quę poſt ipſum PS, contrarietas ad ea, quæ ſunt ipſius PS. manifeſtum eſt igitur ex his, quòd non eadem erunt omnia, ſed totum contrarium, contrarietatem omnia habere ad omnia.

Quærendum eſt igitur quomodo hoc uerum ponit Ariſtote. Ni forte ex eo, quòd infinitæ ſunt: quæ ſunt in unoquoque contrarietates hoc conſtruit. ſi enim infinitas dicis unumquodque habere contrarietates, infinitis uero non eſt amplius accipere, non erit aliqua contrarietas, quæ non ſit in unoquoque. quare eadem omnia erunt. Sed neque hoc rationem habet. qui enim infinitas ſupponit contrarietates, duplices ad ipſum infinitum qualitates facit. quare cum dicatur unum

quodq; infinitas habere contrarietates,non ut utraſque
partes contrarietatum habens dicitur,ſed ut alteram par
tem contrarietatum ſolã.quare non abſurdum eſt in his
quidem alteraa contrarietatum conſiderare:in alijs uero
alteras.Melius eſt igitur ſecundum hunc modum intelli
gere ſermonem ipſum,per ſe examinantem in propria na
tura hoc ipſum theorema,non ut continuum ad dicta: ſi
enim I,in ipſum PS,dicis mutari,PS,uero non amplius
in I,reflecti,neq; mutari,non erit contrarietas ipſi PS,ad
I.ſi enim eſſet mutaretur etiam ipſum PS,in ipſum I, idẽ
ergo erit.& ita conſequenter diſcurrens per omnia,oſtẽ-
dens eadem exiſtentia inter ſe.Si uero quis dicat, ꝙ hoc
ipſum à principio ſuppoſui,habere ipſa adinuicem con-
trarietatem I,& PS,quando ipſum I, ſuppoſui in ipſum
PS,mutari,dicam ad hunc quòd hanc ipſam, quã ſup-
poſuiſti contrarietatem,tu ipſe deſtruis, dicens non am-
plius ipſum PS,in I,mutari:ſic autem uniuerſaliter ſup-
ponens ſuperiora in inferiora non mutari,deſtruis ipſorũ
contrarietatem,quam ſuppoſuiſti.in uniuſcuiuſq; ad id,
quod conſequitur mutatione.ſublata autem contrarieta
te,eadẽ erunt inter ſe oĩa, quod rationabiliter cõcluſit.

Tex.c.37 *Mirabitur autem aliquis dicentium plura uno elementa
corporum,ut non mutentur adinuicem,quemadmodum Em-
pedocles inquit,quomodo contingit dicere ipſis eſſe compara
bilia elementa,quamuis dicit ſic.hæc enim æqualia omnia. Si
igitur ſecundum quantum neceſſe idem aliquod eſſe exiſtens
omnibus comparabilibus,quo menſurantur,ut ſi ex aquæ he
mina fuerint aeris decem,idem igitur eſſent ambo, ſi menſu-
rantur eodem. ſi uero non ita comparabilia ſecundum quan-
tum,ut quantum ex quanto,ſed quantum poſſunt,uelut ſi he-
mina aquæ æque poteſt infrigidare,& decem aeris, & ſic ſe-
cundum quantum,non quatenus quantum,comparabilia,ſed
quatenus poſſunt aliquid. eſſet autem utique & non quanti
menſura comparare potentias,ſed ſecundum proportionem,
quemadmodum ut hoc calidum, hoc autem album. hoc uero
ut hoc,ſignificat in quali quidem ſimile,in quanto uero æqua
le. abſurdum itaque uidetur,ſi corpora immutabilia exiſten-
tia non proportione,comparabilia ſint, ſed menſura poten-
tiarum,& eſſe æquale calidum,aut ſimiliter ignis tantum,&
aeris multiplex. idem enim plus,eo quod eiuſdem ſit generis,
talem habebit rationem.*

Com.16. Cum demonſtrauiſſet ꝙ non poteſt unum quatuor
elementũ eſſe aliorum, neq; ut immutabile,neq; ut muta
bile,cũq; oſtenſum ſit eiſdem rationibus,ꝙ neq; aliqua
ex ipſis elementa ſunt reliquorum,conſequenter ſupereſt
quærere ſi quatuor elemẽta ſunt omnia.dictum eſt enim
ab ipſo ſuperius quòd ſi nihil ſenſibile eſt prius his,hæc
unq; omnia fuerint.quoniã igitur neceſſe eſt hæc,aut im
mutabilia,aut ut mutabilia, elementa eſſe aliorum,pro-
poſitum eſt ei in pręſenti oſtendere quòd non ſunt im-
mutabilia,ut hoc cõfutato, derelinquatur uera opinio,
dicens omnia eſſe elemẽta,ut adinuicem mutabilia.Quo
niam autem propoſitæ ad confutandum opinionis Em-
pedocles eſt præſes,aduerſus hunc inuehitur, oſtendens
ꝙ neq; generationem,& corruptionem, quæ ſecundum
naturam poſſibile eſt eſſe ſecundum ipſum,neq; augmẽ-
tationem,neq; motum ſecundum naturam.ſed priuſquã
eius opinionem de elementis confutet,oſtendit ipſum diſ
ſona ſibiipſi dicentem.immutabilia ſiquidem ipſa ſuppo
nens eſſe,comparabilia ipſa eſſe dicit,ſcribens, hęc enim
æquaq; omnia ſunt.Primum ergo oſtendit quòd impoſ-
ſibile eſt Empedocli immutabilia ſupponenti elementa,
comparabilia ipſa dicere.ſi enim comparabilia ſunt in-
ter ſe,ut dicamus ignem eſſe æqualem aeri, aut ſecundũ
quantitatem erunt,aut ſecundum potentiam, & qualita
tem.qualitatem autem,aut eandem,ut quando dixero ſi
milem eſſe ignem aeri:quoniam ut ignis eſt calidus, ſic
& aer.aut ſecundum aliam & aliam qualitatem congre
gationis facta comparatione aut ſecundum aliam, hoc
eſt contrariam,ut quando dixero ſicut ignis eſt calidus,
ita eſt aqua frigida:aut non contrariam, ſed alteram ge-
nere,ut cum dixero,ſicut hoc eſt calidum,ita hoc eſt al-
bum ſecundum proportionẽ facta iuxtapoſitione. Oſtẽ
dit igitur quòd primum non eſt poſſibile,ſecundum ma
gnitudinem comparationem ipſorum conſiderare, cum
immutabilia ſint.conſiderare enim ſic ipſorum æqualita
tem,ut totalitatum æque magnarum adinuicem exiſten
tium,ſtultum eſt.nam hæc quidem etiam manifeſte ap-
parent non ſic ſe habentia,ut terra,& aqua:ſiquidẽ enim
in terræ concauitatibus aqua conſideratur,terra eſt ma-
ior:alia uero occultam habent demonſtrationem æqua-
litatis,ut aer & ignis,& ad utrumq; collata aqua.ſic igi
tur non eſt poſſibile æqualia inter ſe eſſe elementa. Sed
ſi comparabilia ipſa dicat ſecundum magnitudinem, ſic
utique ipſa dicat,ut ipſa inter ſe mutentur, æquali mate-
ria unicuique ipſorum ſubiecta:ueluti ſi dicamus totam
aquam æqualem eſſe toti aeri, eo ꝙ æqualia, & eadem
ſit in utroque materia,quæ & extenſa aerem facere po-
teſt,& rurſus contracta aquam:hoc autem eſt impoſſi-
bile ei conſiderare,niſi ex partium adinuicem mutatione:
quoniam enim uidemus pedalem aquã in decupedalem
aerem,exempli gratia mutari,ſi ſic accidat, dicimus ſic
æqualem eſſe pedalem aquam decupedali aeri, eo quòd
ex eadem materia ambo ſint rarefacta,atque denſata.&
hanc in totalitatibus ſeruari proportionem exceſſus,quę
& in partibus conſideratur.ſic enim & Ariſto.in Meteo
ris proportionem aquæ ad aerem ſumpſit ex partium mu
tatione.quam enim,inquit,habet aqua tanta proportio-
nem ad aerem ex ipſa generatum,hanc decens eſt & to-
tum aerem,ad aquæ totalitatem habere. quod igitur nõ
eſt poſſibile ſecundum magnitudinem comparabilia eſ-
ſe aliter,quàm habendo æqualem materiam, quæ poſſit
magnitudinem utriuſque comparabilium recipere, & ꝙ
huiuſmodi iuxtapoſitio ex partium adinuicem mutatio-
ne conſideretur neceſſario,ſatis dictum eſt.quapropter in
conſonum eſt comparabilia dicere,ſecundum magnitu-
dinem eſſe elementa ei,qui ipſa ſeruat immutabilia.Con
ſideremus igitur,an ſecundum potentias poſſibile ſit ip-
ſa dicere comparabilia,ut uerbi gratia,ut eſt ignis peda-
lis calidus,ſic eſt decupedalis aer,ſecundum eandem uir-
tutem conſiderata comparatione. Sed neque hanc poſſi
bile eſt cõſiderare,ſi immutabilia ſint elementa,eiuſdem
enim qualitatis una,& eadem eſt ſubiecta materia. qua
re ſi dicis decuplum aerem æqualem habere potentiam
decimæ parti ignis,remiſſam conſideras aeris potentiã,
ignis uero intentam:una autem & eadem exiſtente mate
ria ſubiecta,remiſſam potentiam intendi poſſibile eſt, &
intentam remitti.neceſſe eſt enim una,& communi exi-
ſtente amborum materia,potentia in ipſa conſiderari,ꝙ
utrumque eſt.Idem quoque erit ſermo,comparatione ſe
cundum contrarias qualitates ſumpta,dicentibus nobis
ut ignis ſiccus eſt,ſic aer eſt humidus,aut ut ignis eſt ca-
lidus,ſic aqua eſt frigida.qui enim contrarias dicit uirtu
tes,& unam amborum materiam,corpus trifariam dimẽ
ſum,etiam mutationem neceſſe eſt conſiderare:contraria
enim neceſſe eſt inter ſe agere & pati abinuicem, quoniã
neque contraria aliter eſſe dicerentur. Si ergo neque ſe-
cundum magnitudinẽ,neq; ſecundum potentiã,aut eãdẽ
aut cõtrariã poſſibile eſt comparationem elementorum
conſiderare,ſi ipſa immutabilia ſeruentur, quærendum
eſt nunquid ſecundum tertium modum poſſit Empedo
cles conſiderare elementorum cõparationem, ſecundum
proportionem potentiarum diuerſorum generum, ut di-
cat,ut hoc calidum ita hoc album.inquit autem Ariſto.
ꝙ ſecundum hunc ſolum modum poſſibile eſt ei com-
parabilia elementa dicere,immutabilia ſupponenti ipſa.
neque enim poſſibile eſt dicere diuerſorum generum po
tentias agere omnino, aut mutari adinuicem, ut albedi-

nem

nem in dulcedinem. Quantum igitur ad id quod eſt, non euerti de immutabilibus elementis ſuppoſitionem, recte ſe habet hoc modo conſiderata comparatio, eo q nõ in ducit, ut aliæ, mutationem elementorum. Verum ipſa ſecundum ſe opinio non inconfutabilis exiſtit, niſi alteram ſolam potentiam coordinationis conſiderauerit quis in elementis exiſtentem, alteram uero minime ut ſi albedinem dicat eſſe in elementis, nigredinem uero minime, & dulcedinem quidem dicat ipſa participare, amaritudine uero non. ſic & in calido, & frigido primum quidem extraneum eſt hoc, has quidem ineſſe, contrapoſitas uero non. deinde etiam fruſtra erunt, non habentes in quod agant, aut à quo patiantur. ſi autem ſint quidem contrariæ, ſed oppoſitionem dixerit ſecundum eas, quæ diuerſorum generum conſiderari, & ſolum procedent prius dictæ rationes: ubi enim eſt contrarietas, ibi & paſſio ex neceſſitate eſt & mutatio: quoniam non fuerint contraria, quæ non pugnant adinuicem, & quæ ſe mutuo non corrumpunt. His igitur prædeclaratis, uerba ipſa conſideremus. q igitur ſecundum magnitudinem, & moles non eſt poſſibile comparabilia eſſe demonſtrat. cõceſſum eſt enim ex ſenſu q non omnia ſunt molibus æqualia: aer enim terra eſt maior, & aqua quæ in eius concauitates confluxit: incerta uero eſt aeris & ignis ad inuicem ſecundum quantitatem collatio, ne dicam ipſum ſuccenſum fomitem, qui continet aerem, rationabile eſſe maius aere, et inferioribus oĩbus: quare impoſſibile eſt molibus æqualitatem ſumere. Poterunt ergo æqualia dici molibus, ut ex ęquali ſubiecto factæ in utrumque mutationis, quòd tantum quidem ſubiectum rarefactum aerem facit, uerbi gratia decuplum, denſatum uero decimum huius ſecũdum molem aquæ. hoc enim ſignificat apud ipſum illud & hoc quo menſurantur, hoc eſt ſecundum q æqualia ſunt ſubiecto. hoc autem ſic ſe habente non fuerint immutabilia elementa. exiſtente eis communi ſubiecto, qđ contractum quidem facit aquam, extenſum uero raritate aerem: hoc autem mutatio eſt. Hæc cum dixiſſet, ad eã quæ eſt in potentijs, tranſiuit æqualitatem, & inquit. ſi enim non ſecundum quantum æqualia dixerint, eo q ex æquali aliquo ſubiecto, & maius ipſorum, & minus generatum ſit, ut prius dicebamus, relinquitur ſecundũ potentias dicere eſſe ipſa comparabilia, quoniam æquantur potentiæ ipſorum ſecundum quantitatis proportionem, & interim eadem potentia ſupponatur, ut quæ eſt in decuplo, uerbi gratia aere caliditas æqualis fiat, undecimæ ſecundum molem ignis parti. Illud uero { Non ut quantũ ex quanto, } ſignificatiuum huius eſt, q non ex aliquo æquali quanto mutentur & in maius, & in minus denſatione, & rarefactione, ſed ſecundum potẽtiam ęqualitas ſumatur. Sed priuſquam dicat quę ad hãc ſuppoſitionem ſequuntur abſurda, tranſit ad æqualitatem ſecundum proportionem potentiarum, in qua ſumit quæ genere differunt, ut album & calidum, ſimilitudinẽ quã dam, & proportionem ſecundum potentias qualitatum habentia adinuicem, ut dicamus q quantũ eſt hic ignis calidus, tantum eſt hæc aqua alba. ſic enim tantummodo poteſt comparabilia ipſa Empedocles dicere, immutabilia dicens. non enim mutatur album in calidum, aut econtra: nam ea, quæ diuerſorum generum, in ſe mutuo mutabilia ſunt. Quod uero addidit { Hoc uero, ut hoc in quali quidem ſignificat ſimile, in quanto uero æquale } uult ſignificare q ſi non ſecundum quantum comparabilia ſunt elementa, ſed ſecundum dictam proportionem male dicebat Empedocles: hæc enim ęquaq; omnia: nã ęquale quidem in quantitate, in qualitate uero ſimile. oportebat ergo ſimilia dicere, ſed non ęqua. abſurdum tamen inquit uidetur, ſi non proportione hęc comparabilia dixerit, immutabilia dicens, ſed menſura potentiarũ. impoſſibile eſt enim ipſa menſura potentiarum comparabilia dicere eſſe: exempli cauſa, ut hæc aqua frigida eſt, ſic & decuplus ad ipſam aer, nam differentia ſecundum quantitatem, ęquale poſſe dicere eiſdem potentijs, nõ eſt immutabilia ipſa ſeruantis, ut iam demonſtrauimus. amplius enim & minus ſecundum eandem potentiam non aliter eſt, quam ob id q ex eadem materia: hoc autẽ intenſione, & remiſſione potentiarum contingit: hoc autẽ eſt mutatio. ſolum igitur ea, quę eſt diuerſorum generum potentiarum, & ob hoc adinuicem non mutatarum proportio, comparabilia poteſt elementa Empedocles dicere. Cum autem dixiſſet { Aequale calidũ } quoniã ęquale eſt quanti, mutauit ſtatim in ſimile dicens { Aut ſimiliter ignia tantum } Quomodo autem eſt poſſibile in pauca mole aeris, & in minori ignis ſimilem eſſe caliditatẽ, oſtendit inducens { Idem enim plus, eo quod eiuſdem ſit generis, talem habebit rationem } idem quidem in potentia ſumẽs. nam ſupponitur & ignia, & aer calidus. ipſum autem plus, in molibus: ſupponitur enim multiplex aer ad molem ignis, in caliditate autem ęqualis ei. impoſſibile eſt autem eandem potentiam in diuerſis eſſe magnitudinibus, non una & eadem ſuppoſita amborum materia. ſi autem inęquales moles ignis, & aeris, ſimiliter ſunt calidi. ſi ergo ęqualem ſumpſero igni aeris molem, minor erit quę in aere caliditas ea quæ in igne: quapropter intenſione, & remiſſione idem ſubiectum fit magis, minuſque calidum.

Atqui neque augmentatio utique fuerit ſecundum Empedoclem, niſi ſecundum additionem: igne enim auget ignem. Auget autem terra quidem ſuum genus: æthera quoquę æther: hæc autem apponuntur. uidentur autem non ſic augeri ea, quæ augentur. Tex c 38 *Multo autem difficilius eſt reddere de generatione ſecundum naturam. ea enim quæ fiunt natura, omnia fiunt, aut ſemper ſic, aut ut plurimum: quæ uero extra ipſum ſemper, & ut plurimum à caſu, & à fortuna. quæ igitur cauſa huius ex homine hominem, aut ſemper, aut ut plurimum, & ex tritico triticum, ſed non oliuam.* Tex. c. 39 *An & ſi ita compoſitum fuerit os, non enim ut contigit conuenientibus aliquid generatur, quemadmodum ille dicit, ſed ratione quadam. quæ igitur horum cauſa? non enim iam ignis, aut terra.* Tex. c 40

Cum demonſtrauiſſet q inconſona ipſe ſibi Empedocles ſupponit, immutabilia dicens elementa, & comparabilia eſſe adinuicem, demonſtrat nunc q neq; augmentatio eſt ſecundum ipſum, neq; generatio, quæ eſt ſecundũ naturam, ſi immutabilia ſunt elementa: & interim q augmentatio non eſt niſi æquiuoce quę ſecundum appoſitionem dicitur. etenim ſi quis aquam aquę addiderit, & fecerit ampliorem, conſueuimus dicere aquam auctam eſſe. ſimiliter in ędificio, aut in opere fictili appoſitione exterius facta. ſed hoc non eſt augmentatio, ſed ſimilis appoſitio, quę enim ſit naturalis augmentatio prius demõſtrauit in primo ſermone, q. ſ. alterata carne augente, dico nutrimento, & appoſito partibus, & ab alteratiua in eis potentia eis aſſimilato, & eo quod augetur ſecũdum omnes dimenſiones creſcente. Sed & cauſam, inquit, generationis ſecundum naturam difficilius eſt aſſignare. ſecundum naturam autem dixit, quoniam generãtur quædam etiam ſecundum artem, & electionem, & fortunã. Empedocles quidem enim coeuntibus inquit elementis, quouis modo contingat, alias alia generari. hoc enim & Ariſto. ſignificauit cum dixit, ſed non ut contingit conuenientibus nihil fit, ut ille inquit. ſed quæ quidem à fortuna fiunt, & caſu rara: quę uero à ratione, & natura ſemper ſimiliter, aut ut plurimum: ſemper enim ex homine homo, & ex uite uitis. ſi enim fortuna in raria eſt, ergo quæ non raro, ſed ſemper, aut plurimum fiunt, non à fortuna, ſed à ratione, & natura fiũt. Pręterea ſi impaſſibilia ſunt elementa, nullius erit generatio, ſed ſolũ miſtio, fœduſq; miſtorum. hoc autem non uidetur ſic ſe habens. unde. n. uarię compoſitorum ſpecies, & animatorum diſtinctio per membra officialia. miſtio enim medietatem conue- Cõm 17.

nientium facit ſolum,non ſubſtantiæ mutationẽ,nec mẽ-
brorum inſtrumentalium fictionem.nihil igitur utcũque
conuenientibus fit,ut ille dicit,ſed ratione aliqua. Quid
igitur huius eſt cauſa,non certe ignis , aut terra . ſi enim
non quæcunq; miſtio os facit,aut neruum,aut carnẽ,aut
quod uis aliud,ſed in ratione eius,quæ fit ſecundũ quã-
cunq; partem miſtionis,eſt aliqua eius,quæ eſt ſecundũ
rationem,& in ordine quodam generationis cauſa . non
enim certe inquit terra,hoc eſt elementorum cõgreſſus.
nam ut dixi temperiem quandam,& medietatem poten
tiarum,congredientia elementa faciunt,non tamen ſub-
ſtantiam oſſis,aut nerui,aut uenæ,aut aliorum ſimilarũ
aut inſtrumentalium alicuius.neceſſe eſt igitur rationem
& naturam cauſam dicere horum effectiuam, quam ille
non tradit.

Tex.c.41. *At uero neque amicitia & lis,congregationis enim ſolum,
hæc uero diſgregationis eſt cauſa . hoc autem eſt ſubſtantia;
quæ eſt uniuſcuiuſque,ſed non ſolum miſtio, & fœdus miſto-
rum,quemadmodum ille dicit. fortuna uero in his nomina-
tur, ſed non ratio eſt autem miſta eſſe,ut contingit:eorũ enim
quæ natura ſunt,cauſa eſt ſic ſe habere:& uniuſcuiuſque na-
tura eſt hæc,de qua nihil dicit. Nihil igitur de natura dicit,at
qui & bene hoc,& bonum. qui uero miſtionem ſolam laudat,
quamuis elementa diſtinguit non lis,ſed amicitia natura prio
ra Deo, Dei autem & hæc.*

Com.28. Sed nec amicitia,& lis,cauſa eſt inquit generationis
ſecundum rationem:ſolius enim congregationis amicitia
ſecundum ipſum, diſgregationis uero lis eſt cauſa . quid
igitur eſt faciens in ratione miſtionem : nam in miſtione
quæ eſt in arte,uirtutes conuenientium ſimplicis miſtio-
nis ſunt cauſæ:rationalis uero congreſſus,& ad quantũ
congregationis ars eſt cauſa:quapropter aliud quid præ
ter amicitiam cauſam eſſe dicendum eſt miſtionis , quæ
eſt ſecundum rationem:hoc autem eſt quod uocamus na
turam,quod eſt uniuſcuiuſq; ſubſtantia.Empedocles ue-
ro hoc ipſum ſolum,miſtionem quæ ab amicitia fit,& ſe
gregationem quæ à lite,naturam nominari dicit. ſic au-
tem ſecundum ipſum,etiam quouis modo à fortuna mi-
ſta ſine ratione uniuſcuiuſq; naturam oporteret uocare:
& ſimiliter ea quæ diſgregantur.ſi ergo eſt & in his quę
præter naturam:non ergo fortuita miſtio , nec rurſus ſe-
gregatio natura iure uocetur,ſed quæ eſt ſecundum ra-
tionem,de qua Empedocles nihil dixit.ſed & ſecundum
rationem,inquit,miſtio ſecundum quam uniuſcuiuſque
ſubſtantia deſignatur,ipſum bene,& bonum cuiuſq; eſt:
unicuiq; enim bonum eſt,quod eſt ſecundum naturam:
hoc autem eſt,quod ſecundum rationem . ſed Empedo-
cles hoc derelinquens miſtionem & ſolum laudat : cum
tamen ſi non ſecundum rationem fiat , dedecore potius
digna eſt,corruptionis enim cauſa fit . Quoniam autem
Empedocles Deum uocans ipſum ſphærum , & mundi
machinam,amicitiam quidem laudat ut cauſam huius,
per omnium congregationem, litem uero uituperat , ut
Dei diſgregatiuam:priora enim exiſtentia elementa ipſo
ſphæro,ab amicitia congregata,ipſum fecerunt.Ariſtote.
igitur in contrarium circũuertit Empedoclem,quòd po
tius diſgregationis eſt cauſa,ſecundum ipſum amicitia.
ſi enim ex elementis ſphærus eſt factus , non certe manẽ
tibus ut ſe habent ſecundum naturam . ergo diſgregauit
ab eis,quæ ſingulum ipſorum ante ſphærum deſignabãt
qualitates à ſubiectis ipſarum:non enim aliter unam for
mam ſumpſiſſent uniuerſa,quæ ipſius ſphæri ſunt.ſi ergo
diſgregatio eſt ueluti formæ à materia ſeparatio: hoc au
tem amicitia fecit:igitur diſgregationis magis eſt cauſa.
Illud autem { Dei autem & hæc, } ſcilicet elementa , &
non ſolum ſphærus eſt Deus. Ni forte igitur hoc dicens,
ſignificauit φ non magis amicitia laudabilis eſt , ut fa-
ciens ſphærum Deum exiſtentem,quàm uituperabilis,ut
diſgregans elemẽta,& corrumpens.{ Dei enim & hæc }
aut ſcilicet ut Empedocle hæc ipſa dicente Deos, aut ut
ad ſuppoſitionẽ ſequente potius.ſi enim priora ſunt ſphę
ro,& immutabilia,cur nõ ſequitur,& hæc Deos dicere.

Amplius autem de motu ſimpliciter dicit.non enim ſufficit Tex.c.42
*dicere,propter quid amicitia, & lis uincit,niſi hoc erat ami-
citiæ eſſe tali mota,liti uero tali. oportebat igitur aut defini-
uiſſe,aut ſuppoſuiſſe,aut demonſtraſſe,aut acriter , aut leni-
ter, aut alio quodammodo.* *Amplius autem quoniam uiden-* Tex.c.43
*tur & uiolentia,& præter naturam mota corpora, & ſecun
dum naturam,ut ignis ſurſum quidem non uiolentia,deorſum
uero uiolentia,ei autem quod uiolentia,quod eſt ſecundum na
turam contrarium,eſt autem quod uiolentia,erit igitur & ſe
cundum naturam moueri. Hoc igitur amicitia mouet? An nõ,
econtrario enim terram ſurſum , & diſgregationi aſſimila-
tur:& magis lis cauſa motus eſt ſecundum naturam quã ami-
citia:quare etiam omnino præter naturam amicitia utique
magis fuerit.*

Cum nihil inquit de motu determinauiſſet,& quis eſt Com.29
& quorum,ſimpliciter ſic amicitiam dicit mouere, & li-
tem,hanc quidem diſtinguentem,ſeparantemq; abinuicẽ
elementa,illam uero ex diſtinctis,diſtantibuſq; coniun-
gẽtem.oportebat igitur inquit prius,aut diſtinguere quę
ſunt de motu,aut ſupponere,aut demonſtrare,nam hæc
ſunt ſciẽtiæ opera.principia enim ſupponunt,& definiũt;
ut quòd punctũ imperfectibile eſt : quòd triangulorum
tres ſunt ſpecies,ęquilaterum,æquicrus,ſcalenus:quòd
circulus eſt figura plana una linea contenta, ad quam à
medio concidentes æquales inter ſe ſunt . quæ uero ſunt
poſt principia demonſtrant.niſi fortaſſe inquit ſint per ſe
motus amicitia,& lis ſimiliter.ſed non hoc dicit Empe-
do.ſed motus cauſas amicitiam, & litem : quare nihil dę
motu dixit.Empedocle uero amicitiam quidem laudan
te,ueluti cauſam motus ſecundum naturam , litem uero
uituperante,ueluti contrariũ:dicit enim . Ego quoq; huc
ueni fugiens diuinitus, & errabundus , liti iraſcenti obe-
diens.in contrarium rurſus ipſum Ariſtote. circunducit,
oſtendens,quòd ſecundum ſuas ſuppoſitiones , amicitia
quidem motus præter naturam,lis uero eius , qui ſecun-
dum naturam,eſt cauſa.Hoc autem prius oſtendit,quòd
eſt motus ſecundum naturam , & præter naturam . cum
enim oſtendiſſet quòd eſt uiolentus motus,ut ignis deor
ſum,& glebæ ſurſum,& rurſus non uiolentus,ignis qui-
dem ſurſum,glebæ uero deorſum,concludit quòd quo-
niam hæc contraria,uiolentus autem præter naturã eſt,
igitur non uiolentus eſt ſecundum naturam.ſi ergo lis eſt
diſgregationis cauſa,diſgregata autem ex ſphæro elemẽ
ta,deferuntur & mouentur,terra quidem deorſum,& ad
medium,ignis uero ſurſum & ad circũferentiam, hi autẽ
ſunt horum ſecundum naturam motus:lis igitur natura-
lis elemẽtorum eſt cauſa.amicitia uero congregans hæc,
& in unum ducens,terram quidẽ à medio excutiet, ignẽ
uero à circũferentia,ut ambo in unum cogat,hoc autem
eſt præter naturam mouere ignem,& terram, facientem
ipſa extra moueri à naturalibus locis . igitur ſicut ſe ha-
bent motus,& mouentia ſe habebunt.ſic itaq; & amici-
tia præter naturam erit,lis uero erit ſecundum naturam.

*Simpliciter autem niſi amicitia & lis mouerent , horum
corporum nullus eſſet motus , neque quies . ſed abſurdum.*

Amplius autem & apparent mota,diſgregauit enim lis.la- Tex.c.44
*tus autem fuit ſurſum æther non à lite, ſed aliquando quidem
inquit uelut à fortuna. ſic enim cucurrit aliquando , multo-
ties quoque aliter. aliquando autem inquit natum eſſe ignem
ſurſum ferri, æther uero inquit longis terram ingrediebatur
radicibus.*

Secundum Empedoclem inquit , auferetur omnino Com.30.
motus

motus naturalis,& quies. ſi enim etiam non exiſtente amicitia,& lite,à ſeipſis mouentur elementa,non fuerint cauſæ motus ipſorum amicitia,& lis.ſi autem hæc ſola motus ipſorum ſunt cauſæ,auferemus ipſorum ſecũdum naturã motũ.qui.n.eſt ex alio,& nõ ex ſeipſo, eſt pręter naturã ei qđ mouetur.ſed ſi eſt præternaturalis oĩno eſt & naturalis.nã ad ſe mutuo referũtur naturale,& pręter naturã, ſed & ſi inquit,ipſe nõ dat eis motũ ex ſeipſis:neque hoc ipſe annotauit, lis tamen inquit diſtinxit ſolum elementa à ſphæro.diſtinctis autem lata eſt terra quidẽ deorſum,ignis uero ſurſum, ſecundum naturam. habent igitur & ex ſeipſis & naturalem motum:quapropter neque in proprijs ſuppoſitionibus inſiſtit Empedocles. Dicens autem inquit à lite,& amicitia moueri elementa, ueluti non aduertens ad ea quæ dicit,quandoque quidem à fortuna,quandoque uero à natura ipſa ferri dicit.quare ex nunc appoſitis eius uerbis,dat eis etiam motum ex ſe.nihil igitur diſtinguens manifeſtum, aut de motu ſimpliciter,aut de motu elementorum dixit Empedocles.

Simul autem & mundum ſimiliter ſe habere dicit in lite nunc, & prius in amicitia. quid igitur eſt mouens primum, & cauſa motus? non enim utique amicitia & lis,ſed cuius motus, hæ ſunt cauſæ. ſi uero eſt, illud primipium.

Com. 31. Aliud rurſus abſurdum ad Empedoclis ſuppoſitiones infert:ſimiliter enim ſe habentem mundum moueri dicebat,& in lite nunc,& prius in amicitia.ſi igitur amicitia, & lis alijs,& contrarijs mouent motibus, hæc quidem ſphærum diſgregans,illa uero elementa congregans,mũdus uero ſimiliter ſe habet nunc & prius,altero ergo mouetur motu ex ſeipſo,& æterno,neque lite ipſum mouente,neque amicitia. erit igitur aliqua præter has motus æterna cauſa,& neque lis, neque amicitia: quandoque enim manet horum utrunque.Quærit autem Alexander quomodo ſimiliter ſe habere mundum dicit nunc & prius,utrum eundem,an alium,& alium. Videtur autem inquit idem mundus ab ipſo dici.ſi enim quis inquit dicit mundum eſſe,& eam quę à lite fit, diſgregationem, & eam quæ ab amicitia,congregationem, quo pacto ulterius alterum fuerit pręter litem,& amicitiam mundi motiuum.ſi autem mundum dicat naturale corpus,congregabitur hoc,& ſegregabitur ſubiectum exiſtens ex elementis,& ſphæro:mouebitur autem & alicubi proprio motu,ut naturale corpus. Aut ſimiliter inquit mundus & idem eſt,& mouetur,& in lite nunc, & in amicitia prius.in medijs autem interceptionibus motuum,qui ab eis fiunt,& prius quando litem amicitia uincebat,& nũc quando amicitiam lis,mundus eſt,altero motus motu,et non his,quibus amicitia,& lis mouent.

Tex.c.45 *Abſurdum quoque, & ſi anima ex elementis,aut unum aliquid ipſorum:alterationes enim animæ quomodo erunt? ut muſicum eſſe,et rurſus immuſicum,aut memoria,aut obliuio: manifeſtum enim quòd ſiquidem ignis ipſa anima, paſſiones inerunt ipſi,quæcunque igni,quatenus ignis. ſi uero miſtum, corporeæ,horum autem nullum corporeum.ſed de his alterius opus eſt conſiderationis.*

Com. 32. Omnia ex quatuor generans Empedocles, animam
» quoque ex his generabat. Terra enim terram cognoſci-
» mus,aqua uero aquam, Aethere autem ęthera diuum, igne uero ignis eſt manifeſtus:Amore amor, lite quoque triſti lis. Si ergo ex elementis eſt anima, eaſdem habebit paſſiones,quas habent & elementa: nullam autem paſſionem corpoream habet anima,qualem ſuſtinent terra, & aqua,ignis,& aer.muſicum enim & immuſicum,memoria,& obliuio,artes,& ſcientię animę ſunt paſſiones, & nulli elementorum accidunt.non enim ſunt corporeę paſſiones hę,neque ſenſibiles,ſed neque eę quę ſunt elementorum ipſi animę,raritas,denſitas, caliditas, frigiditas,leuitas,grauitas,aut aliqua earum, quæ circa corpora conſiderantur. Pręterea,ſi immutabilia ſunt ſecundum Empedoclem elementa:mutatur autem anima ſecundũ cognitionem,& ignorantiam, uirtutem,& uitium, non utique ex elementis fuerit.ſuperſedit autem ab his ſermonibus,reponitque ad librum de Anima non immerito.

Tex.c 46 *De elementis autem,ex quibus corpora conſtant,quibuſcunque quidem uidetur eſſe aliquod commune,aut mutari ad inuicem,neceſſe ſi alterum horum, & alterum accidere.*

Com. 33. Cum compleuiſſet ſermones aduerſus Empedoclem, & omnia pertranſiuiſſet membra propoſitæ diuiſionis, & alia quidem confutauiſſet, ſolumq; illud membrum dereliquiſſet, dicens quatuor elementa principia eſſe mutabilia,rediens ad doctrinam de ipſis,inquit, ꝙ quicunque ipſa mutabilia ſupponunt,conſecutiue etiam cõmunem ipſis materiam ſubijci debent:& econuerſo, quicunque communem materiam ſupponebant,etiam mutari ipſa,adinuicem dicebant.conſequuntur enim ſe mutuo dicere commune ſubiectum,& mutabilia ipſa dicere, & mutabilia ipſa dicenti communem materiam ſupponeret.quicunque uero immutabilia ſupponentes dicunt ex ipſis fieri alia,ueluti ex lignis, & lapidibus taliter compoſitis domum,in abſurda incidunt,cum non poſſint dicere,unde ſit carnis forma,aut oſſis perfecta, aut aliqua aliorum cuiuſq;. Sed habet & hoc,inquit,dubitationem etiam aduerſus eos,qui ea dicunt mutabilia.Cum autem dixiſſet hoc,primum exponit quo pacto illi,qui immutabilia ea ſupponebant,non poſſunt ſeruare compoſitorũ generationem.ſi enim elemeata,inquit, immutabilia manentia,& ſolum ſibijnuicem iuxta poſita,ſecundum hãc compoſitionem fecerunt carnem,ut lapides, & lateres, & ligna domum,non erit ex quauis parte carnis ignem, & aquam,& alia generari:quemadmodum nec ex quauis parte domus poſſibile eſt ſecerni omnia.neque enim ex lapidibus unquam ſecernentur lateres,& ligna:ſimiliter autem neque ſecundum illos erit ſegregatio omnium ex carne.nunc autem hoc manifeſte inquit, uidemus, ꝙ ex quacunque carnis,& oſſis parte ſegregantur terra,et aqua,& aliorum unumquodq;.poſſibile eſt enim candẽ carunculam comburentem in ignem conuertere,aut in aerem,& putrefacientem terram feciſſe: diſſoluere quoque in aquam poſſibile eſt ab humida ſubſtantia deuictam.quapropter falſa eſt & manifeſtis repugnans eorum ſuppoſitio.Forte autem ad hæc dicerẽt illi,ꝙ ex omni quidem carne dicimus compoſitionem omnium: non tamen concedimus ex quacunq; parte carnis omnia ſecerni.nam & ſi ſecundum apparentiam uideatur ex quacunq; parte eius ſecerni omnia,non eſt uerum. eſt enim aliquid in ea, quod ſolum eſt ignis, & quod ſolum eſt aqua uidetur autem ſenſui ex quacunque omnia generari,quoniam ad tenues partes unumquodq; compoſitionem facientium per totam carnem ſeminatũ eſt,ut nõ ſit accipere per ſenſum ſeparata ipſa à ſe inuicem,ut in collyrijs ſe habet,quę ex multis cõmiſtis conſtant,ut quod ex quatuor,aut quod ex ſex ſpeciebus conficitur. ſic igitur illi fortaſſe reſpondentes dicerent. Si autem quis dicat ad eos,ꝙ ſimilarium naturam tollunt, non dicentes omnem quanuis particulã carnis eſſe carnem:hoc.n.eſt ſimilare,cuius partes ſimiles toti ſunt,& inter ſe: dicent ad eum,ꝙ uniuerſaliter quidem ſimilarium naturam nõ tollimus,ſiquidem quatuor elementa ſimilaria dicimus eſſe,carnem uero & os,non ponimus eſſe ſimilaria.ſic igitur demonſtrat ex immutabilibus elementis,impoſſibile eſſe carnem facere,& os,& aliorum quodcunque. Dicit quoque dubium eſſe ſermonem & his,qui ipſa dicũt mutari adinuicem,quomodo nam ſimul eſt, & forma carnis,& oſſis,aut aliorum cuiuſdam ſimilarium.ſi enim dicunt ipſa non ſeruari in miſtione,aut uno contrariorum corrupto,utputa igne,& erit uniuerſum aqua,aut ambobus corruptis,materia derelinquetur: quoniam et dicunt hoc ipſum compoſitum medium eſſe ſimplicium,& po-

tentia quidem omnia, actu uero nihil. hæc autem omnia materia congruunt nominari: nam & medium hęc uocatur, & potentia quidem omnia, actu uero nihil. Ponit autem ſolutionem eius quę fertur contra propriam opinionem dubitationis. Eſt autem propria opinio adinuicem elementa mutari. Soluit autem dicens, quod & in ſermone de miſtione dictum eſt prius, in compoſito enim, & ſi dicamus ſynceram ignis formam corruptam eſſe, ſed calidum non penitus eſſe corruptũ dicimus: calidum enim adhuc eſſe compoſitum, quanuis non ſyncerus ignis ſit: nam non omne calidum ignis eſt, ſed eſt ſyncerus quidem ignis ſumme calidus, & ſyncera aqua ſumme frigida, compoſita uero non ſumme, ſed ut ad ſumme calidũ, frigidum: ut autem ad ſumme frigidum, calidum: ſic & in frigido dices, ꝙ ſumme quidem frigidum corruptum eſt, & non eſt amplius aqua pura in compoſito niſi potentia: non tamen omnino corruptum eſt: eſſe enim frigidum collatum ad ſumme calidum. quare dicentes calidi quidem, & frigidi corruptas eſſe ſummitates: generari autem compoſitum, quod ad ſumme quidem calidum, frigidum eſt: ad ſumme uero frigidum, calidum, non ulterius dicimus ſeruari extrema actu, nec materiam inducemus. Eadem quoque ratio et in humido, ſiccoq́. actu enim dicimus ipſum eſſe ſiccum, & humidum, non ſumme, ſed ut ſiccum quidem ad aliquid, collatum humido ſumme, humidum quoq; ſecundum quid collatum ſumme ſicco. rurſus potentia dicimus ipſum eſſe ſiccum, & humidum, & non actu. ſumme enim ſiccum, & humidum in elementis conſiderantur: hæc autem corrupta ſunt, & non ſunt in compoſito niſi potentia: potentia enim ſunt in compoſito elementa, & non actu. ſed non eo modo potentia, quo & materiam dicimus potentia, utrunq; eſſe contrariorum: nam materia eſt omnino priuata, & nihil habet formæ igneę, aut aqueæ, quæ dicitur potentia eſſe, ſed compoſitum, quanuis nõ ſyncere. habet tamen ignis formam caſtigatam, & totum hoc ignem non purum, ſed ut dixi caſtigatum. Sed nunquid nec ſecundum ſecundum ſignificatum eius, quod in potentia, quo ſignificato dicitur potentia ædificator, qui habet ſcientiam & habitum ædificatorium, ſed hunc non exercet ex aliquo impedimento, aut quia dormit, aut quia materia non affluit. Sed nec in hoc uidetur dici. non enim habemus dicere ꝙ compoſitum habet quidem habitum, & potentiam ſynceri ignis, ſed hanc non promit. non enim habet potentiam ignis. nam ſi haberet ageret & ſecundum hanc materia pręſente: nunc autem non uidetur operans. Eſt igitur & alterum quoddam ſignificatum eius, quod eſt in potentia præter hæc conſueta, cuius uidetur & Ariſto. in tertio Phyſicæ auſcultationis meminiſſe. quòd enim eſt, & alterũ eius quod eſt in potentia ſignificatum, declarat hinc. nam quod eſt ſecundum aptitudinem, & quod eſt ſecundum actum extrema ſunt, quod uero eſt medium horum, omne ut quæ eſt in generatione domus mutatio, alterum eſt. nec enim ſic eſt potentia domus, quæ edificatur, ut lapides & ligna ſunt potentia domus. neq; ut ſemen potentia homo, ſic & quod generatur embryon. neque ut nuper natus puer, eſt potentia grammaticus, neq; ut qui opportunitatem habet diſciplinæ. uerum nec ſic ut qui iam edoctus eſt, & in hoc ipſo eſt latitando multa: nam hoc quidem formæ propinquius eſt, illud uero remotius. hoc itaq; manifeſtum eſt. Illud uero rurſus ſciẽdum eſt, quod & animaduerſione dignum eſt. forte enim dicet quis quòd ſi dicimus ſyncerum calidum, ut calidũ quidem non eſſe corruptum, ſed ut ſyncerum quidem calidum eſſe corruptum, non ulterius poſſumus dicere & ignem, ut ignem quidem ſyncerum eſſe corruptum, ut ignem autem ſimpliciter non eſſe corruptũ. ſi enim ignis quatenus ignis eſt, ſecundum ſummum & ſyncerum calidum conſideratur: non enim eſt ignis quatenus ignis, ad aliud quidem calidum, ad aliud uero frigidum, ſed ſumme calidum. ſi ergo dicis ſumme calidum, ut ſumme calidum eſſe corruptum: eſt autem ignis quatenus ignis ſumme calidus, proculdubio ignis quatenus ignis corruptus fuit in compoſito. Et eſt uerum dicere ignem quidem, quatenus ignis eſt, ſemel eſſe corruptum, calidum uero quatenus calidum, ſimpliciter non eſſe corruptum, ſed quatenus ſumme calidum eſſe corruptum. & hoc rationabiliter: non enim idem eſt calidum dicere & ignẽ: non enim ſi quid calidum eſt, hoc iam ignis eſt: ſed ſi quid eſt ſumme calidum hoc & ignis, & ſi quid eſt ignis, hoc & ſumme calidum eſt. ſi autem ſemel ignis quatenus ignis corruptus eſt, manifeſtum eſt quòd compoſitum eſt potentia ignis in primo ſignificato eius quod in potentia, quo materiam dicimus eſſe ignem potentia: nihil enim ignis, quatenus ignis eſt, habet cõpoſitum. in calido tñ uera ſeruantur, quæ dicta ſunt prius. quoniam enim ut ſumme calidum corruptum eſt, ut autem ſimpliciter calidum non eſt corruptum, rationabile eſt non in primo ſignificato eius, quod eſt in potentia, dici compoſitum potentia, eſſe ſumme calidum, ſed dicetur ſecundum ea quę ſuperius determinata ſunt. hęc quidem intantum dicta ſint, de propoſita ſpeculatione, ptolongata. Redeundum autem eſt, ad id quod à principio dicebamus. Cum enim demonſtrauiſſet quòd non cogitur materiam inducere ex hoc dicto, quòd neutrum extremorum ſeruatur in cõpoſito, quoniam dicit extrema exceſſus ſuos perdentia, in miſtione medium quid amborum extremorum perficiunt, ne quis dicat quòd ſi ſemper in miſtione medium quid amborum perficitur, unde nam tanta differentia cõpoſitorum? carnis, oſſis, medullæ, & aliorũ, hunc ipſi inſtat, & huius quod eſt eſſe differẽtias in compoſitis cauſam tradit, ex diuerſa miſtione, nam & ſi quodcunq; cõpoſitorum omnibus participat, non tamen ſecundum eãdem rationem, ſed hæc quidem magis calido participat, illa uero magis frigido, & illinc etiam compoſita, & ſi omnia extrema potentia ſint, ſed tamen hoc quidem eſt magis potentia calidum, quod facile mutatur, minus uero quod tardius, facilius autem in ignem mutatur, quod magis igne participat, tardius uero quod minori igne participat. Scire autem oportet, quod & ſi dicamus, non æquatis quidem elementis adinuicem ipſorum mutationem fieri, deuictis imbecillioribus ſecundum potentias, & mutatis in fortiorum naturam, ut omnia fiant ignis, aut aqua, æquatis uero compoſita perfici, non certam æqualitatem ſumimus. Eodem quoq; modo, nec cum in compoſito dicimus extrema medium aliquod perficere, inſectile accipimus, & indiuiſibile, quale eſt certum medium, ſed quod in multa diuiditur, & multas habet differentias penes magis & minus. ſiue igitur inquit materia aliqua ſupponatur omnino, & circa hanc elementa mutabuntur, quoniam fruſtra eſſet commune ſubiectum ſiue etiam elementa adinuicem mutantur, habebunt aliquod omnino commune ſubiectum, circa quod adinuicem faciunt mutationem. pugna enim contrariorum fit de aliquo communi utriſque ſubiecto, hoc ipſum occupare utroque contrariorum uolente.

Quicunque uero non faciunt ex ſeinuicem generationem, neq; ut ex unoquoque, niſi ut ex pariete lateres, abſurdum. quomodo enim ex illis erunt carnes & oſſa, & aliorum quod libet? Habet autem quod dicitur dubitationem & apud eos, qui ex ſeinuicem generant, quonam modo fit ex ipſis alterum quid præter hæc. dico autem ut ſi ex igne eſt aqua, & ex hoc fit ignis, eſt enim aliquod commune ſubiectum. atqui & caro ex ipſis fit & medulla, hæc autem fiunt quomodo? illis enim dicentibus, ut Empedocles, quis erit modus? neceſſe enim compoſitionem eſſe quemadmodum ex lateribus, & lapidibus, paries, & miſtura quoque hæc, ex ſeruatis enim erit elementis, ſecundum parua uero adinuicem compoſitis, ſic itaque caro. & aliorum ſingulum. Contingit autem non ex quauis parte carnis Tex c 47

te carnis fieri ignem, & aquam, quemadmodum ex cera fieret utique, ex hac quidem parte ſphæra, pyramis uero ex alia quadam, ſed contingit ex utraque utramque genitam eſſe. hoc itaque hoc modo fit ex carne, ex quacunque ambo. dicentibus autem illo modo non contingit, ſed ut ex pariete lapis, & later, uterque ex alio loco, & parte. Tex.c.48 *Similiter autem et facientibus unam ipſorum materiam, habet quandam dubitationẽ, quomodo erit aliquid ex utriſque, ut frigido, & calido, aut igne, & terra.*

Cõ. 34. Quicunq;, inquit, non dicunt ex ſeinuicem generationem habere elementa, ſic autem ex inuicem, ut ex unoquoque unumquodque fiat, ſed ſegregari ipſa actu inexiſtentia, ut ex pariete lateres, hi inquit non poſſunt carnẽ, & os ex ipſis facere, propter abſurda, quæ conſequenter infert. Illi quoque inquit, qui mutabilia dicunt elementa eſſe, & dicunt ignem, & aquam ex ſeinuicẽ generari propter commune ſubiectum, ex ambobus autem conueniẽtibus os fieri, & neruos, & reliqua, ipſi etiam dubitabunt quomodo nam oportet dicere ex ſimplicibus mutatis fieri carnem, & os, & neruum, & aliorum ſingulum. eſto enim quòd ex ſe mutuo fiant ſimplicia, ſed quomodo ex coeuntibus ſimplicibus compoſita non facile eſt tradere. Deinde cum hoc dixiſſet, primum exponit ſequentia abſurda his, qui ipſa immutabilia ſupponunt. & ſic ponit inſtantias, quæ feruntur aduerſus eos, qui ipſa mutabilia dicunt. Cum autem dixiſſet ſequens abſurdum, his qui dicunt elementa immutabilia manentia, ſecundum quandam compoſitionem facere carnem, & os, non poſſe, ſcilicet eos ex quacunque parte carnis ignem facere, & terram, & alia, ex exemplo ceræ declarat, quomodo inquit ex quocunque omnia generari. nam quemadmodum in cera, quanuis ſumpſerimus hanc partem ſphæram facere, illam uero pyramidem, contingit tamen ex ea, quæ pyramidem fecit, ſphæram factam iri. & ſi facta non ſit, & ex ea, ex qua pyramis ſphæram. hoc quippe modo inquit, hoc quod eſt ex quauis particula ambo facta iri, etiam in carne contingit. nam & ſi ex hac quidẽ parte carnis, aqua fiat, ex alia uero ignis, poſſibile eſt tamen ex utraque particula carnis, ſimiliter & aquam, & ignem generari. quod enim mutatur in ignem, poterat & in aerem mutari, quod illi quidẽ ſupponere non poſſunt: apparet autem ſic ſe habens.

Si enim eſt caro ex utriſque, et neutrum illorum, neque rurſus compoſitione ſeruatorum, quid relinquitur, præterquam materiam eſſe ex illis? alterius enim corruptio, aut alterum facit, aut materiam. Nunquid igitur quoniam eſt & magis, & minus calidum, & frigidum, quando quidem ſimpliciter fuerit alterum actu, potentia alterum erit: cum uero non omnino. ſed ut quidem calidum frigidum, ut uero frigidum calidum, eo quod quæ miſcentur corrumpant exceſſus mutuos, tunc neque materia erit, neque illorum contrariorum utrumque actu ſimpliciter, ſed intermedium.

Cõ. 35. Nunc dubitationem, quæ fertur aduerſus eos, qui mutabilia eſſe elementa dicunt, exponit. ſi enim, inquit, dicunt carnem ex ambobus eſſe nulli eorũ, ex quibus eſt, eandem exiſtentem, non tamen ſecundum compoſitionem ipſis ſeruatis, & immutabilibus manentibus, relinquitur nihil eſſe quod ex illis fit præter materiam: corrupto enim contrario, aut contrarium generabitur, aut materia. ſi ergo neque ambo dicunt ſeruari, neq; alterum, materia erit. Hæc cum dixiſſet, ſoluit eam, quæ contra propriam opinionem fertur dubitationem. eſt autem quod uult dicere hoc. quoniam eſt calidum, & frigidum, hoc quidem ut ſummum, & ſimpliciter dicitur, & ſine additione calidum, non alteri comparatum, cum quidem ſimpliciter fuerit calidum, aut frigidum actu, potentia eſt contrarium. cum uero non ſimpliciter fuerit calidum, ſed ad alterum, quod ut ad ſumme calidum frigidum eſt, ut ad frigidum uero calidum, eo quòd exceſſus extremorum in miſtione caſtigantur, tunc inquit, neque alterum contrariorum actu erit, ſed potentia utraque. neque materia inducitur. corruptis enim extremorum exuberantijs media quędam forma ſuperuenit alia. Si autẽ quis quęrit, quomodo hoc miſcibile potentia utrumq; contrariorum dicimus, & medium, cum ſcilicet materiæ potius hę appellationes conueniant. Sciat quòd & ſi potentia eſt utrumq; extremorum, & contrariorum, non iam eſt materia, quæ proprie prima, & informis eſt. nam & ignem dicimus potentia aquam, non ob id quòd materia ignis ſit, quæ ſimpliciter & proprie dicitur materia. quod uolunt illi qui dubitant. formatus enim eſt ignis. Præterea determinatum eſt prius, in quo nam ſignificato dicitur materia potentia utriũq; contrariorum, & in quo compoſitum potentia eſt ipſa ſimplicia. & ſimpliciter quoq; Ariſto. hoc conſequenter diſtinguit.

Secundum autem id quod potentia magis eſſe calidum, quã frigidum, aut econtrario, ſecundum hanc rationem duplo calidum potentia, aut frigidum, aut triplo, aut ſecundum alium modum huiuſmodi. Erunt autem miſtorum alia ex contrarijs, aut elementis, & elementa ex illis potentia quodammodo exiſtentibus.

Quoniam dixit ex miſtione fieri aliquod medium ex- Cõ. 36.
tremorum, hoc autem medium non eſt indiuiſibile, ſed habet differentias, hoc ipſum adnotat, cauſam dicens. quatenus enim inquit aliquid dicitur potentia eſſe magis calidum, quàm frigidum, & habere excellens calidum, & magis eſſe frigidum, quàm calidum, ſecundum hanc eandem rationem exuperantiæ, aut erit in duplo calidũ, aut in triplo. nam exceſſus hic in aliqua ratione omnino erit, aut dupla, aut ſeſqualtera, aut tripla, aut alia huiuſmodi quadam. Hoc autem cum in medio dixiſſet, conſequenter dicit quòd ex his ſimplicibus, & contrarijs miſtis erunt compoſita; alia enim dixit pro eo quod eſt compoſita: & elementa rurſus ſimplicia ex illis compoſitis. Cũ autem dixiſſet ex contrarijs, addidit { Aut elementis. } quoniam contraria ſunt non ipſa elemẽta, ut ignis aquę, ſed ſecundum quæ formantur. formantur autem ſecundum calidum & frigidum, humidum & ſiccum, quæ & proprie contraria ſunt. hæc uero neq; ſine ſubiecto aliquo ſunt, neq; miſcentur. merito ergo ſubiunxit illud, aut elementorum: ex his enim eſt miſtio. Forte autem poſſibile eſt & uerbum illud, { Aut ſecũdum alium modum huiuſmodi } coniungere uerbo illi erunt, tanquam alia quidem ex miſtis, alia uero ſine ex contrarijs.

Non autem ſic ut materia, ſed dicto modo. & eſt ita quidem miſtio, illo uero modo materia id quod fit.

Cum dixiſſet quòd ſimplicia ex compoſitis fiunt po- Cõm. 37.
tentia exiſtentibus, id quod ſimplicia, infert dicẽs, quòd non ſic compoſita ſunt potentia ipſa ſimplicia, quemadmodum materia. Quæ igitur eſt differentia? Quoniã materia potentia dicitur eſſe elementa ipſa, ſecundum ſe nõ ſubſiſtens, compoſitum uero formatum, & actu exiſtẽs, aliud quid præter ſimplicia, potentia dicitur eſſe ipſa ſimplicia, quapropter ſecundum nos, & ſecundum noſtram rationem, ex ſimplicibus elementis corrupto in utroque eorum exceſſu, miſtio eſt quod fit. ſed ſecundum dubitãtes, & dicentes omnino corrumpi formas elementorum in compoſito, informis eſt materia id, quod perficitur, & conflatur. quare ſi & ſecundum nos, & ſecundum quòd dubitatio uolebat, quod perficitur potentia eſt ipſa ſimplicia, ſed non idem eſt hoc, ſed ut quidem nos dicimus, miſtio, ut uero illi, materia quod fit. Sed conuenientius forte uerba illa. { Non ſic compoſitum potentia eſt ſimplicia, ut materia. } exponet aliquis dicens, hanc differentiam ſignificatorum, quam & prius diximus in ſpeculatione. differentia uero hæc eſt, quòd materia quidem di-

citur potentia eſſe ſimplicia, nullum habens ipſorum formæ ueſtigium, quod eſt primum ſignificatum eius, quod eſt in potentia: compoſitum autem non ſic. habet enim hoc aliquid formæ ſimplicium, quamuis ipſarum ſynceritas ſit corrupta, quod non poteſt eſſe ſecundum primū ſignificatum eius, quod eſt in potentia. Et oportet illud annotare, ꝙ ſi hoc dicat Ariſto. ꝙ nō ſecundū idē ſignificatū eius, quod eſt in potentia, & materia potentia eſſe dicit ipſa ſimplicia, & ipſa cōpoſita, de neceſſitate ignē, & alia nō putat quatenus ignē perfecte corruptū eſſe in cōpoſito, ſed quatenus ſyncerū ignē: ei uero, quod eſt ad alterū calidū caſtigatus ignis, idē eſt. Cōuenientiorē aūt diximus hanc nunc dictā expoſitionē. q̃m dicere cōpoſitum quidem actu exiſtere, & per ſe ſubſiſtens eſſe, materiam uero minime, non eſt differentiam tradidiſſe eius ſignificationis, quæ eſt de eo, quod in potentia, quā Ariſto. innuit dicens, nō ſecundum eundem modum compoſitum, & materiam dici eſſe potentia ſimplicia. Illud autem. { Ita quidē miſtio, illo uero modo materia id quod fit. } eodem modo intelligendum eſt, ſecundū utrāq; expoſitionem, ut prius diximus.

Quoniam autem & patiuntur contraria, ſecundum eam, quæ in primis determinationem, eſt enim quod actu calidum, potentia frigidum, & quod actu frigidum, potentia calidum. quare ſi non æquantur, mutantur adinuicem: ſimiliter quoque & in alijs contrarijs & primum quidem ſic elementa mutantur, ex his autem carnes, & oſſa, & huiuſmodi, calido quidem facto frigido, frigido uero calido, cum ad medium uenerint. hic enim neutrum, medium uero multiplex, & non indiuiſibile. ſimiliter autem & humidum, & ſiccum; & huiuſmodi ſecundum medietatem faciunt carnem, & oſſa, & alia huiuſmodi.

Com. 38. Propoſitum quidē ei eſt docere quando ex ſeinuicem elementa generantur ſecundū mutationē, quando autem cōpoſita perficiuntur, ꝙ quando quidem exceſſerit alterum, alterum in plus, mutatur minus à pluri deuictum, et fit uniuerſum quale illud: quando uero æquantur contraria, tunc compoſitū perficitur, utroq; in alterū agente, et patiente, ut corrumpantur quidem excellentiæ, fieri uero medium quoddam. intellectus quidem eſt hic. Expoſitio uero uerborum huiuſmodi, quoniam inquit nata ſunt pati à ſeinuicem contraria, ut in ſermone de agere, & pati prius determinatum eſt, quoniam contrarium potentia eſt id quod contrarium, ut calidum potentia eſt frigidū, neceſſe eſt omnino, cum potentius fuerit alterum altero mutari in ipſum, quod debilius eſt: ſimiliter autem & in ſicco, & humido, & reliquis: quod autē inducit hoc eſt, quod quia ſunt nata mutari adinuicem, cum contigerit æquata in ſeinuicē agere, primo impetu mutationis, utrūque in contrarium agit, ſed quia æquantur potentijs, & neutrum alterum ſuperat, fit quoddam medium ſummitate utriuſq; caſtigata, ſed quoniā mediū hoc non eſt indiuiduum, ſed in latitudine conſideratur, hinc nō eſt una quædam forma medij, ſed plura compoſita, carnes, & oſſa, & talia. ex his igitur inquit ſimplicibus caſtigatis à ſeinuicem ſecundum ſummitates fiunt intermedia. Id aūt: { Hic enim neutrum } pro eo quod eſt in tali mutatione quod fit, neutrum eſt extremorum, ſed miſtura ex ambobus. Cū autem dixiſſet, ꝙ caliditas, & frigiditas, humiditas, & ſiccitas, ſecundum medietatem faciunt compoſita addidit { Et alia huiuſmodi } quoniam & aliæ potentiæ, ut dulcedo, & acerbitas, quāuis nō informantes ſint: tamen & ipſe medietatem quandā perficiunt in cōpoſitis.

Tex. c. 49 *Omnia uero miſta corpora, quæcunque circa medij locum ſunt, ex omnibus componuntur ſimplicibus: terra enim ineſt omnibus, eo quod unumquodque maxime, & plurimum ſit in proprio loco, aqua uero, quia indigent quidem terminari compoſita, ſolam autem eſſe ſimplicium facile terminabilē aquā. Amplius autem & terram ſine humido non poſſe conſiſtere, ſed hoc eſſe id quod continet. ſi enim auferatur omnino ex ipſa humidum, decidet utique. terra igitur, & aqua propter has exiſtunt cauſas.*

Propoſitum eſt ei oſtendere in his, ꝙ omnia naturalia Com. 39
cōpoſita corpora ex quatuor elementis conſtant: quoniam enim confutans eos, qui ex immutabilibus elementis conſtare dicunt corpora, ſumpſit ꝙ ex omni parte cōpoſitorum, ut carnis, omne ſegregatur elementum, merito hoc ipſum nunc proponit oſtendere, ꝙ omne compoſitum, ex quatuor elementis conſtat. Illud uero { Quæcunque circa medij locum } dixit, non ad diſtinctionem, ueluti quibuſdam exiſtentibus miſtis, non circa medium locum, qualem aliqui dicunt congreſſum humidæ, & ſiccæ exhalationis, quas in meteorologicis dicit complexas aſcendere, hæ autem natura miſtę non ſunt, neq; aliquod compoſitum perficiunt, ſed per iuxta poſitionē ſibi mutuo hærent: ſed eſt quod dicitur æquale huic: omnia autem miſta, quæcunq; & circa medij locū ſunt: ineſt enim miſtis circa medij locū eſſe. hæc igitur inquit, ex omnibus conſtant elementis, & demonſtrationes conſequenter infert. Primū autē oſtendit, ꝙ omnia cōpoſita terra participant. eſt autē aſtructio talis, ſi unumquodq; inquit maxime circa propriū abundat locū, manifeſtum ꝙ cōpoſitis in loco terræ exiſtentibus (locus enim terræ eſt ipſum mediū) plurimū inerit terræ. ꝙ autem & aqua neceſſe eſt ipſa participare, conſequenter manifeſte oſtendit, ex eo ꝙ non poſſit terra per ſeipſam cōſiſtere, & terminari non ligatam, ueluti colla quadam, aquæ complexione. Quomodo autem ſolam dicit aliorum facile terminabilem eſſe ipſam aquam, cum tamen aer facilius eſſe uideatur terminabilis, quia humidior eſt. An facile terminabile intelligendum eſt, pro eo quod eſt terminatiuum, ut ad terræ compoſitionē, ueluti hac ex ſolius aquæ miſtione facile terminabili facta, & declarat hoc lutum, quod non propter aerem, ſed aquā facile terminabile fit: aqua enim cum ſit magis repletiua aere, aſſidet & unitur huic: aer enim propter leuitatem, & tenuitatem partium præterfugit facile, & miſtionem præterlabitur, aqua uero ut grauis, & denſior aere, ei magis cōplicatur, & adhæret.

Aer autem, & ignis, quia contraria ſunt terræ, & aquæ: terra enim aeri, igni autem aqua contraria eſt, ut contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ eſſe contrariam, quoniam igitur generationes ex contrarijs ſunt, exiſtit autem alterum extremum contrariorum, neceſſe & alterum exiſtere, quare in omni compoſito omnia ſimplicia inerunt. Teſtari autem uidetur & nu- Tex. c. 50
trimentum uniuſcuiuſque: omnia enim nutriuntur ex eiſdem, ex quibus ſunt: omnia uero pluribus nutriuntur: etenim quæcunque utique uiderentur maxime uno ſolo nutriri aqua plantæ, pluribus nutriuntur, miſta eſt enim aquæ terra: quapropter & agricolæ tentant, cum miſcuerint irrigare. Quoniam autem eſt nutrimentum quidem materiæ, quod uero nutritur comprehenſum cum materia, forma & ſpecies, rationabile iā ſolum ſimplicium corporum nutriri ignem omnium, eorum, quæ ex ſeinuicem fiunt, quemadmodum & priores dicunt: ſolus enim eſt, & maxime ipſius formæ ignis, eo quod natus ſit ferri ad terminum: unumquodque autem natū eſt in ſuiipſius ferri regionem: forma autem & ſpecies omnium in terminis. quod igitur omnia corpora ex omnibus conſtant ſimplicibus dictum eſt.

Cum demonſtrauiſſet aquam, & terram, ineſſe compo Com. 40.
ſitis, nunc oſtendit ꝙ & ignem, & aerē neceſſe eſt ineſſe his. ſi enim miſta inquit dicimus eſſe cōpoſita, miſcentur autē nō quæcūq; quibuſq;, ſed quæcūq; nata ſunt pati à ſeinuicē, patiuntur autē cōtraria, manifeſtum ꝙ terra, & aqua exiſtentibus, horū quoq; cōtraria neceſſe eſt ineſſe:

eſt autem

eſt autẽ terræ quidẽ cõtrariũ aer, aquæ uero ignis: quare ſi eſt ſiccũ, & frigidũ in cõpoſito propter terrã, oportet & aerẽ eſſe, humidũ calidũq; exiſtentem, ut contrariorũ miſtio fiat. ſimiliter quoq; ſi eſt frigiditas per aquam, & humiditas, erit & caliditas ſimul, & ſiccitas ꝓpter ignẽ. Cũ autẽ dixiſſet ꝙ ignis, & aer, aquæ, & terræ ſunt contraria, neceſſario addidit uerbum illud { Vt contingit ſubſtantiam ſubſtantiæ eſſe contrariam, } neq; enim ſecũdũ ſubiectum, ſed ſolũ ſecundũ ſpecificas potentias, dico.ſ. calidum, frigidum, humidum, & ſiccum. nam ſecundum hæc elementa ipſa contraria ſunt inter ſe, in ſubiecto cõmunicantia, cõmune eſt enim omniũ. Sed forte quis dicet ꝙ caliditas, & ſiccitas eſt ignis forma, forma uero ſubſtantia eſt, quapropter ſubſtantia ſecundũ formã habet contrariũ. quõ igitur ipſe dixit in prædicamentis nullam ſubſtantiam ſubſtantiæ eſſe contrariam. An manifeſtum eſt, ꝙ de ſubſtantijs cõpoſitis in prædicamẽtis erat ei ſermo. habes aũt & hic manifeſte quõ dicit ignẽ aquę contrarium eſſe, ut & quotiens utriq; dixerit ꝙ nõ ſecundum totum oportet intelligere, ſed ſecundũ potẽtias quę ſunt in eis. Deinde etiã ex nutrimento ratiocinatur, ꝙ miſta ex quatuor elementis ſunt. q̃m enim inquit unũquodque ex quibus conſtat, ex his & nutritur, nihil autem ex aliquo ſimplici nutritur, ſed ex cõpoſitis, manifeſtum eſt ꝙ nullum dictorum miſtorũ ſimplex eſt, ſed ex quatuor omnia conſtant. Quod autẽ uidetur obſtare de plantis, eo ꝙ aqua ſola hæ nutriantur, hoc ponit & confutat dicens, ꝙ miſta eſt aquæ qua nutriuntur, etiã terra. quare ſi ex quibus nutriuntur, ex his & cõſtant, ex terra igitur, & aqua conſtant: ſi autem ex terra & aqua, neceſſario & ex cõtrarijs propter prius dictam rationẽ: participant igitur, & igne, & aere: neceſſe eſt igitur, & in nutrimento ipſorum hæc eſſe, & propter hoc non quãcunq; terram permiſcent agricolæ, ſed ſtercoroſam, quæ & ignea, & aerea participat ſubſtantia, quam inquit miſcentes agricolas, ſic uti irrigatione. Deinde ut ex uſu quodã, & dicto poetico cauſam quærens, cur nam cum omnia elementa inuicem mutentur, ignem ſolum dicunt aliqui nutriri: ſic enim & poeta dixit, omnes ſimul ignis edit. dicit ꝙ quia nutrimentum materia eſt eius, quod nutritur: quod autẽ nutritur forma eſt compręhenſa, & complexa materiæ, hæc enim eſt quæ & permanet: rationabile eſt ignem ſolum ex ſimplicibus dicere nutriri. quoniam hoc ſolũ ſimpliciũ eſt forma. ꝙ autem ſit ignis forma, aſtruit hoc modo: ſi enim uidemus ignem ſecundum naturam ad terminum ferri: terminus autem eſt quod eſt extremum alicuius, & continens: unumquodq; autem ſecundum naturã fertur in proprium locum: manifeſtum ꝙ proprius locus eſt ignis terminus, hoc eſt extremum, & continens alia, quoniam ergo forma uniuſcuiuſq; in termino eſt: (formã autem dicit non ſecundum ſubſtantialem rationem) ſed quæ eſt ſecundum morpham, & extrinſecam formã, hęc enim eſt quæ in ſuperficie conſideratur, accidit cũ in termino ignis fuerit, illius ipſius formam eſſe, eſt autẽ in termino aliorum elementorum, & extremo continente ipſa, manifeſtum eſt ergo, ꝙ eſt forma aliorum: merito igitur ſolum aliorum dicitur nutriri.

Tex.c.52. *Quoniam uero ſunt quædam generabilia, & corruptibilia, & generatio eſt in loco circa medium, dicendum de omni generatione ſimiliter, quotq; & quæ nam ipſius ſunt principia: facilius enim ſic ſingula conſiderabimus, quando de uniuerſalibus aſſumpſerimus primum. ſunt igitur & numero æqualia, & genere eadem, quæ in æternis, et primis: hoc enim eſt ut materia, illud uero ut forma. oportet autem & tertium etiam adeſſe: non enim ſufficiunt ad generandum duo, quemadmodum neq; in primis. Vt igitur materia genitis eſt cauſa, poſſibilis eſſe, & non eſſe: hæc enim ex neceſſitate ſunt ut æterna, hæc uero non ex neceſſitate: horum autem hæc quidem impoſſibile non eſſe, illa uero impoſſibile eſſe, eo quod non contingat iuxta neceſſarium aliter ſe habere: quædam autem & eſſe & non eſſe poſſunt, quod eſt generabile et corruptibile, quandoque enim eſt hoc, quandoq; uerò non eſt: quare neceſſe eſt generationem eſſe, et corruptionem circa poſſibile eſſe, et non eſſe. quapropter et ut materia quidem hæc cauſa eſt genitis, ut uero cuius gratia, forma, et ſpecies. hæc autem eſt ratio uniuſcuiuſq; ſubſtantiæ.*

Cum dixiſſet in præacceptis quidnam eſt generatio, et Com. 41. quo ab alijs mutationibus differt, deinde in medio longum extendiſſet ſermonem, de mutatione elementorum mutua, dicturus in ſequentibus de ſingulari generatione, & de ſpecialiori elementorum mutatione, in Meteororũ negocio edocturus, reſumit de uniuerſali generatione ſermonẽ, quærens quot ſunt principia uniuerſaliter eorum, quæ generantur, & corrumpuntur, & qualia: ex his enim & ſingularium generationum principia ſciemus: quot.n. ſunt uniuerſalium generationum, tot etiam particulariũ principia erunt. Dicit ergo ꝙ tot numero ſunt generabilium, & corruptibilium principia, quot & æternorum, & genere eadem. materia enim eſt in utriſq; ſubiecta, & forma ſimiliter & in his, & in illis conſideratur. ſed quæ eſt in generabilibus materia, ſecundum id quod eſt eſſe in potentia conſideratur, potentia enim eſt utrũq; contrariorum: in æternis uero non ſecundum id quod eſt eſſe in potentia, conſideratur, ſed ſemper eſt actu formata, & nõ interdum poſſidet formã, & interdum priuatur hac: quoniã ibi eſt æterna, & eodẽ modo ſe habens forma, & cõtrario carens, hic uero generabilis, & corruptibilis, quoniam contrarietas conſideratur circa hanc. eſt autem inquit, & tertia cauſa, non ipſius generationis, ſed ipſius eſſe, & permanentiæ. Tot igitur exiſtentibus generationis principijs, materiale quidem, & formale, inquit, omnes cognouerunt, effectiuum uero ſomniarunt quidẽ, ſed nullus dearticulauit. nam hi quidem effectiuam cauſam tradiderunt eſſe formã, ut Plato in Phædone. ſic enim cum alios increpauiſſet, ut qui nullum de effectiua cauſa conceptum acceperint, ubi & Anaxagoram commendauit dicentem intellectum effectiuam cauſam, niſi ꝙ nec ille uſus eſt eo in generatione generabilium, ipſe deſcendens dicit formã agere præſentia ſui formatum. ſed accuſat ipſum dicens, quòd non ſufficiens eſt forma exiſtens ad faciendum: neq; enim imago dicitur facere id, quod ad ipſam fit, ſed artifex, neq; ſanitas ægrotãtem ſanat, niſi medico exiſtente. Deinde dicit ſi ſunt ideæ (has enim formas inquit Plato) quare exiſtente participatiuo non ſtatim generatur (ut forma ſanitatis: exiſtente autem, & laborante, cur non ſtatim mutatus laborans ex ægritudine ſanatur) ſed eſt indigentia proculdubio medici. ſic quidẽ confutat dicentes formas eſſe agentes. Alij uero, inquit, materiam cauſam tradiderunt, dicentes ipſam conuerſam facere. huius uero opinionis ſunt, & qui atoma principia ſupponunt, & inquit, quòd quatenus quidem ad paſſiones, & motum animaduertentes ipſam effectiuam cauſam dixerunt, naturalius enunciarunt: effectiuam.n. cauſam dicimus id, à quo eſt principium motus: & ſecundũ hoc commendatione magis digni ſunt alijs, qui formas dixerunt, quæ immobiles ſunt: quatenus uero nõ aliquã aliam ab eo motu, qui eſt in materia cauſam dixerunt, ſecundum hoc accuſatione digni ſunt. materia enim non agendi, & mouendi uidetur principium habens, ſed ut moueatur, & patiatur ab altero. Alij uero quidam effectiuas cauſas aſſignarunt potentijs corporum, caliditati, & frigiditati, quæ inſtrumenta ſunt effectiuæ cauſæ, non ipſæ effectiuæ cauſæ. per has enim ut inſtrumenta natura operatur. Oſtendit autem ꝙ & deterius, quàm ut inſtrumenta hæc operantur, ſiquidem inſtrumenta non regente arte, nihil circa materiã agunt, calidũ uero & frigidũ, niſi à natura, aut arte menſurata fuerint, corrumpunt ſubiectum. Hæc cũ dixiſſet, propriam opinionẽ de cauſa effectiua exponit. nos autẽ poſt hanc conſiderationem

uerba aggrediamur.{ Illi igitur omnia ſimplia } addendũ, compoſita. ſimplicia enim non conſtant ex ſimplicibus, quoniã non eſſent ſimplicia. Illud uero { Quædam generabilia, & corruptibilia } non ad ſuperius referre oportet. non enim hoc dicit, ꝙ quædam corporum conſtantium ex elementis omnibus generabilia ſunt, & corruptibilia: compoſita enim omnia ex quatuor elementis generabilia ſunt, & corruptibilia: ſed quoniã omnium corporum, hæc quidem æterna ſunt, illa uero generabilia, & corruptibilia, propter hoc inquit exiſtentibus quibuſdam generabilibus, & corruptibilibus, quæ circa mediũ mundi conſiſtunt, quærendũ eſt quot, & quę ipſorum principia generationis. & ſi genere eadẽ, quæ & in æternis, & primis. ſiquidẽ. n. ut materia, eiuſdẽ generis inquit eſſe principia generabiliũ & æternorũ: etenim materiam dici in utriſq; conſiderari generabilibus, & æternis: (materiã autem intellige hic eam, quæ ſecundũ ſubiectum conſideratur) propter quod eiuſdẽ generis merito inquit ipſas eſſe. ſubiectum enim ut in utriſq; conſideratur, & æternis, & generabilibus. nam & ſi ſint hæc quidẽ potior, illa uero deterior, nihil minus unius generis erunt. quoniã rationale, & irrationale animal hanc adinuicem differentiam ſecundum melius, & deterius habentia, tamen eiuſdẽ generis ſunt. potior autem eſt illa, quatenus ſemper actu nunquam potentia eſt, generatorũ uero materia potẽtia exiſtens, contraria ſemper habet hoc, ꝙ potentia eſt contrarium eius, quæ eſt in ipſa, formæ. Et forte quis ſuſpicatus fuerit non propter naturam materiæ, ſed propter formas hanc aduenire differentiam. quoniam enim cœleſtiũ forma non habet contrarium, ſed eſt ęterna, & ſemper eodem modo ſe habet, propter hoc huius materia ſemper actu eſt. generabilium uero materia actu & ipſa exiſtẽs, & nunquam informis manens, propter id quod contrarietas eſt in forma, accidit hanc ſemper habere eſſe in potentia. Scire tamen oportet quòd nõ ſolum propter formam, ſed etiam propter ipſam materiæ naturam prouenit differentia. nam & generatorum materia nunquã cõtrarium reciperet, prius abiiciens, niſi haberet eſſe in potentia. ſic & materia æternorum ſiquidem haberet potentiam abiiciendi formã abiiceret utiq;, procedente in actũ potentia. Sed meminiſſe oportet ut præoccupantes diximus, ꝙ Ariſto. hic materiam uocat, quæ ſecundũ ſubiectum conſideratur, & non ſecundum id quod potentia, ſi enim acceperimus eam, quæ hic ab ipſo dicitur materiam, ſecundum quod eſt in potentia, non erit unius generis ea quæ generabilium, cum illa quæ æternorum: quoniam in illa non eſt eſſe potentia. Dicente autẽ ꝙ nõ ſufficientia ſunt ad generandũ duo, quæritur quo pacto, alibi ipſe dixit, ꝙ quando idonea facta fuerit materia ad recipiendam formam, non indigemus aliquo tertio ligante ei formam, ſed ſponte ſua, & ex ſui natura ipſam recipit. q̃ſo igitur hic uidetur dicere nõ ſufficiẽtia eſſe duo principia, ſed indigere quod ſit etiã effectiua cauſa? Ad qđ dicimus, ꝙ materiam idoneam fieri nõ habet materia ex ſe, ſed ab effectiua cauſa: & ad hoc eſt indigentia cauſæ effectiuæ, ut faciat materiam idoneam operari. hac enim ſtatuarius dicitur formam facere, eo ꝙ ex materia auferat quod impedit formam, & non formam extrinſece imponere: materia uero ſimul aptitudinem ſumpſit, & formam poſſedit. Sed neq; in primis, inquit, ſufficiunt materia & forma, ſed opus eſt his etiã effectiua cauſa, ſed non ut generentur, ſed ut ſint & permaneãt. generatorum igitur, inquit, materia & ſubiectum eſt, quod potentia eſt, quod poteſt quandoq; quidem eſſe, quandoq; uero non eſſe. quoniam enim inquit entium quædam quidẽ ex neceſſitate ſunt, ut æterna, quæ & non poſſe non eſſe dicit: quædam uero dicit ex neceſſitate non eſſe, quæ & impoſſibile eſſe dicit, ut quæ nullo modo inexiſtentia ſunt, præterquã ſecundũ tenuem, & nudam intelligentiam, ut hircoceruus: quædam uero dicit & eſſe & non eſſe poſſe, ut generabilia, & corruptibilia: merito inquit & ſubiectum ipſorum poteſt & eſſe hæc forma, & nõ eſſe. Cum autem dixiſſet, quòd horum proxime dictorum, quæ ex neceſſitate ſunt, & ex neceſſitate non ſunt, hæc quidem impoſſibile eſt non eſſe, quæ. ſ. ſunt æterna: illa uero impoſſibile eſt eſſe, quæ nunquam ad generationẽ ueniunt, ut hippocentaurus, cauſam ſubiungit, eo ꝙ non poſſibile ſit inquit, penes neceſſarium aliter ſe habere: nam hæc quidem ex neceſſitate ſunt, illa uero ex neceſſitate non ſunt. propter hoc ergo hæc quidem ipſorum impoſſibile eſt eſſe, illa uero impoſſibile non eſſe, ergo generatio, & corruptio erit circa id, quod poſſibile eſt eſſe, & nõ eſſe. Cum uero dixiſſet de cauſa materiali, cõſequenter de forma pertractat, dicens formam eſſe rationẽ rei cuiuſq; ſubſtantię. cuius autẽ cauſa ipſam uocant, ſignificans quòd in idem concurrit formalis cauſa finali, ſicut & in Phyſica dixit. nam & intentionẽ, & finẽ ſibi natura ponit, formam uniuſcuiuſq; in materia feciſſe, & ipſum, quod perficitur, & materiæ superuenit, ipſa eſt forma.

Oportet autem adeſſe & tertium, quod omnes quidem Tex.c.52 *ſomniant, dicit autem nullus. ſed alij quidem ſufficientem putauerunt cauſam eſſe, ad hoc ut fieret formarum natura, quemadmodum in Phædone Socrates. etenim ille alios increpans, tanquam nihil dicentes, ſupponit quod entium ſunt hæc quidẽ formæ, illa uero formarum participatiua & quod eſſe quidẽ unumquodq; horum dicitur ſecundum formam: fieri uero ſecundum tranſumptionem, & corrumpi ſecundum abiectionẽ. quare ſi hæc uera ſunt, formas ex neceſſitate exiſtimat cauſas eſſe generationis, & corruptionis.*

Effectiuã dicit cauſam. taxat autẽ & Anaxagorã, & Com 41. Platonẽ. Anaxagoras. n. intellectũ effectiuã cauſam dicens, nõ utitur eo in generatione rerũ. ſed cũ & Plato in Timæo de effectiua cauſa meminerit, in Phędone formis effectiuam cauſam attribuit dicens. Sed ſi quis mihi dicat, cur bonũ eſt quodcũq;? An quia colorẽ floridũ, aut figuram habet, aut aliud quodcũq; talium, cętera permitto ualere: perturbor enim in alijs omnibus. hoc autẽ ſimpliciter, & inartificioſe, & fortaſſe ſtulte habeo apud me ipſum, quòd non aliud quid agit ipſum bonum, quàm illius boni, ſiue præſentia, ſiue communicatio, ſiue ubiq; & quouis modo adueniens: hoc enim nondum affirmo. Quapropter non potuit Plato proximam cauſam effectiuam eorum, quæ generantur aſſignare, ſed ad ideas confugit. Aduerſus igitur Platonem inuehitur dicentem formas effectiuam cauſam eſſe, & ſufficere ipſa ad agẽdum quæ generantur. dicit enim eſſe quidem habere unumquodq; ſecundum formas, quę ſunt, fieri uero ſecundum harum participationẽ, quemadmodum & corrumpi per abiectionem harum: quare ex formis fieri & corrumpi dicebat ineſſe entibus. Reſpondentes autem quidam, pro Platone dicunt, quòd opificias formas dicebat Plato cauſas eſſe effectiuas, per quarum participationem generari quæ generantur, & per harum abiectionẽ corrumpi. ſi autem opificias formas ſupponit, manifeſtum ꝙ effectiuam cauſam, & ipſe nouit has formarum, quæ in generabilibus ſunt. nã qui opificias cauſas dicit, ſtatim puto ad intellectum ducit effectiuorũ. Forte igitur aliquis dixerit, quòd Ariſto. propter hoc ipſum Platonem accuſat, quia formas ipſas dicit agere, non adducens in cauſam inſpicientem ad formas opificem, & ad ipſas per ſimilitudinem, quæ hic ſunt producentem: & propter hoc ad ipſum contradicens dicit, quòd exiſtente ſanitate, & ſcientia, hoc eſt rationibus ſanitatis, & ſcientiæ exiſtentibus, exiſtentibus quoq; participatiuis ſanitatis, & ſcientiæ, nihil minus opus eſt & alia cauſa effectiua, ut medico & ſciente. nam niſi hi egerint, neq; unquam ęgrotans ſanatus fuerit, neq; ignorans ad ſcientiam mutatus. quoniam ſi ſufficiens eſſet forma, participatiuo exiſtente ad faciendum, cur nã non ſemper ęgrotans ſanatur, & ignorans fit ſciens?

Alij uero ipſam materiam, ab hac enim eſſe motum. Sed neutri recte dicunt. ſi enim ſunt cauſæ formæ, cur non ſemper generant continue, ſed quandoq; quidem, quandoq; uero non, exiſtentibus ſemper & formis, & participatiuis. Amplius autem in quibuſdam conſideramus aliam quandam cauſam exiſtentem: ſanitatem enim medicus facit, & ſcientiam ſciens, exiſtente & ſanitate ipſa, & ſcientia, & participatiuis. ſimi-
Tex.c.53 *liter quoq; & in alijs, quæ ſecundum potentiam agunt. Si uero materiam quis dicat generare propter motum, naturalius quidem ſic dicentibus diceret: alterans enim, & transformans magis cauſa eſt generandi, & in omnibus conſueuimus hoc dicere agens, ſimiliter & in ijs quæ à natura, & in ijs quæ ab arte, quod utiq; fuerit motiuum. Sed tamen & ij non recte dicunt. materiæ enim pati eſt, & moueri, mouere autem, & agere alterius potentiæ. Manifeſtum autem & in ijs, quæ ab arte, & natura fiunt. neq; enim ipſa facit aqua animal ex ſeipſa, neq; lignum lectulum, ſed ars. quare & ij propter hoc dicunt non recte, & quia derelinquunt principaliorem cauſam:*
Tex.c.54 *auferunt enim ipſum quid erat eſſe, & formam. Amplius autem & potentias tradunt corporibus, per quas generant ualde inſtrumentaliter, auferentes cauſam ſecundum formã. quoniam enim natum eſt, ut aiunt, calidum quidem diſgregare, frigidum uero compingere, & aliorum ſingulum hoc quidẽ agere, illud uero pati, ex his dicunt, & per hæc omnia alia fieri, & corrumpi: uidetur autem & ignis per ſe motus, & patiẽs.*
Tex.c.55 *Amplius autem ſimile faciunt, quemadmodum ſiquis ſerræ, & unicuique inſtrumentorum attribuerit cauſam eorum quæ fiunt. neceſſe enim ſerra exiſtente diuidi, & poliente læuigari, & in alijs eodem modo. quare ſi quàm maxime agit, et mouet ignis, ſed quo pacto mouet non animaduertunt, quòd deterius quàm inſtrumenta.*

Com.43. Cum dixiſſet quo pacto poſuit Plato formas effectiuas cauſas, in medio inquit, ꝙ alij materiam putauerũt agere ex conuerſione in ipſa & motu decepti. deinde ſic uertitur ad confutationes opinionis Platonicæ. conſequenter etiam eos, qui materiam ut effectiuam cauſam eſſe dicunt, confutat. eadem autem ratio, inquit, in omnibus, quæ ſecundum habitum fiunt, quam diximus in medicina & ſcientia. Quicunq; uero inquit materiam effectiuum principium ſuppoſuerunt ad motum, & conuerſionem ipſius inſpicientes, uidentur naturaliorẽ cauſam aſſignare: quoniam principalior generandi cauſa eſt id, unde principium motus. ſic enim conſueuimus definire effectiuam cauſam. præterquam ꝙ hi, inquit, ignorauerunt ꝙ materia non habet motũ à ſe: nõ enim à ſe aqua facit animalia, neq; lignum lecticam, ſed ab arte, & natura, cauſis agentibus fiunt: materiæ enim eſt proprium non mouere, ſed moueri. aut. ſ. ut derelinquentes etiã formam, una cum effectiua cauſa accuſat, aut certe effectiuam cauſam ſpeciem, & formam uocauit, ut Alexan. dicit, quia agens actu exiſtens agit. quod autem actu eſt, tale eſt ſecundum ſpeciem, & formam: unumquodq;. n. habet eſſe ſecundum ſpeciem. probabilius autem eſt dicere finalem cauſam ipſum dicere, quam auferunt qui materialem cauſam generationis cauſam eſſe dicunt, & neque intellectum, neq; naturam ſupponentes, præintelligentem ipſum finem, ſed ex caſuali concurſu fieri, quæ fiunt. Præterea cum ſit ei ſermo aduerſus eos, qui materiam cauſam ponunt generandi, accuſat illos, quia potentias cauſas ſupponunt generandi omnes inſtrumentales, prætermittentes cauſam ſecundũ formã. formã autẽ manifeſte effectiuã cauſam dicit hic, quas autẽ potẽtias ſupponebant, calidũ & frigidũ: calido. n. diſgregante, & frigido cõpingente dicunt alia generari. Nos aũt fatemur, inquit, cũ eis has unũquodq; eorũ, quæ natura generantur habere ſubiectas mouenti: aliud enim eſt quod his utens ut inſtrumẽtis cauſa eſt generationis, & corruptionis. Dicit autẽ Alexan. Parmenideos huius fuiſſe opinionis. Et ignis quoq;, inquit, quem maxime actiuũ dicunt uidetur & ipſe alterari, & pati, effectiua uero cauſa, quæ proprie eſt, nõ patitur. unde & ipſam naturã nõ diximus pati effectiuã cauſam exiſtentẽ, ſed forte ſubiectum eius: hæc autẽ ſemper mouet, ignis autẽ nõ ſolũ mouet, ſed etiã patitur. deinde & motũ nõ mouetur, ut agat, ſed in ordine inſtrumenti, ut ſerra. nã & ſi ipſa ſecante, fit quod fit, ſed nõ eſt ipſa quę agit. ſic autẽ ſe habet & ignis, magis autẽ & peius quã ſecundum inſtrumenta nõ gubernatur ab arte, propter eam, quã diximus cauſam. Si quis autem quærat quõo inſtrumentalem cauſam non ſupponit naturaliũ, ſiquidem omnino nouit huiuſmodi potentias cauſæ inſtrumentalis rationẽ continẽtes, ſciat ꝙ materiæ has coordinat. nam talia ſunt materia proxima.

A nobis autem uniuerſaliter, & prius dictum eſt de cauſis, & nunc determinatum eſt & de materia, et de forma. Amplius autem quoniam ſecundum lationem motus oſtenſum eſt quòd æternus, neceſſe his exiſtentibus & generationem eſſe continuo. latio enim generationem faciet inceſſanter, eo quod adducat, et abducat generatiuum. Simul quoque manifeſtum, quod et priora recte dicta ſunt, primam ſcilicet mutationum lationem, ſed non generationem dicere: multo enim rationabilius ens non enti generationis cauſam eſſe, quàm non ens enti ipſius eſſe. quod igitur fertur, eſt, quod uero fit, non eſt: quapropter et latio prior generatione.

Cum dixiſſet quõo alij errauerunt circa effectiuæ cau Com.44.
ſæ traditionẽ, hi quidẽ materiã, alij uero formã cauſam eſſe dicentes, & demonſtraſſet neutrum horum poſſe neque materiã neq; formã effectiuæ cauſæ rationẽ obtinere, dicit nunc ꝙ iam à nobis prius in Naturali auditu de cauſis uniuerſaliter facta eſt diuiſio, in quibus etiam de effectiua cauſa ſermonem fecimus, & in præſenti quoq; de materia dictum eſt, & forma iam. De effectiua uero cauſa hic docet, & dicit ꝙ & in Phyſica ab ipſo dictũ eſt, ꝙ circularis latio cœli effectiua cauſa eſt eorũ quæ, generantur, & corrumpuntur, ex illa enim eſt temporum anni conuerſio. cum anni autem temporibus & elemẽta concurrunt, & fructuum generatio: uidemus enim ꝙ accedente ad nos ſole, & plantæ germinant, & fructus generantur, & multa animaliũ: recedente autẽ ipſo contraria contingunt. & recte ſe habet dicere ex cœleſtibus influentem uitam ad ea, quæ hic ſunt, ipſam eſſe natiuam, ſecundũ quã generantur, quæ generantur. hinc manifeſtum eſt inquit, ꝙ recte in Phyſico auditu à nobis dictum eſt, ꝙ prima mutationum eſt localis, etiã ipſa generatione: nam & generationis hæc eſt cauſa, nõ autem generatio ipſius motus. ſi enim quod generatur, nondum eſt in quo tẽpore generatur, quod autẽ ſecundũ locum mutatur, iam exiſtens mouetur, rationabile eſt quod eſt, nõ entis cauſam eſſe dicere, nõ quod nõ eſt, hoc eſt quod generatur cauſam dicere eius, quod iam eſt, & eius quod ſecundũ locũ mouetur. Hæc cũ dixiſſet, cõſequenter dubitat quõo dicimus circularem lationem cauſam eſſe generationis, & corruptionis, quoniam enim hæ duæ ſunt mutationes adinuicem contrariæ, quæ nam eſt harum cauſa? non enim poſſibile eſt unam, & eandem contrariarum mutationum eſſe cauſam: cõtrariorum enim etiã effectiua, naturalia dico agentia, contraria oportet eſſe, quapropter ſi mutatio ſecundum locum cauſa eſt generationis, & corruptionis, neceſſe eſt & efficientium cauſarum motus ipſos quoq; eſſe contrarios, aut ipſa latione, aut inæqualitate ſaltem, latione quidem ut duæ ſint lationes contrariæ, quarum una generationẽ faciat, altera uero corruptionem: inæqualitate uero ut una quidem ſit latio, ſed quia non eodem modo ad nos ſemper ſe habeat quod mouetur, ſed quãdoq; quidem nobis propin-

acceſſum,ſed augmentationē,& uſq; ad uigorem acceſ
ſum:ſimiliter autē & corruptionem ex perfecto uigore
ad perfectam corruptionem acceſſum, diminutionem.ſ.
& declinationem.dicit ergo,ꝙ his quidem unus circui-
tus ſolis ad perfectionem formæ ſufficit,quales ſunt an
nui fructus,& elementorum mutatio.alia uero pluribus
indigēt circuitibus,ut ſe habet in multis animalibus. cir
cuitum autē dicit acceſſum,& receſſum ſolis. Si ergo ꝑ
multas acceſsiones,perfectam formā conſequitur, per
multos quoq; receſſus inquit hoc decreſcit : aſsignauit
autē generationē quidem acceſſui, corruptionem uero
receſſui,cum per multos circuitus,& generationem, &
corruptionem dicat perfici,ut ſit.ſ.in generatione nō ſo
lum acceſſus ſolis,ſed etiam receſſus : & in corruptione
quoq; non ſolũ recedat ſol,ſed etiā accedat.Ad hoc di-
cendũ eſt,ꝙ & ſi in utraq; affectione ſimiliter, acceſſus
ſolis,receſſuſq; conſideretur,ipſe generationē quidē ac-
ceſſui,corruptionē uero ſolis receſſui attribuit rationabi-
liter forte,qm̄ fortior eſt natura magis,dum fruitur ac-
ceſſu ſolis,& generat,& auget,debilitata uero magis ex
abſentia patitur,quā ab acceſſu,ſicut ſe habet in defluxu
& in appoſitione.nā in augmentatione , & diminutione
eſt defluxus,& appoſitio nutrimēti: ſed corpore adhuc
ualido exiſtente,ut augmentabili , appoſitio fit amplior
defluxu,decreſcente autē corpore , minor appoſitio de-
fluxu.Ad hoc forte aliquis rationabiliter dixerit , ꝙ dũ
augetur corpus,& ad perfectionē procedit , nō eſt ma-
gis acceſſum agere,& propter hoc eius , quæ eſt ex re-
ceſſu,paſsionis conſenſum nō fieri,qm̄ & hic ipſe receſ
ſus nihil minus confert ad augmentationē, & permanē
tiā corporũ.hyeme quippe coctiones meliores,& ope-
rationes ualidæ,& nō oīno ſufficerent ſibi corpore ani-
malium,& plantarum:ſed faciliime utiq; corrumperen-
tur, ſiquidem in uniuerſum appropinquaret ſol, ita ut in
uniuerſum eſſet æſtas:ut declarat exuſta zona , propin-
quum ſemper habens ſolē,& inhabitabilis exiſtēs. Tan
tum igitur dicendũ eſt,ꝙ ſolis quidē aduentui addixit,
& determinauit augmentationē,receſſui uero diminutio
nē,nō exacte alteri alterũ diſtribuens: ſed qm̄ quemad
modũ prius diximus,& ſi utrũq; utraq; facit,& genera
tionē,& corruptionē,magis tamē generationē acceſſus
ſolis,corruptionē uero receſſus magis. Cũ aũt dixiſſet ;
ꝙ ſi per multos circuitus aliquid habeat generationem,
per multos quoq; circuitus corruptionem ſuſtinebit: &
ꝙ æquale eſt tempus generationis,& corruptionis,hoc
eſt augmentationis & diminutionis : ſic.n.uoluimus in
principio intelligendum eſſe:neceſſario addidit uerbum
illud{ Secundũ naturā, }ne quāuis corruptionē ſumpſe
ris,ęqualem in tempore exiſtentē corruptioni : ſed eam,
quę fit ſecundũ leges naturales per decrementũ ad finē
animali procedente.ſi.n.aliqua fiat uiolenta corruptio,
non amplius per æquale tempus ad finem perueniet,per
quantũ generationem habuit.uiolentas autem oportet
dicere corruptiones,nō ſolũ eas,quę per aliquod extria
ſecus cōcidentiũ,ut inciſiones,caſus,exuſtiones, & alia
huiuſmodi,ſed eas etiā,quæ ex peccato, & inordinatio-
ne alimenti fiunt.Quòd autem & his determinatis dere
linquitur dubiũ,illud eſt,quia uita(ſi ita accidat) huma
na,uſq; ad centeſimũ uigeſimũ annũ ꝓcedente,augmen
tũ ſępe(qđ maximũ eſt) ad quadrageſimũ ſolũ annũ ꝑ
uenit,ita ut ſit ſecũdũ hāc rōnē corruptio longe diutur-
nior gñatione,& nō in tēpore fiat æquali.multi.n.in ui-
ta ad centeſimũ uigeſimũ annũ in uita peruenerunt, nul
lus autem nec uſq; ad ſexageſimum habuit augmenta-
tionem,& ad perfectius promotionem. at ſi generatio-
nem non proceſſum,qui ad formam perfectam produ-
cit,ſumpſerimus,ſed generationem, & corruptionē pro-
prie in æquali quidem tempore accidere utraq; uerũ erit.
nam alterius generatio,eſt alterius corruptio,proculdu-
bio per quod aliquid generatur,per tantum & corrum-
pitur:ſed non accipimus amplius eiuſdem generationē,
& corruptionem.quod uidetur Ariſto.dicens . ſed neq;
illud ſi per plures circuitus generetur , aliquid per plu-
res etiam corrumpi,conſonum erit tali expoſitioni.gene
rationem enim proprie dictam per plures circuitus fieri,
non facile eſt etiam intelligere.ſi enim quis dicat conce
ptionem ipſum dicere generationem,& eam , quæ pro-
prie per ipſam ſignificare generationem,quæ ex nō en-
te ad ens producit,& ſuppoſuerimus aliquod animal,ue
luti elephantem per plures circuitus concipi , etiam hoc
modo dictũ hoc intelligi minime poteſt, ꝙ per quantũ
tempus concipitur per tantum & corrumpitur.quam.n.
etiam intelligere oporteat corruptionem æqualem in tē
pore conceptioni,nō facile eſt dicere.hæc enim amplius
quærantur.ipſe autem & ſingulorum uitas, & tempora
numero determinatas,eſſe dicit.qm̄ enim ordo eſt in his
quæ fiunt,cum forma uniuſcuiuſq;,natura ſit menſura-
ta,accidit unumquodq; per terminatum tempus ad per
fectam ſui formam peruenire.cum autem ęquale ſit tem
pus ad perfectum,uſq; ad perfectam formam , & uigo-
rem,et quod à uigore ad corruptionem ſecundum natu-
ram ducit:manifeſtum ꝙ una uniuſcuiuſq; uita,termina
ta eſt ſecundum numerum ordinatum,ut hoc formæ ab
inuicem diſtinguantur: alia eſt enim hominis uita,& alia
equi,& in aliorum unoquoq; ſimiliter.uerũtamen uniuſ
cuiuſq; formæ terminatum eſt tempus.formæ enim hu-
manæ terminata eſt quædam uita,quam impoſsibile eſt
excedere,ſingularium uero non eſt terminatum tempus,
cum multi etiam intra ordinatũ tempus moriantur.qua
re formæ quidem terminatum eſt tempus,quod impoſ-
ſibile eſt excedere aliquem ſingularium , ſed non eadem
eſt cuiuſq; ſingularium uita,ſed alia,& alia,& antea,cũ
multi quidem intra tempus perdantur,nullo autem hoc
excedente.

Videntur autem & ſecundum ſenſum conuenientia no- Tex.c.58
ſtris ſermonibus.uidemus enim quod accedente quidem ſole,
generatio eſt,recedente uero corruptio,& in æquali tempo-
re utrũq;.æquale enim tempus generationis , & corruptio-
nis ſecundum naturam:ſed accidit ſæpe in minori corrumpi
propter mutuam confuſionem:inæquali enim exiſtente mate
ria,& non ubiq; eadem,neceſſe & generationes inæquales eſ
ſe,& has quidem celeriores,illas uero tardiores. quare acci-
dit per horum generationem,aliis fieri corruptionem.

Cũ dixiſſet à principio,ꝙ æquale eſt tēpus generatio Com. 47.
nis,& corruptionis,quæ eſt ſecundũ naturā , nunc fidē
huius apponit ex generationibus, & corruptionibus , q̃
fiunt per unũquēq; ſolis circuitũ.nā, ut diximus prius,
uidemus accedēte quidē ſole generationē,abeunte uero
corruptionē inſequentem.eſt autem acceſſus ſolis æqua
lis tempore receſſui.Recte autem etiam hic cũ dixiſſet
generationem,addidit,quæ ſecundũ naturā:eſt enim &
in animalibus,& in fructibus annuis intelligere corru-
ptionem,quæ fiat uiolenta.Id uero{ Sed accidit ſæpe in
minori corrumpi, }non ad proximum intelligendum eſt,
ſed ad ſuperius dictum.Cum enim dixiſſet,ꝙ & tempo
ra ordinata ſunt formæ cuiuſq;,hic inquit ꝙ accidit ſæ
pe in minori tempore,quàm ſit ordinatum corrumpi.&
huius ipſius propoſitum eſt ei cauſam inquirere,cur nam
quædā ſingularium præmoriuntur,nō cōplenta natura
lem circuitum.dicit autem hoc accidere propter mutuā
cōfuſionem,aut colliſionem.duobus enim modis ſcribi-
tur.ſi quidem primo modo,accuſabit incommenſuratio
nem,& intemperiem elementorum : ſæpe enim materia
propter ineptitudinem,& inconcinnitatem ſui non reci-
pit perfecte ſuperiorem ornatũ,ut citius diſſoluatur ani-
mal,propter imbecillitatem compaginis,non ſufficien-
te in multis materiali temperamento ad multum tempus
exhibitam uitam recipere.ſi autem habeat litera colliſio
nem,ſignificat cauſarum adinuicem caſualem concur-
ſum,dico.ſ.materialis,& effectiuæ,& proximæ , & pri-

mæ.cauſa enim effectiua proxima quidem eſt pater: remota uero & prima corpora cœleſtia.materia quoq;, et talis electio, & uictus, cauſæ ſunt talis compaginis ipſi corpori.ſi igitur concurrerint,tale quidē eſſe à patre ſemē, & à matre ſemē, & ſanguinē talē.(ſanguinē.n.materiæ tōnē noſtrę dicunt,ſemē uero effectiuæ cauſæ,) fuerit quoq; & matris tēpore cōceptionis uictus talis, aut talis,aut & cōtinēs inordinate ualde ſe habēs,ut ex aliquo horū impeditus fuerit cœleſtiū motus, perfectiſſimā operationē oſtendere circa ipſum generatū,& ornatū impoſuiſſe cōdecentē,tunc corruptio ſequit̃ ante ſtatutū tēpus,eo q̄ colliſæ ſunt talis materia,& tales cauſæ,cū motu cœleſtiū tali,materia ipſa inæqualitatis cauſam,ut prius dictū eſt,habente:ueluti ſi inordinatū qd, & impoſitū factū fuerit lignum circa ſellā,aut menſulā propter materiæ ineptitudinē,nihil peccāte artifice. Poſſet quoq; illud de eēpere ſumi in cœleſtibus ſolū.qm̄.n. nō ſolus ſol,ſed & alij planetæ,& ſtellæ fixæ, quanuis non tantum,tamen & ipſæ operantur circa generationē, ſecundum talem ipſarum concurſum figurarum, quā uocat colliſionem,cauſam eſſe dicit alij,alterius prędiuinationis uitæ.ſæpiſſime enim propter huiuſcemodi eārum adinuicem complexionem,facile ſolubile fieri cōtingit, quod ab ipſis corpus formatur,& tempus uitæ paruū.

Semper autē.quēadmodū dictum eſt,cōtinua erit generatio,& corruptio & nunquā deficiet,propter eā,quā diximus
Tex.c.59 *cauſam. Hoc autē rationabiliter accidit. Quoniā.n.in omnibus ſemper melius appetere dicimus naturā: melius autem eſt eſſe quā nō eſſe:eſſe autē quot modis dicitur,in alijs dictum eſt:hoc autē in omnibus impoſſibile eſt eſſe,quia longe à principio diſtant:qui ſupereſt modo cōpleuit totū deus,cōtinuam faciens generationē.ſic.n.maxime continuabitur ipſum eſſe, eo q̄ proximū ſemper ſit ſubſtantiæ fieri ſemper, & generationē.huius autē,quēadmodū dictū ē, multoties cauſa circulo latio:ſola.n.cōtinua.quapropter & alia,quæcūq; mutantur adinuicē ſecundum paſſiones, & potentias,ut ſimplicia corpora imitantur circularem lationem.cum enim ex aqua aer fiat,& ex aere ignis, & rurſus ex igne aqua,circulo dicimus reuertiſſe generationem,eo quòd rurſus reflectatur.quare & recta horum latio,imitans circularem,continua eſt.*

Com.48. Cū tradidiſſet cām,propter quā ſemper eſt generatio materialē,& effectiuā,& materialē quidē dixit ſempiternæ generationis cām,id quod eſt,unius generationē alterius eſſe corruptionem,effectiuā uero æternū cœleſtiū motū:nā ex eo q̄ ſemper illa mouentur,nunquā deficit generatio,nūc finalē cām tradit,propter quā ſemper eſt generatio.& inquit cām eſſe,quia oīa natura ſua,& ſpōte bonū appetunt.principiū.n.oīum eſt ipſum bonū: oīa uero principiū ſuū appetunt:bonum aūt unicuiq; eſt ipſum eſſe,nō ipſum nō eſſe:oīa igitur ſui natura eſſe appetunt.qm̄ igitur oīa eſſe appetunt,& ipſum melius:q̄ quidem primo principio propinquiora ſunt, hæc æternitate ipſa participare potuere,& ſemper eſſe ſecundū numerū eadem,qualia ſunt cœleſtia,uerū cū diminutione.ſ.cū dimenſione,& mutatione ſecundum locum. quæ uero remotiora ſunt,cū nō potuerunt,quia diſtāt à primo principio,à quo eſt eſſe omnibus,ſecundū numerū eadē eſſe, æternitatem ſecundum ſpeciem ſortita ſunt: unoquoq; quia appetunt eſſe ſemper,nō poſſunt autē cum diſtent à primo principio,generante tale quale ipſum,& ſic corruptionem ſubterfugante,& ipſam quā ſortitum eſt æternitatem ſecundum ſpeciem,imitando cœleſtem motum poſſedit:nam per circulum ea quæ generantur,in idē reſtituuntur,unde inceperunt.ut.n.homo ex homine fiat, circulus perficitur:ſemen enim primum, & ex hoc embryon,deinde puer,& adoleſcens,& uir: & rurſus ſemē & embryon.manifeſtum igitur eſt q̄ ſpeciei ſucceſſio, in rectum exiſtens, quia circularem lationem imitatur, æternitatem habet.Sciendū autem q̄ eſſe dupliciter dicitur,aut ſpecie,aut numero.unūquodq;.n.eſſe dicitur,aut quia ſpecies eius ſeruat̃,aut eo q̄ numerus.cœleſtia quippe dicuntur eſſe,eo q̄ eadem maneant ſecundū numerū, generabilia uero & corruptibilia ſecundū ſpēm habent ſemper eſſe.hæc igitur ſunt,quæ alibi dicit eſſe diuiſa ſignificata eius,quod eſt ſemper eſſe.In medio uero interiectum eſt dictum hoc,quare ipſum tacētem oportet ſic cōiungere totā literā.qm̄ natura uniuſcuiuſq; melius appetit:melius autē eſt eſſe,quā nō eſſe: eſſe autē ſecundū numerū impoſſibile eſt in oībus,propter longā à primo principio diſtantiā:propter hoc,inquit,altero, qui ſupereſt,modo totum cōpleuit deus,continuā faciens generationem.Et hinc manifeſtum eſt, q̄ etiā æternorum oīum cām putat Ariſt.eſſe ipſum primū principium.nā ut deo agente,& æterna,& oīa immutabilia, agente quoq; & æterna quidem ſecundum ſubſtantiā,ſed corporea,& dimenſa,& mutationem habentia ſecundum locum.ſubiunxit,uerbum illud{ Qui ſupereſt modo cōpleuit totū deus. }nā ut perfectus eſſet mundus,deerat alius modus opificij totum,q̄ æternā quidē habent ſpēm ſucceſſione,ſed ſecundum numerum generabilia ſunt,& corruptibilia.horum igitur proceſſu cōpleuit deus totum ab ipſo fabricatum mundum,continuā,& nō interciſam generationem faciens.ſic.n.inquit ipſum eſſe continuabitur.i. exiſtentia & eſſe entium ſeriem habuerit, & ordinatum proceſſum ſubſiſtentiæ,ſi poſt ea,quę ſcd'm numerū ęterna permanent,ſint quæ ſcd'm ſpēm ęterna, numero uero generabilia,& corruptibilia.propinquum eſt.n.ſecūdum ſubſtātiā ipſum quidem fieri ipſi eſſe.ipſi uero eſſe ubiq; qd' proprie,& ſemper eodem modo ſe habet, oportet intelligere:æternitati uero iterata gñatio: utrūq;.n. alteri oppoſitū,ipſi quidem eſſe ipſum fieri,ęternitati uero ſempiternā gñationem,qd' per ſemper fieri ſignauit. quaſi proxima ſunt ſubſtātijs ſibiinuicem entia, & æterna generabilibus,& quę ſempiternam generationem ſortita ſunt,& merito cōſequenter adinuicē habēt proceſſum. Id uero{ Secundum paſſiones & potentias }aut reciproce idem,aut potentias quidem propenſiones ipſorum dicit,ſecundum quas ſunt motus:paſſiones uero caliditatem,& frigiditatem,& reliquas qualitates:aut potētias, calidum,& frigidum:paſſiones uero ſiccū,& humidū.

Simul autem manifeſtum ex his,quod aliqui dubitant,pro Tex.c.60 *pter quid unoquoq; corporum in propriam delato regionem, in infinito tempore non diſtrahuntur corpora. Cauſa autem huius eſt mutuus in ſeinuicem tranſitus.ſi enim unumquodq; maneret in ſuiipſius regione,et non mutaretur à propinquo, iam utiq; diſtracta fuiſſent.mutantur igitur propter lationē duplicem exiſtentem:propter mutare uero non contingit manere ullum ipſorum in ulla regione ordinata. Quod igitur eſt generatio,& corruptio,& propter quam cauſam, & quid eſt generabile,& corruptibile manifeſtum eſt ex dictis.*

Ex prius dictis de elementis q̄ mutata adinuicem in Com.49. idem reuertunt̃,ſcd'm quendā circulum gñatione procedente,corollariū inuenit ad ſolutionē cuiuſdā dubitationis,q̄ inferri poſſet.Eſt āt dubitatio,q̄ño ſimplicium corporū unoquoq; propriū locum occupare feſtināte,nō iā diu elementa abinuicē diſgregata ſunt, unoquoq; ꝓpriū locū occupāte,ut nō ulterius,aut aqua,aut terra ſurſum eſſe,aut ignis deorſum poſſe.Soluit āt dubitationem ex prius dictis.ſi.n.inquit immutabilia eſſent elementa,merito hoc dubiū putarent,qui ſic dicant:ſed qm̄ mutantur ſemper adinuicem,& ſi hic ignis ex loco deorſum ſegregatus eſt,alter fit ex neceſſitate,& ſemper erit & deorſum ignis,& ſurſum terra & aqua,nō ſegregato ipſis loco,nā hoc eſſet ipſis immutabilibus exiſtentibus.Duplicem āt dicit lationem,aut eā,q̄ eſt ſcd'm obliquū circulū,acceſſu & receſſu:aut duplicē,q̄a mouent̃,ſic qdē firmamentum ſequentes ab ortu ad occaſum: ſic uero per

propriam econtra ab occaſu ad ortum. Quòd igitur eſt generatio,& corruptio demonſtrauit,& quõ demonſtrauit dictum eſt à nobis prius,& propter quã cauſam eſt generatio & corruptio,oſtenſum eſt ex eo ꝙ materia potentia eſt contraria.exiſtens enim actu ignis,potentia eſt aqua,actu uero aqua facta,ignis corrumpitur.

Tex.c.61 *Quoniã autẽ neceſſe eſt eſſe aliquod mouens, ſi motus erit quẽadmodũ dictũ eſt prius in alijs:& ſi ſemper,quod oportet aliquid eſſe ſemper:& ſi continuus,unũ idẽ,& immobile,& ingenerabile,& inalterabile:& ſi plures fuerint circulares motus,plures quidem,omnes autem hos quodammodo neceſſe eſt eſſe ſub uno principio:continuo uero exiſtente tempore,neceſſe eſt motũ continuũ eſſe,ſiquidẽ impoſſibile tẽpus ſine motu cõtinuũ eſſe:igitur alicuius numerus tẽpus:circularis igitur,quẽadmodũ in ſermonibus q à principio,determinatũ eſt.*

Com.50. Sicut in alijs tractatibus fecit,nõ ꝑmanẽs uſq; ad naturales cãs,ſed ſeipſum reducẽs ad cãs abſtractas:in Naturali quippe auditu,cũ diſputaſſet de motu naturali,poſterius in octauo ſermone reduxit ſeipſum ad quãdã abſtractã ab oĩ motu naturali cãm immobilẽq; exiſtẽtẽ,et ęternã,dicẽs ex tali igiẽ principio dependet cęlũ,& mũdus:& in libro de Aĩa ſimiliter ex ſermonibus de aĩa ad intellectũ recurrit:ſic & hic cũ dixiſſet gñationis ęternę cãm effectiuã eſſe,circularẽ coeli motũ, nunc dicit ꝙ & circularis lationis eſt q̃dã abſtracta cã, æterno tẽpore mouẽs,q̃ & immobilis eſt æterna,& inalterabilis, & una numero.ſi.n.inquit eſt aliquid motũ æterno motu, & cõtinuo,neceſſe eſt etiã eſſe aliquid æterno tempore mouens,immobile exiſtẽs,& unũ,& idẽ numero continuo motu mouẽs.& ſi multa ſint,inquit,q̃ moueanẽ tali motu,æterno dico,& continuo,neceſſe eſt & mouentia multa eſſe,uno exiſtẽte ſcd͛m quẽcũq; motũ æterne mouẽte.& hæc ipſa multa ſiquidẽ ſint coordinata, & nõ à ſemuicẽ dependẽtia,neceſſe eſt ab uno pẽdere principio, ex quo & ordinẽ habent.manifeſtũ eſt ergo, ꝙ unũ eſt principiũ motus olum æternũ & immobile. Vniuerſus autẽ ſermo perfecte hoc mõ proferẽ.qm̃ neceſſe eſt exiſtẽte æterno motu,& cõtinuo eſſe aliquid æterne mouẽs,unũ,& idẽ numero:eſt autẽ æternus motus,& cõtinuus:eſt igiẽ æternũ mouẽs,unũ numero, & immobile, & inalterabile.uniuerſus quidẽ ſermo talis eſt. Videẽ autẽ defectuoſe,ab Ariſto.prolatus,quia dereliquit aſſumptũ,& cõcluſionẽ,cũ modus ſit hypotheticus. ꝙ.n.ſi ẽ æternus motus,neceſſe eſt eſſe,& æternũ mouens, dixit oſtẽſum eſt.n.ꝙ oẽ,qd͛ moueẽ à mouẽte moueẽ. ꝙ autẽ oĩno ſit æternus motus,nõ poſuit ꝑ aſſumptionẽ.ꝙ aũt & immobile erit ſumpſit ut præoſtẽſum. oſtẽſum eſt.n. ꝙ & primũ mouẽs immobile eſt:& ſiĩr ꝙ cõtinuo exiſtẽte motu,unũ ſit,& idem numero.hoc quoq; oſtẽſum ẽ in octauo de Phyſico auditu.ſi.n.diuerſa ſcd͛m ſucceſſionẽ ſint mouẽtia,impoſſibile eſt continuũ fieri motũ. Et uerbũ illud,in alijs ãt dictũ ẽ prius,de his q̃ in Phyſico auditu demõſtrata ſunt,dixerit.Dictis ãt annectit, ꝙ ſi plures ſint circulares motus,ẽt plures mouẽtes cãę fuerint,& ſi plures,neceſſe eſt oẽs ſub una eſſe.Illud aũt {Quodãmõ} addidit ꝗa uerbũ ſub,in his, q̃ ſcd͛m locũ cõtinẽt,ꝑpriẽ dicit.Cũ ãt poſuiſſet in principio,potẽtia quãuis nõ manifeſte ꝙ eſt cõtinuus motus,et demõſtraſſet cõſequẽs ad hoc ꝙ eſt æternũ,mouẽs hoc motu, & imobile,& unũ numero,nũc aſſumptionẽ potẽtia poſitã aſtruendã putat,ꝙ eſt cõtinuus motus. & oſtendit hoc ex tẽpore.nã qm̃ cõtinuũ eſt tp̃s,neceſſe eſt & motũ eſſe cõtinuũ:eſt.n.tp̃s mẽſura motus,& motus.ſ.cõtinui:hmõi uero ẽ circularis ſolus:tp̃s igiẽ ẽ mẽſura circularis mot⁹.ſermones ãt q̃ ĩ principio,dicit eos q̃ ĩ Phyſico auditu.hic.n.principiũ ẽ,& p̃cedit nãlẽ ↄſiderationẽ.

Tex.c.62 *Continuus autẽ motus,utrũ eo ꝙ,quod mouetur continuũ ſit,aut eo quod in quo mouetur,ut locũ dico aut paſſionẽ? manifeſtum itaq; quod eo ꝙ id quod mouetur. quõ.n.paſſio continua,niſi res cui accidit continua ſit.ſi uero & eo ꝙ in quo,ſoli hoc loco ineſt:magnitudinem enim quandam habet: huius autem quod circulo ſolum continuum: quare ipſum ſibiipſi ſemper continuum hoc igitur eſt quod facit continuum motũ circulo latum corpus,motus uero ipſum tempus.*

Com.51. Cũ ſumpliſſet ꝙ motus eſt cõtinuus, cuius mẽſura ẽ tempus,& hic eſt,q circulo uerſatilis corporis, nũc q̃rit unde eſt cõtinuitas in motu,utrũ eo ꝙ motũ cõtinuũ ſit in quo.ſ.eſt motus:illud uero in quo,& ſecundũ qd͛ eſt motus,paſſio eſt.& locus paſſio qdẽ nõ diceẽ cõtinua, niſi ſecũdũ accidẽs,eo ꝙ corpus, in quo cõſideraẽ,cõtinuũ ſit.albũ.n.dicim⁹ eẽ cõtinuũ,eo ꝙ corpus,ĩ quo cõſideraẽ,cõtinuũ ſit.cõtinuũ.n.quãti eſt,& circa hoc cõſideraẽ. Si uero q̃s dicat,id qd͛ augeẽ,magnitudinis appõne augeri,& hac augmentationẽ rõnabiliter dicit cõtinuã. Dicimus ꝙ cõtinuũ nũc dicit Ariſt.cuius eſt q̃dã ſemper cõſequenter accipere,augmẽtationis uero nõ eſt ſemper cõſequenter accipere.nõ.n.in infinitũ augeẽ qd͛ augeẽ:quapropter paſſio non fuerit cõtinua. ſi ergo inerit alicui eorũ,in q̃bus eſt motus,ipſum cõtinuũ, ſoli loco inerit,eſt.n.locus magnitudo q̃dã. & huic quippe nõ omni loco ineſt cõtinuũ,ſed ſoli circulari: nã in hac ſemꝑ eſt aliquid cõſequẽter accipere, quia nõ ſit in illa principiũ,neq; finis.Nũquid igiẽ,qm̃ ineſt circulari loco cõtinuũ,dicimus ꝑꝑ locũ motũ habere cõtinuũ. qd͛ ipſe,cũ nõ quæſiuerit,ſed prętermiſerit,de eo qd͛ moueẽ ſermonẽ facit,ꝙ huius circulare ſolũ cõtinuũ:& conſequenter dicit ipſum eſſe cauſam continuitatis motus.& hoc merito.ſi enim habet cotinuũ locus,non ex ſeipſo habet,ſed ex corpore,quod in ipſo eſt.nõ.n.habet locus exiſtentiã per ſe ſecundũ Ariſto.ſed ſubſiſtit una cũ corpore,cuius eſt locus:habitudo.n.quædã eſt cõtinẽtis ad cõtẽtũ:quapropter eo ꝙ cõtinuũ ſit corpus, locus quoque continuus eſt.merito igitur cauſam continuitatis in motu ſecundum locũ ei,quod mouetur,attribuit: ꝑpter quod huius,inquit,circulare ſolũ continuũ.ſ.magnitudinis. Sed aduertendum eſt,ꝙ cũ à principio dixiſſet, manifeſtum autem eo ꝙ id,quod mouetur,hoc eſt eo ꝙ id quod mouetur cõtinuũ ſit,& motus eſt cõtinuus. deinde cũ in medio dixiſſet de loco,induxit illud, huius autẽ qd͛ circulo ſolũ cõtinuum:hoc nõ de loco dicit amplius,ſed de corpore,qd͛ moueẽ.nã circulare corpus ipſum ſibi cõtinuũ eſt,hoc eſt ſibiipſi cõiunctũ, & nõ ad aliud cõtinuitatẽ habens,ex motu ãt tẽpus:quapꝑ magnitudo qdẽ motui,motus uero tẽpori cã ẽ cõtinuitatis.

Quoniã autẽ in ijs,quæ cõtinue mouentur ſecundũ generationẽ,aut alterationẽ,aut omnino mutationẽ,uidemus conſequenter exiſtens,& factũ hoc poſt hoc,ut nõ deficiat,cõſiderandũ,utrũ eſt aliquid quod ex neceſſitate erit, aut nihil,ſed omnia contingunt nõ eſſe facta. quod enim quædã manifeſtum eſt. Tex.c.63

Et mox ipſum erit,& ipſum futurũ alterũ propter hoc. quod enim uerũ eſt dicere quod erit,oportet hoc eſſe aliquãdo uerũ quod eſt:quod autẽ nunc uerũ dicere quod futurũ eſt,nihil probibet nõ factũ eſſe:ambulaturus.n.quis non ambulabit. Tex.c.64

Omnino uero quoniã contingit quædã entium & eſſe,et nõ eſſe,manifeſtũ quod & quæ fiunt ſic ſe habebunt, & nõ ex neceſſitate hoc erit. Vtrum igitur omnia huiuſmodi? An nõ.ſed quædã neceſſariũ eſt ſimpliciter fieri. Tex.c.65

Et eſt quemadmodũ & in ipſo eſſe hæc quidem impoſſibilia non eſſe,hæc uero poſſibilia,ſic & circa generationem.ut ſolſtitia neceſſe eſt facta eſſe,& impoſſibile non euenire. Tex.c.66

Com.52. Cũ demõſtraſſet in p̃acceptis ꝙ eſt ĩ gñatione cõtinuitas,qm̃ his q̃ cõtinue moueñ ſcd͛m gñationẽ ineſt ipſum cõſequẽter,& gñari ſcd͛m poſt primũ,q̃rit ſi ẽ ꝙ ex neceſſitate in his q̃ gñanẽ,ut neceſſario cõſequaẽ ad primum ſcd͛m,aut nihil eſt qd͛ neceſſario generetur, ſed ſunt oĩa contingentia,ut contingat & generari, & non

generari.ſed quòd quædam inquit habeant exitum contingentẽ manifeſtum eſt,ſed ſi non omnia ſunt eiuſmodi quærẽdũ eſt.Quòd igitur nõ oĩa cõtingẽtem habẽt ad priora cõſecutionẽ,ſed quædã habẽt etiã qđ eſt ex neceſſitate,in quibus impoſſibile eſt nõ cõſequi ad priora ſecunda,oſtẽdit dupliciter,& ex uſu nominũ,& ex ipſis rebus.Ex uſu quidẽ,qm̃ in his q̃ nõdũ ſunt,ſed in futurũ tẽpus eſſe poſſunt,cõſueuimus uti uerbo erit,& futurũ eſt:uerbũ erit in his q̃ ex neceſſitate ſequunť ordinãtes,ipſum uero futurũ eſt in cõtingẽtibus.uero.n.exiſtẽte uerbo futurũ ẽ,põt ẽt nõ euenire qđ diximus futurũ:& cũ nõ euenerit,nõ mẽtitus eſt futurũ dicẽs.nã futurũ eſſe,æquale habetur ei,quod eſt cõtingit:poſſe ãt & cõtingere nõ ad exitũ iudicatur,ſed ad improhibibilẽ aptitudinẽ.poteſt quippe lignũ cõbuſtũ iri,quãuis nunquã cõbuſtum ſit.& uirgo poteſt cũ uiro coire,quãuis nunquã coeat.ſic igitur ſiquidem dixerimus ꝙ poſt uer erit æſtas,neceſſe quoq; eſt quãdoq; æſtatẽ eſſe. & ſi dicamus deiecto in terrã ſemine,ꝙ futura eſt naſci ſpica,poſſibile quoq; eſt ipſam naſci.& uera exiſtente negatione cõtingit nõ naſci,qm̃ exitus erat contingens . hoc ergo modo ex uſu probat propoſitũ.Ex rerũ uero differentia hoc pacto.qm̃.n.entiũ hæc quidẽ habent de neceſſitate eſſe,& impoſſibile eſt ipſa nõ eſſe,alia uero poſſibile eſt eſſe,& nõ eſſe,eodẽ modo ſe habebit,& in his q̃ generantur,ut hæc quidẽ ex neceſſitate generẽtur, illa uero cõtingenter.ſi quid.n.habet ex neceſſitate eſſe,& generationẽ ex neceſſitate habebit:ut ſol in ariete exiſtens ex neceſſitate habet eſſe,nõ.n.poſſibile erat ipſum nõ eſſe ibi:manifeſtũ,ꝙ & cũ nondũ illic fuerit,ex neceſſitate illuc perueniet,& impoſſibile eſt ipſum nõ illuc peruenturũ eſſe.ſimiliter & qđ contingẽter habet eſſe, contingẽtẽ habebit & generationem,tãquã.ſ.potẽs eſſe & non eſſe.ut ſi domũ eſſe,aut grãmaticũ,aut fabrũ cõtingẽter eſt,horũ quoq; generatio contingẽs eſt : poſſibile .n.erat & non eſſe,neq; generatũ iri horũ ſingulũ . & ſi non neceſſariũ habet eſſe hæc ipſa ſpica , ſed poterat & non eſſe manifeſtũ ꝙ & huius generatio non neceſſario ſecuta eſt ſemini,in terrã deiecto, ſed poterat & non ſequi. Nullo ne igitur modo eſt in his inquit neceſſariũ? dico.ſ.in contingẽtibus eſſe,& non eſſe. An eſt quodã modo etiã in his neceſſariũ,ſecundũ ꝙ dicimus ſecũdo exiſtẽte,ex neceſſitate præceſſit primũ.fructibus.n.genitis ex neceſſitate deiectũ eſt ſemẽ:qđ ex ſuppoſitione neceſſariũ uocat. Oportet.n.ſcire , ꝙ duplici exiſtẽte neceſſario,hoc quidẽ,qđ ſimpliciter diciť neceſſariũ,ſecundũ ꝙ dicimus ad prius ex neceſſitate ſecundũ ſequi,altero uero ex ſuppoſitione,quo dicimus,cũ ſecundũ euenit,neceſſe eſt,& primũ ſubſtitiſſe,in neceſſario ex ſuppoſitione oĩa entia,& q̃ generanť adinuicẽ cõmunicant: oĩa.n.cõiter hoc participant , & in oĩbus cõſideranť, & ſunt neceſſaria:ſed in neceſſario ſimpliciter non cõicant oĩa inter ſe:non.n.unũquodq; ex neceſſitate eſt,ſed multa & eſſe,& non eſſe contingit.Manifeſtũ eſt ergo,ꝙ in quibus quidẽ eſt neceſſariũ ex ſuppoſitione, nõ oĩno eſt ſimpliciter neceſſariũ:in quibus uero eſt neceſſariũ ſimpliciter,in his quoq; ex ſuppoſitione inerit neceſſariũ:ita ut conuertanť,& ſecundo exiſtẽte ex neceſſitate & primũ ſit,& primo exiſtẽte ex neceſſitate,ſequatur & ſecũdũ.ſed nõ ꝓꝓ primũ,inquit,ſed ꝓꝓ ſeipſum.cũ.n.ad primũ ſecundũ ex neceſſitate ſequať,non ꝓꝓ primũ ſequiť ſed ꝓꝓ ſui naturã:qm̃ huiuſcemodi eſt natura, ut nõ poſſit non factũ iri.ideo & ſimpliciter neceſſariũ merito ipſum nominauit:qm̃ ex ſeipſo neceſſitatẽ habet.& ſui natura eſt neceſſariũ,altero ꝑ ſuppoſitionẽ,& nõ ex ſui natura neceſſariũ habẽte,ſed ꝙ poſt exitũ dicitť habere neceſſariũ.ſupponẽtes.n.ſecũdũ in actũ exiuiſſe,ex neceſſitate dicimus prius præextitiſſe.Hęc cũ ita dixiſſet,oſtẽdit conſequẽter,ꝙ ſimpliciter neceſſariũ ĩs,quæ circulo mouenť ſolũ ineſt,& non ĩs quæ in rectũ . Quòd autẽ impoſſibile ſit ĩs,quæ in rectũ ineſſe ſimpliciter neceſſariũ,aſtruit ex diuiſione.nã qđ in rectũ inquit mouetť,aut in infinita,aut in finita recta mouetur.ſed nec in ĩs, quæ in infinita recta mouentur,inerit neceſſariũ ſimpliciter, neq; his quę in finita.ĩs quidẽ,q̃ in infinita recta mouẽtur,non inerit ſimpliciter neceſſariũ,quia ſimpliciter neceſſariũ eſſe dicebamus,ubi ad primũ ſecundũ ex neceſſitate ſequitur,ſed in infinito nõ eſt primũ,& poſterius. caret.n.principio & infinitũ eſt:neq;.n.in ĩs, quæ facta ſunt poſſibile eſt ſimpliciter neceſſarium accepiſſe,ut ſit dicere propter primũ ſecutũ eſſe factũ ſecundũ.oĩno.n. non eſt accepiſſe principiũ,neq; primũ infiniti.ſi aũt nõ eſt primũ accepiſſe,neq; ſecundũ erit.igitur neq; ex ſuppoſitione neceſſariũ erit:oĩno.n.nec factũ iri aliquid poſſibile eſt in infinito.unũquodq;.n.eorũ , quæ ſumunť ut factũ,infinitã habet diſtantiã,quę eſt uſq; ad principiũ, quod impoſſibile erat pertranſiens occurrere,in quo factũ eſt.ſic igitur in his quæ facta ſunt . ſimiliter autẽ & in fiendis,& generandis,impoſſibile eſt in infinito ſimpliciter neceſſariũ:neq;.n.eſt poſterius in infinito.nõ habebit ergo locũ dicere,ꝙ ſi hoc factũ eſt, & alterum ſequetur.ꝙ igitur his quæ in rectum in infinitum mouentur,non ineſt ſimpliciter neceſſarium,ex his liquet. Qđ autẽ neq; in his quæ in recta finita, oſtẽdit hoc modo. ſimpliciter neceſſario fieri,hoc eſt, quod impoſſibile eſt non fieri:quod autẽ impoſſibile eſt non fieri, ſemper fit. ſemper autẽ fieri in recta finita eſt impoſſibile . nã cum hoc,quod dicimus ſemper fieri dupliciter intelligať, aut ſecundũ id qđ eſt cõtinuã & unã ſemper gñationẽ eſſe, aut ſecundũ eã q̃ eſt ſecundũ rurſus,& rurſus fieri:ut cũ dicimus ſolẽ ex neceſſitate in ariete fieri, & ſemꝑ in ariete fieri,non eo ꝙ in uniuerſum in ariete ſecundũ cõtinuũ fiat,ſed eo ꝙ rurſus,& rurſus,& hoc ſemper. ſiquidẽ ex neceſſitate fieri in finita recta,tale acceperis,ut cõtinua, & una ſit generatio impoſſibile eſt . accidit enim inquit ſemper eſſe quod contingit non ſemper eſſe . quod.n.in finita recta mouetur,terminata ipſa recta , à motu quieſcet,& non ulterius mouebitur.quod igitur impoſſibile eſt ſemper moueri,ex neceſſitate ſemper motum ſupponunt,dicentes ex neceſſitate in recta finita ſemper moueri.Si uero quis ſemper moueri ſupponat ſecũdum id qđ eſt rurſus,& rurſus moueri,ſempiternam quandam reflexionẽ inducet,quæ reuerſioni circulari ſolum ineſt: in recta enim non eſt reflexio,quæ æterno tẽpore fiat. & manifeſtum eſt primum quidẽ ex re ipſa,cum nihil tale ſit, quod in rectum ſemper faciat reflexionẽ . Deinde ſi qđ æterne mouetur, æternum eſt : quod uero æternum eſt, æternam habens potentiam,non quãdoq; quidẽ mouebitur,quandoq; uero non,ſed ſemper ſecundum continuum:motus uero in recta reflectens,non manet continuus,ſed in medio quiete intercipitur:impoſſibile eſt igitur æterne in recta finita ſecundum continuitatẽ motum iri.Præterea nullum eorum,quæ in recta mouentur,æternum eſt,ſed omnia generabilia ſunt, & corruptibilia . ſi ergo oſtenſum eſt,neq; his,quæ in infinita,neq; his,quæ in recta finita mouentur,ſimpliciter neceſſarium ineſſe: manifeſtum ꝙ his quæ in recta mouentur, omnino non inerit.inerit igitur circulo:ſola enim circularis latio habet ſimpliciter neceſſarium,quoniam & ſolus circularis motus æternus,unus exiſtens,& continuus motus, partes uero motus ipſius numero quidem diuerſæ ſunt , ſed ſpecie ſunt eędem:motus enim ab ariete in taurum ei,qui eſt à tauro in geminos,numero quidem non eſt idẽ , ſed ſpecie eſt idẽ. & circuitus retrogradationum ſpecie quidem ĩdem ſunt,ſed numero diuerſi.ſoli igitur circulationi ineſt neceſſarium,& æterne rurſus,& rurſus fieri: quoniam nunquam deficit ſecundum annuum circuitum in arietem peruenire ſolem.quapropter oſtenſum eſt ex dictis,ꝙ neceſſarium,ſiue ſecundum continuum & nõ intercisum motum conſideratum,ſiue ſecundum rurſus,& rurſus per reditum circularem intellectum ſumpſerimus ſolum circulo motis inerit.In uerbis uero , quoniam generatio

neratio motus quidẽ eſt nõ ſimpliciter:eſt aũt ſecundũ generationẽ aliquis motus:neq;.n.eſt ſine motu generatio,merito dixit in his quę mouẽtur ſecundũ generationẽ.Deinde quęrit,ſi in his,q̃ continuę fiunt,eſt neceſſariũ,aut nõ eſt,ſed omniũ cõtingentẽ habentibus generationẽ.Quòd igitur quędã cõtingentẽ habent generationẽ,cõfeſſum ſumit.ꝙ aũt nõ omnia,ſed ſunt quędã quę ex neceſſitate fiunt,cõſequenter aſtruit ex uſu uerbi,eſt & futurũ eſt.Secundã aũt aſtructionẽ ponit, ꝙ quędã cõtingentẽ quidẽ habent generationẽ,quædã uero neceſſariã,ex natura rerum ſumptam.qm̃ enim inquit entium quędã cõtingit & eſſe,& nõ eſſe,nõnulla uero ex neceſſitate habent eſſe,& impoſſibile eſt ipſa non eſſe, eodẽ modo inquit,& in generatione ſe habebit.nã q̃ cõtingit,& eſſe,& nõ eſſe,hæc & generationẽ cõtingentẽ habent.qm̃ uero nõ omnia ſunt talia,ſed ſunt & quę ex neceſſitate habẽt eſſe,generatio quoq; horũ neceſſaria erit,ut in ſolſtitijs.ęſtas enim, & hyems neceſſariã habent generationem:non enim contingit non eſſe hæc.

Tex.c.67 *Si uero quod prius neceſſe eſt factum eſſe,ſi poſterius erit, ut ſi domum fundamentum,ſi uero hoc lutum, nunquid & ſi fundamentum factum eſt,neceſſe eſt & domum factam eſſe?*

An non amplius,niſi & illud neceſſe eſt factum eſſe ſimpliciter.ſi uero hoc neceſſe,& fundamẽto facto factam eſſe domũ: ſic enim erat quod prius ſe habebat ad poſterius: quare ſi illud erit,neceſſe illud prius factum eſſe:ſi igitur neceſſe eſt factum eſſe quod poſterius, & quod prius neceſſe: & ſi quod prius,& quod poſterius igitur neceſſe,ſed non propter illud, ſed quia ſuppoſitum fuerat ex neceſſitate futurum. in quibus igitur poſterius neceſſe eſt eſſe,in his conuertitur, & ſemper priori facto,neceſſe eſt factum eſſe poſterius.

Com.53. Quod dicit hmõi eſt,nunquid in quibus eſt neceſſariũ ex ſuppoſitione,in his ẽt ſimpliciter neceſſariũ cõſiderabitur?ut dũ ſit domus,neceſſe eſt fundamẽtũ eẽ factũ,& ante hoc nẽpe lutũ,& econuerſo fundamẽto facto,neceſſe ſit domũ factã iri.Aut nõ ẽ hoc neceſſariũ, niſi forte natũ eſt ad primũ ſecundũ ſequi ex neceſſitate ſimpliciter.cũ aũt tale fuerit ſecundũ,ut ex neceſſitate ſit,tunc cõuertitur.& ſicut ſecundo exiſtẽte ex neceſſitate primũ erit,ſic & primo exiſtẽte,ex neceſſitate erit ſecundũ,qđ eſt ſimpliciter neceſſariũ.cõſecutio igiť inquit priori ad poſterius hmõi quędã eſt, ut ſi ſecundum erit,neceſſario ſit & prius.ſiquidẽ igitur & ſecundi cõſecutio ad primũ eadẽ ſit,ut primo exiſtẽte, ſit oĩno & ſecundũ,in his indifferẽter eſt cõuerſio.ſi igitur inqt oĩno ad fundamẽtũ ſequitur domus,ex neceſſitate eſſe habebit,ſi ergo nõ ex neceſſitate,igitur nec facto fundamento,neceſſe eſt domũ eſſe.Deinde infert in quibus poſterius per ſeipſum neceſſariũ habet,in his q̃ cõuerſioni attinẽt,ęquantur,& nõ ſolũ ad poſterius prius,ſed etiã ad prius poſterius ſequitur.Id uero{Et ſi quod prius, & ꝙ poſterius igiť neceſſe}trãſictiue legẽdũ eſt.& ſi prius igitur,& poſterius neceſſario.in ſimpliciter uero neceſſario inquit ſequitur ad primũ ſecũdũ neceſſario, ſed nõ ꝑꝑ illud,inquit,hoc eſt ꝑꝑ primũ,ſed ꝑꝑ propriã naturam: qm̃ ipſum eſt eorũ,q̃ ex neceſſitate fiunt,hoc eſt ęternorũ.hoc.n.eſt,qđ ex ſe ſimpliciter neceſſariã habet generationẽ,qđ ęternã habet generationẽ. Et ſciẽdũ ꝙ hoc ipſo utẽs,ut cõfeſſo.ſ.ꝙ id,qđ ex neceſſitate, ſequiẽ ad primũ per ſe,& nõ per aliud,neceſſariã habet generationẽ,cõſequẽter oſtẽdit,ꝙ nõ poſſibile eſt in recta finita neceſſariũ ſimpliciter ſecũdũ generationẽ cõſiderari, tãquã nõ poſſit intelligi ęterna generatio in recta finita. nã ipſum neceſſariũ de æterno fert.qđ.n.per ſe, & nõ ꝑ aliud,habet neceſſarium generationis, huiuſcemodi eſt.

Sed uidebuntur multa obſtare,his quæ ab Ariſto.dicũtur.uidemus.n.multa in naturalibus generabilibus, & corruptibilibus,ex his,q̃ neceſſario ſequũtur ad quędã pręcedẽtia,neceſſitatẽ generationis nõ ꝑ ſe habẽtia,ſed per ea,q̃ pręceſſerunt.ut ad ægritudinem,q̃ atrophia,& defectus nutritionis dicitur,extenuatio,neceſſario ſequitur,non ꝙ ipſa per ſe neceſſariã generationẽ habeat, ſed ꝑꝑ pręcedẽtẽ defectũ nutritionis,nõ ꝙ ipſa ex neceſſitate ꝑ ſe generatur,ſed cũ defectus nutrimẽti præceſſerit.ſic ẽt & multis & ſuper uires comeſis ſequiẽ coctionis tarditas,nõ per ſeipſam,ſed ꝑꝑ multã nutritionẽ. & ad uulnus carnoſæ partis,ſequetur cicatrix,nõ ꝑ ſe, ſed ꝑꝑ uulnus.& ad aquã in terrã effuſam,ſequetur neceſſario lutũ,nõ propter ſe tamẽ.Multa pręterea alia ſunt,in quibus ad primũ,ſecundũ neceſſario ſequitur, nõ tamẽ ꝑꝑ ſe,ſed ꝑꝑ primũ,& etiã nõ oĩno conuertuntur. nam neq; ſi tarditas adeſt coctionis,oĩno multa comeſa ſunt, ſed accidit hoc,& ꝑꝑ cutas fieri,& propter uigiliã, & alias cauſas.& ad iugulationem ex neceſſitate ſequitur mors,non tamen ſi mors,iugulatio omnino pręceſſit.

Tex.c.68 *Si igitur in infinitum tendunt in deorſum,non erit neceſſarium poſterius hoc factum eſſe ſimpliciter,ſed neq; ex ſuppoſitione.ſemper enim alterum antea ex neceſſitate erit: quapropter & illud neceſſe eſt factum eſſe.quare ſi non eſt principium infiniti,neq; primum erit nullum,propter quod neceſſarium erit genitum eſſe.*

Com.56. Cum ſumpſiſſet duplex ſignificatũ eius, quod ex neceſſitate,hoc quidẽ ſimpliciter,illud uero ex ſuppoſitione,& cõtingẽter neceſſariũ habẽs,oſtẽdiſſetq; in his, q̃ ex neceſſitate ſunt,cõuerti cõſequẽtiã: nã & poſteriori facto,neceſſe eſt & prius factũ eſſe,& primo facto,neceſſe eſt & poſterius cõſequi:in cõtingentibus uero minime conuerti conſequẽtiã:nã poſteriori exiſtẽte, in his neceſſe eſt,& prius factũ eſſe,ſed primo exiſtẽte, nõ neceſſe eſt poſterius eſſe factũ:nunc uult oſtẽdere ꝙ ſimpliciter neceſſariũ in ſolis his eſt,quæ circulo mouẽtur, nulli autẽ eorũ,quæ in recta inerit. ſiue.n.infinita recta, ſiue finita ſupponatur,non ſequetur ſimpliciter neceſſariũ.& interim oſtẽdit,ꝙ ſi infinita recta ſupponatur,deinde in ipſa quædã,quæ moueantur,& mutẽtur,impoſſibile eſt his ineſſe ſimpliciter neceſſarium.ſi.n.primo exiſtenti,poſterius neceſſario ſequitur,propter ſui naturam habens neceſſariũ:in infinito autẽ non eſt primũ,& poſterius accipere:manifeſtiſſimũ eſt,ꝙ nõ erit in his ſimpliciter neceſſariũ.ſed neq; id quod ex ſuppoſitione, ut dicit,quod erat ſi poſterius,& primũ ex neceſſitate.ſi ergo nõ eſt in finita recta primum,& poſterius,nõ ſolum ſimpliciter neceſſariũ nõ erit in ea,ſed neq; quod ex ſuppoſitione propter eandẽ cauſam. Sed intelligẽdũ uidetur nõ recte procedere hanc argumẽtationem. ſi.n.uelit quis auferre infinitã rectã,& dicat nihil fieri poſſe in infinita recta,ſi quidẽ omne quod ſit gratia alicuius finis ſit,omne autẽ infinitum infinibile eſt,uera dicet & ineõfutabilia:neq;.n.omnino eſſe infinitã rectã cõtingit. ſi uero ſupponat quidẽ infinitã rectã,qm̃ autẽ caret principio & fine,ſeu termino ipſum infinitũ,dicat non poſſe in ipſa ex neceſſitate ſequi ad primũ ſecũdũ,nõ dicet q̃ rationi cõſonent.nã & ſi nõ ſit principium, & finis,eſt tamen quod cõſequenter,& hoc,poſt hoc fieri.ſic quippe ipſum tempus dicens Ariſto.nõ habens principiũ,& finem,dicit tamen in ipſo conſiderari quod conſequenter,& primum & ſecundum.quapropter quãtum ad ea quæ ab Ariſto.dicuntur,non auferetur neceſſariũ. Illud quoq; rurſus dubitauerit aliquis ad dicta,ꝙ in generatione infinita exiſtente,& ſecundum rectum ſucceſſioni eſt ſimpliciter neceſſarium:neceſſe eſt enim ex homine omnino fieri hominem,& non eſt contingens ex homine factum iri hominem. Ad hunc autem dicendum, ꝙ ſucceſſio quidem ſecundum ſpeciem,qua homo ex homine generatur,per circulum fit,eo quòd ab eodem in idem fiat reditus.hoc autem eſt circuli proprium: primum enim homo, deinde ſemen, poſtea embryon, deinde puer, & rurſus homo, & rurſus ſemen. Si uero quis dicat,quòd etiam in recta fiat reflexio ab eodem

in idem,ſciat ꝙ in reflexione ſecundū rectam in quod ultimum uenit id,quod mouetur,in hoc rurſus currens primū ex fine reflectens uenit,ut ad ultimū gradum ſcalæ tegrediens à pauimento primū reflectis.ſed in teuerſione orbiculari,ex quo primum diſceſſit,uerbi gratia ex piſcibus,in hoc ultimū per otbem rediens uenit:à piſcibus.n. ſol abſcedens,& aliā incipiēs circulationē, nō in piſces recurrit per continuitatē,ſed in taurum primo fertur , & ultimū omniū in piſces.ſi ergo oſtenſum eſt per circulum fieri ſpecierū ſucceſſionē,nō eſt dubium quō huic neceſſarium ineſt,quia ſecundum circulū:prius enim dictū eſt, ꝙ in ſolo circulari motu eſt neceſſarium . ſucceſſio ergo quæ non ſecundū circulum fit,ſed in rectum(huiuſmodi autē eſt ipſorū ſingularū)ſecundū quā ex Tantalo Pelops,& ex hoc Atteus,hæc neceſſitatem nō habet. neq; enim ſi Tantalus omnino Pelops,neq; ſi Sophtoniſcus, iam & Socrates neceſſario.

At uero neq; in ijs,quæ terminum habent , hoc erit dicere uere, quod ſimpliciter neceſſe eſt genitum eſſe,ut domum,cum fundamentum factum fuerit. quando enim factum fuerit , niſi ſemper hoc neceſſe eſt fieri,accidet ſemper eſſe quod contingit non ſemper eſſe.ſed oportet ad generationem ſemper eſſe,ſi ex neceſſitate eſt ipſius generatio : quod enim ex neceſſitate & ſemper ſimul:quod enim eſſe neceſſe,non poſſibile nō eſſe. quare ſi eſt ex neceſſitate,æternum erit, & ſi æternum ex neceſſitate: & ſi igitur generatio ex neceſſitate,æterna & generatia huius, & ſi æterna,ex neceſſitate.ſi ergo alicuius ſimpliciter eſt generatio, neceſſe eſt circumire, & reuerti.neceſſe enim uel terminum habere generationem,uel non, & ſi non, aut in rectum,aut in circulum. horum autem,ſi quidem erit æterna,nō in rectum poſſibile eſt,eo quod nullo modo ſit principium,neque ſi deorſum,ut in futuris aſſumamus,neq; ſurſum,ut in ijs, quæ facta ſunt. neceſſe autem eſſe principium, non finita exiſtente, & æternam eſſe quare neceſſe circulo eſſe. conuerti igitur neceſſe erit,ut ſi hoc ex neceſſitate ſit, & prius igitur. atqui ſi hoc, & poſterius neceſſe eſt factum iri, & hoc itaq; ſemper continue.

Com. 55. Cum demonſtrauiſſet ꝙ in infinita recta impoſſibile eſt ſimpliciter neceſſarium ſupponi,nunc oſtendit ꝙ neque infinita poſſibile.ſi enim quod ex neceſſitate fit,hoc eſt,quod ſemper fieri neceſſe eſt:quod autē in recta finita fit,nō ſemper fit:accidet enim,inquit,ſemper fieri qđ cōtingit nō ſemper eſſe,quod eſt abſurdum. quod enim ex neceſſitate eſt,ſimul & ſemper erit.i.quod ex neceſſitate fit ei,quod ſemper fit,idem eſt : nam uerbum ſimul idē ſignificat.quoniā igitur quod in recta finita fit, non ſemper eſt:habet enim finem , in quo non ulterius eſt: ſi quis dixerit in hac ipſum neceſſariū, quod idē eſt ei qđ ſemper,in prius dictum abſurdū incidet: dicet enim ſemper eſſe quod contingit nō eſſe.ſi ergo ex neceſſitate eſt generatio,& ſemper erit:ſi autem ſemper impoſſibile eſt ipſam in recta eſſe.Deinde recapitulās breuiter prius dicta,inducit concluſionē.ſi igitur dicens alicuius ex neceſſitate ſimpliciter eſt generatio, circumire , & reuerti neceſſe eſt.quoniā inquit neceſſe eſt,aut finē habere generationem,aut nō habere.ſed non habet. nam quō ęterna eſſet finem habens:aut in recta erit,aut in circulū.ſed in recta quidem oſtenſum eſt eſſe impoſſibile: neq; enim in infinita,neq; finita oſtenſum eſt poſſe conſiſtere neceſſarium,quia non eſt primum,& poſterius : neq; enim in his quæ facta ſunt,neq; in futuris,in utroq; enim per infinitum fieri motū neceſſe eſt:relinquitur igitur ſoli motui in circulum ineſſe neceſſarium motum, & æternum, ſed & neceſſe,inquit,principium eſſe,neq; finito exiſtente,& æternum eſſe,manifeſtum ꝙ neceſſaria generatio, & ſemper eſt,& principium habet.ęternā enim,nō quia una numero,& continua dicimus,ſed quia in infinitum eadem facta.ſi ergo principium non eſt in infinita accipere,neq; in finita quod ſemper,omnino igitur in recta non eſt ex neceſſitate generatio.circularis ergo ſola neceſſarium habebit,in qua conuertitur & neceſſarium . ſ enim primum,& ſecundum omnino,& ſi ſecundum eti primum,ut iam demonſtratum eſt.

Nihil enim hoc differt dicere,per duo aut plura. In circulari igitur motu, & generatione eſt id quod ex neceſſitate ſimpliciter. & ſi circulo,neceſſe eſt unumquodq; fieri, & factum eſſe, & ſi neceſſe,horum generatio circulo. Hæc itaq; rationabiliter,quoniam æternus, & alibi apparuit circularis motus , & qui cœli , quoniam hæc ex neceſſitate fiunt & erunt quot huius motus, & quot per hanc. ſi enim quod circulo mouetur ſemper aliquid mouet,neceſſe & horum circularem eſſ motum,ut ſuperiori lationi exiſtente,circulo,ſol ſic . Quoni autem ſic anni tempora , propter hoc circulo fiunt , & refle ctuntur:his autem ſic factis,omnia ab his.

Cum demonſtrauiſſet,ꝙ neceſſarium ineſt ſoli motu circulari,quoniam in æternis,& principium habētibu conſiſtit,quorum æternum quidem non ineſt his,quę i recta finita mouentur:principium uero habere in infinita recta non conſideratur , ita ut relinquatur circulari motus ſolus habere neceſſarium,& in hoc ſolo neceſſariam eſſe conuerſionem,quam circa duo quædam ſpeculatus eſt,adnotat dicens,ꝙ ſecundum continuum ſemper neceſſario etiam ad ſecundū tertium,& ad hoc quatum ſequitur.nihil ergo differt,inquit,per duo, aut plura conſiderare conuerſionē factam,& neceſſariam conſequentiam.Deinde uniuerſum ſermonem cōcludens, d cit,& ſi quid circulo,unūquodq; neceſſe eſt fieri, & factum eſſe.& ſi neceſſe horum generatio, circulo procu dubio.& ſi quid ſit circulo factum,hoc habet neceſſariam generationem . & ſi quid neceſſario generatur eti circulo generatur.Cum autem demonſtrauiſſet, ꝙ neceſſarium ſoli circulari motui accidit,inquit ꝙ rationabiliter hæc accidunt,conſona exiſtentia his,quæ alibi ſun demonſtrata.oſtenſus eſt enim in octauo Naturalis auditus,ſolus motus circularis æternus exiſtens . ſi igitu ſimpliciter neceſſarium æternis ineſt, ut demonſtratun eſt prius,rationabiliter circulari motui ſoli ineſt.ſolus. n circularis motus cœleſtium eſt æternus . per ipſum au & alij æterni exiſtentes , ab hoc perficiuntur . quoniam enim firmamenti motus æternus eſt,propter hoc & planetarum:quare & ipſius ſolis.& quia ſolis æterne in ci culo obliquo fit motus,propter hoc & anni temporu reditus circularis,æternus eſt,æſtatis.ſ.& hyemis,& reliquarum.quoniam autem anni tēpora circulo reflectu tur,propter hoc generatio,& corruptio animalium , & plantarum,& aliorum circulo fit,& æternitatem poſſi det.ab anni enim temporum mutatione,eſt generatio,& corruptio.

Cur itaq; hæc quidem ſic uidentur,ut aquæ , et aer circul facta,et ſi quidem nubes erit,opus eſt etiam pluiſſe,et ſi pluet oportet et nubem eſſe,homines uero,et animalia non reflectu tur in ſeipſos,ut rurſus fiat idem?non enim neceſſe, ſi pater f ctus eſt,te factum eſſe,ſed ſi tu,illum, in rectum autem uidetu eſſe hæc generatio.Principium autem conſiderationis rurſu hoc,utrum ſimiliter omnia reflectuntur. An non.ſed hæc qui dem numero,illa uero ſpecie ſolum. quorumcunq; igitur inco ruptibilis ſubſtantia,quæ mouetur,manifeſtum quod et numero eadem erunt,motus enim conſequitur ei,quod mouetur quorumcunq; uero non,ſed corruptibilis, neceſſe eſt ſpecie,n mero uero non reflecti . quapropter aqua ex aere , et aer e aqua ſpecie idem,non numero. ſi uero et hæc numero, ſed non quorū ſubſtantia ſit huiuſcemodi exiſtēs,qualis poteſt nō eſſe.

Dubitationem